



د. عارف حیتو

رۆمان خۆد دیکا ژيانیه

خواندنیڭ شروقه کاری یین دەر وونی = چقاکی
بو رۆمانا دهقەرا بەهدینان

بەرگی ئیکى

رۆمان خۆدیکا ژيانییه

خواندنن شروقه کاری یین دهروونی - جفاکی بو رۆمانا دهقهرا بههدینان

د. عارف حیتو

رومان خودیکا ژيانییه

خواندنیښ سرؤفه کاری یین دهرروونی - جفاکی بو رومانا دهفهرا بههدینان

بهرگی ټیکی

پيشگوٽن

بيگومانه ڪو ڪريارا رهخني ته مامڪهرا دهقي ويڙهي يه و لايه نه ڪي دي بي داهينانيه ل سهر داهينانا نقيسهري دهپته زنده ڪرن. رهخنه يا نقيسي دگهل هه بوونا بهرهمين نقيسي هه بوويه و مل ب ملي وهرارا هزري و جفاڪي و مؤرالي و رامباري وهرار ڪريه. بهري نقيسيني زي رهخنه بين شروفه ڪاري و ههلسهنگاندهبي هه هه بوويه. ب في چهندي زي بهرهمين رهخنه بي وه ڪو هه فڪويف و ته مامڪهرين فهرين هزري و ويڙهي هه بوويه و مينا سنسله ڪا پيڪفه گريدي بي وهرار و گهشه ڪني گهشه ڪرينه. بهري نهرستوي رهخنه يا ويڙهي ب خواهي بهرهميه گريدي بو، همي ته ڪيزا رهخني ل سهر لايه نين جوانڪاري و مؤرالي يا بهرهمي يا چوارچوفه ڪري بو. لي نهرستوي هه قبهندي بين گياندارين دنافهرا هونري و هونه رهنديدا دانه بهر بهس و فه ڪولينان. هه رهنده ههلسهفه يا نهرستوي ب خواه، ههلسهفه ڪا ڪهفن بو، ب پيفهري دهرته نجامان د هاته پيقان و ب شيويه ڪي رهه اي سهح ڊڪره باشي و خرابي. لي نه ف نيشاره تا بلهز يا نهرستوي ژبو هه قبهندي يا دنافهرا نقيسهري و دهقيدا، ڪومه ڪا ناسو بين بهريخودانه ڪا گهله نپهريتر ژبو ههلسهنگانده و شروفه ڪرنا بهرهمي نه دهبي فه ڪرن، ڪو مرؤف بڪاريت سهره دهريه ڪا بالبهرا نه دگهل دهقي بڪهت و خواندين جودا جودا بو بخونيت.

نه دووره نهرستو ب خواه دگهل خواندين جودا جودا نه بيت، چونڪو ل گوره ي هزرا وي و هه فالين هه فده مين وي، همي ههلسهنگانده ل گوره ي پيڪي راستي يا دهرته نجامان د هاتنه پيقان. لي نه ڊڪارين في بهريخوداني بڪار بينين ڪو رهخنه گر

بڪاريت ب شيويه کي همهلایهني هيٺڪه ته دهقي و لایه نين دهر ووني و جفاڪي و جوانڪاري و مورالي و ئيدبولوڙي و روخساري بابه تي ڙي هه ليقريت و پاشي فان لایه نين تيڪرهس و هه ڏ تهمامڪهر ب ڙيان و دهر ڏورا نفيسه ريفه گريدهت، يان بهريخوڏانا وان فاکتور و کاودانين کار کريه سهر ڙيان و تيگههين نفيسهري و بوويه نه گهري داهينانا بهرهمي هونهري.

ناشڪرايه کو هه فبهندي يا دنا فبهرا ويژه و ڙيانا دهر وون-جفاڪي يا نفيسه ريدا پيدفي ب چ گروڦين بهرچاڏ نينه کو باوهري پي بينين، چونکو چ کهسهك نينه في هه فبهندي مانڊلا کهت. لي پرسیارا بو دهمه کي دريڙ رهخه فان ئيخستينه دنا ف گيڙه فانکه کا هنري و شروڦه کريندا نهوه کا ويژه فهر ڙيا دهر ووني مروڦيه، يان دهر وون بهرهمي ويژهيه کا پايه بهرز و جوانه؟

ڙ سه بوري نفيسه ر و ويژه فان و هنرمه ندان خويا بوويه کو دهر وون و ڙيانا جفاڪي يا مروڦي پالدهره کي کاريگهري چيڪرن و داهينانا ويژهيه کي جوانه. نوو د هه مان دهمدا ڙي ويژهيه کي پايه بهرز دهر وونه کي هه فسهنگ و ڙيانه کا مشت شهنازي و نارام بو نفيسهري پهيدا دکهت.

ما دم هم دي بهحسي بابه تين دهر ووني و چه مکين جفاڪي بين دنا ف رومانيدا کهين، فهره ناوره کي، خواه نه گهر بلهز بيت ڙي، بدهينه روخسار و نافهر وکي. ت. س. نه ليوت و هسا دبنييت کو روخسار و نافهر وک ب هه فرا و د هه مان دهمدا وهاري دکهن و کا چهوا روخسار کار دکه ته سهر نافهر وکي، ههروه سا نافهر وک کا ديار کري ڙي پيدفي ب روخساره کا ديار کري دبیت کو پيکفه هه فگونجايي د بن و هاوکيشهيه کا هه فسهنگ دروست دکهن. ب في چهندي هم د کارين روخسار و نافهر وکي مينا ههردو لايين تهرازوويه کا هه فسهنگ دانين“ ههرده مي گرنگيه کا زيده تر ب لايه کي تهرازووي بهيته دان دي ل سهر حسيبا داله قاندا لايي دي بيت و د ههردو حاله تاندا هه فسهنگي دي هيته ڙ دهستان. نه فجا ڙبو راگر تها هه فسهنگي يا دهقي ويژهيه، فهره د هه مان دهمدا گرنگي ب ههردو لايين روخسار و نافهر وکي بهيته دان.

ب کورتی ئەم د کارین بیژین کو نافەرۆک کۆمه کا پەیفین ب ئاواپه کی دەسنیشان کری ریکخستینه کو رامانه کا سایکولوژی یان جفاکی ددهت و دهلالهته کی ژبو ههبوونا خوهیی مرۆفی و ههلویستین وی بین ههقیه ند ب جفاکیه پیشکیش دکهت. روخسار ژی بکار ئینانا کۆمه کا پەیفین دەسنیشان کرینه، ب ئاواپه کی سەلیقه یی هاتینه هوناندن کو جوانی و سیمایه کا وێژه یی ددهته سرۆشتی بابه تی.

رۆمان ژی، وه کو پرانیا به رهه مین وێژه یی ژ روخسار و نافەرۆکه کا گونجایی دگهل روخساری پیک دهیت. گهلهك نفیسەر و رهخنهفان وهسا هزر دکهن کو رۆمان کچا شه رعی یا جفاکی بورجوازه و ل چاؤ هونه رین دی بین وێژه یی بین مینا ههلبهست و شانۆیی هونه ره کی نوویه، نه تنی ل دهفهرامه، لی له موو جیهانی. نه مازه نه گهر ئەم رۆمانی ژ حیکایهت و چیفانوکی فولکلوری جوداکهین، کو پشکه کا گرنکه ژ کلتوری کوردی. ئەفجا ئەم دکارین بیژین کو رۆمان به رهه م و هونه ری باژیرییه.

ل دهفهرامه هه دینان ده سپیکا رۆمانی ل داوی یا سالی هه شتیان ب دوو رۆمانین پیشهنگ دهست پیکریه "دهرافی تهنگ" یا چیرۆکنفیس که ریم جه میل بیانی و "بوهرین" یا نفیسەر و ههلبهستفان د. نافع ئاکره یی. هه رچه نده دبیت هندهك رۆمانین دی ژی د فی سهرده میدا هاتبنه نفیسین، لی به رهه می چاپکری رۆمانی تنی ئەه ههردوو رۆمانه بوون. گهلهك چیرۆکین هونه ری بین کو ئەیونین رۆمانی ب خوڤه دگرتن، هه بوون، لی وه کو رۆمان نه هاتبوونه چاپکرن. پاشی د سالی نۆتاندا هزرا چاپکرن و نفیسینا رۆمانی سهره لدافه، لی ژبه ر نه بوونا ده زگه هین چاپکرنی و که سادی یا بازاری کتیان کۆمه کا رۆمانین ده سنفیس رۆناهی نه دیتن. ئوو پشتی سالا ۲۰۰۰ ی کۆمه کا رۆمانان ژ لای ههلبهستفان و چیرۆکنفیسین ده فهریقه هاتنه چاپکرن و رۆمانی ژی وه کو ژانرین دی بین وێژه یی جهی خو ه دناؤ قادا ره وشه نبیری یا ده فهریدا کر.

پرانیا رۆمانین نفیسهرین پیشهنگین ده فهرامه د چوارچوڤی که تواری یا جفاکی و رهخنه یا جفاکیدا دزفرن و بابه تین رۆمانسی دگهل بابه تین هشیاری یا جفاکی تیکرهس و تیکهه لکرینه. ئەفه ژی بو کۆمه کا سه ده مین ههقیه ند ب خوهیی رۆماننقیسی و ره وشا

جفاکی یا ههیی و داخباربوونا ب ئاراسته یین دهرفه بیفه د زقرن، نهمازه داخباربوون ب رۆمانا عه ره بی.

پنکهاته یی نه هه فسهنگی جفاکی کوردی“ هه ر ژ موزاییکی یا جفاکی بگه و هه تا د گه هته هه فرکی یین سیاسی و ئابوری و جفاکی یین کوردی و چیبوونا باژی یی ب بورجواز و ئورستکرات دنا ف گونده باژی یین کوردستانی دا، بهری پرا نیا نفیسه ران دایه که تواری یا جفاکی و که تواری یا ره خنه بی، چ ب شیوه به کی راسته و خو بیت یان نه راسته و خو. ههروه سا خه با تا نه ته وه بی یا ل دژی داگیر که ران و ساقاتی یا نه زمونا خوه سه ری یا کوردستانی، بهری رۆمانی دایه چیرۆ که کا مشت ئیدیولۆژیا و ره خنه و شیره ت و گۆتار خواندن و چاکسازی یا نه هونه ری.

رۆمان نفیس به رۆفاژی نفیسه ری چیرۆکا هونه ری یا کورت، کۆمه کا په هله وانین دنا ف بۆیه راندا بکار دئینیت و گرنگی دده ته لقین و ره فتارین وان کو ده رپرینی ژ ره وشا جفاکی هه میی بکه ن. کۆمه کا هه ست و هه ز و پالده ر و هه لچوونین ده روونی یین په هله وانان د که نه هقیقی شرو فه کرنا که ساتی و چوونا دنا ف ناخی عه قلی کۆمیدا. هه رچه نده با به تی رۆمانسی، خوه ل نه زعه یین که سوکی و پیشینی یین خوه یاتی یا نفیسه ری دکه ته خودان. لی ژ نه جامی هه فرکی یین نافخوی یین نفیسه ری د نا فبه را شو پاریزی و نوو کرئیدا، دنا فبه را هزرین ئیدیالی و بۆیه رین که تواری کیدا، بهری وی دایه که تواری یا جفاکی و ب خو ویستی یان خو نه ویستی بهر ب با به تین جفاکی و دوزین سیاسی و ئابوری و سنجی یین کلتوری جفاکیفه هاتیبه راکیشان.

ههروه سا پاشخانا کلتوری یا رۆمان نفیسی و ره وشا وی یا ده روونی رۆله کی کاریگه ر د ده سنیشان کرنا سیمایین رۆمانا ده فبه ریدا هه بوویه. دی بینین کو با به تی هه ژاری و گوندیاتی پرا نی یا رۆمانین کوردی یین فی سه رده می فه گر تینه و گرنگی ب پیدا چوونا له ههنگی و پشتگوه هافیتنا سایکولۆژی و ئاراسته بی چه مکی جفاکی دایه. فی چه ندی ژی ب هه رازا من، رۆمانا کوردی هیلا به دنا ف بیافه کی گرتی و دائیخستیدا.

ب شیوہ کی گشتی، بہسکرن و فہگیرانا رهوشا ہہڑاری د ہمی رومانین کوردیدا بہرچافہ، ہرہوسا ہزر و رہفتارین گونداتی ژی، وہ کو کلتور و ئیدیولوژی یا سنجی یان جفاکی جہہ کی گرنگ و مہزن د رومان کوردیدا گرتیبہ، خو نہ گہر جہی قومینا بویہران ل ئورویا بیت و بہحسی بہتہ کی باژیری و باژیریان ژی بیت، سیمایی ہزرا گوندیکانیی ب فہگیرانا رہفتارین پھلہوانانفہ منارہیہ. ئفہ ژی ب ہزرا من بو ہندی فہدگہریت کو نفیسہر ب شیوہ کی سہرہ کی فہگیرانا سہرہ بڑین خوہ یین کہسؤکی یان سہرہ بڑین دہدورا خوہ یا مشت دہرہ سہری و کارہ سات ددانہ سہر کاغہزی. ئو نہ گہر ئہم ب ہووری ل رومان دہفہری ب نیرین، دی ساخلہتین کہتواری یا جفاکی و تیگہہین گونداتی ب کہلواشی پرائیا رومانانفہ بینین، ہرہوہ کو موئیدہ تہلال د بہسکرن ساخلہتین رومان عیراقیدا بہسکرن، رومان کوردی یا دہفہرا بہدینان ژی ژ فان ساخلہتان نہ زریہرہ:

* زالوونا ہشیاری یا ساکارا ئیدیولوژی ل سہر بہرہمان کو ب تبعتہ کی کوما خہلکی جفاکی و دلینیبہ کا ساویلکہ سہرہ دہریی دگہل دوزین سیاسی و جفاکی و سنجی و ناہوری دکہن. ہرہوسا ب ناوایہ کی رومانسیی ئیدیالی سہرہ دہریی دگہل ہدہبندی یا دناقبہرا موؤفی و جفاکیدا دکہن. ئانکو خوہ کوور نا داہیلنہ ناؤ گہوہریی فان ہدہبندیان و ل رہہ و پاشخانین سہدہمان و بہرژہنگان نا گہرین کو گہورینین ژ رہویشالانفہ بکہن یان بخوازن، لی ب ناوایہ کی سہرفہسہرفہبی لی دنیرن و گہورین ژی ل سہر ناستین کہسؤکی یین پھلہوانان د ہینہ خویاکرن.

* زالوونا گیانی چاکسازی و شیرہ تکرنی ل سہر چہمکین ہزری یین نافہرؤکی. ئانکو ل شوینا نازادی یا پھلہوانان و ہلیقرتنا رہفتاران ل گورہی سنسلا بویہران بہینہ کرن، نفیسہر وہ کو شوفیرہ کی ترؤمیلا خیبر و شہران بی زالہ و مینا واعزہ کی جفاکی و سنجی ہزرا خوہ پیشکیش دکہت. نہ دوورہ ئفہ ژبہر وی چہندی بیت کو دووراتیہ کا بہرچافہ دناقبہرا ژبیاتی یا کہتوارہ کی ہہی و ژبیاتی یا کہتوارہ کی چافہریکریدا ہہیہ. ئفہجا ژبو گہہشتنا کہتواری چافہریکری، نفیسہر وہسا ہزر د

کەت کو ئەرکی سەر ملی وی ئەووە بیته ریڤەر و ریڤیشاندەری خەلکی هەچکوهەیی بەر ب خەونا ژ هزر و باوەری یین وی هاتییه راجاندن، بەت.

* هەژاری یا بەریخودانین فەلسەفی ژبو هەبوونی و ژیان و دیرۆکی. د پرایا جاراند ژبەر حەشاندا کۆمەکا مەزن ژ بۆیەر و هزرین کلتوری و رەخنە یین کولانکی و فلاشباکین سەردەمی رژیمی و ئیدیولۆژی یا بەرگری و هەقەر کرنا خەبات و بەرھەمان، نفیسەر نەچار بوویە کو بەر ب هزر و فەلسەفەکا فالیکیفە بچیت و گەلەک گرنگی نەدەتە کووراتی یا بابەتان. ژ لایەکی دیفە ژی نە دوورە ژبەر ئاستی خواندەفانی کورد بیت، کو هەتا نھۆ ژی رەوشەنبیری و فەلسەفی ب زمانین بیانی دچێتین. لەوا دی بینین کو د پرایا رۆماناندا هەقەر کرین ئاسۆی ژبو لقینا دیرۆکی و وەرارا جفاکی د هینە کرن. هەمی هەقەر کرین ئاسۆی ژی ب دلینی یین فیرھایی و رۆمانسییەتەکا هەلچووی بارکری، ئوو وەرگری هەچکوهەیی پتر حەز ژی دکەت، چونکو پیدتی ب هزر کرنا کا کوور و لۆژیکی و هەلسەنگاندنەیی نا بیت.

هەژی گۆتنە کو د فی سەربۆرا کورت و سافادا و سەرەرای کیماسی و خالین نیگەتیف ژی کۆمەکا خالین پۆزەتیف و جوانی یین وێژەیی د هەندەک بەرھەماندا ب ئاشکرای د هینە دیتن کو ب راستی دبنە جھێ شەھنازی و گەشبینی. ب فان بەرھەمین ژ لای چەنداتیفە کیم و ژلای جۆراتیفە تا راددەییەکی سەرنجراکیش، د بنە بەرھەمین پێشەنگین رۆمانا کوردی ل دەفەرا بەھدیان.

لی جارەکا دی دی زفرین و بیژین کو ئەگەر وێژە راستی یین ژیان رۆژانە ب نازرینیت و شروڤە بکەت و بیته خۆدیکا جفاکی دەردۆری مروڤی، دەروون کۆما وان حەز و پالەدەر و نەزە و رەفتار و رەوشت و پێحەسیانین بەرھەست و نە بەرھەستن د ژیانیدا. ئانکو هەرسی پروسە یین عەقلی و هەلچوونی و بزافی ب خۆفە دگریت. رەفتارا مروڤی کو ساخەتەکی دەروونییە، ب بۆیەر و تیگەھ و نۆرمین جفاکیفە د هینە پەرور دەکرن و هەقسەنگکرن. ژیان رۆژانەیا دیتی و نە دیتی یا جفاکی د هزرا مروڤیدا هیڤینی سەرەکەیی دارشتنا وێژەیه. ب فی چەندی ژی وێژە و دەروونی مروڤی پیکفە د

هينە گريدان. دەر وون وەکو ساخلەتەين ژيانا کەسى يا مرؤفى ديبته ژيدەرى چيکرنا ويژهى، ويژهى کى هەژى و جوان ژى قولچکين فەشارتى بين دەر وونى مرؤفى رۆهن و نارام دکەت. هەژى نامازە پيدانبيە کو بۆيەرى ئەف باهەتە مەزن کرى و کريهه ريبازە کا رەخنە يا ويژهى، فەکۆلين و بەرەمەين سيگموند فرويد بوون، نەمازە پشتى پشکين مەژبى مرؤفى خوياکرين و ب تايهەتى دەمى باهەتى نەهشيارى يا مرؤفى ئيخستيبە دناف باهەتەين زانستى و ويژهيبدا. ئەف نافراندنە ژى ب گەشەسەندن و دەرکەفتنا بيردۆزا شرؤفەکارى يا دەر وونى هاتە جەگير کرن. ئو ژبو ئافا کرنا تيؤرا خوە يا شرؤفەکارى يا دەر وونى، فرويد مفايه کى مەزن ژ کەساتى يا هامليت يا وليهه شه کسپير ديت بوو، هەر وەسا شه کسپيرى ژى ژبو نفيسينا شانۆ يا هامليت، مفا ژ ليکۆلينا برايت ئەوال سالا ۱۵۸۶ ل سەر رەشيبى چيکرى ديت بوو. ب فى چەندى ژى خوياديبت کو هەر ژ کەفتنا ويژهفانان مفا ژ ليکۆليني دەر وونى دديت کو کەساتى يا پەهلەوانين بەرەمەين خوە بى ئافاکەن، د هەمان دەمدا ژى د شياندايه کو بەرەمەين ويژهى ببنە بياقى ليکۆلين و تەجروبه بين دەر وونزانان.

هەر کەسەک د ژيانا خوە يا رۆژانەدا تۆشى کۆمەکا داکەفتن و سەرکەفتن و هەلوپەستين هەمەجۆر ديبت، بيگۆمانە کو ئەف بۆيەر و کرياره ب شيوه بين بالبەر يان نە بالبەر کار دکەنە سەر دەر وون و کەساتى يا مرؤفى. ئەف کارتيکرنە ژى ب شيوهى رەفتارا مرؤفى ل هەمەبەر کەسپين دى دەر دکەفت. چونکو کەساتى يا مرؤفى بەرەمەين بەريخۆدانين بى بەرانبەرە و ل گورەى هەلسەنگاندنا بى بەرانبەر د هيتە پيقان. هەلبەت پەهلەوانى رۆمانى ژى وەکو هەر کەسەکى دى بى دناف ژيانا راستەقينهدا تۆشى کۆمەکا ئاريشە و ئاستەنگين ژيانى ديبت و کەساتى يا وى ب رەفتارا د بۆيەراندان د هيتە دەسنيشانکرن.

هەر رۆمانەکى کۆمەکا پەهلەوانين سەرەکى و لاوهکى هەنە و ئەف پەهلەوانە د کۆمەکا ئاستەنگ و بۆيەراندان د بۆرن. ئو ل گورەى حەز و خواستين نفيسەرى چارەنقىسى وان د هيتە دانان. ئەگەر ئەم رۆمانى بدانيه جەپى ژيانى و پەهلەوانى يان

نقیسه‌ری بدانینه جهیّ دسته‌لاتا جفاکی، بیگۆمانه کو وەرگر وه کو کهسی به‌رانبه‌ر دی شیت هه‌لسه‌نگاندنا په‌هله‌وانان کهت. ئەم ژی وه کو وەرگر د فیّ نقیسه‌نا کورت و پوختدا دی هه‌ولده‌ین کو کهساتی یا په‌هله‌وانین هنده‌ک ژ رۆمانین ده‌فرا به‌هدینان ژ لایّ جفاکی و ده‌روونیقه شروّفه کهین و خواندنه‌کا شروّفه‌کاری یا ده‌روونی و جفاکی بو که‌توار و نقیسه‌ری رۆمانی هه‌ردوووان پیشکیش کهین. هه‌لبه‌ت ئەڤ خواندنه‌ل گوره‌ی هزر و دیتن و تیگه‌هشتنا که‌سوکی یا منه ژبو فه‌گه‌راندا په‌هله‌وان و بویره‌ین فه‌گه‌رابی یان چیکری یین رۆمانی بو خوه‌یی و ده‌ردۆرا نقیسه‌ری کو هه‌ردوو جه‌مه‌سر“ خوه‌یی (نقیسه‌ر) و بابه‌تی (ده‌ردۆر) ب ئاوايه‌کیّ ئالوگۆر کار دکه‌نه‌سه‌ر ئیک و هه‌ر لایه‌کیّ جه‌مه‌سه‌ری گرنگی و رۆلی خوه‌ ژ لایه‌نی دی بی به‌رانبه‌ر وهر‌دگرت.

گه‌له‌ک ره‌خنه‌فان، نه‌مازه ماموستا یین زانینگه‌هیّ و ره‌خنه‌فانین ئەکادیمی، وه‌سا هزر دکه‌ن کو فه‌ره ره‌خنه‌فان ل سه‌ر ریبازه‌کا ده‌سنیشانکری یا ره‌خنه‌گرتنی بچن و ل گوره‌ی به‌ما یین تابه‌تین هه‌ر ریبازه‌کیّ، ره‌خنا خوه‌ یا ئافاکه‌ر ژبو ده‌قین و یژه‌یی ئافاکه‌ن. لی من (کو نه ره‌خنه‌فانه‌کیّ ئەکادیمیه)، خوه‌ ل چ ریبازین ره‌خنه‌یی یین ده‌سنیشانکری نه کرییه خودان و نه دووره کۆمه‌کا ریبازان تیکه‌هل کر بن. هه‌روه‌سا من ناماژه ب چ ژنده‌رین زانستی و باوه‌ریکری (مینا هه‌می لیکۆلینین زانستی) نه کرییه کو بکه‌مه‌ گرۆفی هه‌لوپست و دیتن خوه‌، به‌لکو ئەڤ هزر و هه‌لسه‌نگاندنین هه‌یی فه‌ریژا خواندنا کۆمه‌کا کتیب و ژنده‌رین زانستی ده‌روونجفاکی و یژه‌یی و نوژدارینه‌هه‌می ب هه‌فرا د فان دیتن من یین که‌سوکیدا خرّفه بوینه. هه‌می هه‌ولا من ئەوه کو خواندنه‌کا هه‌لسه‌نگاندنه‌یی یا یژه‌یی بده‌مه‌ ده‌قی و ل گوره‌ی تیگه‌هشتن و هزر و هه‌لوپست و ره‌وشا خوه‌ یا ده‌روونی یا د سه‌رده‌می خواندنی‌دا، ده‌قیّ پیشکیشکری ب خواندنه‌کا ده‌روونجفاکی شروّفه‌که‌م. ئەم دبیژنیّ ده‌روونجفاکی، چونکو سه‌ره‌ده‌ریّ دگه‌ل هه‌ردوو ریبازین ده‌روونی و جفاکی ب هه‌فرا دکه‌ت.

جفاكناسى (سوسپولۇژى) و دەرووناسى (سايكولوژى)، دوو زانستىن مرقايتىنە
 و ھەر ئىك زوان كۆمەكا تيۇر و زانا و شروڧە كرىنن تايىت ب خۆڧە ھەنە. زانستى
 سايكاترىي زى كو سەرەدەرىكەرنە دگەل ئىشپىن دەروونى ل دەڧ مرقان رۆلە كى مەزن
 ھەدە دەسنېشان كرن و چارەسەر كرن ئىشپىن دەروونىدا. ئەگەر سايكولوژى كەساتى
 و ناخ و ھەست و نەست و رەڧتارىن مرقايتى شروڧە كەت، سايكاترى ئىش و
 پىشېلبوونىن دەروونى دەسنېشان كەت و چارەسەرى بو دىنېت. پىپۇرىن تازە و
 ھەڧچەرخىن بياڧى سايكاترىي وەسا دەنە خوياكرن كو زانستى سايكاترىي، بى كاملان
 نا بىت ھەتاكو ب ھەردوو زانستىن سوسپولۇژى و سايكولوژىڧە نە ھىتە گرىدان.
 دىت سروشتى بىت بو جفاكناسەكى يان دەرووناسەكى كو بى زانينا زانستى
 سايكاترىي، د بوارى خويى پروفېشېنالىدا چەلەنگ و زىرەك بىت، لى نە يا بەرھۆز و
 سروشتىيە كو نۆزدارەكى دەروونى بى ھەبوونا پىزانىن سوسپولۇژى و سايكولوژى
 بكارىت بى زىرەك و چالاک و كارىگەر بىت. سايكولوژى و سايكاترى تا راددەكى زۆر
 پىكفە گرىدايى و تىكرەسن. لى سوسپولۇژى زانستەكى خويەسەر و تەمامكەرى قان
 ھەردوو زانستانە. ل گورەى ڧەكۆلېن و تيۇرىن نوو بىن د وارى نۆزدارىدا ھاتىنە كرن
 كو خزمەتىن باشت و كارىگەرتر پىشكىشى نەخوشىن دەروونى و خەلكى جفاكى
 بكەن، بابەتىن دەروونجفاكى ھاتنە دناڧ قادا نۆزدارىدا. پىشتى نۆزدارىن دەروونى ب
 سەر رۆلى كارىگەرى چارەسەرى يا دەروونى ھەلبوون و ھەكو رىكەكا چارەسەر كرنى
 زبو نەخوشى بىن دەروونى بىن ھەمەجۆر بكار ئىنابىن، ئەڧ زانستى ب ناڧى دەروونجفاكى
 بەرچاڧتر لى ھات و سەرەدەرىيەكا بەرڧرەھتەر دگەل ھاتە كرن. ئەڧە زى زبەر وى
 چەندى بوو كو تورا جفاكى يا ھەر كەسەكى زبو چارەسەر كرن وى د ھاتە بكار ئىنابن.
 نوو مادەم مرقايتى جفاكىيە و ز ئەگەرى نالەبارى يا جفاكى توشى ھندەك حالەتىن
 دەروونى دىت، ب ھەمان جفاك دى چارەسەرى يا وى زى ھىتە كرن.
 رەخنەڧانېن وىژەيى مفايەكى مەزن زانستىن سوسپولۇژى و سايكولوژى دىتېنە و
 زبو ئاڧاكرن دەڧىن خويە بىن رەخنەيى بكار ئىنابىنە. لى زانستى نۆزدارى دەروونجفاكى

هتا نۆكه هەر د بياڤى نۆژدارييدا ل كاره. ئەم ژى دى ھەولدهين كو فى سىتكى زانستان (سايكاترى، سايكولوژى و سوسيوئوژى)، ئەوى كارىگەر د بياڤى نۆژدارييدا دانينه سەر وئۆه (ب نەمازەي رۆمانى) و خواندنين خوه يين رەخنەي و ھەلسەنگاندنەي بى ئافاكەين. ل بەرى مە، ھندەك سايكولوژيست و رەخنەفانان ھەولداينە كو زانستەكى تىكھەلە ژ جفاكى و ھەروونى بكار بينن و ب ناڤى ريبازا ھەرووناسى يا جفاكى (علم النفس الاجتماعى) ل قەلەم داينە، لى ئەڤ تىكھەلەيە نە گەھاندنيە ئاستى تىكرەسى و ھەروەسا خوه ل نۆژدارى يا ئيشين ھەروونى ژى نەدايە.

د فان خواندنين ھەلسەنگاندنەييدا، ئەم دى سەرەدەري دگەل ئيش و حالەتتين ھەروونى، ھەردۆرين جفاكى و پاشخانا رەفتار و پىكھاتەي كەساتى يا ھەروونى كەين. ئوو دى بۆيەر و ھەلوستين پەھلەوان و ڤەريژين جفاكى بين ئافاكرنا قەوماندى بى شروڤەكەين. ژ لايەكى ديفە ژى، دى ساخلەتتين پەھلەوانان، سنسلا بۆيەران و چەمكىن ھەزرى بين فەزايى رۆمانى ب پاشخان و ھەلوست و تىگەھين نفيسەريڤە گريڤدەين، كول داويى ببيتە خواندنه كا شروڤەكارى يا دەڤى وئۆهەي. ب ڤى چەندى ژى، دى دەڤەكى دى بى ھەروونجفاكى ژ دەڤين وئۆهەي يين داھينەر ھيتە ئافاكرن كو مفاداريە كا ئالوگۆر دناڤبەرا خواندنين ھەروونجفاكى و نفيسين دەڤين وئۆهەييدا بھيتە كرن. كا چەوا نفيسەر مفاى ژ زانستين ھەروونى و جفاكى و سايكاترى ھەردگرن كو دەڤەكى داھينەر ئافاكەن، ھەروەسا ئەڤ خواندنه ژى دى مفايەكى مەزن ژ دەڤين وئۆهەي ھەردگرن كو كوورتر و ھوورتر د جفاكى خوه بى كوردى بگەھين. ھيفيدارم ئەڤ ھەولدا نە ببيتە دەسپىكەك ژبو خواندنه كا گەلەنپەرى يا جفاكى كوردى و خواندەفانى كورد بكاريت مفايەكى ھەروونجفاكى ژى ھەرگريت.

ھەژى گۆتەنە كو ئەڤە بەرگى ئىككەيە و بەرگين دى ژى، دى ددويفدا ھين.

د. عارف حيتو

ھەولير - ۲۰۱۱

پانۆراما ژيانى و چىبوونا كهونى د چىرۆكا
"يان ئەز يان هيچ" دا

يان ئەز يان هيچ

سەر ئاڧ يان تايئلى ھەر نقيسینه كى خۇديك و پىناسە يا وى نقيسینییه. تايئلى گونگییه كا تايئت ھەبە د سەرنجراكىشانا مەژىي خواندەفانیدا. ھەر ژ دەسپىكى خواندەفان ھەولددەت كو ئافونيشانين دەقى بكتە كليلە كا گەلەنپەر ژبو فەكرنا دەرگەھين گرتى. ب فى چەندى ژى ئافونيشان خواندەفانى دەقى دئىختە د بازنەبىي ھليژارتنا ھەلوپستەكى ديار كرىدا، ئەگەر د ھەمى دەقاندا زور يا ئاشكرا نە بيت ژى، د پىرانيا جاراندا كليلە فەكرنا دەرگەھى دەقيیه.

ھليژارتنا نقيسەرى بو فى تايئلى سەرنجراكىش (يان ئەز يان هيچ)، بىگومانە كو مەرەمە كا تايئت پى ھەبە.

ئەم ھەمى دزانين كو د. فازل عومەر، ژبلى ھندى كو وپژەفانەكى باشە، ھەروەسا زانايەكى زيرەك و بلىمەتە ژى د وارى زمانى كوردیدا. دزانيت كو ھەر پەيقە كا د ھەفۆكىدا ھەزىفەيا خوە ھەبە، ژبلى ھەزىفە يا وى يا فەرھەنگى، ھەروەسا ھندەك ھەزىفە يين رامانى و ئىحالى ژى ب خۆفە دگريت. ئانكو ئەم دكارن بىژين ھەر پەيقە كا د. فازل بكار دئينيت، فەرە مروؤ ھزرى تىدا بكتە و ب ساناهى د سەررا نە بۆريت و فەرە ژبو ھەر پەيقەكى يان ھەفۆكە كا نقيسايى بوچييه كى! د سەرى خوەدا دانيت.

ئەفە تايئلە ژ (يان ۱+ ئەز + يان ۲+ هيچ) پىك دەيت.

ئەكەر ئەم (يان ۱) ژى راکەين، دى بيتە ئەز يان هيچ، ل فیرە ژى دوو پەيقین سەرەكە د فى ھەفۆكىدا روئى خوە دگيرين (ئەز، هيچ)، ھەردوو پەيق ژى ب ئالافى يان پىكفە ھاتینە گرىدان.

د زمانى كوردیدا، ھەزىفەيا (يان) دوو رامانان دگەھينيت.

۱. ئەز يان هيچ: ئەز ل ھەمبەرى هيچ، كو (ئەزى) روئەكى ديار كرى ھەبە و (هيچ) بەرەفازا وپپە، ئانكو ئەم دكارن بىژن كو دوو پەيقین ھەفۆژن و ھەر ئىك رامانا ھەبوونا خوە ژ ھەفۆژى خوە ھەردگريت.

۲. ئەز يان هيچ: ئەز - هيچ، كو (ئەزى) رولەكى ديار كرى هەيە و (هيچى) ژى هەمان رول هەيە، ئانكو د شياندايە ئەز بکەفتە جەي هيچى و هەمان مەرەما فەرەهنگى و رامانى وەرگريت، مينا ئەز يان تو دى چينه ئاهەنگى، ئانكو ئەز بچم يان تو بچى چ جوداهى ناکەت.

هەر چەندە (ئەز) و (تو) دوو كەسین خوەسەر و ژیکجودانە، لى وەزيفە يا چوونا ئاهەنگى، چ گوهورينى د ئاهەنگيدا ناکەت.

دەمى كریارا نە ديارا هەفوكى مەرەما سەرەكى بيت، هينگى (يان) رولى وەكەهفي دگيريت (نە وەكەهفي يا من و تە)، لى وەكەهفي يا رەوشا بۆيەرى - هەفوكى. ئوو دەمى مەرەما سەرەكى يا هەفوكى پەيقين بەرى و پشتى (يان) بيت، ئانكو رولى سەرەكە بو وان بزفريت، هينگى (يان) دى رولى هەفوكى گيريت "ئەز دى چمه ئاهەنگى يان تو دى چيه ئاهەنگى، ئاهەنگى كەسەكى ب تنى پى دقیت و مونافەسەيا من و تە دى ل سەر چوونا ئاهەنگى بيت. هەر كەسى بچيت ئەو سەرکەفتيه، ئەو ب تنى (بى يى دى) دى خوشىيى بينيت.

لى نغيسەرى چيرۆكى (يان ۱) نە راكريبە و كريبە پشكەكا گرنگ و وەزيفەدار د هەفوكيدا. هەفوك كريبە دوو پشك: يان ئەز + يان هيچ. ل قيرە هەردوو پشك دكەشە د دوو چەپەرین هەفوكدا. د هەموو زماناندا پەيقين هەفوك هەنە مينا (رەش / سې، تارى / روناھى، هەبوون / نەبوون، خيىر / شەر، ئەز / هيچ.... هە). ئەقجا ئەگەر ئەم هەردوو (يان) ان راکەين ژى، ژلايى فەرەهنگيفە دى دوو پەيقين هەفوك پەيدا بن (ئەز / هيچ) " ئەز وەكو بونەوەرەكى هەيى، خودان لەش و مەژى، هەبوونەكا مينەفى و گيتيكي ل هەمبەر (هيچ) هەيدە، لى (هيچ) پەيقەكا روت و مينەفیه، چ هەبوونا خوە يا گيتيكي ل هەمبەرى ئەزى نينه.

هەبوونا ئەزى ل سەر حسيبا (هيچ) خورت دبیت و هەروەسا ژى (هيچ) گرنگى يا خوە يا فەرەهنگى و مينەفى ژ نەبوونا ئەزى وەردگريت. لى داكو ژبابەتى دوور نە كەفين و نە كەفينە دناؤ پرسەكا فەلسەفیدا، د. فازل هەردوو (يان) دانايە سەر تایتلى.

ب هزرا من ههبوونا فان ههردوو (يان)ان، ههفوك ژ قاليي فهرهنگي دهريئخستيه و رامانه كا ئيحايا داياي.

ئهگه ل كلتوري خواه يي كوردي، نهمازه كلتوري بزافا رزگاربخوازي يا كوردستاني فهگهري، دي بينين كو ههفوكا (يان كوردستان يان نهمان) گهلهك مشه و نافداره... ئوو دناؤههمي جين و تهخين جفاكيدا بهربه لافه.

لهوا ده مي ئهه ههفوكا (يان نهز يان هيچ) دخوينين. يان كوردستان يان نهمان د هينه بهرچاقيين مه. ئانكو ئهؤ تايتله ئيحايا دروشمه كي سياسي ددهته مه. بكارئينانا دروشمين سياسي زي ژبو دوو مه ره ميئ سهره كه بكار د هيئ (دييت بو هندهك مه ره ميئ لاهه كي زي بهينه بكارئينان):

1. په سندان و پشتگيري يا وي دروشي ب ئاوايه كي هونه ري كو خوانده فان ژبلي مفايي ئه پستمي، خوشيه كي زي زي وهر گريت، د ئهجامدا دروشم ب تيگه هفه دي پتر د مه زي خوانده فانيدا چه سپيت و دي ل بهر وي كه هيت لي هيت .

2. ره خنه ليگرتن و شروه كرنا خواندين دي بين دگه ل دروشي نه گونجن.

ژبلي فان ههردوو مه ره ميئ سهره كه زي، مشه جاران نفيسه ر و وژه فان دروشمين سياسي د تيگه هين خواه دا بكار دئين ژبو چيكرنا موفاره قه بين جفاكي، سياسي و نه پستمي، يان زي ب كي مي بو خويا كرنا ديتين بهر انبه ر و پاشي هه قبه ر كرنا ديتين نوو دگه ل دروشي هه يي ژبو كو خوانده فان هزرا خواه بلقينيت و مه زي خواه بده ته كاري و هزري د پراكتيزه كرنا دروشميدا بكه ت.

چيكرنا موفاره قه بين جفاكي د هه ر كاره كي ئه ده بيدا، ژبلي خوشيي، داخوازنامه يه كا بهر فه كرييه ژبو تيهرين و شروه كرنا كا دي يا ده قي، يان زي خويا كرنا شيوازه كي دي يي تيگه هشتينييه.

د پرايا جاراندا، موفاره قه شيوازه كي بينكه نو كي يان يي خه مو كي و مشتي گري ب خوه د گريت.

د تایتلی ډی ډی کورته چروکی - رو مانیدا، نقیسه ری یا هولدای کو نه چ شیوازیڼ پیکه نوکی و نه چ شیوازیڼ خه موکی ب خوځه بگریت، نه غرور بیت و نه خوه ته سلیم کرن بیت. تیکه هله بیت ژ هردووان و د هه مان دهمدا ژی روت بیت ژ هردووان. دوو تیکه هین تیکره س و ژهه فچودا، تیکه گرتنه کا دلینی یان گیانی دناځه را تایتلی ډی خویا و یی ډی شار تیدا هدی، د هه مان دهمدا ژی ژهه فچودانه. نه گه ر نه م ناځویشانی ډی ډی چروکی ډی گه رینه ډی نه له مینتین پیکه اته یی ډی نه ډی خشته یی ل خورای بو مه پیدایا بیت:

یان	یان
کورستان	نه ز
یان	یان
نه مان	هیچ

نه گه ر نه م (یان) ډی پیکه گریدانی و یی شهرتی ژی راکه ډی ډی دوو دووانی یی ل هه مبه ری تیک بو مه پیدایا بن:

کورستان	نه ز
نه مان	هیچ

ب شیوازه کی ډی ژی نه م دکارین بیژین (نه ز/ هیچ = کورستان/ نه مان). نه ز، مینا نه زه کی ټاک و هه بوونه کا به رهه ست د جفا کیدا هدی و د که ډیته ل بهرانه ری په یفا کورستان کو په یفه کا مینه ډییه و هه بوونه کا به رهه ست و مینه ډی ل سه ر خه ریته یا جوگرافی هدی، دهه مان دهمدا ژی تیکه هه کی گه له نه رییه دمه ژی خه ل کیدا. نانکو نه ز و کورستان هردوو به رهه ست و مه هه بوونین فده رهنگی و ډیروکی و مینه ډی هه نه، هردوو په یقین ډی ژی (هیچ و نه مان) په یقین روت و نه به رهه ست،

جوداهی یا وان ب تنی ب لایه نی لثوکی یان جیگریته هه شه نده. هیچ د نه زه لدا هیچه و نه مان هیچه که پشتی ساحله تین هه بوونی ژده ستداین. ههردوو حالت زی دئه نامدا ئیکن.

ئه ز ب خوه، وه کو خوانده فانه کی بهره وومی هه موو نقیسین د. فازی عه مری ههردوو ئیحایی فی (یان) یا نافه راستی د فی تایتلیدا دینم. ئه ز یان هیچ، دبیت ب مه ره ما ئه ز کوردستانم و کوردستان ئه زم، ههروه سا ئیحایا کریاری ژی کو ئه ز نه ئو ئه زم یی دناؤ فان ئه زین کوردستانیدا دژیت. لی ب هه بوونا (یان) یا ده سیکی بوچرونا مه یا دووی کزتر لی دهیت و ب فی چهندی ژی ئه م دکارین بیژین کو تایتل دبیته یان کوردستان یان نه مان.. ئه فه زی وه ل مه دکهت کو بچینه دناؤ بویه رین فی کورته رو مانیدا و سه حکهینی کا نقیسه ر دی بهره ی مه کیفه دهت و دی کیژ سه متی که ته ئارمانجا بهره خودانی.

پانوراما ژیانئ و هه بوونا کهونی

ههرده می مروؤ چیره که کی دخوینیت، هنده ک نه له میتین سه ره کی بهره چاؤ دبن و سه ره ده ری دگهل دکهت. لی چونکو چیره کا هونه ری چیکری یا هزر و ناشوپ و دلینی یا نقیسه رییه و ئه فه سیگوشا پیکهاته یی مروؤی د هه موو که ساندا نه وه که ده فه، هه ر ئیک وه کو خوه د نقیسه ت. ئو چونکو چیره کا هونه ری کریاره کا ئافرنده یی یه و ئافراندن پروسه کا که سوکیه، ب سه ربوژا نه پستمی یا نقیسه ریقه هه شه نده، ئه فجا هه ر چیره که کی یان هه ر ده فه کی ویره یی ساحله ت و تابه ته ندی یین خوه هه نه کو د ئه نامدا دبنه خو دیکا که ساتی یا نقیسه ری. چ ب ئاگه بیت یان نه ئاگه، نقیسه ر ل گوره ی هزر و دیتن خوه یین که سوکی جفاکی وینه دکهت، پرسیاران د ئازرینیت و پیشنیازا چاره سه ری یین گریان (ب ریالستی، ب ناشویی، یان زی ب شیوازه کی تراجیدییه کا تیکه له کری ب کومیدیا ییقه) ددانته سه ر میژا وه رگری و وه رگر زی ل گوره ی شیاین خوه یین که سوکی هه لده بژیریت.

ئەگەر ھەر چىرۆكەكى جھەكى ديار كرى يان چەندىن جھ ھەبن و ددەمەكى يان چەندىن دەمىن ديار كرىدا بۆيەرىن خوە لى تۆمار كەت و پەھلەوانەك ھەبىت كو دىبىزنى قەھرەمانى چىرۆكى، ب ھەمى بۆيەران رابىت و د سەربۆرەكا سنسلەبى يا چىكرىدا بۆرىت، ھىنگى دى چىرۆكەك پەيدا دبىت كو قەھرەمان ب ھندەك كرىاران (بۆيەران) رادبىت يان پشكدارى تىدا دكەت. ئو ئەف بۆيەره ب دەم و جھەكى دەسنىشانكرىفە ھەقبەندن. لى نفىسەرى فى چىرۆكال بەر دەستى مە ھەر ژ دەسپىكا چىرۆكى، ھەرگرى ئاگەھدار دكەت كو ئەفە نە چىرۆكەكا ھەچكۆھەبى يە، چونكو ھەرگر نەشپت دەم و جھى چىرۆكى دەسنىشانكەت. ئو ئەگەر بۆيەر ل چ سەردەمان و ل چ جھان نە قەومى بن دى چەوا شىن سەردەرىيەكا پوزەتىف و گەرم دگەل كەين؟!

ھەلبەت نفىسەر ژ فى خالى نە خافل بوويە، فەرە ئىشارەتەكى بدەتە ھەرگرى يان سەرى بەندكى بکەتە ددەستىدا دا بزانىت كا دى چەوال دوىف دەوسى چىت:

"دەم: ژ ئەزەلا مروفي تاكو ئەبەد.

جھ: ھەر جھى مروفي لى ھەبن.

قەھرەمان: ھەر كەسى ھەبت."

ب فى چەندى نفىسەرى پاناڤەكى بەرفرەھتر داىە ھەرگرى، كو ھەر ھەرگرەك د ھەر سەردەمى تىدا بىت و ل ھەر جھى لى بىت، سەحكەتى كا چ ب سەرى مروفي ھاتىيە، نەمازە كو ناڤى فى چاپتەرى ب "مروڤەك" ھاتىيە ناڤكرن. ئانكو ئەف مروڤەكى بىت و چ بىت! دى بىتە پەھلەوانى فى چىرۆكى.

ئەفە ژى مروفي رادكېشتە بەرىخودانەكا كوورتر و بەرفرەھتر، كو ھەرچەندە ب شىواز و ھژمارا پەيف و دەنگىن ھەبى د چىرۆكىدا، مېناكى كورته چىرۆكا ھونەرى ددەت، لى ب ناڤەروك و سنسلە يا بۆيەرىن بار كرى بىن پىكڤەگرىداىى و جھ و دەمىن لاستىكى و ژبەرىئىك كىشايى، مېناكى رومانى ب خوڤە دگرىت.

رومان.. چىرۆكەكا درىژە، ھەمى ھوورھووركىن بۆيەران و لايەنن كەساتى يا قەھرەمانان و ھزرىن د پشت رىزكىن ب تىرۆتەسەلى خويا كرىن و دلبنى يا گوھورا

دهرېژكړى ب خوځفه دگړيت. نه گهر پيچه كې كورتر بيت و كيتم هزر و دليني
 دهرپيت و پهرين ناشوي بهر ب ناسويه كې فرهتر نهغه كرى بن، ديژني نوځليت.
 چيروكا هونهرى ژى ههمان هزر و ناشوپ و دليني ب خوځفه دگړيت، لي ب تاويه كې
 خهستتر و كورتر.

نهرى "يان نهز يان هيچ" رومانه يان كورته چيروكه؟

ل دهسپيكا به لاقبونو وى د پاشكو يا نهدهب و هونهدا (ههفيناما نهفرو هژمار ۴ ل
 روژا ۲۰۰۳/۸/۲۰) ب نافي رومانه كا گهلهك كورت ب نافكريه و پاشى ل سالا
 ۲۰۰۵ ى وهكو كورته چيروكه كا هونهرى دناؤ هندهك چيروكين ديدا به لافكريه.
 نهرى هم دكارين بيژنه في كورته چيروكي رومان؟!

ههچهنده ههتا نهؤ چ كهسان نافي روماني ل سهر چ كارين ب في شيوازي نه
 دانايه و نه گهر ههبوو بيت ژى، ب نافي چيروكا هونهرى يا سهر كهفتي ل قهلم ددهن،
 يان نهو چيروكا گهلهك خواندن و گهلهك بيا فان ب خوځفه دگړيت، يان ژى نهو
 چيروكا نابوري د پهيقاندا دكهت، هاتيبه نياسين. لي نه گهر مه چ بهر سفين رههاي في
 نه بن ژى، ب كي مي هم دكارين بيژين كو چيروكه كه بابته تين رومانه كا گهلهك دريژ ب
 خوځفه دگړيت. لهوا دبیت گهلهك جار ان دناؤ پهره گرافين في نفيسينيدا ب رومان ل
 قهلم بدهم، دوور نينه گهلهك ژ نفيسه فانين دهغه ري دگهل من نه بن ژى.. لي نهز
 هزر دكهم كو رومان نه تي بهردانا ههفساري پهيقانه و ريژكرنا ههفوكانه، بهلكو
 بكارينانا ناشويه كا بهرفره و نافر ه دگهل نازراندنا پرس و گريكين ههقبه ند ب ژيان و
 ههبوونقه كو وهرگر زيده باري خوشي يا تاما ويژه ي، مفايه كې نه پستمى ژى ژى
 وهرگړيت.

دهمى في روماني، ههر ژ نهزه لا مروفي دهست بي دكهت و ههتا نه بهدى
 فه دكيشيت، د پشت في ههفوكا كورت و فيلبازدا چهندين قوتاغين وهرارا مروفينه،
 چهندين گهورينين جفاكي بين بووي و نهوين دى بن و نهوين كو ههر بوو بن ب

خوڤه دگريت. جهي روماني، هدر بهوسته کا جهي (چ هسك يان تهر) ل سدر رو وي ځوڤا زهمني بيت، گوره پانا بويه رين ځي رومانيه و قهره ماني بويه ران مروڤه (ههر مروڤه كي بيت). مروڤل هدر جه و هدردهم ب غهريزه بين خوه بين سهره كيفه گريدايه (پايه داري، ژيار، ئو سيكس). ئو كيفه راتا مروڤي و ههڤر كي يا وي دگهل سروشتي هدي و دهو روه ران كو ههڤر كييه كا ناسوي يه و د هه مان ده مدا زي ههڤر كي وي دگهل سروشتي بوږي و هزرين كهڤن وه كو دابونه ريت و باوه ري بين جفاكي بين ره سن (ديني زي ب خوڤه دگريت)، كو ههڤر كييه كا ستوتي يه، ژبو تير كرنا فان هدرسي غهريزه بين سهره كينه. ژبياتي يا مروڤي زي ل سهر شهنگستي تير كرنا فان هدرسي غهريزه يان د هينه ده سنيشان كرن. ژلايه كي ديفه زي، نه گهر نم ب شيويه كي گشتي ل روماني بنيرين، دي بينين كو پيڤاژوڤا وه رارا مروڤي ب خوڤه دگريت و ههر ههفت چاپته رين روماني قوناغين وه رارا مروڤاني خوي دكهن:

۱. **قوناغا زارو كيني:** ب چاپته ري (۱) نه وي ب نافي "مروڤهك" هاتي، د هينه خوي اكرن، زارو كه كه ژنو و دي ژ دايك بيت و دي كهفته دناڤ گيله شو كا ژيانيدا، كو نيشانا ده مي ئيمن و نارامه د ژيانا مروڤيدا.

۲. **قوناغا سنيلا تي:** ب چاپته ري (۳،۲) نه وين ب نافي "دهر گه هي دوڙه هي" و سروش "هاتين، د هينه خوي اكرن. مروڤه كه و ل خوه دگه ريت، هه مي تشتين ده ردوږا وي ديباينه و ري ل پيشكهفتنا وي دگرن، ههروه سا ليگه ريانا رازيكرنا به ريخو دانين جفاكيه.

هه زي گوته كو گرنگ ترين بويه ري ديبته نه گه ري نالوږي يا مروڤي د قوناغا سنيلا تي دا دوو فاکتورن: نه و زي پرسيارين هه بووني و ره زامه نديا جفاكيه. هه مي حهز و پينگافين سنيله ي نهون كو دناڤ جفاكي دا بي قه بوولكري بيت و به رسقان ژبو پرسيارين خوه بين بي به رسف بينيت. دهه كي نالوږ و مژدار و مشتي هيزه.. دهه كي نه ئيمنه.

۳. قوناغا پىنگەھشتى: ب چاپتەرىن (۵.۴) ئەوين ب "كاروانى سەرئەقرازىي و شەھىانە" ھاتىن، د ھىتە خويىاكرن. مروڧ ب كارى و بەرھەمىقە مژوولە، تىركرنا ھەز و خواستىن ب جھ نە ھاتىيە و ئەنجامدان پلانين گىروكرىنە (دوا ئىخستىنە)، ھەرھەسا باوهرى ب خوە ھاتنە و ژيانە دناڧ جفاكەكى رىاليستىدا، بكارئىنانا ھزر و ھىزا زەڧلەكانە ل جھ ئاشوپەكا دەولەمەند، دەمەكى مشى كار و ھزركرنە.. دناڧبەرا ئىمنى و نە ئىمىنىدا.. مژدارى و نە مژدارىدايە، دەستەلاتدارە و بندەستە، ئازادە و ب قەيدىن جفاكىقە گرىدايە.

۴. قوناغا پىرىي وگەھشتنا ئارمانجان: ب چاپتەرى (۶) ئەوى ب ناڧى "ئەزى تو و ئەوى دى" ھاتى، خويىا كرىيە. مروڧ ژ كار دكەڧىت و بەرھەمى كارى خوە بكار دىنىت ژبو مانى و بەردەوامى.. يان بەرھەف خرفنىقە دڧىت، يان بەرھەف ژىرەمەندى و ھكەمەتى.. يان دىبىتە كەسانەكى دەستەلاتدار و جەڧەنگەكى پىروژ، يان دىبىتە گىانەكى بى مڧال ھىقى يا مرنى. دەمەكى ئىمەنە و ڧەگەرىانە بەرھەف ئەزا زاروكرىنى. ل دەسپىكا وەرارا ئەزا زاروكرى، ژ ھەمى ئەزىن دى ب ھىزترە و نزانىت رىزى ل ئەزىن دى بگرىت.. يا ژ وىقە ھەمى تىشت بو وى و ژ وى چىيوىنە و چى د بن.

گەلەك نڧىسەر ھەنە، قوناغا مرنى و ڧەگەرىانى بو نە دىارىي ژى دادن. كا چەوا قوناغا پىرىي ڧەگەرە بو زاروكرىنى يا ئىمەن، ھەرھەسا قوناغا مرنى ژى ڧەگەرە بو وى تارىستانا د زكى داىكىدا، ئانكو خاترخواستىنە ژ ڧى سەڧەرا درىزا ژيانى. لى نڧىسەرى چىروكى چ ئىشارەت نە دىنە مرنى و خاترخواستىنى، ھەرچەندە دىبىت چاپتەرى (۷) ئىشارەتە كا ناڧخوئىي بىت بو نەمانى، لى ئەڧ ئىشارەتە ب شىوازەكى مژدار و بەردەوام دايە خويىا كرن: "دبىژن دكتاتور دژى ئەزانە چونكى ئەزى وى ژ ئەزى ھەمىان مەزىنە". فرمانا نا تەواوا (ھ)، ئەوا ب (مەزىنە) ڧە نىشانان دەمى نھوئى بەردەوامە، ئەگەر ھەمى قوناغ بوئى بن، قوناغا مرنى و نەمانى يا بەردەوامە و ھەمى دكتاتور دى مرن، كەسەك نەشىت دونىايى ل سەر ناڧى خوە تاپو كەت. ئەڧە ژى بەردەوامىيەكى ددەتە چىروكى و مروڧ دكارىت د ڧى دوماھىيدا دەسپىكەكى چىكەت.

گوهورینه کا بچووک د ههڅوکیدا کرییه، نهو ژی دهمی ل نهدهب و هونهر بهلافکری، نفیسی بوو" " دبیژن سهدام دژی نهزانه ... " لی دهمی دناڅا پهرتوکیدا بهلافکری، نفیسیه" " دبیژن دکاتتور دژی نهزانه"

دبیت کسهک، نهمازه عیراقیهک، وه هزرکته کو ما چ جوداهی دناڅهرا ناڅی سهدام و دکاتتوریدا ههیه؟! د راستیدا بو نهڅرو یا مه دبیت گهلهک جوداهی نه بیت، چونکو ههردهمی نه م بهحسی دکاتتوره کی بکهین، نیکسه سهدام د هیته هزرا مه. لی چونکو چیرۆک یان ههر بهرهمه کی دی یی ویزه یی یی داهینه نه بو جه و سهردهمه کی دیار کری ب تنی د هیته نفیسین، لهوا فهره نه م ب چاڅه کی دی لی بنیرین، چاڅی مه یی دی ژی گهلهک جوداهیان تیدا دبینیت. جاری ل دهسپیکي "سهدام" یهک مرۆڅه، ژپورهی دکاتتوری پڅهیه. لی دکاتتور ههر مرۆڅه که نهڅ ژپوره پڅه بیت، نانکو سهدام نیکه و دکاتتور گهلهکن.

ل څیره ژی نفیسهری څیایه، ژ پانافه کی بهرتنگ بچیته دناڅا فهزایه کی بهرفرهتر و بهردهوامتردا، دوور نینه نهڅ ژپوره ژ رڼقه بهره کی، زیره فانه کی، دکانداره کی یان ههر کهسه کی دی کو بهردهستک ههبن، ب خوڅه بگریت. دکاتتور گشتیکرنه و سهدام تاییه تکرنه. ههر نفیسینه کا گشتی بیت ژبی وی و بیافی خواندنا وی ژی پزه. ژ لایه کی دڅه ژی، هه بوونا ناڅی سهدام، دبیت نیشاره تهک بیت بو قوناغا مرنی. نفیسهری د چاپا دوویدا نه څیایه څی قوناغی بهحسکهت و څیایه بهردهوامی بدهته بویه رین چیرۆکی.

نهو ب خوه ژی ل داوی یا چاپته ری (٦) چیرۆک ب دوماهی دهیت:

"— هه کهر هوون هه می نه ز بن پا نه ز چمه؟ نابت نه زه کی دی ههبت."

"چیشه کی بینن"

شیره کی بینن

تۆپه کی بینن

ژ نه زی من پڅه نابت چو نه ز بمینن."

ھەر ھەققەكە كا دی یا پشتی فی، چ واتابە كا دی نادەت و چیرۆك ب دوماھی دەیت. ئەگەر ھەندەك بیژن ژبو داكوکیی چاپتەر (۷) زیڤە کریبە، نفیسەر د شیا ھەر ھەمان داكوکی د چاپتەری (۶) دا بکەت و د پراڤیا جاراندانا ریژکین داكوکیی ب بین بەری خوڤە گریڤاڤنە. داكوکی ب خوہ ژی چ تشتین دی ل سەر ھزرا سەرەکی زیڤە ناکەت، ژبلی خویاکرنا حالەتی ھەلچوونا نفیسەری ددەمی داریتنا ھزریڤا. ئەگەر وەرگەر ب ھەمان ھەلچوونا نفیسەری نە خوینیت (د پراڤیا جاراندانا ژی وەسانە)، ریژک یان ھزریڤن دووبارە کری چ بەھایی خوہ یی و یژەیی یان ئافرەندەیی نا بیت. ئەگەر چاپتەری (۷) لادەین، چ ژ رامانا چیرۆکی نا ھیتە گوھورین و چ ژیی کیم نا بیت ژی. لی ھەر وەکو مە ل دەسپیککی گۆتی کو د. فازلێ عەمەری نفیسەری کۆ داھینەرە و سەر بۆرەکا دەولەمەند دوازی نفیسینیدا ھەبە، نەمازە چیرۆکا ھونەری، ئەقجا چەوا کەسەکی خودان سەر بۆر دی فی دووبارە کرنی د دەقەکی ھونەریدا کەت! ھەلبەت فی چاپتەری ژی مەرەمەك پی ھەبە!

نفیسینا داھینەر، چیکرنا لەشەکی نوویە ژ کۆما ئەلەمینتین ھەبی، یان ئافراندانا تشتەکی نوویە. کا چەوا خودی کەون ئافراندییە، ھەر وەسا نفیسەر ژی دەقی دنافرینیت. ئەگەر مەرۆف ب ھەبوونا گیانی، بی جودا کری بیت، دەق ژی ب وینە و فەریتین پەیفی و مەزیکە یا ھەقۆکان گیاندار دیبت.

ب ھزرا من، ئەق ھەفت چاپتەریڤ فی چیرۆکی حالەتەکی ھەفتەریی ئافراندانا کەونییە. د میتۆلۆژی یا کوردیدا دیژن: " ل بەراھیی خوداوەند ھەبوو، ئوو چ دی نە.. خوداوەندی بو خوہ کەشتییەك چیکر و ل سەر دەریایان دگەریا، پاشی دورەك بو خوہ چیکر و بو ماوی چل سالان دگەلدا بوو.. پاشی پیتەك لیتا و دورە پەقی، ژ کادیا وی ئاسمان پەیدا بوو.. ژ پرتین وی ستیر و چیا و عەرد پەیدا بوون. ئوو پاشی ژ رۆناھی یا خوہ شەش خوداوەندیڤ دی ل بەر میناکی خوہ ئافراندن" بی ئیککی (شمس الدین) بوو، ل رۆژا ئیکشەمی رۆژ چیکر. بی دووی (دردائیل / فخرالدین) بوو، ل رۆژا دووشەمی ھەیف چیکر. بی سیی (میخائیل / امادین) بوو، ل رۆژا سیشەمی میناکی فەلەکی چیکر.

یئ چواری (اسرافیل/ ملك تاووس) بو، ل رۆژا چوارشه می سئیرا سبه هی چیکر. یئ پینجی (سجادین) بو، ل رۆژا پینجشه می رووه ک و بهرهمین عهردی چیکر. یئ شهشی (شخائیل/ نصرالدین) بو، ل رۆژا ههینی هه می ساخ و مرى نقیسین. ئو ل رۆژا ههفتی/ شه مییی خودی (نورائیل) بو، هه می کهون تهفاکر و ئو ب خوه ئیزیده...."

ب فی چهندی خوداوهندی ب ههفت رۆژان دونیا تهفاکرییه، ب شهش رۆژان چیکریه و ل رۆژا ههفتی ل سه ر عه رشی روونشتیه و بیهنا خوه فهدایه. نقیسه ری مه ژى ب شهش چاپتهران چیرۆکا خوه تهفاکریه و ل چاپتهری ههفتی ههفساری چیرۆکی بهردایه ناخ خواندهفانان و ل سه ر عه رشی روونشتیه.

ئو ب خوه ژى نه ههردوو کریاره (نافراندا کهونی و یا چیرۆکی) تا رادده کی زۆر وه کههفن و نه م دکارین ب فی شیوازی بدانیه بهر ئیک:

	میتولۆژیا	چیرۆک
۱	ل بهراهی خوداوهند هه بوو، چ دی نه..	ل بهراهی نقیسه ر هه بوو، چ دهق نه بوون..
۲	خوداوهندی بو خوه کهشیهک چیکر و ل سه ر ده ریا یان دگه ریا..	نقیسه ری بو خوه کهشتی یا هزه کی چیکر و دنا ف جفاکیدا دگه ریا..
۳	پاشی دورهک بو خوه چیکر و بو ماوی چل سالان دگه لدا بو..	پاشی نامانهک بو هزرا خوه چیکر، بو دهمه کی نه دیار هزر د نامانیدا دکه لی و دفیریا..
۴	پاشی پینهک لیدا و دوره پهقی ..	هزر د سه ر نامانیدا چوو، نقیسه ری نامان ژ مهژی خوه ده ریخست و هافینه ناخ هه لکی..
۵	ژ کادیا وی نامان پهیدا بو، ژ پرتین وی ستیر و چیا و عهرد پهیدا بوون..	ژ ناشوی فهزایه کی بهر فرهه پهیدا بو، ئو ژ راما ن و پهقی هزری میناکین بویه ر و قه ره مان و جه و دهمین چیرۆکی پهیدا بوون
۶	ئو پاشی ژ رۆناهی یا خوه شهش خوداوهند ل بهر میناکی خوه نافراندن..	ئو پاشی ژ سه ربۆرا خوه یا نه پستمی شهش چاپتهرین خودیکا ژیا نا جفاکی خوه چیکر .
۷	ل رۆژا ئیکی: رۆژ چیکر..	ل چاپتهرا ئیکی: زارۆکهک بینا ف ژ دایک دبیت و چاقین وی ب دبیتا رۆژی هاتنه نقانن..

۸	ل رۆژا دووی: هەیف چیکر..	ل چاپتەرا دووی: قەرەمان ژ ئارېشېن رۆژی درەفیت و سینگى ژنا وی گەرمترین تیرۆزکین هەیفی بوون..
۹	ل رۆژا سى: میناکى فەلەكى چیکر..	ل چاپتەرا سى: قەرەمان د فەلەکا جفاکیدا د زفریت و پلانېن خوە رزگارکرنى دادنیت..
۱۰	ل رۆژا چوارى: ستیرا سەهەى چیکر..	ل چاپتەرى چوارى: ل بەر رۆناهی یا ستیران کاروانى سەرئەفرازیى دا رى..
۱۱	ل رۆژا پینجى: رووەك و بەرەمەین عەردى چیکرن..	ل چاپتەرى پینجى: ب بەرەمەین پلانا خوە شەهیانە کرن و خوە تیرکرى دیت..
۱۲	ل رۆژا شەشى: هەمى ساخ و مری نقیسین..	ل چاپتەرى شەشى: خوە ساخ دیت و یین دى هەمى مری..
۱۳	ل رۆژا هەفتى: ل سەر عەرشى روونشت..	ل چاپتەرى هەفتى: چیرۆك تەفأفكر و ل سەر عەرشى پەیفى و رامانى روونشت..

خۆدیكا جفاكى

هەر ژ كەفندا، مەرفى هەولدايه كو بۆيهران ل دويف ژيانا خوە يا رۆژانە
شەرفەكەت و ل بەر میناکى خوە وینەكەت، هەر وەسا د سەردەمى مەتۆلۆژيايىندا ژى
هەفركى یین خوداوەندان و پیکفە ژيان و ئەفینى يا وان ژى هەر ژ ژيانا جفاكى
مەرفانىی هاتبوونە هوناندن.

هەندەك دبیژن كو ئەف پرسە بەرەفاژە، ئانكو ئافرندهى جیهان و جفاك ل بەر میناکى
خوە چیکرینه. هەر چەوا بیت، مەرفى دەسپىكى، ب سادەبى يا ژيان و هزرا خوە بۆيه
شەرفەكەت، خوداوەند ژى د قوناغین وەرارا مەرفیدا بۆرینه، دگەل ژيانا مەرفى سادە
بوینه و پاشى دگەل مەرفان گرچن و گرچنێ لیهاتینه. مەرفان خوداوەند نە ددیتن لى د
هزرا و دەروونى خوە دا میناکین وان ئافا دکرن و مەرفى سەردەمى دگەل تىشتى دیتى

دکته، پتر ژ تشتی گوتی. هدرچهنده ئەوا گوتی (په یقا لیفکری - نه تقانادی) ناکامه کا زور دکته سهر بیروباوهران، لی دیتنی سیحره کا دی یا کاریگهتر ههیه.

چیرۆک ب شیوهیهکی سهره کی سهرهدهری دگهل په یقی و هزرا گوتی دکته، باشی فی هزری ب شیوهیهکی هونهری دئیخته دناؤ قالی ژيانا جفاکیدا، داکو بیته خودیکا رۆژانین خه لکی ههزار و ههچکوههیی. نازراندنا ههر بابهته کی یان هزره کی، نه گهر چ لقینی نه ئیخته سهر ژيانا هه نوکهی و ئایندهیی یا خه لکی مینا تفهنگین داوهتی یا دی بدهر بای کهفن و ب تنی دی جهه کی دبارکری ژ فهزای گهرمکه ن و بهر بهره سار دبنه فه. نفیسه ر ژ بلندهیی یان زده رفه ی جغزا گونه هی ل جفاکی دنیوت، ئەوا ئەو دینیت، یین دی (ئەوین دناؤ جغزیدا) نا بینن. ئەوا ئەو دبیوت، یین دی نه شین بیژن یان نزانن بیژن، چونکو بیافی هزر و دینتا وان بهرته نگه تر ژ یا نفیسه ری داهینه ر. ئەفجا ده می نفیسه ر هه ولده ت کو چافین خه لکی فه که ته فه و ژيانی ل بهر روهنر لی بکه ت و ژ قوناغه کی پالده ته قوناغه کا دی، مه رهم پی ئەو نینه کو هه می خه لک بینه که سانین داهینه ر و ئافرنده و هه مان ساخه له تین ئافره نده یی وه رگرن. لی چونکو مرؤف ئافرنده ی ب ئاوایه کی مه زنتر و پاکوتر دادنیت، له وا چه ند خه لک هشیارتر و چاؤ فه کریتر بیت، نمونه یی وان یی ئافرنده ژی، دی مه زنتر و هه ژیتر بیت. جفاک چه ند پیشکه فتیتر بیت، نفیسه رین وی مه زنتر و هه ژیترن.

نفیسه ر و جفاک دوو ئەله مینتین ژه هه فجو دا و تیگره سن، هه فدژ (بو ده مه کی بهروه خت) و پیکفه گریدا یی (بو ده مه کی جیگر و دومدریژ)، تشتی نه جیگر د فی پرۆسیندا کریارا هزر کرنی و گوتنی و ره فتاری و شیوازی بهر هه مه یینان و ژيانیه.

بیانف و نه جنه

بکارینانا بیروباوهرین جفاکی د هه ر ده قه کی ویزه یی یان ره وشه نبیریدا دوو مه ره مین سهره کی پی هه نه و دبیت هه نده ک مه ره مین دی یین لاوه کی ژی پی هه بن: یا ئیکی“ نیشادانا کلتوری وشه هه نازیکرن ب هزری یان باوه ری یا هه یی، مینا شه هه نازیکرنا

عده بان ب سهربورين حاتمه تهي كو گروفي مەرديني بو، يان شهنازيكرنا كوردان ب سهربورين عيسي دهلا كو ياوره كي ژيرمه مەندي حاكمي ميرگهها بادينان بو... هتد. يا دووي" ليدان و ره تەكرن، كو ئيدي فەره ئەف بوروباوره دناف جفاكيدا نه مين، چونكو نيشانين پاشكهفتن و فهمانا جفاكينه، مينا عەره بان كو دياردا فهشارتنا ب ساخي يا كچان رەت كرن و ب پاشكهفتن و نه زانين ل قەلەم ددان. د هەردوو حالەتاندا ژي رههين فان بوروباوران ب شيويه كي راسته وخو يان نه راسته وخو دناف خەلكيدا د مين و ب شيوه و بهانه بين جودا جودا سەره دەري دگەل دكەن. دوور نينه بو هندەك مەره مين دي بين جوانكاري و فهريژين رامانا هەفوكان ژي بهينه بكارئينان. نه گەر چ مەره مين ل سەلال ديار كرى بي نه بن، دبیت تهوزيفكرنا فان دياردان يان باوهران ژبو هندى بيت كو خوانده فان ب شيوازه كي موديرن هزرا خوه تيدا بگەت و بيافي ره تەكرنى يان گوهوريني بو وەرگري بدانيت. ئەفه ژي شيوازه كي دي بي ريزگرتنا وەرگريه كو پشكداري د پروسا داهيتانا دهقي و فهريژا راماني يا دهقيدا بگەت.

د في چيروكييدا.. ئو ل گەلەك جهان، نفيسەرى هندەك بوروباورين كورده واريي بكارئيناينه و چ نيشارهت نه داينه باشي و خرابي بين فان باوهران، بەلكو ژبو خواندقاني هيلينه كو ئەو بريارا داويي ل سەر بدەت و ب في چەندى ژي وەرگر دي بيتە كەسانەك كو ب بزفاندنا مەژي خوه گەهشتيه باوهره كا نووتر، نه ب شيرەت و گوپالي ناراسته كاري نفيسەرى.

"روژه كي وه كي هەموو روژين ژي خوه، ئەو كەسى دايكوبابين وي چو ناف نه ديتين لي بگەن يان ب پهپها بيناف ژ ئەجنان فهشارتي،..."

ئەگەر ئەم في هەفوكي ژلايي كەفنه باوهرين جفاكي كورده وارييفه شروقه كەين، دي بينين كو د جفاكي مەدا نافكرني گرنگيه كا تايبەت هەيه. هەردەم دايباب هەولددەن كو نافه كي هەژي و جوان ل زاروكي خوه بگەن، ئو چونكو ميتراني و دەستەلات و نايني بيافه كي مەزن ژ مەژي كەسى كورد داگرتيه، لەوا نافين ميچاك

و ناغا و به گلهر و کهسانین ئولدار و دینپهروه ل زاروکیّ خوہ د کرن. ل ویّ هنریّ بوون کو ناؤ دیّ بیته پالدهرهک دا ئەؤ زاروکه ژ ناڤیّ خوہ شهرم بکەت و بیته کهسانهکیّ مینا خودانیّ ناڤیّ.

ههروهسا ژلایّ دینیڤه ژی کورد وهسا هاتینه تېگههاندن کو زمانیّ دینی، زمانهکیّ پیروژه و ل روژا حهشریّ خودیّ ب زمانیّ دینی دیّ دگهل خه لکی ئاخڤیت. لهوا گه لهک ژ کوردان ناڤین ئاخه رتی ل زاروکیّ خوہ دادنان، ناڤین ئاخه رتی ژی مه رهم پیّ ناڤین عه ره بینه. ههروهسا هندهک ژ کوردان هنر دکرن کو ناڤین خوڤ و پایه دار و ههژی دبنه ئە گه ریّ مرنا زاروکان، چونکو زاروکه نه شیت ناڤیّ خوہ هلگريت، لهوا د مریت. ئە فجا دیّ ناڤه کیّ کریت یان پیس داننه سهر، مینا ناڤین: کریت، ریخو، مشکو، جردو،... هتد. ل ویّ هنریّ بوون کو ئەؤ جوړیّ ناڤان زاروکیّ ژ ئەجنه و چافان د پارێژن "ب په یفا بیئاؤ ژ ئەجنان فه شارتی،.."

دایابین زاروکیّ د ئیّ چیروکییدا، نه ویرینه چ ناڤین ههژی و کوردی داننه سهر زاروکیّ خوہ و دل نه هیلاینه ناڤه کیّ بچووک یان یی کریت داننه سهر، ژلایه کیّ دیڤه ژی چونکو هه می ناؤ (ب خیر و گوناهڤه) د هینه نفیسین، ئە فجا بیئاڤی یا ئی زاروکیّ دی ژبن سانسوړی هیزین سنوړبر و ئەجنه یان ده رکه ڤیت. ل ڤیره ژی (ب هزرا من) نفیسهری هه ولدایه ل ده سپکیّ مرؤڤه کیّ نازاد و خو سه ر چیکه ت کو خه لکی و جفاکی ژ قهید و زنجیران فورتالکەت، ئەڤه ژی گازی یا نه په نا نفیسهریه ژبو رزگار کرنا خو هییّ که سی و ئیشاره ته که بو گرنگی یا بهاییّ خو هییّ که سی (قیمه تا زاتی) د پیقاژو یا جفاکیدا. نه دووره ناڤیّ "بیئاؤ" ئیشاره ته ک بیت کو هه می زاروکیّ نوو بووی ب خوڤه بگريت.

نفیسهری ئەؤ زاروکیّ بیئاؤ ئیخستیه د بهه شتیدا، بهه شت ژی وه کو په یڤه کا مینه فی یا خو شییّ ئیشاره تا نازادییه، نانکو ژیا نا نازاد و خو سه ر بهه شته. لیّ چونکو بهه شت پاناڤه کیّ خوداییّ دووره جفاک ب خوڤه دگريت و نفیسهر نه شیت یان نه ڤیت د ئاشوویّ ب تیدا بژیت و فهره فه گه رته فه مهیدانا بازاریّ متاییّ خوہ، ئەو

مهیدانا هنر و رهفتار ژى روځلې خوږ لى دگيرن.. بههشت ديبته خهون و دوماهي يا هدر
خهونه كى ژى هشيرابوونه.

"...هه كه چ و ژنه كا دلې وى چو بتې هه مى د بوونه راستى و پي مهست و
بهنگين د بوو تا نه بهد... كهس دلې خوږ نه بنى، نه بهد ژخه و رابوونه." نه ژخه
رابوونه ژى بهر ب ده رگه هې دژه هيقه دچيت و كريا را ژيارا مروځانى يا خوږ
نه نجامددهت، نانكو ژيان دناؤ جفا كيدا د سهر هه مى ناستهنگ و نه خوښياندا كريا ره كا
مروځانيه و هدر لادانه كا زده رڼه جفاكي و دوور ژ مروځان، خوږ نه گهر خوښى بيت
ژى، خهونه و ديبت دوور بيت ژ ژيانا مروځاني. د فيره دا هدرسى خهونين بيناځي،
قوناغين كورپه يي او زاروكينى و پيگه هشتنى نيشا ددهن. خهونا ئيكي بهه شتا زكى
دايكيه و ژخه و رابوون، بوونه كه بهر ب ژيانا كه توارى يا مروځانغه. د خهونا دووځا
زاروكه كى بيگونه هه دناؤ خيرانه كا مهزن و ژبه ريك كيشايدا دژيت كو (دايك، باب،
باير، دايرن)، نوو نه ژيانه ژى بى ناستهنگ و بى ناريشه و ب تهناهي دبوځيت،
هه تاكو كاسو ديبت و ژخه و هشير ديبت.

"كه نى زاروكه كى ساڅا كو و نفسته هه..."

كه نى زاروكى ساڅا، دوو رamanan دگه هينيت، يا ئيكي "كه نيه كا بيگونه هه و بى
ramane كو نيشانا پاكڅى و بيلايه نييه، يان ژى نيشانا ليگه ريان و ديتنيه. يا دووى"
دهمى زاروكين ساڅا دكه نن، نيشانا وه رارا وان يا جفاكيه، نانكو نه ژ كه نيه نيشانا ب
خوږه سيان و ب سهره لبوونا دهو رو به رانه. نه ژ كه نيه زاروكى ژ بونه وه ره كى گياندارى
گرېدايى ب سينگى دايكه هه دكه ته بونه وه ره كى جودا و هه بوويه كى ماددى د ژيارندا.
نانكو مه رهم ژى نهو هشيرابوونه، نهوا بهر ب ژيانا جفاكيه دهيه هاژون. لى چونكو
هه ردهم مروځ ژ نه ديارى دترسيت و هه ز ژنارامى يا بوځى دكه ت. نوو دهمى دكه فته د
تهنگاځيه كيدا، ب ريكا نالاځين بهر گرى يا مه ژى، پاشغه دژرته هه سهر دهمى نارامى و
تهناهي.. دهمى نارامى ژى ل دهف وى بهه شته، نهو بهه شتا د خهونا ئيكي و يا
دووځا ديتى.. نفسته هه.

خهونا سیی“ هه رچهنده چ ئیشاره تین ئاشکرا نه داینه فی خهونی، لی ده می مروؤ دنقیث، خهونی دبینیت. نفستنا وی یا پشتی که نی یا زارو کینی، ئیشاره ته که کو دبیت خهونه کا سیی ببینیت. دوور نینه ژی ژ خهونه کی پتر ببینیت:

"ل بهری سیدی خوه زه لام د خهونه کیدا دیت..."

خهونه ک شیوازی نه ناسی په یقییه، دبیت خهونا سیی بیت و دبیت ژی خهونا سیدی بیت، دیار نه کریه کا خهونا چهندییه، لی ماده م پشتی خهونا دووییه، ئەم دکارین بیژینی خهون یان خهونین سیی، ئەؤ خهونه ژی پیگه هشتا وییه و نیاسینا بیروباوهرین جفاکینه. چونکو ده می وی زه لامی هه ب زه لامه کی روژهلای دده ته نیاسین، دانپیدانه ب هه بوونا زه لامین روژنایایی ژی، ئوو دنایههرا روژهلای و روژناییدنا، ئیکی هه لذبژیریت و دکه ته هیقینی ئاشوپ و بویره رین چپروکا خوه. هلبژارتن ژی رامانا نه وه کهه فی یا ههردوو بهر بژاران ددهت.

رهفتارا مروؤفی د چاقین یی دی دا

ب درپژاهی یا ژبی خوه، مروؤ کومه کا رولین جودا و تیکره س د گیریت و ئەؤ رولین هه گرنگی یا خوه ژ هه بوون و بهری خودانین یی بهرانبه ر وهردگرن. هه ر رهفتاره کا مروؤ نه نجامدهت، ئەگه ر پروسه یه کا نازراندنی بیت، کاردانه وه و بهر سفدانا وی رهفتار و هه لسه نگاندا یی دییه. ل گوره ی بیردوژا کارو کاردانه وه یی یان نازراندن و بهر سفدانی هه ر کاره کی کاردانه وه یه ک هه یه. ههروه سا ژبو هه ر نازراندنه کی بهر سفدانه ک هه یه. لی دجفاکیدا ئەؤ بیردوژه بهر ده وامیه کی ب خوؤفه دگرت، بهر سفدانا هه ر نازراندنه کی دبیته نازراندنه کا دی و فی نازراندنا دووی بهر سفدانه کا دی بی دقیت. ئەؤه ژی دبیته ئەگه ری بهر ده وامی یا گوهورینا حه له زونی یا رهفتارین (نازراندی) و رهفتارین (بهر سفدانی). ب فی چهندی ژی رولین تیکره س و هه مه رهنگ ده هیته ده سنیشانکرن.

ئو ئۇ پروسە يا ئازراندن و بەرسقۇدانى، ب شىۋەيەكى راستەوخو يان نہ راستەوخو دچىتە دناڧ پىكھاتەيى خىزانىدا ژى. خىزانى، وەكو يەكەيەكا كارىگەرا پىكھاتەيى جفاكى گرنگىيەكا تايەت و بەرچاڧ د ئاراستەكرنا رولېن كەسيدا ھەيە. كەس يان كەساتى يا مروڧى دەرئەنجاما تايەتا كومەكا عەدەت و عورف و ساخلەت و ھزر و بوچوون و رەفتارانە كو ب ھەڧگونجان و كارتىككرنى يەكەيەكا دىنامىكى پىك د ھىنن و د بنە پىناسە يا كەساتى، كو شىانېن خوگونجانى و سەرەدەرى يا دگەل كاودانان ل گورەى سەربورېن كەسۆكى پەيدا دكەن... لى د ھەمان دەمدا ژى ھىچ رامانەك بو ڧى چەندى نا بيت ئەگەر ھەلسەنگاندنا يى بەرانبەر ل بەر چاڧ نەھىتە وەرگرتن، چونكو ھىزدارى و بېھىزى يا كەساتى ب چاڧىن كەسى بەرانبەر دەھىتە پىقان.

ژبو ب دەسڧەئىنانا ڧى چەندى ژى زاروك ژ خىزانى دەست پى دكەت و پراپنا ساخلەتېن كەساتى يا خوہ ژ شىۋاز و سىستەمېن پەروەردەيى و جفاكىيى خىزانى وەردگريت. نڧىسەرى ب شىۋەيەكى داھىنەرانە ئىشارەت دايە ڧى سەربورې و ب رىكا وىنەيەكى وىژەيى جوړى خىزانا دچىروكىندا دەسنىشانكرىيە. خىزانا كوردى ھەروەكو د. بدرخان سەندى دېئىت: ژ گەلەك جوړان پىك د ھىت" مېنا خىزانا نافكوكەيى، گرچن، پىكڧە گرىدايى و ژبەرىككىشايى. ئەو خىزانا د چىروكىندا خىزانەكا ژبەرىككىشايى يە (Extended)، ئانكو دايباب

، زاروك، مام و مەت، باپىر و داپىر.... ھتد. ھەمى پىكڧە د خىزانەكىندا د ژىن: "ژ ھمبىزا داىكا خوہ د چوو يا بابى خوہ، باپىرى دگوتى: قەبو قەبو! و داپىرى دگوت: پا كا ئەز؟ كانى بەھرا من؟ و بىناڧ تاكو دناڧبەرا ھەرچاران دا كاسو نەبووى ژخەو رانە بو..."

ب ھزرا من، بكارئىنانا ڧى جوړى خىزانى د چىروكىندا ئىشارەتەكە بو ڧەگواستنا بىروباوهران يان عورف و عەدەتان ژ رڧىشتەكى بو ئىكى دى. ھەرچەندە دېئىن كو ھەر كەسەك كورى سەردەمى خوہيە و ھەر سەردەمەكى بىروبوچوون و عورف و عەدەتېن

خوه هه‌نه. لى هه‌بوونا زاروکه‌كى دناڤ دوو سه‌رده‌مىن پىكفه گريدايى و ژهه‌شجودا دا، بىگومانه كو دى دىن ئاكاما هه‌ردوو سه‌رده‌ماندا په‌روه‌رده بيت.

ژلايه‌كى ديفه ژى، نه‌گه‌ر نه‌ڤ شىوازي خىرانى پالپشتيه‌ك بيت ژبو ب هيزئىخستنا ژيياتى و په‌يداكرنا هيزا ئىكگرتى، د هه‌مان ده‌مدا ژى رىكه‌كه ژبو گريدانا كه‌سى ب كومىفه و د نه‌نجامدا كه‌رافتنا مافىن نازادى يا وى يا كه‌سو‌كييه. نه‌ڤ جورى خىرانى نه‌ تنى دناڤ جفاكى كورديدا، به‌لكو دناڤ پرانيا جفاكين روژه‌ه‌لاتيدا هه‌نه، جفاكين روژه‌ه‌لاتى ژى ب ئولدارى و دىندارىيغه گريداينه. ما نه‌ پرانيا ئاينىن ئاسمانى ل فى ده‌ڤه‌رى په‌يدا بووينه و به‌لاقبووينه؟!

ئو چونكو ئاين ناراميه‌كا ده‌روونى دده‌ته مروڤى و رىكخستنا خوه‌رسك و سروشتى وى دكه‌ت، خه‌لكى بڤيت يان نه‌ ڤيت پىغه د هيتنه گريدان، يان ژى نه‌م د كارين بيزين كو ب كيمى مروڤ ژيانا خوه د بن باندوڤا ئاينيدا ب رىغه دبه‌ت. "زه‌لامه‌كى روژه‌ه‌لاتى، نه‌ خودى هيلاي وه‌كو خوه بڤيت، نه‌ مروڤان، نه‌ سروشتى...". نه‌ڤ په‌ره‌گرافه مروڤه‌كى گريدايى و زنجير كرى، بىي حه‌زا خوه دكه‌فته دناڤ كومىدا و مينا كه‌رى په‌زى ل گوره‌ى ئاراسته بين شفانى يان شفانه‌كى پىقاژڤيا ژيانى د هازوڤت.

پشتى نفىسه‌ر هه‌مى ساخه‌ه‌تېن په‌هله‌وانى خويا دكه‌ت و نه‌م ب دروستى دگه‌ل كه‌هى د بين و د نياسين، ب ئاوايه‌كى زيره‌كانه مه‌ دكېشيه‌ڤه‌ ناڤ جفاكى مه‌ بىي نه‌و... ئانكو دڤيت بيزيت كو نه‌ڤ په‌هله‌وانى ژ نه‌و پاشفه دناڤ جفاكى فى چىروكيدا ره‌ڤتارى دكه‌ت، كه‌سه‌كه‌ ژ ناڤ كه‌تواري هه‌مى خوانده‌ڤان و وه‌رگراندا هاتيه‌يه و هه‌مان باگراوندى هزرى و كلتورى هه‌يه. د پشت رىركان را دىبېژته مه‌، ماده‌م چ ژ مه‌ چينه بوويه، ما كه‌سه‌كى هوسا (قه‌ره‌مانى چىروكى) دى چ كه‌ت و دى چ ژى چى بيت؟! بىگومانه كو ده‌ورو به‌ر كارتيكرنه‌كا كارىگه‌ر دكه‌نه سه‌ر ريره‌وا كه‌سى، نه‌ڤجا نه‌گه‌ر ده‌ورو به‌ر شوپيارىڤر بيت و هه‌رده‌م ل سه‌ر به‌ها بين جفاكى بين هه‌بى و كه‌هى ب هيتنه دزماندن، بىگومانه كو كه‌سى جفاكى ژى نه‌شيت چ بكه‌ت و نه‌شيت چ داهينانى

د گوراندنا ژيانيدا بکته. لي د راستيدا مروفي شيانين بي سنور هه نه و هه ردهم دکارت شلقه کي ب گوما مهندا جفاکي بيخيت. خو نه گهر ژ پاشخانه کا چوارچوځه کري بيت زي، نه گهر ههز بکته، د کارت خوه د گهل ده وروبه رين گونجا بي و نه کتيف بگوهوريت و نه کتيف بيت. لي نفيسه ر ب في ناشکرايي خوه ناهافيزته دناځه بابه تيدا، به لکو ب وه سفکرنا رهوشا جفاکي بيافي هزرکرنه کا نه کتيف دده ته وه رگري: "... و زمانې نه و ريفه به ري خوه بي ټيکد گه نه سزايه، و هه رده ما د گه هشته نه و د بيژني مال، ژ داخو ازان پيځه چو د فهرهنگي دا نينه ...

— نأف نينه!

— کاره ؤ نينه!

— ته له فون نينه!

— جو کا کولاني ب گليشي يا خه قمي ..."

نأف، کاره ؤ، ته له فون، پاڅي و... هتد. ژيوه رين ته ناهي و ساحله مي يا که سي و خيزانينه د باژيريدا. نه بوونا فان خزمه تين ساکارين باژيرفاني نيشانا ره وشه کا نه باژيرفاني دده ن، نانکو نه بوونا وي بيافي کو مروځه هزري د باستر ليکرنيدا بکته. لي نه گهر هوسا بيت، چه واهه که سي کاربگهر و بيرتيژ دي شيت سه ره ده ري د ځهل جفاکي که ت؟ د زانستي دهرووناسييدا، ده مي مروځه توشي بويه که گشتي جفاکي دبیت، دي شيت خوه دگهل ناله باري يا رهوشا جفاکي زي بگونجبيت. ماده م هه مي که س وه کو وينه و ماده م هه موو تشت و که س وه که هفن، نه ځه دبیته نيشانه کا نورماليي و هه ر تشتي نورمال بيت د هيتته قه بولکرن. ب في شيو ازي مروځين داهيتنه زي دکارن سه ره ده ري دگهل جفاکين خوه بين مه ند و راوه ستايي بکه ن.

گشتيکرن - نورمالکرن - قه بولکرن

نو و هوسا که ري په زي کاملان دبیت، په زين زه عيف و بين قه له و، بين نه خوش و بين لڼو، بين سپي و بين رهش و بين به له .. هه مي پيځه دناځه که ري که ته نا و نيمندا د خون و ځه دخون و زاووزي دکهن و دبنه خو ارن و پيځو ارن مروځين ب هيز.

سه میان یان مالخوی مالی

دجفاکی مه‌دا، سه‌میانی مالی یان مالخوی مالی ده‌سته‌لانه‌کا ره‌هایی هه‌یه و هه‌می نه‌ندامین دی ب هه‌می ساخه‌ت و که‌ساتی و هزر و دلینقه وه‌کو هه‌می تشتین دی بین نافمال سامان و مولکی وینه، وی چه‌وا بقیت دی وه‌سا ره‌فتاری دگهل که‌ت. د پراپا جارانداه‌ره ره‌فتار دگهل بایی جفاکی بگونجیت داکو خه‌لکی دی بکارن وی دناؤه‌دا قه‌بوولکه‌ن. نه‌م دکارن بیژن کو نه‌ه سه‌میانه دکتاتوریه‌کی بچووکه دناؤه‌فی یه‌که‌یا بچووکا جفاکیدا.. هه‌ر ماله‌کی سه‌میانه‌ک/ دکتاتوریه‌ک تیغه هه‌یه و تشته‌کی سرۆشتی یه‌کو نه‌ه کوما دکتاتوران بکارن سه‌ره‌ده‌ریی دگهل دکتاتوریه‌کی ژخوه مه‌زنه‌ر بکه‌ن. نه‌گه‌ر دکتاتورین مه‌زن نه‌ بن ژی، خه‌لک نه‌چار دبیت کو بو خوه ل دکتاتوریه‌کی بگه‌رییت و په‌یدا که‌ت، داکو ب نارامی بیژن.

خه‌لک ب سروشتی خوه حه‌ز ژ ساناهیکرنا ب ریقه‌برنا ژیانی دکه‌ت و ده‌می مروؤه‌ دهن کارتیکن و ناراسته بین هیژداره‌کیدا بیت، گه‌له‌ک مه‌ژیی خوه بکار نا ئینیت/ توشی ئالوژیی نا بیت، نه‌ه ژی دبیته نه‌گه‌ری هه‌بوونا خوشی و نارامیه‌کا ده‌روونی. نه‌مازه نه‌گه‌ر دکتاتور راسته‌وخو زه‌رگه‌هان نه‌ گه‌هینتی! هه‌می که‌س وه‌کو ئیکن (گشتیکرن). پیگیریکرن ب ناراسته بین دکتاتوروی وی پیگیرتر باشزه (نورمالکرن). کارکرن ژبو ب ده‌سقه‌ئینانا ره‌زامه‌ندیی و نه‌نجامدانا کریارا خوه دیارکرنی دناؤه‌ جفاکیدا (قه‌بوولکرن).

نه‌ه تیگه‌هین هزرکرنینه وه‌ل کوردان کری کو بیژن: "ل به‌ر سیبه‌را شیر ی به، بلا شیر ته‌ بخوت" یان "نه‌گه‌ر مه‌زن بینه که‌ر و مروؤه‌ لی سوار ببیت، فه‌ره بی بین خوه ل سه‌ر نه‌ هژینیت!"

ژلایه‌کی دیغه، قه‌بوولکرن دکتاتوروی ژبو هندیه‌یه کو هه‌می که‌س شاشی و بیپه‌ریا خوه بو وی فه‌گه‌رینن، هه‌ر که‌سه‌کی میناکه‌کی کاملان و جوان بو خوه د ناخی خوه دا چیکرییه هه‌روه‌کو (د. علی الوردی) گوتی، نه‌فجا ژبو هه‌فسه‌نگرنا ئالوژی یا خوه

يا ژ نه گهری ناستهنگین ژيانی پیدایا دبیت، سهددی همی ناریشهیان دکهنه دکتاتور. دبنه کوکا خوهدا، دهمی ب دلخوشی دکتاتوری قهبول دکهن ژبو هندیه کول جهی وان هزرکته و هدر داکهفته کا هه بیت بناسین وی بن، نه بین خهلکی بن. دهمی پرسیارا خهلکی دکهن کا بوچی ژيانا خوه ب ژيانه کا خوشتر نا گهورن یان ب کیمی ههول نادهن نووکرنه کی بیخنه دناؤ پیقارژیا ژيانا خوهدا، د پرایا جاراندا بهرسف ههبوونا ناستهنگانه (چ جفاکی بن، دینی بن، یان دهستهلای بن)، لی چ جاران کسهک هزری دخوهدا ناکته کو بهلکی پشکه کا کیماسی ژ مروقی بیت: " .. ژنا وی گوتی: تو مالخوی! ما کی گوتیه ته بیه مالخوی!؟"

مالخوی، دهستهلاداره، د کاریت همی کاران بکته، همی تشتان دزانیته و فره بشیت همی بابهتان تی بگههیت!! ل شوینا همی نهندامین مالی هزرکته و کارکته و بهرپرسه ژدایینکرنا خوشی یا خیرانی.

ژ فی تفتانی ژی همی کس (نهندامین مالی) دی ههولدهن کو همی حهز و پالینهرین خوه د ریکا ویدا و ب وی نهنجامدهن. ما کی گوتی بیته بهرپرس، کا چهوا نه ناریشا پهزییه کو شقان یی نه خوش بیت، ههروه سا ژی نه ناریشا خهلکییه کو بهرپرس یان سه میان مروقی بیت و شیانین وی دچوارچوفه کری بن. خهلک ب چاقین وی ل همی بابهتان دنیریت، ب تنی ب چاقین وی ل رهوشا وی نا نیرن. لهوا چ جاران سه میان کسه کی نابینیت کو بیته ههفالی وی.. دلی خوه بو فکته و ب سهردهریه کا مروقانه و ههفته ریب دگهل باخفیت. لی د پرایا جاراندا خهلک ژ سه میانی دترسن یان ژی ژی شهرم دکهن، د ههردوو حاله تاندا ژی دوورییه دکهفته دناقهرا واندا.. د هندهک رهوشین دی دا سه میان ب حورمهت و چریسه تی و پایه داری یا خوه یا جفاکی دبیته کسه کی چیتر، یان باشتر ژ مروقین هدی. نوو نه رهوشا ریترگرتنا سه میانی دبیته پشکهک ژ کساتی بین ههردوو لایه نان و د نهنجامدا نه ههقه بندی یا فهرمی یا دوور ژ سهردهریکرین ههفالینی و مروقانی دبیته زنجیر و ههردوو لایه نان

قەيد دكەت و ھېلىن سۆر د ئىختە دناقبەرا سەرەدەرىكرنا واندا، ئەفە ژى دەستەلات و زالبوونا كەسى دكتاتور موكمز لى دكەت.

ھندەك ددەنە خوياكرن كو سەرەدەرىكرنا دگەل سەمىانى يان دەستەلاتدارى، ل سەر شەنگستى دوو فاكترين ھەرە گرنگە د ژيانا مرؤفدا:

يا ئىكى“ چونكو مرؤف ب فيان يان نە فيان ب سەمىانقە د ھىتە گرىدان و دەستەلاتا وى قەبول دكەت، ئەفجا دترسيت زەرگەھەك ژى بگەھىتى، لەوا ژبو پاراستنا دەسكەفت و تەناھى يا ژيانا خوە دى پىگىرى ب دەستەلات و فەرمائين وى كەت (خو) ئەگەر ب دلى نە بن ژى، دى ھەولدەت كو خوە دگەل فى رەوشى بگونجىنيت، چونكو ژ سەمىانى دترسيت و ژيانا خوە ب پىگىرىكرن و تەسلىمبونى د پارىزىت.

يا دووى“ سەمىان خوەدان دەستەلاتە و ھەردەم دەستەلات ب سامانى ماددى و مېنەقىفە گرىدايە، ئەفجا خەلك ھەولددەت كو خوە نىزىكى سەمىانى بكەت ژبو ب دەسقىئىنانا مفا بين پىز و سامانەكى ماددى يى زىندەتر، جار ژى ژبو وەرگرتنا دەستەلات و پايدەدارىيەكا پىزە دجفاكيدا، مرؤف وەسا ھزر دكەت كو گرىدان ب دەستەلاتىقە دەستەلاتا مرؤفى ژى موكمز لى دكەت“ ل بەر سىبەرا شىرى بە، بلا شىر تە بخت

گەلەك زانائىن جفاكناسى و ھندەك زانائىن ئايىنى ژى وەسا ھزر دكەن كو پىقە گرىدانا مرؤفى ب خودىقە ژبەر ھەمان ئەگەرىن ژىگوتىيە. ب تى گروپىن سۆفياىن تى نەبن، چونكو ئەو وەسا ھزر دكەن كو فەرە مرؤف ژبو زاتى خودى ھەز ژ خودى بكەت، نە ژ ترسا دۆژەھا وى و نە ژبەر تەماھى يا بەھەشتا وى تاعەتى بكەت، لى فەرە تاعەت ژبو مەزناھى و كاملانى يا خوەبىيى خودى بەھتە كرن.

ئىمپاسى و سىمپاسى

ھەرۋە كو مە گۆتى كو خەلك ب چافى سەمىانى ل ھەموو تىشتان دىنرىت، ب تى ب چافىن وى، ل رەوش و ھەلچوونىن وى نا نىرىت. لەوا چ جاران سەمىان كەسەكى

نا بینیت کو دگھل وی ییؔ موتہ عاتیف بیت (empathy)، ہمدردم فدرہ ئو تہ عاتوفیؔ دگھل خہلکی بکہت، نہ خہلک دگھل وی بکہن! ئو خہلک ییؔ فیڑہ کو دلؔیؔ ئو وین دی، ییؔ بسوڑیت و ئو ب خوہ ژی ژبلی دل بیؔ سؤنیؔ (sympathy)، چ شیوازین دی یین ہاریکاریؔ و سہرہ دہریؔ تیؔ ناگن. سہرہ دہریؔ یا دناقبہرا سہمیانی و ہدفوہ لاتیاندا، سہرہ دہریہ کا دل پیٹھمان و دل بیؔ سؤنیہ، چونکو خہلک و ہسا ہزر دکت کو خودیؔ تہ علاا ب ئیرادا خوہ سہمیاناں دکتہ دہستہ لاتدار و ہدفوہ لاتیان ہڈار دکت. ئو ل گورہی پاشخانا ئایینی یا خہلکی کو مافیؔ ہڈارانہ و ئہرکیؔ دہولہ مند و دہستہ لاتدارانہ کو ئہڈ ہدفہندی یا دلپیٹھمان و دل بیؔ سؤنیؔ ژبو ہدفکاریؔ ہہ بیت. لیؔ د راستیدا و ژلایؔ دہروونیفہ، تیٹھلیہ کا ئاشکرا دناقبہرا ہمدردو تیرماندا (ٹیمپاسی و سیمپاسی) ہہیہ.

یا ئیکؔیؔ (ٹیمپاسی)“ ئوہ کو مروڈ دیؔ بہرامبہر بگہہیت و بکارت خوہ دگھل رھوشا وی بگونجینیت و خوہ دانته ل شوینا وی. لیؔ یا دوویؔ (سیمپاسی)“ ب تیؔ دلپیٹھمان و روندک باراندنہ ژبو داکہفتنا ییؔ بہرانبہر و د پراپا جاراندا کہسہک خوہ نا دانته ل شوینیؔ (وی ژخوہ کیٔمٔر دینن یان ژی ہست ب داکہفتنا وی دکن و دلؔیؔ وان پیٹھ دمنیت، چونکو د کاریؔ خوہ دا ییؔ داکہفتنی یان ییؔ ہڈار و لاوازہ....)“ ”ہوؔ جارا ئیکؔیؔ، دلؔیؔ ژنا وی ییؔ سؤت و ل پیش چاقین مالیؔ سہریؔ وی دانا سہرسینگیؔ خوہ“

ئیشارہ تہ کا دی یا جفاکی دفیؔ ہدفوکیڈا ہہیہ! ئو ژی ئوہ کو دجفاکیؔ مہ دا ژن نہشیت ل ہمدہری خہسی و خہزورین خوہ موغازہ لا میریؔ خوہ بکہت، چونکو ئہڈ کریارہ شہرمہ و زہلام ییؔ کیٔمٔر دبیت. لیؔ دہمیؔ ژن سہریؔ میریؔ خوہ، مینا زاروکان ددانته سہر سینگیؔ خوہ و ل بہر چاقین ہہمیؔ ئہندامین مالیؔ فیؔ کریاریؔ ئہنجامدہت، دانپیندانہ ب بیہیزیؔ و داکہفتنا میریؔ. چونکو جفاکیؔ کوردہ واریؔ، جفاکہکیؔ کوللہ کتیٹھ و خہلک ب موکمیؔ پیٹھ گریڈاینہ و د خیر و شہراندہ ہاریکاریؔ و پشتہ فانی یا ہڈ دکن. ئہڈجا ئہڈ کریارہ ژی پشکہ کہ ژ کریارا ہاریکاریؔ د خیرانیدا.

لی نه هاریکاری یا مروڤه کییه بو مروڤه کی وه کی خوه. بهلکو هاریکاری یا کهسه کی ب هیزه بو کهسه کی بیهیز، هاریکاری یا کهسه کی مفادار و ب بهایه بو کهسه کی بی مفا و نه بهادار.

نهڤجا نهم دکارین بیژین کو کریارا سیمپاسی دناڤ خه لکیدا بهلاڤتزه ژ کریارا نیمپاسی، نانکو خه لک حهز دکهت هاریکاری یا نیکودوو بکهت داکو حهزا خوه یا چیتزی تیر بکهت و ههست ب مهزنتزی و کاملانتری بکهت. دوور نینه نهڤ کریاره ژ بهرماپکین فلهسه فیهیا هاریکاری یا ههژاران بیت، نهوا پرانیا ناینان داکو کی ل سهر دکهن. ههر کهسه ک خوه ژ هه میا مفادارتر و ب بهاتر دادنیت، نهڤجا ژبو خویا کرنا فی راستی دی پندفی ب کریاره کی بیت کو جهی خوه بی هیژدار دناڤ جفاکیدا بکهت. ل شوینا هندی کو ب شیوه کی ههڤته ریسی مرۆقانیانه هاریکاری و پشته فانی یا کهسه کی دی بکهت، دی ب شیوه بی دلپه مانی و خیری کرنی هاریکاری کت، چونکو مهره ما سهره کی خوه ده رتیخستن و خوه مهزن کر نه دچاڤین جفاکیدا، نه بابه تی هاریکاری ب خوهیه، کورد (یان پرانیا جفاکین دیندار) ب چاڤه کی مشتی هورمهت و ریژگرتن سه ح دکهنه کهسی هاریکار. ژبهر فی چهندییه هه می خه لک حهز دکهن کو د هاریکار بن و ژبر ناکهن کو هاریکاری یا پیشکیش کری ژبو هه می خه لکی دی بی جفاکی فهگیرن و نه دووره ژ یا کری پتر پته ن ژی.

د عورفین عهشیری یین جفاکی گشتو کالیدا، نهوی هاریکاری ددهت مهزناهی و شه هنازییه، نهوی وهردگریت کی ماتیه و بیهیزییه. نوو چ کهس حهز ناکهن یان قهبول ناکهن کو د بیهیز بن، لهوا ب هه می شیانان دی هه ولدهن کو ساخله تی هیژداری ب خوڤه کهن و ساخله تی بیهیزی ژخوه دوور بیخن. کورد دیژن: "بلا خه لک بیژته ته هارو، کهس نه بیژیت ژارو"، یان ژی دیژن: "فهره تو گورگ بی، دا گورگ ته نه خوڤن"

نانکو پرانیا خه لکی گورگن و فهره مروڤه ژی گورگ بیت دا بشیت دناڤ گورگاندا بژیت. ل قیره ژی جفاکه کی گورگ و د هه مان ده مدا ژی پهز پهیدا دبیت. خه لک

ددهمی ههفرکی و خوه دیار کرنیدا ل هه مبهری ئیکو دوو دبنه گورگ و ل هه مبهری دهستلات و عهده تان زی دبنه پهز. ئانکو ژلایئ ستونیه پهزن و ژلایئ ئاسوویشه گورگن.

دبیت ب فی دووانی یا ههیی، ئهم بکارین ساخله تی هندهك ژخه باتکارین چه کدار شروفه کین دهمی شه رین خیله کی و نافخوی دکن دبنه میو و قههره مانین بی وینه، نوو دهمی شه ری دوژمه کی بیانی دکن دبنه تر سینو کین ره فینوک.

"هیژ ژ بهیژیا بهرامهر پهیدا دبیت"

"پیدقییه خه لک هه می ژمن خرابز بن داکو نهز ژهه میان باشم بم ..."

ل گورهی سیانی (گشتیکرن، نورمالکرن و قهبولکرن) کو ژبو پهیدا کرنا شیانین خوگونجانی و سه ره دهه ریکرنی ل کاره. ژبو خوه دیار کرنی و گه هشتنا کاملانی ژی فره مروژ دچافین بی بهران بهردا کاملان و ب هیژ بیت. نه گهر هه موو کهس وه کههه ژ بن دکهری پهزیدا یان د ره فا گورگاندا، فره هندهك بهیژتر لی بهین داکو هیژداری یا کهسه کی دیارتر لی بهیت.

دبیت نه ژ چهنده بیت بیته نه گهری هندی کو دهمی کهسهك پوسته کی ریفه بهری یان بهرپرسی و هر دگریت هه ولددهت هه موو ستافی زیرهك و ژیرمه ند فه گو هیژیت یان دوور بیخیت و کهسائین بی سه ربور و نه ژیرمه ند ل خوه خرغه کهت، داکو هه ردهم نهو بیت ژیده ری هه می پیشنیاز و برپاران.

د جفا که کی غه بیی مینا جفا کی کورده واریندا، گرنگژین تشت نهوه کو مروژ ب دیتن و نه زمانی خه لکی کار بکهت. بو فی چهندی ژی په هله وانی چیروکی د کارتا خوه یا پلاندانانیدا ژبو بهر ب فیرا گه هشتنا کاروانی سه رنه فرازی، فان عورف یان پیروزی یین جفا کی بکار دینیت:

۱. باوه ری ب کراسگه ورینی:

کراسگه ورین ئانکو گیانه کی چاک دهیت و دکهفته دناؤ گیانه کی دی بی نه چاکدا. چاکی و نه چاکی یا مروژان زی، ب عورفین جفا کی د هیته ده سنی شانکرن. ما دهم

همی که سان باوهری ب فئی پیروژیی ههیه، فه ره په هله وانی چیرۆکی ژێ باوهری بی هه بیت، دا کو یین به رانه بر بکارن داخوازی یین وی قه بولکهن. هه تاکو مروڤ بکاریت تا کامی بکته سه ر بی به رانه بر فه ره ب دیتن و باوهری یین هه بی یین جفاکی دگهل باخفیت. کورد دبێژن: "تبا ی عامی دی چینه شامی"

۲. نھیژ/ مزگه فت:

گه له ك جار ان من گو ه لئ د بیت کو ئولدار و دیندار یین جفاکی مه شه هه نازی ب وی چه ندی دکه ن کو ملله تی مه بی شه ر دیندار بوویه (هاتییه دناڤ ئیسلامیدا)، هه ر چه نده من باوهری ب فئی چه ندی نینه، چونکو چ جفاک ب سانه ی و بی شه ر ده ست ژ باوهری یین خو ه (خو نه گه ر شاش بن ژێ) به ر ناده ن. لئ نه گه ر وه سا بت ژێ، رامانا وی ئه وه کو جفاکی مه بی هه ر کر ن، بی دانوستاندن، بی شه ره نیخ و هه فێر کی، بی پاراستنا میرات و کلتوری هه بی ... بی دیندار بووی.

ئه فه ژێ ب هه زرا من ته سه لیمبوونه، نه دینداری یا ب ئیانه. ئه فه به حسی ده سپیکیه، نه به حسی نهو یه کو گه له ك زانا و ژیرمه ند د زانستی ئایینیدا دیار بوویه و ئاین وه کو پیدفیه کا پایه بلند و فه را جفاکی هاتییه خویا کر ن... مه ره ما مه ل ئیره نه نافه روکا ئایینی یه، لئ مه ره ما مه پاشخانا هه زری و کلتوری یا جفاکی کوردیه. خه لکی هه چکو هه بی (ب نه زان و بسپور یین ئایینیقه) ل گوره ی پاشخانا خو ه یا هه زری، پتر گرنگی دده نه ئاییده یین ئایینی ژ نافه روک و گه وه ری ئایینی. "پین وی بو جارا ئیکئی پشته ده سه لایی بی ناف راخوشانده مزگه فئی...". ئانکو نه ب هه زر چوویه، پین وی ئه و راکیشایه. ئه فه ژێ ئیشاره ته که بو روومه تی، بو نه جامدانا ئاییده کی جفاکی (نه ئایینی). د پرانیا جار اندا ئاییده یین ئایینی ژبو نه جامدانا ئاییده کی جفاکیه! بو نمونه، ده می که سه ک نه خو ش دکه فیت و نه کاریت ب روژی بیت، هه می هه ولدانین وی ژبو هندینه کو بی روژی بوونا خو ه ل خه لکی فه شیریت و دناڤ خه لکیدا خو ه ب روژی بده ته نیاسین. نه گه ر بیژنی کو نه خو شه و دکاریت بی بی روژی بیت، ب شه هه نازیه دی به رسفی ده ت و دی بیژیت کو چ نه خو شی وی ژ روژی یین و یقه ناکه ت. ئه و ب خو ه

دزانيت ئهفه درهوه، گهلهك خهلك ژى دزانن درهوه، لى درهوه د هزرا ويدا نه گرنگه،
ئهئجامدانا ئايردهيى پيرۆز و قهبولكرى (درهوه بيت ژى) گرنگه.

ئهؤ جوژه هزركرنه ل دهف خهلكى مهزن دبیت ههتاكو دبیته پشكهك ژكارىگهري
يا كهساتيى، ئهفجا دوور نينه، كرىارين دژى ئاييى بكهت ژبو تيگههاندانا خهلكى كو
دينداره!.. "بى دستنقىژ نقيژه كا ب جهماعهت كر و ژبير نه كر خوه نيشا ههميان
بدهت..". نانكو ل قيژه ژبو ئهئجامدانا ئايردهه كي جفاكى بهرههفه كو هندهك كرىارين ل
دژى ئاييى بكهت، چونكو مهردما سهره كي نه تاغته، بهلكو رازيكرنا جفاكييه.

ههژى گوتهه كو ئايين نه تنى ئهئجامدانا كومه كا ئايردهيانن، لى تيگههه كي گيانىي
پاقر و پايه بلنده، ژبو هندى هاتييه كو مروفي ژ تارستانى فهگوهيتته روئاهيى، ژ نه
زانينى فهگهرينتهفه زانينى، ژ بى باوهريى بكهته دناؤ باوهرييدا. لى خهلك هزرا فى
ههمى ناكهت، چونكو خهلك ئاييى ب ئايردهيان دنياست "خهلك لى كوئبون و
پيروژباهيه كا ژ دل ليكرن كو خودى ب هيدايت ئيناؤه..". ل وى دهمى وى بريارا
خرابيى داي، د ههمان دهمدانا بريارا هيدايتى ژى دا، بريارا خرابيى بابته ناهروكا وى
يا راسته و بريارا هيدايتى ژى بابته شيوازى وى بى ههلهلتاندينيه دناؤ جفاكيدا. ئهؤ
دووانى يا باش و خراب، ب شيوهيه كي ئاشكرا د ناهروك و شيوازى كهساتى يا
جفاكيدا خويا دبیت.

تيگههشتنا گهوههريى ئاييى (ناهروك) ل نك خهلكى ههچكوههه بى كييمه، ئهگهر نه
بيژين نينه، چونكو خهلك خوه پيغه زهههت نادهت و مهژيى خوه پيغه مژوول ناكهت.
تداره كا مروفي ب ئهئجامدانا ئايردهيانقه (شيواز) زوره، ئهگهر نه بيژين ههمى تشته،
چونكو ساناهييه و چ پيدفي ب مژوولكرنا مهژى و هزركرنيقه نينه. ژبهرفى چهندى يه
دى بينين كو بازرگانين بازاری ل سهر ئهئجامدانا ئايردهيان د مجدن و د ههمان دهمدانا ژى
ب نافى بازرگانىي خويى خهلكى دمىژن. زيدهبارى فى چهندى ژى چهندين جاران ژ
درهوه سووند دخون (كو گونههه كا مهزنه د ئاينيدا)، داكو مفايهه كي دونيايى ب دهسقه
بينن.

ئەگەر ئەم ھەولەدە ئىش رەفتارى شەرقەكەين، دى بىنن كو ئەو فان ھەردوو رەفتارىن ھەقدۇر مينا تەرازی ددەنە بەرىك، ھەر گونەھەك ل بەرانەرى ئەنجامدانا ئايردەكەيە.. پرايا كەسان ئى راستى دزانن. لى ھەر ئەنجامدەن و ل سەر د بەردەوامن، سەمدە ژى ئەو ھەر پاداشتا عىبادەتى يا گىرو كرىيە بو رۇژا حەشرى و پاداشتا ئايردەيان يا ھەنۆكەيى يە و دەملدەست جفاك ددەتى. ئەفجا مادەم خەلك پاداشتا ئايردەيى ل سەر عىبادەتى دچىزىنن، رامانا وى ئەو ھەر كو خەلك پىز گىرنگى ددەتە رازىكرا جفاكى ژ ھەر تىشتەكى دى.

ل داوى يا ئى خالى، فەرە بىزىن كو نە ئەفەيە راستى يا ئاينى (ھەرۈە كو ھەندەك كەس ھزر دكەن)، لى راستى يا ئاينى عىبادەتەكى پاك و دروست و روھنە، ھەر كەسى د گەوھەرى ئاينى نە گەھىت، نە شىت ئى راستى ژى تى بگەھىت.

۳. ناموس:

پەيغە كا جفاكەيە و نىشاننا پايدەدارى يا مروفى ددەت. ئەو ئامانە بى مروف نەسەب و لەقەب و پايدەدارى يا خو ھەلدەگىت. پەيغە كە دىت ھەمى رەفتاران ب خوئە بگىت و دىت يەك رەفتارى ب تى ب خوئە بگىت. د پرايا جاراندان.. ل گورەى ھزرا جفاكى مە، ناموس ب ژنى، كچى، دايكى يان ھەر مەيە كا دى د بنەمالىدا ھەقەندە. ئەفجا گىرنگەيە كا تايەت ب ئى ئامانى د ھىتە دان، ھەر دەمى شاشىيەك ھاتەكرن يان ئەف ئامانە پىس بىت، رامانا وى ئەو ھەر كو نافەروكا ئامانى ژى يا پىسە. ئەف تفتانە يە دىتە ئەگەرى كوشتنا كەسا مى، چونكو كوشتن د فى بيافیدا.. ئانكو تافىلكرنا ئامانى بنەمالى يە ژ پىساتى.. نە ھىلانا بى روومەتى يە و خوياكرا ناقتىيە. لەوا خەلك ب شەھنازىفە ئى كرىارى ئەنجامدەن (ئەنجامدەن!!).

مروف شەھنازى ب رابردووى خو، بنەمالا خو و ھەيى خو بى پايدە بەرز دكەت. ئەگەر ئەم ب ھوورى ل ئى دىاردى بنىزىن، دى بىنن كو ھەقدۇرە دگەل كرىارا بەرى خو. د كرىارا ئىكىدا خەلك ب ناگەھ يان بى ناگەھ جوداھىيەكى دىخىتە دناقبەرا شىواز و نافەروكىدا. لى د ئى كرىارا ناموسىدا شىواز و نافەروك ھەقدەكرن،

پيسوونا شيوازي، پيسوونا نافهروكييه. نه گهري سهره كيي في هه فذريي زي جفاكه، چونكو بابه تي ناموسي گرنگزين بابه تي جفاكييه، لهوا زلايي خهلكيه زي گرنگييه كا ز هه ميا پتر پي دهينه دان و خهلك مه زيي خوه ب نافهروكا ويغه مژوول دكهت.

— چ ل في زه ماني هاتيه!

— پيدفيه بكوژت!

— دا كهس چاف لي نه كهت! برا مه زي كه چ و زن هه نه!

— ما بو مه چ مايه؟! نهو پچا ناموسي بو نهو زي نه ما!

— گهلهك خوشهروغه بهس بو ناموسي پچه كي سسته!

— نابت نه فه ل تاخي مه بقهومت، نا بت!

نه فه هه مي هه فوكين نازرينه رن ژبو نه نجامدانا كرياتا كوشتني. دوور نينه هندهك دهنگين نازراندی و نازرينه نه ژ بنه مالي بن زي، لي د في بابه تيدا هه مي خهلك دبنه نيك بنه مال چونكو تافيلكرنا ناماني بنه مالا بي بهرانبهر، ريكه كا پاراستنا ناماني بنه مالييه و د نه نجامدانا دبته ريكه كا پاراستنا عورف و عهده تين جفاكي بي خهش و پاقر. لي پرسيارا هه ره گرنگ نهوه، نهري هيچ ناريشه يهك ب كوشتني چاره سهر دبته؟ يان كوشتنا كه سه كي، ناموسا بنه مالي، گوندي، جفاكي .. فه دگه رينيت؟! يان زي بهلا فتر لي دكهت؟! بهر سف بلا بو خوانده فاني بمينيت.

۴. بهرتيل:

ناخفته كا كوردي هه يه ديپزيت: "بهرتيل بهرا نه رم دكهن"، نانكو نيشاره ته كه بو هيز و كاريگهري يا بهرتيلي.

بهرتيل وه كو تيرم، رامانا وي نهوه كو مروفل بهرانبهري تشته كي يان درافه كي كاره كي نه ياساي ب دهسته لاتداره كي بده ته كرن، يان زي نه نجامدانا كرياتا كا ياساي بله زتر و ساناهيتز بيخيت.

د باژرفانييدا يان د سيسته مين ياسا سهروه ردا، بهرتيل.. كرياتا كا چهوت و دووره ژ سنجي پاك، لي د سه رهندي را زي بهر دهوام بهرتيل د هينه دان و وهر گرتن. نه گه ر

مروڻ هزرا خواه د بهرتيل وهرگرتنيدا بڪهت، دي ولسا هزرڪهين ڪو مهره ما سهره ڪي يا بهرتيلدانيان وهرگرتني ڙبو خوشترليڪرنا باري ڙيانا ڪه سوڪييه، لي ته گهر نم ب ڪووري هزرين خواه د پاشخانا ڪلتوري يا في ديارديدا بڪهين، دي بينين ڪو دببت مهره م پي ڙباشترليڪرنا ڙيانا ڪه سوڪي ويقهتر يان دوورتر بيت. دوور نينه في دياردي هدهنده دي ب ڙيانا جفاڪي و پاشخانا ڪلتوريه ههبيت.

* وهرگرتنا دياربيان

دجفاڪي ڪوردهواريندا ناغاي يان شيخي جهه ڪي تايهتي پايه دار هديه، نهڻ پايه داريه ڙي جهي ريزگرتن و چافليڪرنا هه مي خه لڪي هه چڪوهه بي يه. ڪوچڪا ناغاي جهي دهسته لاتي و وهرگرتنا دياربيانه، نهوي دببته ريقه بهر ڙي چافليڪرنا ناغاي دڪهت و ب دلخوشي دباري يا وهردگريت (خو ته گهر نه پيندي بيت ڙي)، لي وه ڪو ساخه ته ڪي دهسته لاداري يا جفاڪي ڪوردهواري دباري يا وهرگريت. دببت نهڻه ئيڪ ڙ سه دهه مين وهرگرتنا دباري يا و بهرتيلا بيت، نه مازه ڙلاي و ان ڪه سين نه پيندي هه.

* ڙبير نه ڪرنا قهنجي

پشڪه ڙ ڪلتوري جفاڪي دهه به گاتي يان ڪوچه راتي / گشتو ڪالبي نهوه ڪو قهنجي ڙبير نه ڪن. نهڻ قهنجيه چ جوڙه قهنجي بيت و د چ ڪاوداندا بيت، ب چافه ڪي پيروڙي سه ح دڪهني. بابتهتي قهنجي ڙ رقيشته ڪي بو ئيڪي دي د هيتنه فه گوهاسن، دوور نينه بگه هيتنه رقيشته سي و چواري ڙي ڪو دببت نهو ڪه سائين نوو ههڻه نه ناسن ڙي. لي وه ڪو بنه مال ئيڪي يا بو پي ددويف خواهه دا گوتي و نهڻ منده ته يا ماي و هه رده مي پيڪ بينه دهه دي نهو قهنجيه ساخ بيتنه هه (دوور نينه بابتهتي قهنجي چ بهايي خواهه نه ما بيت ڙي، لي رامن و فديڙا وي هه ياساخه).

* خوتاسين / پايه داري يا جفاڪي

ل گوره ي تهخين جفاڪي بين جفاڪي ڪوردهواري و پايه داري يا بنه ملان د جفاڪيدا، گهله ڪ جارن دببت هنده ڪه س ههز نه ڪن دباري يا / بهرتيلا وهرگرتن، لي جهي وان دجفاڪيدا و ڙبهه پايه داري يا بنه مالي ب نه چاري و ڙ نه دل وهردگرتن. نهڻ

دياريه ژى دبيت نه گه هنه مالا ريقه بدهرى يان بهرپرسى، چونكو هيژ ب ريقه دى دده ته
ئيكي دى (چ شوفير بيت، بهر دهستك بيت، يان هر كهسه كي دى بيت).

لى نهؤ ديارى يا وي ژ نه دل وهرگرتى ل سهر ديبته مال و نه چار دبيت كو كارين بي
بهراڼبر (ياسايى بن يان نه ياسايى بن) ب ريقه بدهت. نهؤ ژى هدى ژبهر هندييه كو
خه لك نه بيژن بي هاتييه گوهارتن، يان بي ژ بي بابي خوه دهر كهفتى. هدردهم مروؤ د
وى ههولدا نيبه كو خوه دنيا سبت و ناهيه گوهورين، چونكو ل نك وي پايدارى يا
وى ره سناناى يا ويه و نهؤ ره سنانايبه پايدارى يا وي دپاريزيت.

لى نهؤ دكارين ژ خوه پرسيار بكهين، نهري ما نه ژيان بهر دهوام د گوهوريني دايه؟!
ما نه مروؤ ژى د پيقاژويا ژيانيدا د هينه گوهورين؟! ما نه نهؤ گوهورينه هه قال و ديتن
و بوچوونين مروؤ د گوهوريت؟! پا بوچى نهؤ دانپيدانى ب گوهورينا خوه ناكهين?!..

۵. زرتك/ميراني

جفاكين نه هلى ژ كومه كا گونداڼ پيك دهيت كو بنه مال و خيل و عهشيره تي پيك
دهينن، پاشى كوما فان عهشيره تان ب حهزه كا هه ليزاردهي و هه قبه رزه وه ندى
هه دگرڼ و جفاكي نه هلى پيك دهينن. هر يه كه يه كي ژ فان يه كه يان ژى ساخه له ت و
ديتن و عورفين خوه هه نه كو د چوارچوؤي عه رده كي ديار كريد ا موماره سه دكهڼ، ژبو
هندي كو بهر هه مه كي باشتر و هه ژيتز په يدا كهڼ. ههروه سا ژبو پاراستنا بهر هه مى و ناؤ و
ناسنامه يان في عه ردى پيدفي ب هه بوونا مرو فان دبيت و نهؤ مرو قه پيدفي زرتك ان/
شهركه ران دبن.

نو و هه بوونا زرتك ان يان شهركه ران نيشانا پايدارى يا جفاكييه، هر بنه ماله كا پتر
زرتك تيدا هه بن بهايي وي ژ ئيكا دى پتره، چونكو زرتك كي.. نيشاره ته كه بو ميراني و
ميراني ژى د جفاكي كورديدا ساخه له ته كي بالبه ر و گرنگه. چ جار ان كه سي كورد
شه رم ناكه ت كو كه سه كي دى بي كوشتي، لى شه رم كرنا وي يا هه تا هه تا بي نه وه
ده مي تر سينو كي نيشا دده ت.

بابه تین خوینداری و تۆلقه کرنی ژى ده رنه نجامی ساخله تی میرانیته، چونکو چ کەس خوه ژ چ کەسین دی کیم میرانیتر دانان، هەر ئیک شهنازی ب میرانی یا خوه و یا مروشین خوه دکەت. نه فجا هه رده می کریاره کا کوشتی ل هەر بنه ماله کی بقهومت، نه و بنه مال دی هه می کار و کریارین خوه هیلیت هه تاکو تولا خوه فه دکەت. ئوو دوژمنین کوردان باش د فی ساخله تی گه هشتینه و هه رده م بکار ئینینه کو دووری و هه فذژی دنافه را عه شیره تین کوردیدا پهیدا کەت.

هه سترن ب بهرپرسیاری

هه سترن ب بهرپرسیاری، ئیکه ژ سیمایین پیشکەفتی، نه مازه پیشکەفتنا باژیران. لی د جفاکی کورده وارییدا، نه فه هه سترنا ب بهرپرساتی نه ل ناسته کی پیدفی و کاریگه ردايه. نه دووره نه فه ساخله تی هه نی ژبو هه لویستی ل هه مبهری حکومه تین داگیر که رین کوردستانی فه گه ریت. هه رده م کورد ل دژی حکومه تان بوون و نهو ژى وه کو پشکه ک ژ کەساتی یا وان و نه هوشی وان، خوه ب بهرپرس ل هه مبهری حکومه تا خوه نا بینن. دبیت نه فه چهنده ب دووانی یا کور و بابی یان هه فوله لاتی و سه میانقه هه فبه ند بیت، کو هه می بهرپرساتی ئه رک و کارى سه میانیه و هه فوله لاتی هه چکوهه یی چ هه فبه ندی پتقه نینه. لی نه گه ر هه سترن ب بهرپرساتی دنافه خیرانیدا هه بیت و ژ زارۆکینی دگه ل مروفی مه زن ببیت، به ره به ره دی بیته پشکه ک ژ پیکهاته یی کەساتی و دی بیته عورفه کی جفاکی کو هه می کەس ب وه کهه فی و کاریگه ری سه رده ری دگه ل بکه ن. ئوو کا چه وا بیی هزر کرن به ره فانین ئایینی جفاکینه، هه روه سا ژى دی به ره فانی ژ ده سکه فتین جفاکی ژى کەن و دی خوه ب خودانین وه لاتی دانن.

د فی چیرۆکیدا، نقیسه ری ئیشاره ت دایه وی چهندی کو په هله وانین چیرۆکا وی ژ فی هه ستا باژیرفانی دشووشتینه و کەسه ک خوه ل کەسه کی و چ تستان ناکه ته خودان، د نه نجامدا ژى بوویه نه گه ری پهیدا بوونا دکتاتۆری د چیرۆکیدا/جفاکیدا:

- نازاد بی روومەت بو، کەسی نە گۆت: بۆچی و چاوا؟
- ئاوازی شووب فەلیتەکی کر و هندا بو، کەسی نە گۆت: بۆچی و چاوا؟
- ئالان پشتی ژکاری هاتیه دەرکرن کەسی نە گۆت: بۆچی و چاوا؟
- بەهزادی پشتی پیران کوشتی بیست سالان هاته زیندانکرن و کەسی نە گۆت: بۆچی و چاوا؟

دەمی ناگر بەر دبیته رەندە کەکی و پیچەکی ژ مالا مرۆفی دوور بیت، بیگومانە کو روژەکی دی ناگر گەهتە مالا مرۆفی ژی. هەر ئاریشەیه کا پەیدا ببیت، ئەرکی هەمی ئەندامین جفاکیه کول سەدەم و هۆکار و چارەسەری یین وی ئاریشی بگەریین، ئەگەر نە، دی هەمی جفاکی فەگرت، وی چاخێ ژێ گلهیی یین ژ دەستەلاتی و روندک باراندن چ مفای ناگەهینتە کەسی. خەلک وەسا هزر دکەت کو پرسیارین بۆچی و چاوا... ئەرکی دەستەلاتی، چونکو ئەو دەستەلاتە ل جەیی خەلکی هەمی کار و پیشنیاز و بریاران ددەت. ئانکو خوه تەسلیمکرنە کا هەلبژاردەیی نیشاددەت و ئەو خوه تەسلیمکرنە دبیته عورف و نۆرمین جفاکی و خەلک هەمی پیگیری پی دکەت. لەوا هەر کەسەکی ژفی عورفی دەر دکەفیت دی ب شیتی و سەرداچوونی هینتە نیاسین "پشتی جازی ژ سۆتی قورتال بووی، یا ل مالا بابی خوه و خەلک هەمی هزر دکەن یا دین بووی. ئوو هندی پتر بیژت: بۆچی؟ چاوا؟ کی؟ کەنگی؟ دیناتیا وی پتر دبت ..."

ئەو ئالافین پرسیارکرنی بەرەژەنگین لغاندا مەژی و هزرکرنی، هزرکرن ئالۆزی بو مرۆفی پەیدا دکەت و د هەمی جە و سەردەماندا، مرۆفە حەز دکەت خوه ژ ئالۆزی پارتیژیت.

دبیت هەستکرنە ب بەرپرسیاریی دناؤ جفاکین گونیدیدا خورتتر بیت، لی ئەفە ژی ژ چوارچوئی بنەمالی و گوندی و عەشیرەتی نا بۆریت. ژلایەکی دیفە ژی، هەفبەندی یا پیکفەگرنانی د گونیدیدا موکمزە ژ جەین دی و پیکفەگرنان فی هەستی پەیدا دکەت. هەژی گۆتە کو یاسا ژیدەر و سەرەکانی یا پیفەگرنانا هەمی جفاکیه، لەوا

ئەف ھەستە ب ریکا یاسایکونا جفاکی پەیدا دبیت و چەند ھەستا بەرپرسیاری خورتتر و موکمتر بیت، ژییاتی یا مروفی ژى دى ب ھیزتر بیت.

پرسیار ل ڤیره ئەو، بۆچی ژییاتی یا مروفی ژبو عەشیرەتی ب ھیزترە ژ یا نەتەووی، مللەتی، جفاکی .. ھتد.

ژبو بەرسفدانا فی پرسیاری ژى فەرە مروفل تیرکونا غەریزە بین سەرەکی بین خوہ بزڤریت. ھەرۆھ کول دەسپیکا فی نفیسینی مە داہە خو یا کون کو ھەر مروفە کی د ژیا نا خوہ دا سی غەریزە بین سەرەکی ھەنە و تیرکونا فان غەریزەیان ئاراستە یا ژییاتی یا وی دەسپیشان دکەت:

أ. غەریزە یا ژباری: کو خوارن و فەخوارنی ب خۆفە دگرت، ھندەك دبیزنی غەریزە یا برسی. دەمی مروف ھەژار و برسی دبیت، کی دى دەستی ھاریکاری بو دریز کەت؟! ھەلبەت کە سوکار و خزمین مروفی! چونکو چ سیستەم کاریکەر و کاملان ژبو دادپەرۆری یا جفاکی د جفاکی مە دا نین، یان ھیشتا سافانە. ئەفجا خەلك نەچارە کو خوہ ب خزمین خوہ فە گریدەت و ژییاتی یا وان ژبو بنەمالی یان عەشیرەتی بیت.

ب. غەریزە یا سیکسی: ل گورەى ئایینی ئیسلامی (کو ئایینی پرانیا جفاکی مە یە) تیرکونا غەریزە یا سیکسی ب ریکا ژئینانی تیر دبیت. نوو ل گورەى عورڤین جفاکی ژى ژئینان یەك ژ بنسترین چیکرنا خیرانی و کاملانی یا مروڤیہ. ئەفجا دەمی کەسەك ھەوجەى ژئینانی دبیت، کی دى دەستی ھاریکاری دریزکەت، ھەلبەت کە سوکار و خزمین مروفی! دەولەتی یان جفاکی چ یاسا بین ئاشکرا و جیگر د فی واریدا نە دانابنە.

خالە کا دی یا گرنگ ھەیە دبەتە ژئینانیدا، ئەو ژى ئەوہ کو ئایینی ئیسلامی ل گورەى ئایەتین قورنانا پروژ و فەرموودە بین پیغیەمبەری "ھەمی بیاقین پیکینانا خیرانی خوشکرینە، لی ل گورەى عەدەتین جفاکی ئەف بیاقین ئایینی خوشکرین، مشتی ئاستەنگ بووینە. ئەفە ژى خالە کا دی یا دووانی یا کەسی کوردن.

ج. غەریزه یا پایه‌داری: کو مروؤ یی ب بها و پایه‌دار بیت. کوردان گوئییه: "بەر ل جهیّ خوہ یی ب قەدره"، ئەفە نیشانا وی چەندییە کو هەر کەسیّ دناؤ مروؤیین خوہ دا بیت، دیّ بهایی وی پتر بیت و دیّ بیته ئەگەری تیر کرنا فیّ غەریزه یا سسیّ ژی. ئەفجا ئەگەر دە ستەلاتا دەولەتیّ / مللەتی – جفاکی، بکاریت غەریزه یا پایه‌داریّ ب نافیّ وه کەهفی یا ئەرک و مافان، ریژگرتنا ییّ دی، دیمو کراسیکرنا جفاکی ... هتد، بەهانه کەت (کو ئەفە ژی ناخفتنیین روژنامە و کوڤارانن، چ شوین تەبلین وان د کەتواریدا نینن). لی هەردوو غەریزه ییّ دی دی ل بن چ ناؤ بەهانه کەت. ب تنی، ریکا ب هیژنیخستنا هەستا نەتەوی هەولدانە کە ژبو هەفسەنگرنا فیّ هاوکیشی. لی هەستا نەتەوی ژی ب شیۆه‌کیّ راستەوخوۆ یان نەراستەوخوۆ د کەفتە دجغزا فیّ تیر کرنا. ئەفجا سروشتییە کو ژییاتی یا مروؤفی بو لایەنەکیّ بەرتەنگتر بیت ژ ئەوامە دفت.

ریکا هەرە کاریگەرە ب دەسڤە ئینانا ژییاتی یا جفاکی / نەتەووی، تیر کرنا فان غەریزه‌یانە، تیر کرنا ژی فەرە د چوارچوؤفی وه کەهفی و دادپەرۆری یا جفاکیدا بیت. ئەؤ ریکین داویی ژی ب جفاکیّ مەدەنی و پرسین یاسایی و دیمو کراسییڤه هەڤبەندن. هەمی تشت پینکڤه گریڤداینە، مروؤ نەشیت هزرەکیّ یان تیڤه‌هەکی ژ یین دی جوداکەت.. هەمی پینکڤه یە کەیه‌کا دینامیکی یا کەساتی یا جفاکی یا مروؤفی پینک دەینن.

ئەزی ناڤاندار

دەمیّ چ ئەز ل مەیدانی نەمینن، ئەزی من دی باشترین ئەز بیت. ئەفە یە فەلسەفا سەرەکی یا دکتاتوریی. نەهیلا نا ئەزان ژی ب پاشڤەمانا جفاکیڤه گریڤدایە، چەند جفاک پاشکەفتیتر بیت، ئەزین خودان دەنگ و پیژن دی کیمتر بن. ئەگەر ئەؤ پرسی ل دەف دکتاتوری، پرسی کا چارەنقیسیّ وی بیت، ل دەف نقیسکاری تیڤه‌هەکی دژ چارەنقیسە. نقیسەر فان بابەتان دنازربیت داکو خەلک مەژی یین خوہ بلقینن و هزر کەن.

خهلك ب نهووشى يا كومى سهردهريى دگهل بابتهين گهرم دكهت. دهمى نهوى
نافاندار همى نايين دى ب وهكهفئى زناؤ دبهت، ههفركى دى ل سهر رازيكرنا
نافاندارى بيت. نهؤ ههفركى يا ديرينا خوه چيتر ديتنى يا بهردهوامه و نافاندار/ دكاتور
فى زهمينهى خوشتر لى دكهت:

"— تو بيترى چهند دابته نهفى كا براى.

— بيدهنگ به! دى مه ل توپه كى دهى."

دفى لهزهيا ديروكى يا جفاكيدا، همى ب وهكهفئى هزردهن و ب وهكهفئى
رهفتارى دكهن، بى باستر نهوه كو بيدهنگتر و رازيتر بيت. خو نايين زى، نهگر هيتلا
سوړا پيروزي يا وان نههيتنه ليدان خوه ل فى ههرايى ناكهنه خودان و ل دويف بابى
دونيايى ددهنه رى: "مهلايهك رابو: پشتى پيغمبهري، بهس نهزى ته حهلاله!!"

قهراقوش

ديترن جاره كى پرسيار ژقهراقوشى هاته كرن كا بوچى دكاتوريى دكهت، د
بهرسيفدا گوت: نهز نه دكاتورم، لى خهلك بهلا خوه ژ من فهناكهت. د دهمى نهمانا
نهزاند، نهزى ژ هميا مهزنتر و ب هيتتر و جوانتر و ناقلتر دى نهزين دى
كونترولكهت، نهگر مهزيهك بلقيت زى يان دهنگى نهزه كى ژ قولچه كا تارى بيت،
دى ب هيتر هيتنه تهپهسهر كرن

"چيفه كى بينن

شيره كى بينن

توپه كى بينن

ژنهزى من پيغه نابت چو نهز بمينن"

چيف، شير، توپ..، نالاقين ترساندن و پاشقهبرنا خهلكينه، ههر ئيك نالافى
قوتاغه كا ديروكى يا وهرا را مروفانييه، نهفه زى وى چهندي دگههينيت كو ههر
ژنهزه لدا نهؤ رهوشه ههبوويه و تا نهبهد زى دى ههر ههبت. ل فيره زى نفيسهري ب

شاره زايانه دهسپيک و داوی يا چپروکي پيکفه گرنداينه و کرييه کهفاله کي ريکخستبي هزره کا پدرفه کري. ههروه سا ژبير نه کرييه کو روئي نفيسه ران زي بهرچافکهت.

دهمي همي چاؤ دهينه نقانندن و همي کهس مينا پديکه ران ب مال و رهوشين خوه قابيل دين، بهري هميا دکهفته هونه رمنند و نفيسه ران. لي پشتي کهنگي؟! پشتي کير د گههته سهر ههستي و کومه کا مه زي بين فالو و رهفتارين ئوتوماتيکي بين چافلپکه ر و دليني بين سار دبنه نهله مينتين نافاهي نفيسه ري، "ل دو ماهي هونه رمننده کي پانوراما پديکه ران نيشادا... ژنفتي و ريتي بگره تاکو خوارن و کرنی"

ئهفه زي روئي کاريگه ري هونه رمنندان نيشا ددهت، کو هه ردهم دکارن هزري داهينه ر و کاريگه ر پيشکيشکه ن و دکارن پيشهنگي يا پيقازوئا جفاکي بکه ن. لي د پرانيا جاراندا خه لک درهنگ ب گرنگي يا نفيسه ران د ههسيين و هه ردهم سه ره دهريه کا نيگه تيف و دووره لوزيک دگهلدا دکه ن. ئهفه زي دبیت فه گه رته فه وي پاشخانا هزري يا هه فبنند ب مي راني و مه رديني و نه هزر کر نيغه.

ل دهسپيکي مه گوت بوو کو خه لک ب نه هزر کرنی نارامن و هزر کرنا نفيسه ري يان نازراندنا هزر کرنی ژ لايي نفيسه رانغه وان ئالوز دکهت. دهمي تهنگاؤ د بن هزري دکه ن و نازراندنا نفيسه ران د هيته بي ري.

ل في دهمي ديروکي به ره همدار و کاريگه ر زي همي بين بوينه پديکه ر. لي ئهفا هه رامانا وي ئه و نينه کو ئيدي چ بيافين گوهوريني نين يان نه ماينه، هه بوونا ئوميدی فاکتوره کي گرنگي به رده وامي يا زياني و خه باتيه. سه دام دکتاتوره ک مه زن و بي وينه بوو، چوو. ئوو هوسا همي دکتاتورين دي زي.. دي چن.

خۇدیکا ژيانى د رۇمانا "گولستان و شهف" دا

گولستان و شهفۇ كورته رۆمانه كه (نوقليّت)، د ۷۴ لاپدريه يين قه باره نافجيدا ژلايى نقيسه رى هيژا حسدن سليقانه يى فه هاتيه نقيسين. چاا ئيكي ل سالا ۱۹۹۶ى ب تيبين لاتيني ل دهوكى هاتيه به لافكرن و چاا دووى ل سالا ۲۰۰۰ى ب تيبين عدره بى به لافبوويه. هدره كول دوماه ي رۆمانى هاتيه ئاشكراكرن كول سالا ۱۹۸۷ى هاتيه نقيسين، لى جه و بويه رين رۆمانى به حسى چند ساله كيى به رى ده سپيكرنا نقيسينى دكهن. هه رچهنده نهم نه كارين سالا دروست يا بويه رين رۆمانى ده سنيشان كه ين، لى دكارين بيژين كو د سهرده مى شه رى دنافه را عراقى و ئيرانيدا هاتيه نقيسين. رۆمانى په هله وانه كا سهره كى يا هه ي، كو ب شيويه كى مونولوگى بيره وهرى يين خوه و هه فزىنى خوه "دلشادى" فه دگيريت. د چوارچوڤى فى فه گيرانيدا نهم ب سهر كه ساتى يا دلشادى و قوناغين ژيانا وى يا جفاكى هه لدبين. قوناغا فه رمانه رى كو د فى قوناغيدا ژيانا هه فزىنى پيك ده نييت و دوو زاروك بو پيدا دين، قوناغا چوونا سهر نهركى خوه يى عه سكه رى د سهرده مى شه رى دنافه را عراق و ئيرانيدا، ل داويى ژى قوناغا برباردانى كو دگه هته ناف ريزين بزافا رزگاربخوازى يا كوردستانى و هه بوونا گه شيبنيه كا موكم كو دى ب سهر كه فتن فه گهريت. "گولستان" كو په هله وانا سهره كه يه د رۆمانيدا دناڤ خيزانه كا سرؤشتيدا د ژيت كو ژن و مير و دوو زاروكن، دگهل دابايين هه فزىنى خوه دخانى و انقه ل باژيرى مويسل دژيت.

جه د فى رۆمانيدا، قادا شه رى مالويران و باژيرى مويسله. نه هدردوو جهه د پرؤسه يا فلاشباكين گولستانى و به رپه رين دلشادى دا خويا دين. جهه ك جيگره كو مالا ويه ل باژيرى مويسل، جهى دى ژى گه روكه (لفوكه)، ل گوره ي بربار و فه رمانين نه فسه رين له شكه رى د هيتته گوهورين. هه له بت ژبو جهى جيگر نقيسه ر د شيا باژيرى زاخو يان دهوكى بكار بينيت، (نه مازه باژيرى زاخو) چونكو ئيشاره ته كا بله ز ژبو گوندين دهردورين زاخو تيدا به لى دبیت، ب تايه ته دهمى فلاشباكين زاروكينى د

بیردانکا په هله وایدا د بۆرن یان ژى دهمى به حسی ژناڅرنا په یکه ری خانى دکهت ل زاخو). لى هلبژارتنا باژیرى مويسل نه دووره مەرهمه کا نه پهن پى هه بیت. د ثیا بده ته خویاکرن کو کورد ل باژیرى مويسل هه نه، نه تنى مشه ختین بهروه ختن، لى خو جھین وارينه و کار و مال و نافاهى بین مولک ژى هه نه. هه له بهت نه څه ژى ئیشاره ته که ژبو پشکدارى یا ملله تى کورد د باژیرى مويسلدا.

نه گهر نه څه کاره ژبو سهرده مى مه پى نه څو کرياره کا سرؤشتى بیت، د سهرده مى رژیما چوويیدا دلینى و هه ستین نه ته وه یاتى پى دڅیریان. ژ لایه کى دڅه ژى نه دووره نه څه رومانه سهر بؤرا رومانڅیسی ب خوه بیت و ب شیوه یه کى نه ده پى، راستى و بیره وهرى بین ژيانا خوه دوکیومینت کر بن. د هه ردوو حاله تاندا ژى جوانییه کى دده ته ده قى، د حاله تى ئیکیدا“ هه ستا وی یا نه ته وه پى و پیگری یا نڅیسه رى ب دوزا گه لى وی و داکو کیکرنا ل سهر هه بوونا کوردان ل باژیره کى ب نا څه ره پى خویا دکهت. حاله تى دووى ژى راستگوى یا نڅیسه ریه دوارى دوکیومینتکرنا دانانگه هین ژيانا خوه و داریشتنا بویه رانه ب شیوه یه کى وپزه پى کو وهرگر بکارت خو شیه کى ژى وهرگریت.

سهرناق یان تایتل

ناقونیشاین هه ر بابه ته کى وپزه پى گرنڅییه کا کاریگهر و سهرنجراکیش هه یه. مشه جاران تایتل یان ناقونیشانا بابه تى دبته کلیلا ده رگه مى نافاهى ده قى. هنده ک جاران ناقى بویه ره کى یان بابه ته کى دیارکرى دبته تایتل، جار ژى نافه کى سهر ژبو سهرنجراکیشانا خوانده څانى بو د هیته دانان، هنده ک جاران ژى گڅاشتنا بابه تى هه مییه و ب پیناسه یه کا یه کرپزى ده قى ل هوندرد هیته پیناسه کرن. هه لبژارتنا ناقى گولستان و شه څه بو څى کورته روماننا ژیکوتى، ئیشاره ته کا بله ز دده ته نافه روکا ده قى. نه گهر نه م بین و ب هوورى ل سهرناقى رومانى میزه کهین، دى بین کو نه څه تایتله ژ دوو په یقین ساده بین پیکفه گریدایى پیک دهیت. هه ردوو په یق څه جوړى ساده و بهرجه سته یینه کو

ب نالافی "و" پیکفه هاتینه گریدان. د هه مان دهمدا ته فاکه رین ئیکن و هه فکویفن ژی، هه فالن و هه فدژن ژی.

گولستان ژ په یفا "گول+ستان" پیک دهیت، نانکو مه رهم ژی جهی گولانه، ههروه کو هم دبیزن کوردستان کو جهی کوردانه و لورستان کو وارگه هی لوران. لی دهمی پیکفه دهیته نفیسین راما نا به خجه هی گولان ددهت، یان هه ر جهه کی دی کو گول لی شین بن و جهی گولان بیت. د جفا کی کوردیدا گولستان مینا نافه کی که سین می دهیته بکار ئینان، نانکو دهمی هم نافی گولستانی دبهیسین مینا کی که سه کا می دهیته بهر چافین مه. زیده باری فی چه ندی ژی د سه رده می شورشی و بزافا رزگار یخوازی یا ملله تی کورددا ژی، په یفا گولستان هه فکویف و هه فرامانا په یفا کوردستانی دهات. چونکو کوردستان ژ جفا که کی موزاییکی فره ناین و فره نه ته وه و مه سه ب پیک دهیت، لهوا مینا به خجه یه کی گولین هه مه ره نگ د هاته پیش چافین کورد په روه ران، لهوا جارنا گولستان ل جهی نافی کوردستانی د هاته دانان. نه دووره خو شه فی تی یا په یفا گولستانی ژ راما نا وی یا مه عنه وی یا کوردستانی هات بیت. نه فجا نفیسه ری ب زانیوون یان ب نه هوشی نافی گولستانی ژبو په هله وانا نو فلیتا خوه هه لئارتیه. په یفا دووی کو شه فه، فره یژه کا عشقی (سیکسی- فیانی) و ته نیایی و چافه ری کرنی و بیده نگیی و هیمنیی و تی رامانی ب خو فقه دگریت. ژلایه کی د یقه ژی فره یژه کا ترسی و نه دباریی و راوه ستانی و مه ندبوونا ژیانی و خیانه تی و خه وی و بی به ره می ب خو فقه دگریت. نه ف هه ردوو فره یژین بالبه ر و نه بالبه ر ل گوره ی شیوازی بکار ئینانا د هه فو کیدا د هینه ده سنیشان کرن.

گولستان وه کو نافه کی که سی بی می، دهمی ب شه فیه دهیته گریدان، ئیکسه ر به ری مرو فی دده ته چافه ری کرنی و عشقی و خه ری بی. نوو دهمی هم دچینه دنا ف نافه رو کا بابه تیدا سه ره اتیه کا مشت ژ عشقی و خه ری بی و چافه ری کرنی و ئیشاره تین مه ره مدار ژبو شیوازی ژیا نا جفا کی یا کوردی و چه واتی یا سه ره دهر یکرنا دگه ل

هه‌فسوویین خوه یین عه‌ره‌ب ده‌می ب هه‌فیشکی د هه‌مان باژیردا دژیان، ده‌یتنه به‌لیکرن.

ناقه‌رۆک

ناقه‌رۆک و بۆیه‌رین سه‌ره‌کی د فی نو‌فلیتییدا، سه‌ره‌اتی یا خیزانه‌کا ساده یا کوردیه (ژن و می‌ر و دوو زارۆک) کو د‌گه‌ل خیزانا می‌ری د ژین. هه‌فژین فه‌رمانبه‌ره‌کی س‌رۆشتیه ل فه‌رمانگه‌ه‌کا باژیری و زیده‌باری فی چه‌ندی ژی نفیسه‌ره یان ویزه دۆسته. د شه‌ری دنابه‌را عیراقی و ئیرانیدا نا‌فی وی بو سه‌ربازی ده‌یت و نه‌و ژی خیزانا خوه ده‌یت و ده‌یته سه‌ر نه‌رکی خوه. پاشی ژبه‌رکو باوه‌ری ب فی شه‌ری سه‌پاندی نینه، د ره‌فیت و به‌ره‌ف نا‌ریرین بزافا رزگاربخوازی یا کوردستانیه ده‌یت و د‌گه‌ل سه‌رکه‌فتنا فی بزافی فه‌د‌گه‌رینه‌فه نا‌ خیزانا خوه یا گه‌له‌ک ژی خه‌ریب.

جه‌ی بۆیه‌رین رۆمانی“ باژیری مو‌یسل و قادا شه‌ریه.

سه‌رده‌می قه‌ومینا بۆیه‌ران“ دنابه‌را سالین ۱۹۸۱-۱۹۸۷. لی د چوارچۆفی فه‌گیرانا سه‌ره‌اتییدا ژی، هه‌روه‌کو که‌کی چیرۆکنفیس عیسمه‌ت محمه‌د به‌ده‌ل دیب‌ژیت: هه‌رسی سه‌رده‌مین هه‌نۆکه‌یی و رابردوویی و ئایینه‌یی ب خۆقه د‌گرت (کۆفارا رمان، ژماره ۱۳“ ۱۹۹۷).

– سه‌رده‌می نۆکه: مونولۆژا په‌هله‌وانی ده‌می به‌حسی ره‌وشا خوه یا مشت خه‌ریبی د شه‌فه‌کیدا ده‌ت.

– سه‌رده‌می بۆری: بیره‌اتن و به‌رپه‌ر و نامه یین پیچایی یین هه‌فژینی په‌هله‌وانی د‌گه‌ل فلاشباکین کو ژ نشکافه د هاتنه‌ دنا‌ف مونولۆژا په‌هله‌وانییدا.

– سه‌رده‌می ئایینه‌یی: هیفی یا هاتنه‌فی ل ده‌ف هه‌ردوو په‌هله‌وانان، بی سه‌ره‌کی کو گولستانه و په‌هله‌وانی لاوه‌کی یان ته‌فاقه‌ر کو دلشادی هه‌فژینی ویه.

نو‌فلیت ژ ۱۶ په‌ره‌گراف و چوارده به‌رپه‌رین بیره‌اتنان و سی نامه یین پیچایی و چوار پارچه هه‌لبه‌ستان پیکه‌اتییه. ژبلی په‌ره‌گرافی ئیکی و بی داویی هه‌می په‌ره‌گرافین

دی ب سهرده کا مونولوزی یا پهلههوانا نۆقلیتی گریډایه کو ب عشق و خهریبیه کا دژوار چافه رییا ههژینی خوه دکهت. د پهره گرافی ئیکیدا وهسا خویا دبیت کو پهلههوان یی دناؤ ریژین شوره شیدا و هیفیا هاتنه فی ددهته پهلههوانا سهره کی کو گهلهک یا خهریبه. ل قیره ژی ئیشاره تا خهریبی ب دانوستاندا وانقه مناره یه:

– وه دیاره کو تو گهلهک خهریبی؟

– ما ههما خهریبیم.. خهریبی په یقهک مری یه.. نهز دینا دینتا ته مه.... بپ ۳.

ههروهسا ل پهره گرافی داوی ژی وهسا دیاره کو ههژینی پهلههوانی یی ل ناؤ ریژین شوره شی و مزگینی یا هاتنه فی ددهتی، لی نه فجاره نه تنییه لی دگهل هه فالان دی فه گهریت، نه فه ژی ئیشاره ته کا ناشکرایه کو دی ب سهرکه فتن دگهل هه فالین ریکا رزگاریی فه گهریت.

– دی هی، نیریک دی هی، ب هه فالقه دی هی.... بپ ۷۴.

– من دزانی نیرگز و بهیوون و سویسنا تو یی کیشای دهف خوه..... بپ ۷۴.

– چ مزگینهک خۆشه هاتنا وه، چه ند ژیهاتینه نه و خاکین لهشکهری ل بهر ته....

بپ ۷۴.

هه چه نده د فی پهره گرافیدا ژی گولستان ناخفتنکهره و دگهل هاتنا دلشادی یا ژنشکافه بو ناؤ بویه ریډ رۆمانی تیکههل دبیت. لی نه م دکارین وه کو پهره گرافی ئیکیی حسابکهین کو خوه هلدانه ژوورا خوهییی نفیسه ریبه بو ناؤ ئافهیی دهقی کو ب دریژاهی یا ههمی چیرۆکی مینا سهرهاتی و وه کو شاهد و حیکایهت بیژه کی بیلایهن سهرهاتی یا خوه ب مونولوزا پهلههوانا سهره کی فه دگهریت.

شعر دناؤ چیرۆکیدا

هه بوونا پارچین ههلبهستان دناؤ ئافهیی دهقه کی دی یی ویزه بیدا، مه ره م یی هه فگونجان و هه فته ریبی یا ده قین ویزه یی ددهت. گهلهک چیرۆکنفیس و رۆمانفیس فی شیوازی کۆلاجکرنا ژانره کی ویزه یی ب ئیکیی دی یی هه فریازدا بکار دینن. لی ب

هزرا من نفيسه نه چار بويه كو فان پارچه ههلبهستان يان پهخشانه ههلبهستان بکته ته دناؤ ناههروکا ده قيدا، ژبو هندى كو جوړى نفيسه فاني يا دلشادى خويا کهت. مشه جاران به حسى ههزا کتبان و ويژه دؤستى و کريارا نفيسينى ل سهر زارى گولستانى هاتيه کرن، لى نه دهاته ده سنبشانکرن کا دلشاد چ جوړى نفيسينى نه انجامددهت. د بيرهاتين خوه ده، ده مى گولستان و هه فزىنى خوه ل ناؤ باخچديى نيغا باژيرى، نه و ژ هه فزىنى خوه پرسيار دکهت کا وى چ تشتى نوو نفيسييه، ئيکسه ر بو وى پارچه شعره کا نوو دخوينيت. نه فه زى ئيشاره ته کا گو مانپه کو دلشاد زيده بارى فه رمانبه رى يا ميرى و سهر بازى يا له شکه رى عيراقى، ههروه سا شاعره زى. چوار جاران پارچه شعر بکار ئينايه و په ره ک ژ هه ر چواره به رپه رين دناؤ ناههروکا رو مانيدا شعره که. زيده بارى فنى چهندي زى د گه له ک په ره گرافاندا زمانه کى شعريى فه رهايى ژ سوژ و دلينى ب سهردا چيرؤ کيفه ديار دبيت.

- بو من تشته کى نوى بخوينه

نهو چافين

نه وهک وان چ چاؤ

نورها ل دؤرا به لاؤ

زه رده خه نهى خوناؤ

چمال من نا کن سلاؤ؟

نهو بسکين

هو زه زراؤ، داؤ داؤ

ل سهر رويکى ته به لاؤ

بيريفانا بى ناؤ

نى نه ز برم ناؤ و ناؤ بپ ۴۱-۴۲.

نهؤ پارچه شعره کو شعره کا وه سفى يا ساده يه (مه رهم بى ساده يى يا وينه يانه)، ژ دلينيه کا مشت خه ريبى و تامه زرووى ده ردکه فیت. نهؤ خه ريبى يا دناؤ شعريدا زى

رهنگه دانا خهريبي يا پهله وانپه. چونكو بيگومانه كو دلشادي كومه كا ههلبهستين دى ژى ههنه، لى ژبه ر كو گولستان گهلهك ژى خهريبه و دناؤ دهريايه كا خهريبي و ههسته كا عاشقانه دا دژيت، لهوا نهؤ شعره ژ هههه شعرين وى هاتنه بيرى. ژ لايهكى ديفه ژى نهم دكارين بيژين كو مروؤف ههست و هزركرون و رهفتارين خوه، كهساتي يا كهسين دى ژى دبنييت. نهگه ر مروؤف عاشق بيت، ب چافهكى عشقاوى دى هيف دكهته خهلكى دى و نهگه ر خهريب بيت، دى وهسا هزركهت كو بى بهرانبه ر ژى خهريبه. كورد دبژن: "يا ژ دزيقه هههه خهلك دزن"، نهفجا نهم دكارين بيژين كو يا ژ عاشقيه ژى هههه خهلك عاشقن.

ههلبهت نهم دكارين ژ خوه پرسيار كهين، نهري ما دا جوداهى چ بيت نهگه ر نهفى نفيسهري بابهتين زانستى بوماوهيى ل كوؤاره كا زانستى نفيسى بان، يان نفيسهري ديروكى يان زمانى يان شيرهتين نايينى با؟ نهگه ر نه شاعر با دا ريرهوا رومانى بهر ب كيژان ناقاريفه چيت؟ نوو ريرهوا خهريبي يا گولستانى، دا كيتمز لى هيت؟!

نفيسهري ههولدايه كو ل دويف ههز و نارهزوو يا پهلهوانا خوه بهچيت، نهفه ژى شيوازهكى نوو بى نفيسينا رومانپه كو نفيسه ر نه واعزى مزگهفپيه و سهههاتى يا سهحايين فه دگيريت، لى پهلهوانه كا ههه و نهو پهلهوانه يا بيرهوهري بين خوه فه دگيريت، پاشى ژ نشكه كيهه وه كو دهسيپكا رومانى دهپته دناؤ قادا بويه راندا و نالايى خوه دادنيته سهه لهشى رومانى. فه گيرانا بيرهوهري بين مشه خهريبي ژ لايى پهلهوانا سهه كهفه، بهرى دلشادى دايه وى چهندى كو ههلبهستين نهفينى و پر خهريبي پيقه كهت، نانكو ل فيره نفيسه ر بى نهچار بووى خوه ل دويف ناراسته و ههستا پهلهوانى بهردهت، نه ههست و رهفتارين پهلهوانى ل گورهى پلانا خوه يا دانابى بگوهوريت و ناراسته كهت. نهگه ر دلشاد مهلا بايه يان نفيسه رهكى كوتارين نايينى و شيرهتكارى يا جفاكى بايه، بيگومانه كو ههست و رهفتارا گولستانى ژى دا بهر ب ناقاره كى ديفه چيت. يان ژى دروستره بيژين كو دنبه رتدا گولستان دا ب شيويه كى دى رهفتار كهت و دا ريبازه كا دى يا هزرى ههبيت و ب شيويه كى راسته وخو دا كار

کته سهر فافارتنا بیرهاتن و بیرهوهری یین دلشادی ژى. وی چاخى ل شوینا ههلبهستان، دا هندهك هزر و بوچوونین دی یین ههقبه‌ند ب سرۆشتى تپهزینا دلشادیفه كهفته دناؤ رۆمانیدا. ئەفه ژى رهوشه‌كا سرۆشتیه كو ب ریکا سهرده‌رى و ژیان و ئولفه‌تا دناقبه‌را ژن و میراندا، ب هزر و رهفتار و ئاره‌زوو یین هه‌ف داخبار دبن. ده‌مى ژن ژ میرى خه‌ریب دبیت (یان به‌روفاژى)، هه‌مى هوورهوورکین ره‌فتارا كه‌سى ژى خه‌ریب بووی دهینه بیرا كه‌سى خه‌ریب. ئوو كه‌سى خه‌ریب هه‌رده‌م هه‌ولدده‌ت كو بویه‌ر و هه‌لوپستین خو‌ش بینه‌تته بیرا خو‌ه. ئەفجا ما چ بیره‌وه‌رى ژ خواندنا شعره‌كا وه‌سفى دى بو په‌هله‌وانا رۆمانى خو‌شتر بیت؟ ئەگه‌ر نفیسه‌رى ب ته‌فافی خو‌ه ژ رۆمانى فه‌كر با و تنى دگه‌ل هه‌ست و هه‌لچوونین پر خه‌ریبین په‌هله‌وانى چووبا، بیگۆمانه‌ دا ده‌فته‌ر كا هه‌مى هه‌لبه‌ستین دلشادی دانته ل شوینا ناهه‌رۆكا رۆمانى.

رۆمان خودیكا ژیانیه

گه‌له‌ك نفیسه‌ر و ره‌خه‌فان وه‌سا دده‌نه خو‌یاكرن كو رۆمان هونه‌رى باژیرانه و ب نووكرن و پشكه‌فتیه‌ه هه‌قبه‌نده. هونه‌ره‌كه سهرده‌ریی دگه‌ل ژیانى و كه‌توارى و كلتۆرى دكه‌ت، لى شعر هونه‌رى نه‌هۆشى و خه‌یالى و ئیدیاڵیه‌ه. هه‌رچه‌نده هه‌ردوو هونه‌ر و هونه‌رین دی یین وێژه‌یى ژى هه‌مان ئەله‌میتان ب خو‌فه دگرن، لى مه‌ره‌م یى ئەوه كو رۆمان زیده‌تر ب كه‌تواریه هه‌قبه‌نده و شعر پتر ب خه‌یالیقه گریدايه. ئەگه‌ر نه، مشه رۆمانین خه‌یالى هه‌نه و به‌رۆفاژى یا وی ژى شعری (وێژه‌ی ب گشتی) ریبازه‌ك هه‌یه ب نافى ریبازا ریاڵیستی. ئەوا مه مه‌ره‌م یى ئەوه كو بیژین د پراڤیا جاراندا رۆمان سهرده‌ریی دگه‌ل ژیانا رۆژانه یا كه‌سان و جفاكى دكه‌ت. خو‌ چیرۆك و حیاكیه‌ت و داستان و ئەفسانه یین كلتۆرى ژى ل به‌ر خو‌دیكا كه‌توارى ژیانى دهینه هونانن. ئەفه چه‌نده ژى ژبو هندیه كو وه‌رگر (هه‌ر وه‌رگره‌كى هه‌بیت)، ل گوره‌ی ناستى خو‌ه یى ره‌وشه‌نبیری بكاریت تامه‌كى ژ ده‌قى وێژه‌یى یان فولكلۆرى وه‌رگریت و ل گوره‌ی تیگه‌هشتنا خو‌ه شو‌فه كه‌ت. ئەم ژى دى هه‌ولده‌ین هنده‌ك لایه‌نین جفاكى

بين ژيانا روژانه يا نفيسهري ب ناگهه يان بيناگهه ئيشارهت داينې دانينه بهر دهستي
خواندهفانين في نفيسيني و وهرگرين دهقي روژانې:

۱. سهردهري يا ژن و زهلامان: ژن و زهلام دوو جيهانين زههفجودا و تهفافكهري
ههفن، ههردهم زهلام ههز دكهت د ژيانا ژني بگههيت و ژن زي ههز دكهت ههمي
پيدفي و نارهزوو بين زهلامي بزانيت و تي بگههيت. گولستان ل جههكي دبيژيت: "ژن
ههز دكهن زهلامين وان پهسنا وان بكهن... بپ. ۴." ههروهسا زهلام زي ههز دكهن كو
د چافين ژنيدا پههلهوانهكي بي وينه بيت و جهې زهزامهندي و سهرنجراكيشاني بيت. د
ژيانا روژانه يا ژن و ميړينييدا د شياندايه كو بيكهاته كا نه ناشكرا كرى ژبو في چهندي
ههبيت، لي ژ دهرفه في حاله تي تهنسيقا جلكا و نهتيكيتين سهردههريكرني رولهكي
كاريگه د كرياتا سهرنج راکيشانيدا دينيت. ههروهسا ل دهف ژنان پهسنا جلكين وان
كرياتا كا گرنك و كاريگهه ژبو كرپنا دلي ژني. ههردهم ب فان پهيقين پهسداني
دلخوش د بن: "پا جوان و ژيهاتينه.. چهند ژ بهژنا ته دهين.. هه ساخ بي بهرخا دلي
من، نوو گهلهكين دي ل بهژنا خوه ب خهمليني... بپ. ۵." نهفهيه نهوا نم دبيژيني
خوديكا ژيانې نهفه پهسدانه چ راست بن يان دره و بن، ههز كهيفا ژني بي دهيت و
وهكو نهتيكيت دهينه هژمارتن و پيدفييه كا فورا سهردههريكرنييه.

۲. ژيانا روژانه: ههچهنده گولستان پههلهوانا سهههكي يا في كورته روژانويه، لي
ب ريكا بروههري و نامه بين پيچايي بين دلشادي، تهركيزا ههه سهههكي ل سهه ژيان
و كار و خهون و گوټنين دلشادي يه. ههروهكو كهكي نفيسهه پههلهوانا دانايه ل
شويانا خوه و سهري و هريسي كريبه ددهستاندا كو چيروكا پههلهوانې ل پشت پهردي
(دلشاد) فهگيريت. دهمي عهزيرهكي مروفي دمريت يان سههههه كا دريژ دكهت، ب
شيويههكي نهناگهه مروف ناف و بهحسي وي د نينته دناف ههمي سوجههين خوه بين
هههههههه و نه ههههههه دا و مشه جارن زي چافليكرنا رهفتار و گوټنين وي دكهت. ب
تهفافي گولستانا پههلهوانا نهفه روله وهرگرتييه و ب شيويههكي نه راستهوخو كهساتي
و سههريون خوه بين تايهت دناف ژيانا عهزيري خوهدا بوهژاندييه. نم چ ژ كهساتي و

پاشخان و تایه تمندی یین گولستانی نزانین، تنی ئەو ساته وهخت نهبن ئەوین دگهل دلشادی بۆراندین یان بو دلشادی تهرخان کرین. خو دەمی بهحسی ژيانا رۆژانه یا خوه و دلشادی ژى دکهت، بهری کامیری ددهته ژيانا کاری دلشادی، ههرچهنده گولستان خوانده فانه و پاشخانه کا زانستی ههیه. د بیره وهریه کا خوه دا دبیتیت: "بو من بو مهرهق، ئەز ژ جهی خوه رابووم و من قهستا ویری کر... من باش بهریخوه دایی، ئەزل دۆر زفریم، ئەو نفیسینا ل سهر من خواند... بپ ۴۳." لی ئەم نزانین ناستی خواندنا وی چیه و چهنده؟ ئەری کار دکهت یان ژنا بهرمالییه؟ یا ئەم دزانین تنی ئەوه کو خوانده فایه و دگهل دلشادی کار ناکهت. چونکو ئەگەر دگهل دلشادی کار کرنا، پیدفی نه ذکر ب نافی دلشادی بهحسی کاری وی بکتهت. دلشادی ل فهرومانگه هه کا میری کار دکر" وه کو هه می فهرومانگه هین میری بهرپرسه کی دفن بلند و نه دووره گرنگ د پارتا دهسته لاتیدا، دگهل کومه کا فهرومانبه رین هه فگرتی و ب دزیکهفه دژی بهپرسی:

– لهیلا فهرومانبه ره کا نه پنگیره و ههر رۆژ درهنگ د هیتته دهوامی و ههردهم ئاریشین هاتن و چوونی دکهته بههانه ژبو گیرۆبوونا خوه" "چو گرینگ، ژ گرپکا هاتن و چوونی ئالۆتر نینه و ئەز باوهر ناکهم ئەف ئالۆزیه زوو چاره سهر بت، نه ههری .. نه، نه... بپ ۶."

– سوهم کچه کا جوان و بلند و نافتهنگ زرافه (دارتیل)، ژیی وی سیه سالن و هیشتا کچه. گهلهک دهر خوه را دچیت و مکیاچه کی سهرنجراکیش دادنیت و "دونیا ل بهر چافین سوهمی لی و هسۆیه... بپ ۷."

– سهردار ئەفه دوازه ساله گوندی خوه بی بچووک هیلا و هاتییه فی باژی، هیشتا بی دخانییه کی کرپقه و ههردهم گرفتاری یا کریداری ههیه: "هه هه هاوار.. هه هاوار.. کی بهیستییه کولکه کی دوو ئۆده و بی سهرشووب سهد و دهه دیناران؟... بپ ۷." ههلبهت داهاتی وی بی کیم و دیارکری (سهد و سیه و ههشت دینار و چهنه فلسهک)، وه لی کریهه کو ئەف کیشه هه می ژيانا وی پرکتهت و بیافی چ

هزر کرنین دی نه بیت: "هرون ب خودی کن نهفه ژینه نهز دژیم؟ تف ل ژینا ژاری و بیواری... پ. ۷."

- حه موود بهرپرسی دهسته کییه و وه کو ههمی بهرپرسین سهردهمی رژیمنی دفن بلند و ژ خوه رازییه. پرانیا فهرمانبهران حهز ژی ناکهن و تیکههلی یا وی ناکهن. هدره کو وژدانا ههفالا وان دگوت: "نهم ب کوتهک و زوری دهمی خوه دگهل نهفی شوشویی شهلهولهو دبورینن، خودی هاریکاری ژنا وی بت، پا نوکه حالی وی چی یه ددهستی نهفی دفن فهجی ده؟؟... پ. ۸." ههلهت د فی دانهنیاسینا فهرمانبهرین فهرمانگهها خوه دا چ بهحسی وژدانی نه هاتییه، کا چهوایه و ههقههندی یا وی پیشه دگهته چ راده، لی ههفهژینا دلشادی گرداری تئی ژ وژدانی رادکته، چونکو ب مشهیی ناقی وی د روویی ژنا خوه دا دئینیت کو نهفه ژی دبته نهگهری پهیدا بوونا دلگرانییه کا فهشارتی دناؤه سینگی گولستانیدا. نهفه ژینا روژانه یا دلشادی بوو. لی ژینا روژانه یا گولستانی نه ناشکرایه و نهم چ ژی نزانین.

دهمی بهحسی دهروجیرانان دکته و ئیشارهتی ددهته حهز ژیکرنا جیرانان بو ئیکودوو، یا فهر بوو پتر تهرکیز کر یا سهه ههلویست و رهفتارین گولستانی، لی د فهیره دا ژی بلهز د سهه بویه رییدا د بوریته و بهرسقا وی بو ههمی گلهو گازندین گولستانی ژ جیرانا وان "دایکا جهباری" رهفین بوو، جیرانا وان ژی پیره ژنه کا هار و شویم بوو، ههردهم دلشادی د فیا کو رهوشا وان دگهل جیرانین وان تیک نهجیت: "نهفی پیره بۆکی بهیلن، دی دحالی خوه دا رزت، خوه تیکهل نهکن، بلا بهلا وی سهری وی بخت... پ. ۹." ب راستی ژی تئی جیران بو مروقی دبنه مال چونکو نیتریکترین که سوکاری مروقی ددهمی تنگافیاندا ههه جیرانن. حهز ژیکرنا جیران و ههفسوویان بهری ههه تشته کی دبهر ژه وهندا مروقی ب خوه دایه، چونکو پرانیا دهمی مروقه نه ل ماله و ههه جیرانن دبنه زیره فان و هاریکارین مالا مروقی.

لی کا چهوا که سائین د خانیه کیفه د ژین، حهسوودی ب ژینا ساکارا ههفه دبنه. ههروهسا نه دووره جیران ژی حهسوودی ب ههفه ببن و کورد ب سرۆشتی خوه ژ

چاڤان دترسن. هدردهمی کارهساتهك ب سهری مالهکی بیټ، دی بیژن نهفه ب چاڤان
چووینه، یان دهروجیرانان سهر لی خوارن:
- نهو حسوودی ب مه دبهت.

- حسوودی ب چی بی مه دبهت؟ ب خانی مه بی مهزن و ماقویل و پر دار و
بار؟! نان ژی ب رهز و جنیکین مه بین بی توخیب... هدی مال دوشافی.
"من دقیت بیژی، حسوودی ب فیان و شادیا دلین مه دبت، لی نهز نهویرۆك
دم....پ.۹"

نهفه ترسیانا ژ نهدیاری و دناؤ بازنهیی بابهتی حسوودییدا بهرجهسته بووی، ترسهكه
همی مالان فه دگریت، ب کلتوریفه گریدایی به و مینا ژیانا روژانه یا خیرانان دهینه ل
قهلمدان.

۳. ب خودانکرن و پهروهده کرنا زارۆكان: هدردهم دایباب حهز دکهن کو
زارۆکین وان وهکو وان بهینه پهروهده کرن و ل سهر شوپا وان ژیانا خوه ب هاژۆن.
نهفه پرسه، ئاریشه کا نهزهلییه و هدردهم سهدهمی سهرهکی ههفرکی بین دناقهرا
جیلاندایه. ئیمامی عهلی دبیژیت: "زارۆکین خوه ل سهر ساخلهتین ژیانا خوه پهروهده
نهکهن، چونکو نهو زارۆکین زهمانه کینه، نه زهمانی هنگۆیه". لی نهفه راما نا وی نهو
نینه کو مرۆف زارۆکین خوه بهیلیت کو نهو ب خوه ژیانا خوه ئاراسته کهن، لی فهره
مرۆف هندهك ریکی دروست نیشا بدهت و پاشی نهو ب خوه دی ریکا گونجایی ژبو
خوه ههلبیژین. نهو ب خوه تا رادده کی زۆر زارۆك ب ژیانا دایباین خوه داخبار
دیت، چونکو یهك ژ پیرینه بین فیربونا زارۆکی چاقلیکرنا مهزنین ل نافمالیه. لی
دهمی بی دگهن و دکارن باشی و خرابی ژیک فاقیرن، هه ربیک ئاراسته یا ژیانا خوه ل
گورهی تایه تمهندی بین جفاکی هدی دهسینشان دکهت.

د فی کورته رومانیدا پهلهوانی فهشارتی ژ زاردهفی پهلهوانا سهره کی یا ئاشکرا،
گرنگیه کا مهزن ددهته سهخیری و راهینانا زارۆكان: "ب چاقدیرییه کا موکم، گوهی
خوه ددهت ههردوو زارۆکین خوه، مینا وان خوه دکت بهچوکهك، بیست سال ژ ژبی

خوه دکوشتن و خوه دئینا ریژا وان، یاری ب ئەزمانی وان دکرن.... بپ ۱۱. " یاریکرن دگهل زارۆکی ژبلی ئیمناهی، خوشییه کی ژی ددهته زارۆکی، ههروهسا شارهزایی یین دلینی و جفاکی و لهشی و تیگههشتنا زارۆکی ژی پتر لی دکهت و دئهجامدا ب وهرازه کا نۆرمال گهشه دکهت و دبیته کهسانه کی شارهزا و بهرهمههینهر دناؤ جفاکیدا. لی ههروه کو مه گۆتی کو دایاب ههردهم ههولدهن زارۆکی ل سهز حهز و ئارهزوو یین خوه پهروه ده کهن: "هێژ نهۆ ههردوو هیکرینه فیانا جیهانا کتیبنا، نهخاسم نهوین وینه دار و تایهت ب زارۆکان.... بپ ۱۲. " ئەؤ چاندنا فیانا کتیبان ل دهف زارۆکی شیوازه کی پهروه ده کهنه کا دروست و رهوایه کو زارۆک ب چیرۆکین رهنگاوهنگین کتیبان فیری گهلهک ژ شارهزایی یین ژیانئ دهن. دکلتۆر و فولکلۆری ههمی جیهانیدا چیرۆکین زارۆکان ههنه و زارۆک ب فهگیرانا چیرۆکان هاویش دهن. ئەگه ل گوندان دایاب روئی چیرۆکیژی یان حیکایهتبیژی وهرگرن و چیرۆکان بو زارۆکین خوه فهگین، ژيانا باژیران چیرۆکین وینه دارین نفیسی ژبو فی مه ره می بکار دئین. ئەفجا نه رکئ دایابانه کو فان چیرۆکان بو زارۆکین خوه بخوین و دانوستاندنی دگهل بکهن: "هه ره یامه کی دئ هندهک کۆفارین رهنگین ژ وانرا ئینت و خوینت ب بیهن فرهیه کا وهک ئەسمانی.... بپ ۱۲-۱۳. "

زیده باری فی چهندی ژی د گهلهک په ره گرافین رۆمانیدا ب ئەزمانی زارۆکان د ناخفیت و د نفیسیت. هه رچهنده ژبو وه رار و فی کرنا زمانی ل دهف زارۆکان، فه ره ب ئەزمانی دروست (نه یی زارۆکان)، دگهل زارۆکی باخفن، دا کو بکاریت په یفان ب شیوه یی دروست ب لیفکهت و فیر بییت. لی ب هنرا من نفیسینا ب ئەزمانی زارۆکی (هه رچهنده ئەز دگهلدا نینم)، ژبو هندییه کو وه رگر بزانیته ئەفی دناخفیت زارۆکه. ژبلی فی چهندی ژی کۆمه کا رینمایی و ئاراسته یین فی کرنا زارۆکی دناؤ بهر په رین رۆمانیدا هه نه (د په ره گرافه کا دی دا ب درێژی دی به حسکهین). هه رچهنده نفیسه ر ژ دهسته لاتا جفاکی خوه نه رازییه و نه دووره دژ بیت ژی، لی زارۆکین خوه فیری یاسا و

رېنمايي يېن ههبي دکهت و ئيشارهتې ددهته کۆمهکا شيرهتېن رۆژانه يېن ههقبهاند ب فير کرنا زارۆکانغه.

۴. زانستی شهيتانی: د کلتوری موسلمانتهييدا (ئهوئ دناؤ جفاکي کوردیدا بهربه لاف!)، وەسا دهيتە گۆتن کو ههمی زانست و مهعريفهت دناؤ قورئانا پيرۆزدا ههنه و ههر کهسی بقیت خوه رهوشه نير کهت، فهره ب بهردهوامی قورئانا پيرۆز بخوينيت. ههروهسا ژبو ب جهئینانا ئی مهرهمی و هیلانا گهنجی کورد دناؤ تاريستانا نهزاین و نهخوينده وارييدا، مهلا يېن کوردان وەسا خویا دکرن کو زانستی خواندنگهه و کتیبان زانستی شهيتانييه و زانستی قورئانا پيرۆز زانستی دونیایي و ناخرهتیهه. نقيسهري هيژا عهبدولره هان مزوری د نقيسينه کا خوه دا ديژيت: "دهمی نامه يهك گههشتيه عومهري کورئ خهتابی کو ل ميسري کتیبخانه يه کا گهلهك مهزن و دهوله مهنده ههيه، د بهرسقيدا گۆت" ئە گەر زانستی وان کتیبان تشته کی باش بیت، ههمی د قورئانا پيرۆزدا دی هیتنه دیتن، ئوو ئە گەر نه دگهل باوهري یا مه بیت، مه چ پیدئی پی نینه.. ئەفجا بریارا سۆتنا وی کتیبخانی ددهت... / کۆفارا هافيييون" ئەؤ چهنده بو مه خویا دکهت کو دژا تيکرنا زانستی کتیبان ژ دهرفهی زانستی قورئانا پيرۆز، پهيامه کا باو بوو. ئوول دهف جفاکي کوردی یی کهفن ژی، خواندنا ل خواندنگههين ميري، ژ کريارين حهرام د هاته هژمارتن. ئەم وەسا هزر دکهين کو خواندن دگهل ب دو ماهيک هاتنا خواندنگههئ تهفاؤ دبیت و فهره ددويفدا مرؤف خو تهرخانکهت ژبو خواندنا قورئانا پيرۆز: "ئهو چ کتیبين شهيتاينه تو دخوينی؟ ما ته مه کتهبا خوه خلاس نه کر و چوو؟ قورئانا خوه بخوينه کورئ من، ئەفه ههمی ژ خو نه... بپ ۱۳."

نه دووره هندهك كهس ههبن بيژن كو ئەؤ سهردهمه نهمايه و نوکه ههمی خهلك گرنگی ددهنه خواندنا خواندنگههان و حهز دکهن زارۆکين وان باوهرنامين ههژی و بلند ب دهستفه بينن. لی ههژی گۆتنه کو سهردههري یا بهرههستا رۆژانه کو ژ پشکا ناگهها مرؤفی دهردکهفیت، جودايه ژ باوهري يېن کلتوری يېن مرؤفی، کو ژ پشکا نه ناگهها مهژی مرؤفی دهردکهفیت.

هه تاكو جفاكى كوردى هيلاي كچين وان بكهفته بهر خواندنى د كومه كا قوناغين دريژدا بوري و د هه قوناغه كيذا، ل گورهي پيدفي بين سهردهمي ره زامه ندى ل سهر دهاته دان. ل ده سپيكي همي زانست ژبلي قورانا پيروز زانستي شهيتاني بوون، حه رامه كه سهك زاروكين خوه فريكه ته خواندنگه هي. ده مي خهلكي ديتين كو نه فسه ر و نوژدار و نه نديارين بالاده ست ده رچوو بين فان خواندنگه هانه، برياردان كو زاروكين وان بين كور زي في زانستي بخوين (نه مازه خواندن ب ههروه - به لاش بوو). پشتي ديتين كو كچ زي د كاريت فيري زانست و زانيني بيت و شيانين فيركوني هه نه، برياردان كو كچ زي بجهه خواندنگه هي، لي فه ره ژ كوران جودا بان. ل داويي زي وه كو پيدفييه كا فه ر ژبو فيركونا كچين ل بهر خواندنى و سهره ده ريكرنا دگه ل ژنان (مينا نوژدار و په رستياران) نه چار بوون كو ره زامه نديي ل سهر ته مامكرنا خواندنا كچي زي بدن. ب في چه نديي كچ شيا بگه هته ناستي خواندنا زانينگه هي و د چوارچوغي زانينگه هيذا كچ و كور نه چار بوون كو تيكه هه ل بين و نهيني بين ژيانى ل هه ژ بگوهورن. هه لبه ت هه ر قوناغه ك ژ فان قوناغين ناماژه پيكرى چه ندين سالي ن دريژ و پر هه فركي خه ر جكرينه و ناستي ره وشه نييري و پهروه ده يي خيژاني روله كي بهرچاؤ د في پروسيدا ديتيه. هه ر چه وا بيت، زانستين نوو دي هينه دناؤ جفاكيذا (مه بفييت يان نه فييت)، چونكو پروسا گوهورين و نوو كوني پروسه يه كا حه تميه و همي بياقين كلتوري و جفاكي فه دگريت.

۵. خيژانا بهر فره و خيژانا هاريكار: خيژان بچوو كترين يه كه يه كو جفاكي پيك د هينيت. هه ر جفاكه ك ژ كوما خيژانين كو ب هنده ك هه فبه ندى بين ره وشه نييري، نابوري، نه تي، ناييني، مه سه بي، زمانى، نه ته وه يي و كلتوري، پيك ده يت و ل سهر جهه كي يان هنده ك جهين جودا جودا خرغه دبن و جفاكي پيك د هين. خيژان زي ههروه كو د. به درخان سندی د كتيبا "سروشتي جفاكي كوردى" دا ديژت: "خيژانا كوردى ژ چوار جورين سهره كه پيك ده يت" خيژانا نافكويي كو ژ ژن و مي ره كي پيك ده يت، خيژانا جومگه يي كو ژ ژن و مي ر و زاروكين وان پيك د هيت، خيژانا بهر فره ه

کو ژ دایاب و زارۆک و دایابین میری یان ژنی پیک دهیت و خیرانا ژیکفه کیشایی کو
ژ چند خیرانین نافکۆیی پیک دهیت و پیکفه دناؤ چوارچۆفی یه ک خیراندا د ژین"
ههلبهت وه کو جفاکه کی گشتوکالی خیرانا کوردی ب خیرانین دی یین ههفسویفه
گریداینه و د خوشی و نهخۆشی یین ههفدا پشکدار د بن و ههمی پیکفه جفاکه کی
کوللهکتیف پیک دهینن کو بهرژهوهندا تایبهت ب بهرژهوهندا کۆمیقه ههفبهنده و
کهسی تاك دناؤ کۆمیدا دحهلیت.

خیرانا رۆمانی، خیرانه کا بهرفرههه، دایاب و زارۆکین خوه دگهل دایابین دلشادی
ل باژیری مووسل د ژین. د کوردهوارپیدا دهمی کچهک شوو دکهت خیرانه کا نافکۆیی
پیک دهیت و ئیدی نهو ژنه د بته پشکهک ژ خیرانا نوو چیبوی: "ههتا دایکا من نهوا
نهز ژئ بوویم و ب شیرئ زهلالئ سینگی وئ مهزن بوویم، هیدی هیدی نهزا ژبیر
دکم...بپ ۱۲". د فیره دا گولستانی دقیت ههمی ههفبهندی یین خوه ژ خیرانا خوه یا
کهفن بریت و دناؤ خیرانا خوه یا نوودا بوهژیت. چونکو خیرانا نوو دبته خیرانا وئ
و نهو د کاریت خیرانا خوه ل گورهی دلئ خوه و باوهری یا خوه ئاراسته کهت. د
خیرانا ئیکه مدا نهندامه و د خیرانا نوودا دهسته لاته. لئ د نهجامدا ههردوو خیرانین
ئیکه م و دووهم د بنه خزم و بهرژهوهندی یین ههف دپاریژن و ب ههفبهندییه کا جفاکی
(نه یا خوینی) پیکفه دهینه گریدان. فی ههفبهندیی ژئ گرنگییه کا تایبهت ل دهف پراپا
خیرانان ههیه و ژبهر فی چهندییه کریارا زهواجی د جفاکی مهدا ب ههردوو کهسین
پهوهندیدارفه نه گریدایه، لئ پیدفی ب بریارا کۆما کهسین پهوهندیدارفه ههیه. کا
چهوا نهف شیوازی خیرانی کار دکهته سهر نازادی یا کهسۆکی یا کهسی تاك، د ههمان
دهمدا ژئ مفا یین خوه یین هاریکاریکرنی و پشتهفانیی ژئ ههنه.

نهو ب خوه ههژینی و پایه داری یا مرۆفی ب چهناتی یا خزم و کهسوکارین و یقه
ههفبهنده. چند خیرانا مرۆفی بهرفرههتر بیت، پتر ریژ لئ د هینه گرتن، چونکو د
کاره سات و تهنگافیاندا، باشترین پشتهفان و هاریکارن بو مرۆفی. زیدهباری فی چهندی
ژئ داپیر و باپیر، نهگه نه بیژم مام و مهت، هاریکاری یا مینهفی و بهرجهستهیی یا

خیزانا نافکزی یان جو مگه یی دکهن و ههروهسا هاریکاری یا ب خودانکرنا زاروکان
ژی دکهن. ب ئیشاره ته کا بله ز نفیسهر فی کریاری بهرچاؤ دکهن:

– تو دزانی نه گهر دایکا ته نه با، من نه دزانی نه زی چهوان فان ههردوو زاروکان
هاویشکه م... بپ ۱۶.

– کچا من، نافی خودی بینه و رهیمی ب خوه بیه و بیهنه کی بنفه، چو نه مایه بو
سحاری.. یی ته ب فی سهروبهری بیینیت دی چ بیژیت... بپ ۷۲.

– دا راجم جلکین خوه بگوهورم و دهست و چافین خوه بشوم و مزگینی بگه هینم
مهتا خوه.. ئاه پا دی که یفا وی هیئت... بپ ۷۴.

حاله تین دهروونی د "گولستان و شهؤ" دا:

ب هزرا من، ههرو رومانه کا هه بیت، یا چهوا بیت و ب چ شیواز هاتیبته نفیسین، ب
شیوه کی راسته و خو یان نه راسته و خو کاردانه وه یین دهروونی یین نفیسهری ل سه
دیار دین و د نهجامدا دبنه په یامین جفاکی کو وه رگر زیده باری خو شی یا هونهری
مفایه کی نه پستمی ژی ژی وه رگریت، یان ب کیمی بیته پالده رهک کو پتر هزری
دجفاک و که ساتی یا تاکی جفاکیدا بکهت و تیگه هشتنه کا دی بو په یدا بییت.

ههروه کو مه ل گه لهک جهان خویا کری کو رومان خو دیکا زیانییه و رهنگدانه شه یا
بویه رین راسته قینه یین که توارینه. ئوو نفیسهر مینا سه رکیشه کی هه فساری بویه ران
رادکیشیت و جفاکی هه یی یان نه وی وی دقیت هه بیت ب په یف و سه ربورا خوه یا
نه پستمی ره سم دکهن. نه فجا په هله وانی، رومانی ژی مینا که ساین راسته قینه یین دناؤ
جفاکیدا توشی دوودلی و ئالوزی و خه مکی و حاله تی، دی یین دهروونی دبن. ئوو
کا چه ند نفیسهر د فان بابه تاندا شاره زایه، دی جوانتر و ژیوارکیتر ره سمکهت. مشه
جاران دهرووناس مفای ژ کارا کنه رین قه ره مانین چیروکان دینن کو رهفتارا مرو فانی
یی شرو فه کهن، ههروهسا رومان نفیس ژی مفای ژ زانستی دهرووناسی دینن کو
په هله وانی خوه یی سالو خه تدهن.

د فئ رۆمانیدا ژى كۆمه كا حاله تين دەر وونى، چ ب ئاگه ها نفيسه رى يان ب بئ
 ئاگه هى يا نفيسه رى هاتينه دناؤ بۆيه راندا و دهر برينى بئ ژ ساخله تين په هله وان و
 كه سائين دناؤ رۆمانيدا دكه ن. نهؤ حاله تين دەر وونى يين ل خواري ل ده ف هنده ك ژ
 په هله وانين فئ رۆمانى ده يته ديتن.

۱. هه لنگفتنا دەر وونى (ترۆما):

هه لنگفتنا دەر وونى (ترۆما) ئي كه ژ وان حاله تين پيشيلبوونا دەر وونى كو ئاكامى د
 كه ته سه ر ريباز و ئاراسته يا ژيانا مرؤفى و د نه نجامدا كار دكه ته سه ر ره فتار و دلبنى و
 هزر كرنا مرؤفى. نه م د كارين ترۆما يا دەر وونى پيناسه كه ين كو هه ر بۆيه ره كئ
 دهره كى يان نافخوئى يه ب مه رجه كى گه فئ ل ژيان و ره حه تى يا مرؤفى بكه ت.
 سه ده مين سه ره كه يين فى حاله تى د سئ فاكئورين سه ره كهيدا خرغه دبن“ سه ده مى ئيكي
 توندوتيزيه” هه ر كه سئ توندوتيزى دگه لدا به يته بكار ئينان (چ به رجه سته يى بيت يان
 مينه فئ)، يان ب چافئ خوه ببينيت كو دگه ل كه سه كئ دى د هيتنه بكار ئينان، يان ژى
 گوه لئ بيت. سه ده مى دووى ژي كفه قه تيانه يان ژه هؤ دووربوونه“ مه رهم بئ نه وه كو
 مرؤؤ ژ كه سه كئ عه زيز يان ژ جه و كاره كئ گرنگ فه قه تيبئ و ژئ دووركه فئيت.
 سه ده مى سئى ژى ژ ده ستدانه“ مه رهم بئ ژ ده ستدانا كه سه كئ عه زيزه يان كار و
 جهه كئ گرنگه. هه لبه ت ل گوره ي فان سه ده مان پړانيا كه سين دناؤ جفا كهيدا د ژين، د
 قوناعه كهيدا ژ قوناعين ژيانا خوه توشى هه لنگفتنا دەر وونى بووينه يان توش د بيتى. لئ
 فئ هه لنگفتنا دەر وونى ئاكامين نيگه تيف ل سه ر هه مى كه سان ب وه كه هه فئ نينن،
 چونكو ئاكامين ترۆمايى ل سه ر هئزا كه ساتيى و دژواري يا بۆيه رى ترۆمايى
 رادوه ستيت. ژ لايه كئ ديفه ژى كره ره ك هه به دبئژنى سه ره ده رى يان ريره وا سرؤشتى
 يا ترۆمايى“ ل گوره ي فئ پروسئ، ببئ مرؤؤ هه ست ببئ بكه ت كره رارا ترۆمايى د چه ند
 قوناعه كين پي كفه گرئدايدا دبؤريت و مرؤؤ ببئ فه دگه ريه فه سه ر دوخى خوه ببئ
 سرؤشتى و نه و ترۆمايه دبته سه ربؤره كا هه لگرتى كو كه ساتى ببئ ب هئز بكه فئيت و ل
 هه مبه ر بۆيه رين ددويفدا كي متز ئاكامدار دبته ت.

لیٰ ئەوی ناکامدار دبیت، کۆمه‌کا نیشانین جوداجودا لیٰ په‌یدا دبن و کار د کهنه سهر کهساتی یا وی یا جفاکی و ژيانا وی یا رۆژانه. هه‌لبه‌ت ئەگهر ئەم خوه به‌رده‌ینه دناڤ بۆیه‌رین رۆمانیدا دی بینین کو ههرسی سه‌ده‌مین ترۆماداریی تیدا هه‌نه، لیٰ چونکو نفیسه‌ری گرنگیه‌کا مه‌زن نه‌دایه به‌رژه‌نگین زانستی یین ترۆمایي (ژبه‌ر کو هه‌می ته‌رکیزا وی ل سهر فیره‌انا دلینی و خه‌رییی بوویه)، له‌وا نیشانین ترۆماداریی ب زه‌قی ناهینه به‌رچاڤ کرن. لیٰ سه‌ره‌رای فی چهن‌دی ژى د ههنده‌ک دیمه‌نین کورتدا نیشانین ترۆماداریی ل ده‌ف په‌هله‌وانی یان هه‌قزینی وی خویا دبن:

أ. ژ ده‌ستدان:

ژبلی هندی کو دلشاد کاری خوه و خوشی یا خوه و خه‌ونین خوه یین ئافا کرنا ماله‌کا خوه‌سهر و ته‌نا ژ ده‌ستده‌ت، هه‌روه‌سا هه‌فاله‌کی خوه یی عه‌زیز ژى ژ ده‌ستده‌ت. هه‌فالی وی نه‌جده‌ت ب گولله یین ههنده‌ک هه‌فالیین خوه د هه‌ته‌ کوشتن. زیده‌باری خه‌ما کوشتنی، خه‌ما وی چهن‌دی ژى د هه‌ته‌ سهر کو ب ده‌ستی هه‌فالیین خوه (ب شاشی) د هه‌ته‌ کوشتن. هه‌لبه‌ت ژده‌ستدانا فی هه‌فالی دبته‌ ترۆما و ههنده‌ک نیشانین ترۆمایي ل کهساتی یا وی و دناڤ ریره‌وا بۆیه‌رین رۆمانیدا په‌یدا دبن.

حساب نه کرنا ژ ده‌ستداین دی یین مینه‌فی کو ئەو ژى بۆیه‌رین ترۆمایينه، ژبه‌ر وی چهن‌دی بوویه کو سه‌رده‌می فه‌گیرانا بۆیه‌ران ئەو بابه‌تین ترۆمایي یین سڤک ژ کرایرین گشتی و سرۆشتی یین رۆژانه یا ژیارا هه‌می هه‌فوله‌لاتیان بوون. ههر بۆیه‌ره‌کی گشتی بیت و ب وه‌که‌ه‌فی ل سهر هه‌می خه‌لکی ب چه‌سپیت، دکه‌فته د بازنه‌یی سرۆشتیبوونیدا. ئوو ههر تشته‌کی گشتی و سرۆشتی بیت، ب سانا‌هی ده‌هه‌ته‌ قه‌بوولکرن و نا بیته‌ ترۆما. لیٰ ژ ده‌ستدانا سه‌ره‌کی د رۆمانیدا مرنا نه‌جده‌ته، ئەفه‌ ژى چه‌ند نیشانه‌کیین فی بۆیه‌رینه.

– نیشانین فه‌ده‌ری و خه‌مۆکی، وه‌کو: "نافچاڤین وی بیرون خه‌ریتا کۆفان و ژانان.. یی دیتبا دا بیژیت بارى هه‌می دونیایی ل سهر ملی فی مرۆفی یه.... بپ ٤٨".

- نیشانین رهفتاره کا نه سرۆشتی کو دبته نه گهری سهرنجراکیشانا دهر دۆر و ههفالان، وه کو: "نه دناخفت و نه دفیا کهس باخفیت، دلّی وی ژ زادی رهش ببوو... لاواز ببوو مینا ئیکی ئیشه کا کریت گرتی.... بپ ۴۹".

- ماندلا کرنا بۆیهری کو ئیکه ژ نیشانین ههره گرنک و سهره کی یین ترۆمایّ و نهخۆش ل دهسپیکّی دحاله ته کی شوکیدا دژیت و باوهر ناکهت کو نهفا قهومی یا قهومی، وه کو: "هندی نهز مام پیقه، کا چ چیبوو، چ قهومی یه... نه ههری قهت نه دناخفت... بپ ۴۹".

- دلده ریژ کرن، ههروه کو مه گۆتی کو کریارا ترۆمایّ د چهند قۆناغه کین پیقفه گریدایدا د بۆریت و دهمی نهخۆش دلّی خوه فه دکهت و کریارا دلده ریژ کرنی دهست یی دکهت، هینگی نارامیه کا دهروونی بو نهوی ترۆمادار پهیدا دبیت و دبته دهسپیکا چاره سهری یا دهروونی. پشتی گولستان د مینته پیقه و دکهته گری کو نیشانا ته عاتوفیه و پشتنه فانی و هاریکاریه کا دهروونی بو دکهت، دهفی دلشادی فه دبیت و دبیزیت: "نه جدهت چوو.. هه فالّی خواندنّی و جاددین مؤسلی و وهزیری و پرا ئاسنی و شه فین شه مه نده فری و تیقه لیقین هه فالان.... بپ ۴۹".

- ره شبینی و نه مانا باوهری ب نایینده بی خوه، نه ف نیشانه دبنه نه گهری وی چهندی کو مرۆفی باوهری ب چ تشتین خۆش و جوان نه مینیت، د نهجامدا هزری د مرنا خوه دا دکهت، یان ژی زهر گه هان دگه هینته خوه (ژ نه گهری ههستا ب گونه هکرنی)، کو تۆشی فه خوارنا مهی و ب کارئینانا ماده یین بیهۆشکه ر دبیت. نیشاره ته کا بله ز و سهری ژ فی جۆری نیشانی دکه فته بهر چا ف دهمی دبیزیت: "کهنگی نهز دی مرما نۆکه، ژ بهری نهز په یقه ک دی باخقم، ئان ژی پشتی گافه ک دی، دا نهز نهوین ل پیشیا دمرن ببینم!... بپ ۵۶". ههلبهت د فیره دا حاله ته کی دلسۆژی نۆستالژیایی ددهته خویاکرن کو ژ هه فالین خوه یین چووی خه ربیه. نهفه ژی نیشاره ته که ژبو کۆما وان هه می کاره سات و مرین د پیقاژۆیا ژیا نا خوه دا دبیتن. هه ر ب هه مان کۆفان و حه نینا فه گهریانی بو سهردهمی نهخۆش کو پتر تی بگه هیت یان پرتین ژیک به لاقین بۆیهری

بيته بهريک ئەڤ فلاشباکين دلسوژ بو پيدا دين: "ئاه چهند نهخوشه ئەز تهرمي
 ههفاله کي خوهر پرت پرت کري بييم؟! چ شانوهک ههفانهيه!!.... بپ ٥٦."
 ب. ژيکفه قهتيان:

ههروه کو مه ل دهسيکي گوتي کو ژيکفه قهتيانا ژ کسه کي يان ژ جهه کي ديته
 نه گهري تروماداري. وه کو باهتي ژ دهستداني، دووربوونا دلشادي ژ مال و دائيره و
 ههفاليين خوه تشته کي سروشتيه د حاله تي شهريدا، لي دووربوونا وي ژ ههفزيينا وي يا
 گهلهک حهز ژي دکهت و گهلهک ژي خهريب، ترومايه کا قهشارتي بو پيدا دکهت کو
 تني د هندهک رهفتاراندا پيدا ديته. لي ل قيهر نه دووره تروماداري يا پهلهواني
 دژوارتر و ب مهترسيتر بيت چونکو نهو ب تني ل ژفاني هاته ههف دمينيت و ههروه کو
 د رومانيدا خويا بووي کو هه مي خهون و ئوميد و حهزا گولستاني نهوه ههفزييني خوه
 بيينيت. ههري ژ دهسيکا روماني ده مي دييژيت: "ئهڤ شهفه سالا مه يا پيئجي دي ته فاڤ
 بيت.... بپ ٣". ناشکرايه کو دووربوونا دلشادي ناکامه کا نيگه تيف و دژوار ل سه
 دهرووني پهلهواني کرييه. لهوا نهو ب خوه رهوشا خوه يا دهرووني ددهته ناشکرا
 کرن و دييژيت: "بهري ئەز ژ تاري نه دترسام.. لي نوکه، ب تني نوکه ئەز دترسم، ب
 راستي دترسم.... بپ ٦٠". ژ في مونولوگي دياره کو رهفتارا ترسيان ژ شهفي
 رهفتاره کا نوويه و پشتي ژ ههف دووربووني ل دهف پهلهواني پيدا بوويه. لي
 داکو کيکرا وي ل سهري وي چهندي کو تني نوکه دترسم، رامانا بهردهوامي يا
 سهردهمي نهو ددهت (نهو سهردهمي ئەڤ مونولوگه تيدا د هاته کرن). نانکو ترسيانا وي
 ددهمي هزرکرن و فلاشباک کريندا زيدهتر لي دهيت، ئەڤه ژي پتر تروماداري يا وي
 دچه سپينيت.

ههروه سا پهلهوان ژبير ناکهت کو هزري د نهوي بهرانبهردا ژي بکهت و وهسا
 هزر کهت کو نه تني نهو يا تروماداره، ههردهم مروفي خهريب وهسا هزر دکهت کو
 يي بهرانبهري ژي وهسا خهرييه. ل گوره في پيئهي ژي نهوي ترومادار هزر دکهت کو
 يي بهرانبهري ژي (ئه گهر هه مان ساخلهت ههين و د هه مان بويهردا بوري بيت)

ترۆماداره. لهوا پێغه دچیت و دبێژیت: "ئەز دزانم چ تاریستانه مالا خوه ل ناف دلێ ته فه دای... ئەز دزانم هەر شهفه، دههبه و کایس ته دهنجنن و خهوی ژ ته ددزن... بپ. ٦٠." پاشی جاره کا دی فه دگهریته فه سهر سهردهمی خوه یی هه نوکهیی بهردهوام و رهوشا ههردوو ههستان ته فلیههفه دکهت. ههروه کو دبێژیت تو ژ بهر دوروی و خهویی یا من وه لی دهیی و ئەز ژ ی ژ بهر ته یا ترۆمادارم: "شهفه... شهفه کا تاری یه... تاریستانه کا مال و پیرانه... بپ. ٦٠." ئەف مونولوگا ته فلیههفه کرنا ههردوو ههستین بهرانه بهر شیوهیه کی نه ئاگههی هاتییه دارشتن و پههلهوانی، نفیسه ل دویف ههز و ههستین خوه بین گهرم کیشایه. هه کسه کی ترۆمادار ب مشهیی ئالافین بهرگری کرنا مهژی بکار دئینیت و پتر د خه یالییدا دژیت و ژ بو ره فینی ژ که توار ی ههیی نه ب دل، نه ئاگهها خوه دبز فینیت.

فه بوو نفیسه ری پتر سهردهه ری دگهل توندوتیژی یا ل عهسکه ری (چ وهك سه ربۆر یان دیتن یان ژ ی بهیستن) کربا، دا کو باز نهیی ترۆماداری یا که ساتی بین رۆمانی ئاشکراتر دیار بیا. لی گرنگیدانا ب رهوشا دهروونی یا خهویی و بهردانا هه فساری پههلهوانی کول دویف ههزا خوه نفیسه ری پاژۆت. گه لهک بۆ بهرین گرنگ د نه هشی یا نفیسه ری دا هیلاینه نه تۆمار کری، ئەفه ژ ی دبنه کوکا خوه دا نیشانه کا دی یا ترۆماییه. نه دووره نفیسه ب خوه ژ یی ترۆمادار بیت و ئەف رۆمانه دلده ریژ کر نه کا چاره سه رکاریی بیت!!

٢. ئالۆزی و دوودی:

هه ر ژ رۆژا دلشادی جلکین خوه بین فرههین مینا گوینیکا ئینایه مال سه روسیمایی ئالۆزیه کا فه شارتی پێغه ددیار بوون. ئەفه ژ ی تشته کی سڕۆشتیه کو مرۆف تۆشی ئالۆزیی بیت. چونکو نا چیته سهیرانی، لی دی چیته مهیدانا شه ری و دی کهفته هه مبه ری کوشتن و مرنی (یان دی ئیکی کۆژیت یان ژ ی دی هیته کوشتن). د ههردوو حاله تاندا ژ ی ههردوو بیگۆ نههن. چونکو وی باوه ری ب رهواتی یا دۆزا جهنگی نینه، لهوا ب کریتی ل قه لهم ددهت: "ئه فه یه جهنگ، مال و پیرانی و

تالانکرنه... کوشتنه، کوشتنا چویچک و کوتراڼه... بپ ۵۶. "هه‌رچنده چ نیشانیڼ زه‌قین ئالۆزیی د رەفتارا رۆژانه یا په‌هله‌واناندا (چ په‌هله‌وانی سهره‌کی بیت، یان لاهه‌کی) ب ئاشکرای دیار نا بن. لۆ ژ سوحه‌تین په‌هله‌وانی و بیره‌وه‌ری یین دلشادی دیار دبیت کو هه‌ردوو د ئالۆزییه‌کا به‌رده‌وام و کوژه‌کدا د ژین" په‌هله‌وان ژ خه‌رییی یا دلشادی و ئه‌و ب خوه‌ ژێ زیده‌باری خه‌رییی یا مال و وارگه‌هی خوه‌، ژ غه‌رییی یا بۆیه‌ر و جه‌یی لۆ د ئالۆزییدا دژیت. ئە‌وه‌ ئالۆزییه‌ ل ده‌ف گولستانی ب به‌حسکرنا رۆژانیڼ ژيانا خوه‌ یا مشت خه‌رییی دیار دبیت، مینا" "تو دزانی ئە‌گه‌ر دایکا ته‌ نه‌ با ، من نه‌ دزانی ئە‌زی چه‌وان فان هه‌ردوو زارۆکان هاویشکه‌م... بپ ۱۶. "ل قیره‌ دانپیدانا گولستانی ب هه‌بوونا ئالۆزیی ئاشکرایه‌، لۆ د هه‌مان ده‌مدا رینکا چاره‌سه‌ریی ژێ بو خویا دکه‌ت کو دلۆ وی نه‌ مینته‌ ددویف را. ئه‌و ب خوه‌ دده‌می سرۆشتیدا دکاریت زارۆکیڼ خوه‌ هاویشکه‌ت، لۆ ژبه‌ر دووری یا هه‌قژینی و هه‌بوونا ئالۆزییه‌کا فه‌شارتی ئە‌وه‌ شیانه‌ ژده‌ستداینه‌ و په‌نا برییه‌ به‌ر هاریکاره‌کی کو خه‌سیا وییه‌.

ژ لایه‌کی دیقه‌ ژێ ئالۆزی ل ده‌ف گولستانی ئاشکرا دبیت، ده‌می هزر ده‌ت کو نه‌ دووره‌ می‌ری وی هه‌قه‌ندییه‌کا ئە‌قینی دگه‌ل هه‌قالا خوه‌ وژدانی هه‌بیت: "هه‌ما کورت و کرمانج، ئە‌ز دترسم نه‌کو ئه‌و چه‌ز ژێ بکه‌ت! ما بوچی هه‌نده‌ نافی وی د رووی مندا دئینت؟!... بپ ۲۱. "ئە‌وه‌ ئالۆزییه‌ ژ ئە‌گه‌ری خه‌رییی نینه‌، لۆ وه‌کو ئالۆزی یا ژيانا رۆژانه‌یه‌. ئە‌وه‌ ژێ وه‌کو حاله‌ته‌کی ئالۆزی یا سرۆشتی ده‌یته‌ هژمارتن و د بابه‌تی گ‌ردارییدا دی پ‌تر به‌حس ژیکه‌ین. ئوو ل ده‌ف دلشادی ئالۆزی ب به‌حسکرنا بۆیه‌ر و رۆژانیڼ جه‌نگی د هه‌یته‌ خویاکرن. به‌حسکرنا رۆژانیڼ جه‌نگی دوو مه‌ره‌مینه‌سه‌ره‌کی بی هه‌نه‌" مه‌ره‌ما ئیکی دلده‌ریژکرنه‌ ژبو دانانا ئە‌و باری ژ ناخی وی بی یاخی ژ جه‌نگی که‌فتییه‌ سه‌ر ملی و فالاکرنا ده‌روونی خوه‌ بی نازاردایی یه‌. مه‌ره‌ما دووی ژێ به‌هانه‌کرنا ئالۆزی یا خوه‌یه‌: "هندی جه‌نگه‌، ژیان هه‌ر یا ب خه‌مه‌، ب ژه‌نگه‌... شالویل نفستی یه‌، مه‌ته‌ بیده‌نگه‌. هندی جه‌نگه‌، چ رۆژ و سه‌ما نزانیت... یاریا ب رو‌حا دکه‌ت، مینا یاری یین زارۆکان ب شیشۆقان... بپ ۴۶."

ژ لایه کئی دیغه ژی دهمی مرؤفی باوهری ب کریاره کا دیار کری نه بیت و ژ نه چاری نه انجامدهت، دی کفته د نالۆزی و دوودلییه کا کوژه کدا کا بهردهوام بیت یان بهیلیت، ههلبهت ههردوو حالت (مان و چوون)، وی ژ نالۆزی یا متبویبی یا ههبی رزگار ناکهن. چونکو بابهتی سهره که یی رۆمانی (کو خهریبی یه)، یی چاره سهر نا بیت. لی دهمی مرؤف هه مبهری حالته کی هؤسا دبیت، ههروه کو کورد دبیزن: "دهمی مرؤف دکفته دناقههرا نال و بزماریدا"، بنگۆمانه کو دی پیدفی ب بریاره کی هه بیت و ل گورهی فی بریار دی حالته ک ل سهر یی دی هیتته چیتزاندن: "نیریک، نیریک... ئەز ژی دی قهستا کانی یا نازادیی کهم... بپ ۶۲". یان دهمی ب ئاشکرای دانپیدانی ب هه بوونا دوودلی و شهه رنخا دناف ناخی خوه دا دکهت و دبیزیت: "ئهز دی فی دیواری ترسی ههرفینم، دی پهنه کی ل فی دوودلیا خوه دهه و قهستا واری نیرگزا کهم... بپ ۷۰". بهری بگههته فی بریار کو ره قینه ژ نا فادا شهر ی سه پاندی و چوونه بهر ب شهه کی دی یی کو ب کیمی وی باوهری یی ههیه و ب شهه کی رهوا دزانیته. د مونولۆگه کا بیزاردا نه رازیوونا خوه ژ فی شهر ی سه پاندی خویا دکهت کو دبیتته ده سپیکا چیتزاندنا لایه نی چوونی ل سهر بهردهوام بوونا دناف فادا شه پیدایا: "ئهف چ رووباری خوینی یه ئەم تیدا دگه فزین، ئەفه چ ئاگری دژواره، کورین دیهلا هه لکری و مه تیدا دسۆن... بپ ۶۲". ئەفه رهوشا هه بی یه، ژ ی یاخیه و نه رازیوونه کا ئاشکرا خویا دکهت. وه کو لایه نی هه فسهنگ ژبو رزگار بوون ژ فی نازاردانا هه رۆژ و بهردهوام فه ره لایه نه کی دی یی شۆنگر بو ببینیت.

ئهف لایه نی شۆنگر ژی چوونه بهر ب کانی یین نازادیی کو مه رهه یی بزافا رزگاری یا کوردستانییه، هه رچه نده ئەو ژی هه ر شه ره، لی ب بهر خۆدان و کینه راته کا دلسۆزه د هیتته حساب کرن، یان ژی ههروه کو مه گۆتی، ب کیمی وی باوهری ب وی شهر ی ههیه و تۆشی فی نالۆزی یا هه بی نا بیت. د حالته تی دووندا ئەگه ر بهیتته کوشتن ژی، کوشتنه کا رهوا و هه ژیه کو مرؤف ژ پینه مههت رزگار کرنا وه لاتی خوه شه هید بیت.

دیسا ژبودانا فی بریاری و پتر ناشکراکرنا مەرما خوہ یا نہپن، حسوودی ب سہرہستی یا "صہ" یان دہت.

د جفاکی کوردہواریدا، ہەرچہندہ صہ ب گیاندارہکی ب وہفا و ہہفالهکی مفادار د ہیتہ ہژمارتن، لی د ہمان دەمدا ژی ساخلتی صہی ژبو کیمرنا بی بہرانہر د ہیتہ بکار ئینان. ل ہندہک جہان خو دەستکرنا صہی ژی حہرامہ و فہرہ مروژ بچیت دەستین خوہ تافیلکہت. ہہلبہت ئەؤ دووانی یا ہزرکرنا جفاکی کوردی دہربارہی بابہتی صہی پیدفی ل سہر راوہستانہ کییہ، لی ئەؤ نقیسینہ نہ جہی شروژہ کرنا فی بابہتیہ. ئەوا مہ دقیت بیژین کو سہرہرای فی ہہلوستی کوردہواری، بی نہ دادپہروہرانہ ل ہہمبہر صہی، نقیسہر ب مونولوگہکا پر یاخیوون و نہرازیوون حسوودی ب رەوش و نازادی یا صہی دہت: "چہند من دقیت ئەز ژی نازاد بام وەک فان "صا"، ب دلی خوہ بچم و بیم و یاریا بکہم و ب بہزم.... ہوووو صہیینوو، ل من نہگرن، ئەز حسوودی ب سہرہستی یا وہ دەم....بپ۶۲".

۳. گرداری:

گرداری حالہتہکی جفاکی نۆرمالہ، د ہمی جفاکاندا ہدیہ و ہەر ژ ئەزہلدا ہہبوویہ. لی دەمی ژ راددہیی خوہ زیدہتر لی دہیت و ب ہہلچوونہکا دلینیدار د ہیتہ دہرپاندن وەکو حالہتہکی دہروونی د ہیتہ حسابکرن. ناشکراترین گرداری یا د رۆمانیدا ئەوہ دەمی گولستانی کەرب ژ کتیپین ہہفژینی خوہ فەدبن، چونکو ہەردەم ب کتیپین خوژہ مژوولہ و چافین وی ژیقہ نابن: "وہسا کەریپن من ژ وان کتیپان فەدبوون، کو ژ نیفا دلی من دقیا مشک بکہفنی و ہنج ہنج بکہن و پەری ل سہر پەری نہہیلن و دلی من ہینکن....بپ۱۲". ہەرچہندہ ژنان تنی گرداری ژ ژین دپتر ہنہ و ئەؤ کەربقہبوونہ ژی د پرائیا جاراندا ژبو سہرنج راکیشانیہ.

ہەردەم ژن حەز دکەت کو زەلامی وی پەسنا وی بکہت و ئەفینی یا خوہ بو دہرپریت. ہەردەمی ب تشتہکی دیقہ مژوول بیت، خو ئەگەر کاری وی بی ژیانندی بیت ژی، دی وەسا ہزرکەت کو زەلامی ئەو یا ژبیر کری یان ب کیمی یا پشتگوہ

ھاڻي: "ڙن ھمز ڊڪن زھلامين وان پھسنا وان بڪھن.. لي زھلام ٺھڻي يا خوھ ڊھريو
 ناڪھن.... بپ ۴-۵." ٺھڻه ڙي ڙبھر وي چھندييھ ڪول ڊھف جفاڪي مه ڙيانا ڙنوميريئي
 وھ ڪو ڪرياره ڪا مولڪدارييھ. ڙن ھزر ڊڪھت ڪو زھلام مولڪي ويھ، ب ھھمي ھھست
 و ٺھست و خھون و سھريور و ڪارين خوفي. زھلام ڙي وھسا ھزر ڊڪھت ڪو ڙن وھ ڪو
 ھھموو تشتيڻ دي يين مولڪي وي، ٺھو ڙي مولڪي ويھ و ٺھڻ مولڪي ھھ ھھستداتر و
 ڪرنگتھ، چونڪو ٺھڻ مولڪدارييھ نيشانا نامووس و شھرهفا ويھ. ٺھڻجا ڪا چھوا خاني،
 جلوبھرگ، زھفي و تشتيڻ دي مولڪي زھلامينه، وھسا ھزر ڊڪھت ڪو ڙن ڙي
 پشڪھڪه ڙ ڪوما تابو يين ل سھر نافي وي ھاڻينھ تابو ڪرن. ھھلبھت ٺھڻ ڪرياره ب
 ڊريڙاھي يا ڊيروڪي ھاڻيھ پھسھندڪرن ھھتاکو بوويھ پشڪھڪ ڙ ڪلتوري باوھريپڪريي
 ھدي. ڊ ٺھڻجا ڙن ب خوھ وي ھزري ڊڪھت ڪو مولڪي زھلاميه و ب دلخوشي في
 مولڪداريي قھبول ڊڪھت و ڊ پرائيا جاراندا شھھنازي بي ڊبھت: "ڙن بي مالخوي مالي
 ڊارھ ڪا شڪھستي يھ، سستھ، ٺھڻيت خوھ ل بھر بابھليسيڪين ڙيني بگرت.... بپ ۱۵."
 ب في چھندي ڙن ڊببھتھ پشڪھڪ ڙ ڙيانا بھرجھستھي و مينھفي يا زھلامي و پشتبھستني
 بي ڊڪھت. ٺانڪو ٺھم ڊڪارين بيڙن ڪو ڙن بي مالخوي خوھ وھ ڪو ماسي يا ڙڊھرفھي
 ٺافيھ. ٺھڻجا ھھر بوپھرھ ڪي في پيڪفھ ڪرڊاني تيڪدھت يان گھفي لي بڪھت، خو
 ٺھگھر ب ھيڙا زلڪھڪي ڪايي بيت ڙي، ب ھھمي ھيڙ و شيانين خوھ ڙن بھرگريي ڙي
 ڊڪھت و ھھولڊدھت ڪو پاراستنا في پيڪفھ ڪرڊاني و پشتبھستني بڪھت.
 ٺھوا زانا و باو ٺھوھ ڪو ڙن ڪرڊاري ڙ ڙنھ ڪا دي رادڪھت و ڪرڊاري ڙ ڪٽيپان ٺھ
 ڪرياره ڪا ساخلم و باوھ ڊناڻ ڙناندا. لي گھلھڪ جاران ڪٽيپ يان ھھر تشتھڪي دي ڊ
 بنھ ھيما يان سھڊھم ڙبو ڊھريپرائندا ڪرڊاري: "ھھر ڪٽيپھڪ ڙ ڪٽيپين وي، ل بھر چافين
 من ڊبوو ڪچڪھ ڪا ھھڙڊھ سالي يا لاو خھملاندي ب فيستانھ ڪي ڙيھاتي و ڊيمھ ڪي گھش
 ڪو ٺھوي ھمز ڙ سوچبھتا وي ڊڪر و چافين خوھ ڙي ٺھنھ ڊڪرن.... بپ ۱۳."
 ھھلبھت ھھروھ ڪو ڪورد ڊبيڙن: "چ ڊويڪيل بي ٺاگر نينن"، ھھروھسا ڙي بيگومانھ
 ڪو ڊويڪيلا ڪرڊاري ڙي ٺاگرھ ڪي ٺاشڪرا يان ٺھپھن ھديھ. ٺھڻ ڪرڊاري يا پھلھواني

ژ کتیبان باکگراونده کی دی یی نه پهن هه به کو ئالۆزی و ترسه کا فهشارتی یا ژ دهستانا هه فۆینی خوه بو پهیدا کره به. ئەف ترسا هه ژ نهجمای رهفتار و سه ره ده ری یین روژانه ب شیوهیه کی په یسکی ل سه رنک کۆمبووی بو پهیدا دبیت. ل ده سپی کی دلشاد ب مشه یی بو به حسی هه فاله کا خوه یا ل دائیری دکهت. لی ئەف به حسکره ژ راده یی خوه یی سرۆشتی ده ر دکه فیت و گو متله کی گۆمانی د ئیخته دناؤ دلی هه فۆینا خوه دا. ل شوینا کو هه رده م په سنین وی بکهت و غرورا وی تیرکته، به حسی وژدانی دکهت و په سنین وی بو دکهت.

جاری ل ده سپی کی گولستان هه ست ب برینداری دکهت کو میری وی د سه ر وی را په سنین ژنه کا دی دکهت، یا دووی ژی وه سا خویا دبیت کو ئەو ژنه یان کچه (وژدان) شیا به سه رنجا وی ب نک خۆفه راکیشیت. ئەفا داوی ژی د تیگه هی ژیندا مه زترین کاره ساته کو گه فال ژیا نا وی یا ژنومیرینی دکهت: "نه هه ری وژدان دقیت ئەز ته ببینم، ئا... ئا... دقیت ئەز ئەفی وژدانی ببینم، هه ما کورت و کرمانج، ئەز دترسم نه کو ئەو چه ز ژی بکهت!! ما بوچی هنده نافی وی د رووی مندا دئینت؟!... نه نه، ئەفه نه ژخوه به... ئەفه ته فه کی دیه!... بپ ۲۱." ئەف هزر کرنین نیگه تیفانه به ری وی دده ته هه می ناخفتنن وی یین ب مه رهم و یین بی مه رهم (سوحهت) و هه ر گۆته کی ل دو یف فی هزر کرنا نیگه تیف راما نان دده تی. ما نه وی ب خوه دگۆت کو هه ر زه لامه کی خاله کا ره ش د ژیا نا ویدا هه به: "ئه ری ما کی نا بیژیت، ئیا نا وژدانی ئەو خالا ره شا دلدایه... بپ ۲۱." پاشی هزرا وی به ر ب ئاقاره کی دیفه دجیت و فی هزرا نیگه تیف ل سه ر هه می زه لامان د گشتینیت. هه می چیرۆک و سه ره اتی یین ئەو دزانیت یان وی به یستین ده ر باره ی ئەو می رین د سه ر هه فۆینا خوه را چه ز ژنه کا دی دکهن و دگه هته وی بریاری کو زه لام نه جهی باوه ریینه: "زه لام نه یین باوه ریینه، بلا هند هه فساری وان نه به ردین.. بپ ۲۱." ئەفه به ئەو پاشخانا کو ترسا خوه ل سه ر ئا فا دکهت، ئوو چونکو چ به لگه یین به رده ست نبین کو ل نافچاقان بهت و گر داری یا

خوه بئ دەریژ بکەت. ئەفجا ب میکانیزما ئالافی فەگواستنی کو ئیکە ژ ئالافین بەرگریکنا مەژی، فی گرداری بەر ب کتییین و یقه فەدگوهیژیت.

ب راستی ژ ل گورە ی تیگهه ی جفاکی و کلتوری یی کوردەواریی، وی ماف هدیە کو بەرگری ژ خیرانا خوه بکەت، چونکو هەموو خووشی و نەخووشی یین خوه یین تاییەت، یین کرینە دتوورکە کیدا و داناینە بن ستیریکی ئەفینی و ئەختوباری یا وی. کا چەوا وی خوه ب ژيانا و یقه توند گریدایە، فەرە ئەو ژ ی وەسا بیت. ما نە ئەو ب خوه یە دبیژیت: "هەتا دایکا من، ئەوا ئەز ژ ی بوویم و ب شیر ی زەلالی سینگی وی مەزن بوویم، هیدی هیدی ئەزا ژیر دکم.... بپ ۱۲."

هەستا نەتەوه یی ل دەف نفیسەری

هەر وه کو مه د گەلەك جهاندا خویا کری کو نفیسەر دار دەستی فەگیرانا بیرە وهری یین پەهلەوانا سەرەکیه. ئەفجا ئیشارەتدانا ب بابەتین نەتەوه یی، نە حەشوکر نە کا زیدەیه نفیسەری ب زانیوون و پلان هافیتیە دناؤ باز نەیی بۆیەراندا، بەلکو پشکە که ژ مەنزۆمەیا تیگهه و باوهری یین نفیسەری کو وه کو نۆژی ب پشتا ژيانا وی یا رۆژانە فە گریدایە و چەمکی وی یی هزری پیک دئینیت.

د فی کورته رۆمانیدا کو بابەتی وی یی سەرەکی عەشق و خەریبی و غەریبی یە، مشه جارن ب شیوه یی راستەوخۆ یان نە راستەوخۆ ئاماژە یی د دەتە هەبوونا فی هزرا نەتەوه پارێژ و بۆیەرین رۆمانی یی د خەملینیت. ئەؤ خەملاندنە ژ ی ژبو تیر کرنا حەز و پیدفی یین ئەزا نفیسەریه. ل گورە ی تیگههشتنا خوه دی هەندەك ئیشارەتین نەتەوه یی د پیقاژۆیا خەریبی یا گولستانیدا بەرچا فکەین:

۱. هەلبژارتنا باژیره کی نیف کورد و ب فەرمی نە باژیری کوردان، ئیشارەتە کا گرنگه کو ئەؤ باژیره مشتی کوردن و کورد لی ژدایک دبن و لی دژین، گەلەك ژ کوردان ل فی باژیری هەتا مرنی ماینه و گورستانین کوردان ژ ی لی هەنە. ئەفە هەمی بەلگەنە کو باژیره کی کوردنشینە، خو ئەگەر پیناسه و سەروسیمایی باژیری نە کوردیه کی پوخت بیت ژ ی. هەلبژارتنا فی باژیری ئیشارەتە کا ئاشکرایه کو نفیسەری

دقیقت هه‌بوونا نه‌توهه یا خوه د فی باژیریدا به‌لیکته و بکه‌ته دوکیومیته به‌هرا نه‌توهه
کورد ژى د باژیریدا هه‌یه.

۲. زیده‌بارى قى چندی ژى هه‌لیژارتنا عه‌ره‌فاتین نه‌ورۆزى ژبو برنا دیاری و
چه‌ژن پیرۆزکرنى و موکمرنا نه‌قینى، وه‌کو هه‌سته‌کا نه‌توهه‌ی د هه‌ته هژمارتن،
نه‌مازه کو فولکلۆرى مه‌ی مشتته ژ فان جوړه کریاران کو د روژا جه‌ژنا ره‌مه‌زانى یان
قۆربانیدا د هه‌ته نه‌نجامدان. گوهارتنا فان بوون و بیره‌وه‌رییان بو عه‌ره‌فات و روژا
نه‌ورۆزى نیشاره‌ته‌کا دی یا هه‌ستا نه‌توهه‌یه.

۳. ده‌مى دگهل هه‌قالى خوه "هیمین"ی دچنه سه‌یرانگه‌ها سه‌لاحه‌ددین و ل بنارا
چیاى سه‌فین رادوه‌ستین کو چاقین خوه ب دیتنا چیاى بلند و خۆراگر کلده‌ن: "ئه‌ز
هه‌ر دى ته رامووسم.. نه ئیرۆ، سوپه‌هی.. سوپه‌هی نه، دوزبا.. ئه‌ز بیده‌نگ نا بم هه‌تا
ته نه رامووسم...بپ ۱۰". ئه‌ڤ مونولۆگا شاعرانه و دایالۆگا دگهل چیاى سه‌فین،
ئه‌گه‌ر ژ هه‌سته‌کا کوورا مشت باوه‌رى ب نه‌توه‌پارۆزى و وه‌لاتینى نه‌ده‌ره‌که‌فیت، چ
رامانین دی بو نینن. چیا وه‌کو سیمبولى خۆراگری یا ملله‌تى کورد و هه‌روه‌کو
بارزانى نه‌مر گۆتى کو تى هه‌قالین کوردان چیا یین کوردستانیه. هه‌ر ژ نه‌زه‌لدا
که‌سى کورد هه‌قالینیه‌کا ب وه‌فا و پر نه‌ختوباری دگهل چیاى هه‌بوویه و هه‌یه. ل
سه‌رده‌مى به‌رى سه‌ره‌هلدا نا پیرۆزا ۱۹۹۱ى، هه‌رده‌مى نفیسه‌ره‌کی دناڤ ده‌قى خوه یی
نفیسینیدا به‌حسى چیاى کربا، نیشاره‌ته‌ک بوو بو وه‌لاتینى و کوردینى. مل ب ملی
چیاى که‌وه‌هه‌بوو" چیا و که‌وه‌ دوو سیمبولین سه‌ره‌کی یین نامازه‌پیکرنا کوردینى
بوون. له‌وا کا چه‌وا شاعرین نه‌فیندارین هه‌می جیهانى (ب هه‌می ریباژین خوڤه)، دگهل
هه‌قی د ئاخفن و وه‌سفا جوانى یا وى دکهن. پیرانیا شاعر و نفیسه‌رین کورد ژى دگهل
چیاى و که‌وى د ئاخفن و پى دبیژن و د که‌نه جه‌فه‌نگین هه‌را خوه یا ل پشت ریزکین
ده‌قى: "سه‌فین ب که‌فر و لات و زفار و دار و بار و ته‌یر و ته‌والین خوه، ب نه‌زمان
که‌ت و گۆته من: نه‌گه‌ر نه‌ز بی دل بم، دى چه‌وا گول و نیرگو و گوهیژ و هه‌ژیر ل
دۆرین من شین بن و فه‌بن..... چه‌وا دى کانى و سیلاڤ ژ که‌فرین من زین و چنه

خوار؟ ئوب شادی تېھنا شقان و شورەشگيران شكين و هيزه كا نوى ژ وانرا پيدا
كت؟! دا كاروانى ژينى بهرف ژينه كا بى ژان پاژون..... بپ ۱۰.

ئەف دانوستاندن و وسفین شاعرانه، نفیسەرى پتر نیزیکی شعری دکەن ژ نفیسەرى
رۆمانى یان فەگىرى چیرۆکه كا ب سەرھاتی. فەرە ژبیر نەكەین كو د بنەكۆكا خوەدا
نفیسەرى گولستان و شەف، شاعر بوویە و ب نفیسینا شعری هاتییه قادا رەوشەنبیری یا
كوردی. ئو چونكو شعر ب دلینیقە گریدایى یە و د سەردەمى بەرى سەرھەلدانیدا،
هەستا نەتەویى یا پرانیا رەوشەنبیر و ولاتپاریزان هەستە كا دلینی بوو، ئەفجا دەرپراندا
فی هەستا فیرھایی یا نەتەویى ژى پتر ب شعری دەیتە ئەنجامدان.

۴. د پەرەگرافی نیکیدا كو پەهلەوان دگەل هەفژینی خوە د ناخفیت و خەریبی یا
خوە بو دەرپژ دکەت (چ ب تەلەفۆنى بیت یان روو ب روو بیت)، خویا دکەت كو
هەفژین دناف ریزین شورەشیدایە و ئومیدین هاتنەفەیه كا ب سەرکەفتن دلدیایە. ئەف
شەھنازی پیکرنا پەهلەوانى كو هەفژینی وى د نواف ریزین شورەشیدایە، هزرا نفیسەرى
ب خوەیە ل سەر زارى پەهلەوانى هاتییه دەرپراندن. چونكو هەرۆه كو رۆلى سەرکە
بى پەهلەوانى دەرپژکرنا ئەفینی و خەریبییه، ئو دەمى مروف بى خەریب بیت، حەز
دکەت ئەوى ژى خەریب بووی ب زووترین دەم فەگەریت (ئەف فەگەرە چەوا بیت و
ب چ ریک بیت!). لى مەرجدارى یا فەگەریانى ب سەرکەفتنیقە، ئیشارەتەكە ژبو
نەتەو پاریزی یا خوەیى نفیسەرى.

۵. دەمى خیرانا خوە دەر دئیحیت و دچنە باخچەیه کى گشتى (سەیرانگەه). دچنە
وى باخچەى، ئەوى پەیکەرى فرۆکفانین کوشتی بین بومبەبارانکرنا بارزان لى هاتینە
دانان. ئەفە ژى ئیشارەتەكە كو دقبت دیرۆکا بزاقین رزگاربخوازی یا گەلى کوردستانی
بو هەفژین و زارۆکین خوە شروفەکەت. ل سالا ۱۹۳۲ى شورەشا ئیکى یا بارزان
دەست پیکرییه و د ئەجمامى شەرى رزگاربخوازییدا هەندەك ئەفسەرین حکومەتا هیرشکەر
د شەردیدا هاتنە کوشتن و حکومەتى پەیکەر ژیرا چیکرن، ئەگەر ئەف پەیکەرە ژبو
داگیرکەر و هیرشکەرین کوردستانی نیشانا شەھنازی و ریزگرتنى بن، بو مللەتتى کورد

بهلگه یین گۆمانبرن کو مللهتی مه ب دریاژی یا دیرۆکی بهرخۆدان کرییه و بهرهفانی ژ ناخ و وهلاتی خوه کرییه. بو وان مهزارگهه و بو مللهتی مه جهی نعلت باراندن و هزرکرتیه: ئیکسه من گوت: "نعله ل ته بت سهی نهر، تول کیری و بارزان و کورد ل کیری!! ب کهرب و کین نهز فهگهریام...بپ ۴۳." ههبرونا پهیفا نهر دگهل نعلت باراندنی ئیشارهتهکه ژبو هندی کو یی هاتییه نفیسین "شهیدی نهر!"

۶. راکرن و نههیلانا پهیکهری ئهجهدی خانی ل زاخو کو ژ نشکه کیفه و بی کهسهک بی بزانیته ژلایی دهستهلاتا وی سهردهمیقه هاته لادان. ل سپیدهیهکی خهلیکی زاخو ژ خهو رادبن کو ئهجهدی خانی نهمایه ل باژیوی. ئهجهدی خانی وه کو ئیکهمین نفیسهری نهتهوه پاریزی دههلبهستین خوهدا بکار ئینایی، هیمایه که ژبو نهتهوه پاریزی یا کورد. دانانا پهیکهری وی ل ناؤه جهرگی باژیوه کی کوردی، نیشانا وی چهندییه کو نهفه باژیوه شههنازی ب کوردینی یا خوه دبهت و ب نهتهوی خۆفه گریدایه. د لینگه ريانا خوهدا، پرسپاران ژ گهلهک کهسین ههچکوههیی یین باژیوی دکهت. ههمی بهرسف ب پیترانکییه کا بارکری ب نه رازیوون و بیزارییقه گریدایی بوون. نهفه ژی ئامازهیه کا فهشارتی و ب تویفکل دهنه رهوشا ناله بارا سیاسی یا دهفهری: "ژ وه سل ببوو، چو ئیدی نا ئیتهفه.. ل بهر چافین ههمیا بهری سی سالان دهستی وی شکاندن، کهس نه ناخفت... چ دۆل و نوهالان دهنگ نه فهدان، فئجا ما نه ههقه بچت و بچت.. نی ما بو بی خوهیی و خودان...بپ ۶۴."

نهفه بهرسفا نه فالان ژ گازنده یین بیدهنگی و خافیی کو مللهتی کورد خوه تهسلیمی دهستهلاتا رژیما وی سهردهمی کری، ئیشارهتهکه کو ئهگهر ب فی شیوازی بیت، نه دووره بۆیه ریخ خرابتر زی ب سهری گهلی کورد بهین. ئانکو ههر کریاره کا بهینه کرن فهره کاردانهوهیه کا بلهز ژبو هه بیت، ههمی د زانن پهیکهری خانی هیمایی چ بوو، ئوو چ لی هات. نهفجا نهبرونا کاردانهوهیه کا ب هیر یا نه رازیوونی بی ئۆمیدی یا خهلیکی

موکمت لى دکهت و بيزارى و بى باوهرى يا ب هه نوکهدى و نايينده يا جفاکى پتر لى دهيت.

د فان حاله تاندا ژى خه لکى هه چکوهه بى و هه ژار په نا دبه نه بهر نوکته و ترانه پيکرنى کو ب شيويه کى نه راسته و خو دهر برپى ژ کهر ب و کينا خو ه يا فه شارتي بکن. نه ؤ ترانه پيکرنه ب بويه ران و جفاکى و که سان، بهره بهره هه مى ته خين جفاکى فه دگريت، هه تا که سائين دين ژى فى شيوازي دهر برپى بکار دئين. د پرانيا جاراندا ناخفتين دينان (نه وين خه لک هزر دکهت دين، چونکو مه رج نينه دين بن)، ژ لايى رايه گشتى يا خه لکيفه وه کو تفهنگين داوه تيانه. لى ل دهف هزر مه ند و ناقلمه ندان په يامين مجد و هه ژى تيه زرينه: "هه ز ب روحا دارچنارى کهم نهويه خالو.. باوهر نه که لاوو.. ب سه رى سمبيلين ته، ل شه فه کا بى نفير، نه جنه يه کى ب قيژه ويژ و دهه ده ؤ و ددان ناسن هات و سه يدايى ته دا بهر له قا و داعويرا... مامو نه گهر هوين نيکودوو نه گرن، دى وه هه ميا دن بهر له قا... وى بابى ل وه بدهن... وه ناهيلن، هه هه... روژى هه ره، چياوو و هره... روژى هه ره، چيا هه ره... سه يدايى من، چما مرن پاشايى فى چه رخی يه.... بپ ۶۵."

۷. نيکگرتنا که سين کورد ل عه سکه رى. چهند که سه کين کورد پيکفه ل عه سکه رى هه فدگرن و پتر پيکفه گر يداينه ژ که سائين دى بين نه کورد. د پرانيا جفاکين مرو فانتييدا ب شيويه کى سر و شتى، ده مى کومه کا که سان ل جهه کى غه ريب خرغه دبن حدزا وان يا فه گه ريانى بو ره مين نه ته وى و نه تنى و نايينى و عه شيره تى موکمت لى دهيت. ژبلى هندى کو سه برا وان پيکفه دهيت، چونکو هه ؤ زمان و هه ؤ کلتور و هه ؤ باوهرينه، ههروه سا دته نگا فياندا ژى هاريکارى يا هه ؤ دکهن و هه ست ب نارامى و نيمنيه کا دهروونى ژى دکهن. يه ک ژ سه ربازان فى چهندي ناشکرا دکهت و ديژته دلشادى: "تو باوهر دکهى، هه که هم نه ؤ شه ش هه فت کورده پيکفه نه بان، نه ز دا ژ بين تهنگى مرم.... بپ ۳۳."

زیده باری ئی چەندی ئی، نەزانیما زمانی عەرەبی ئیشارەتەکا مەرەمدارە کو زمانی کوردی زمانەکی خوەسەرە و خەلک ل کوردستانی ب زمانی کوردی د پەیقن. هەبوونا زمانەکی خوەسەر فاکتۆرەکی گرنگ و کاریگەرە ژبو هەبوونا هەستا ژییاتی یا نەتەوہی. هەرەسا زمان وەکو ئالافەکی سەرەدەرێکن و تیکگەهشتی ئی رۆلەکی کاریگەر د بیافی پیکفە گریدانا کەسانین هەفزماندا دبینیت، نەمازە ئەگەر زمانی کیمیئی بیت و ل هەمبەر زمانەکی دی بی زالدهست بیت. خوە جودا دیتن ژ کەسی بەرانبەر، گرنگییەکی ددەتە هەیی مرۆفی. هەیی وان شەش هەفت کەسین کورد ل عەسکەریا وان باوہری بی نە، نەتەوہ و زمانی وانە:

– هادا لویلیکین مال مەدفعە زد تەیارات... بپ ۳۱.

– نە هەری، ئەفە نە شۆلا مەیه، هەتا فێجاری دچم مالی دی بوخوہ سەحکم سەرۆبەرەکی دیت... هۆسا نا قەتت قەت.. ئەزی چەوا دناؤ فان تازیکی نەرەبا دا ژیم... بپ ۳۳.

– وەرە هەر رۆژ دەه پازدە تەمەنا بو کوری عەمشا رەشکی بکە!!... تەلم عەرەبی، تەلم گونی بایی تە!!... بپ ۳۳.

۸. د پەری دەھیدا ژ پەری وی یین ب بۆیەری رۆمانیقە هاتینە کۆلاجکر، ئیشارەتەکا بلەز و ب تویقل ددەتە کریارا ئەنفالان (یان ب کیمی ئەم وەسا تی دگەھین)، ئی باشترە بیژین کریارا هیرشا جاشان بو سەر دەفەرین هەژارین گوندان“ چونکو هەرە کول داوی یا کتیبی خویا کری، رۆمان ل سالا ۱۹۸۷ ب داوی هاتییە و کریارا ئەنفالان ل سالا ۱۹۸۸ هاتینە ئەنجامدان. ئەفە ئی رمانا وی ئەوہ کو نە دوورە نفیسەری بەری چاپکرنی پیداجوونەک د رۆمانا خوەدا کر بیت و ئەو بابەتی ل سەردەمی رژیمی نەشیای بیژیت، پشتی پیداجوونا بەری چاپکرنی ل دەسپیکا سالی نۆتان ب زانیوون و هەستەکا فیرهای و ئازراندی یا نەتەوہی ل هەمبەر کریارا ئەنفالان کرییە تیدا.

گریمانای ژى نهوه کو مدهما وی بی هیرشین بهردهوامین جاشان بیت کو ئهركی سهرهکیی فوجین جاشان هیرشکرنا سهر گوندین ههژار و مفرهزین شورهشگیران بوون. لی ههبوونا فوجین جاشاتیی د بنهردتا ژبو تهپهسهرکرن و ریگرتنا بزافا رزگاربخوازی یا کوردستانی بوو. ب فی چهندی ژى ئهم دکارین بیژن کو نهؤ کریاره مینا ههوین بچووکیی نهنفالکرنه کا بهردهوامن ل سهر گوندین کوردستانی. ههر چ بیت و چهوا بیت، نهؤ ههلویسته ژ ههسته کی نهتهوهی و وهلاتینیی دهرکهفتییه و ههژی نامازه پیکرنییه.

ژ لایهکی دیقه ژى نفیسهری میناکی فی بویهری ل دهفهره کا کوردین دیالیکتا سۆرانی دانایه وه کو نیشارهتهك ژبو ههبوونا دوو دیالیکتین سهرهکی ل کوردستانی و ههروهسا نیشارهتهك ژبو ههماههنگی و ههفگرتنا فان ههردوو دیالیکتان د چوارچۆفی زمانی رهسهنی کۆردیدا:

– ل جهی ترومیل لی دراوهسن، راوهستا... ب گرانی و تهحلی بهری خوه ددا وان نیف مروؤ و زهلامین چهکدار... بپ ۶۵ - ۶۶.

– دایه لو ئهم سۆپهیه کون نه بوو وهك سۆپهیه خۆمان کاتی ئهو پیاوهی رهنگ گامیش گوللهیه کی لییدا.... بپ ۶۶.

– سهری خوه بلند کر ناسمانی گهش و دهری ترومیلا ب نیف روح فه کر و سوار بوو ... پاتکا خوه دا وان جاشین مینا میشا ل وارا بهلاؤ... بپ ۶۷.

۹. نهرازیبوون ژ کریارا تهعریکرنی. ههلبهت رژیما داگیرکهرا کوردستانی ب پلان و زانیبوون ههوا تهعریکرن پرایا دهفهرین کوردستانی د کر، نهمازه نهو دهفهرین ههفسوی دگهل دهستی و نیریک ژ چهروانه و رهشمالین عهرهیین کۆچهر.

ل دهسپیکلی ب هیجهتا چهروانی و پاشی ل گورهی پلانی ههر ژیههل د هاتن ههتا گههشتینه هندهك دهفهرین پوختین کوردان. دهمی نفیسهر فهدگهرینهفه زاخۆ و ل دهرۆکی گهلیی سپی هندهك رهشمال یان مالین عهرهبان ل ویری دینیت، ههست ب دلتهنگییه کی دکهت و هزرا وی فهدگهرینهفه سهردهمین پاشفه زفراندنا لهشکهری

زەينەفونى. ئەڭ ھەستا شۆنگر ب دېرۇكا رابردوويشە ھەولدانەكە ژبو ھەقسەنگكرنا ئالۆزى يا خوە، ئەوا ژ ئەگەرى ئيشاندنا ھەستا وى يا نەتەوھى پەيدا بووى: "ل دەرى گەلى سې زەينەفونى د گوهى مندا بانگدا..."

– مخابن ھوين ئەقى يىن وان مېرخاسان بن، ئەڭ ئەرەبە ل سەر خاكى وە چ دكەن؟... بپ ۶۳."

ژبلى قى بېزارى يا زەق ژ عەسكەرىي و زمانى بىانى و دەستەلاتا ھۆفانەيا مشتى ترس و قەچغاندن، ئۆمىدەكا دى يا ھەدى كو ب نىقا دلى خوە و ب باوهرى سەرەدەرىي دگەل بكن. ئەو ژى چوونا ناڧ رېزىن شۆرەشېيە و قەگەريانا بەرەف ناڧ رەفا خوەيە.

– دى كىفە چى لاوو؟!

– دى چم بەھەشتى... بەھەشتا بەفرىن!!

– تو كىفە بچىي... ئەم دى ھەر ئىكودوو بىنىن. ما ئەز نە حەقم؟

– كورو ما حەق ب شاخە!!

۱۰. تاك و كۆم: د پراپا پەرەگرافىن رۇمانىدا (چ مونولۇگا گولستانى بيت يان بېرەوهرى يىن دلشادى بن)، ب ئىشارەتا تاك بەحس ژ بۆيەر و پەھلەوانان د ھېتە كرن. لى دەمى دلشاد بىرارى ددەت كو دى گەھتە رېزىن شۆرەشى و بو رزگاركرنا وەلاتى خوە خەباتى كەت، ئىدى ب ئىشارەتا كۆمى د ناخقىت و ھەروەسا گولستان ژى ب كۆمى سەرەدەرىي دگەل دكەت. ئەقە ژى رامانا وى ئەوہ كو ئەو ژى يى بوويە تاكەك دناڧ كۆما شۆرەشغاناندا و ھەستا وى يا ژىياتى بو كۆمى ب ھېتر لى دەيت:

– لى فەرمان ئەوہ ھېترىن مە پىكفە خوە بگەھىنن نىزىكى باژىران، ئەم دى دىلانەك مەزن، گەلەك مەزن گرېدەن... بپ ۷۳.

– دى ھىي، نىزىك دى ھىي، ب ھەقالقە دى ھىي... بپ ۷۴.

– چ مزگىنەك خۆشە ھاتنا وە، چەند ژىھاتىنە ئەو خاكىن لەشكەرى ل بەر تە....

بپ ۷۴.

ئەو ب خوە چیبوونا کۆمان ل سەر شەنگستی هەقباوەریەکی یان هەفریبازە کا سرۆشتی یان چیکری یا ئیدیولۆژی پەیدا دبیت. هەردەم پینکفە گریڤانا کۆمپین ریکخستی موکمزە ژ کۆمپین دی یین هەچکوهەبی.

دەمی مروژ ب ناڤی کۆمی د ئاخذیت، ژبلی ریزگرتی ئاماژە یین ریکخستنه کا ریکوپینک ژی تیدا خویا دبیت. ئەله مینتی باوهری و ژیبایتی بەرچاڤترین ساخذتی کۆمپین ریکخستیه. چونکو نازادی یا کەسی تاک ب نازادی یا کۆمیڤه گریڤایه و بەرژوهەندا وی یا تابهت ژی ب دەسکەفت و بەرژوهەندا کۆمیڤه هەقبنده. ئوو چونکو ئەڤ کۆما ئەم بەحس ژی دکەین بزافا رزگار یخوازی یا گەلی کوردستانییه، ئەفجا ئەم دکارین بیژین کو باوهری یا دلشادی ب کۆما گەهشتی ژبو پاراستنا نازادی و بەرژوهەندا خوه یا تابهت بوویه کو دگەل نازادی و بەرژوهەندا کۆما ریکخستی تیکهەل بوویه و بوویه دۆزه کا هەژی و بلندا ئیکگرتی.

ئەڤه ژی ئاواتا هەر کەسه کی وهلاتپاریز و نەتهوه پارێزه.

په‌یامین زینده‌بار

د هەر رۆمانه کیدا، ژ بلی په‌یاما سه‌ره‌کی هنده‌ک په‌یامین زینده‌بار هه‌نه‌ کو ژ شیره‌ت و رینمایي یین جفاکی و یاسایی پینک ده‌یت. د ڤی کورته رۆمانیدا ژی نفیسه‌ری هه‌ولدايه‌ کو هنده‌ک په‌یامین گشتی یین ڤیرکنا زارۆکان ژبو پینگیری کرنا ب یاسا یین هه‌بی به‌رچاڤکەت. هه‌لبه‌ت ئەڤ په‌یامین ژ جوړی شیره‌تان دناڤ دانوستاندن و حیوارین سرۆشتیدا د هین، هه‌روه‌کو د فلمین بیانیدا دەمی کەسه‌ک ل ترۆمیلی سوار دبیت، ئیکسه‌ر دی قاییشا خوه گریڤه‌ت. ئەو ب راسته‌وخوی نا بیژته‌ بینه‌ری قاییش گریڤان کاره‌کی باشه، ئەڤ کریاره ئیشاره‌ته‌ کا نه‌ راسته‌وخویه‌ ژبو پینگیری کرنی. ئەڤ قانون و شیره‌تین گشتی چ هه‌قبندی ب سیستم و رژیما ده‌سته‌لاتیڤه‌ نینه‌ و هه‌بوونا وان ژ پیدڤی یین گرنگن ژبو ڤیرکرن و پینگیری کرنی. یه‌ک ژ خالیین هه‌ره‌ گرنگین

خیزانا ساحلهم و سهر کفتی ئەوه کو یاسا یین ئاشکرا هەبن و ئەندامین خیزانی پیگیڕیی
پیی بکەن.

هەندەک ئیشارەتین بچووک و بلەز د رۆمانیدا بەرچاڤ د بن، کو شیرەتین گەلەنەپەربنە
ژبو هەموو کەس و زارۆکین جفاکی، مینا: "ل سەر خێچین سەبی ئەم دەرباز بوون ئالی
دی یی جاددی... پپ ۳۸." ئەڤ دەربازبوونا ل سەر خێچین سەبی ئاگەهدار کرنا وەرگریه
ب هەمی تەخ و ئاستین خوه یین هەمەرەنگفە کو ئەو خێچین سەبی ژبو د سەر را بۆرینی
هاتینە دانان و مەرەمەکا مفادار پیی هەیه، چونکو ترۆمبیل ل بەرانبەری ئان خێچان
رادووستین یان ب کیمی لەزاتی یا هازۆتنی کیمتر لی دکەن. هەر وەسا دەمی پیکفە
دچنە باخچی گشتی، ل شوینا هندی کو پەسنا گولین گەش و گرنگی یا ئان گولان ژبو
جوانی یا باخچەیی بکەت" ب ئیشارەتەکا بلەز و سرۆشتی دبیتە زارۆکین خوه: "ئافل
بن ها، چو گولان نەکن ها... دا ئەز هەر جار وە بینم فیی، باشە بابۆ... لی شیوار ل
پشت خوه زفری و ب بشکورینفە گۆت: ئەز دی ئیککی کم...!!

– ئەز دی ژ تە سل بم ها...

– نه، نه ئەز نا کم... پپ ۳۸."

ئەڤ شیوازی ئاگەهدار کرنی و شیرەتکرنی، مینا فەگیڕانا چیرۆکانە بو زارۆکان
(هەر وەسا بو مەزنان ژی). دەمی چیرۆک یان سەرھاتی ب داوی دەیت، هەمی گوهدار
دی حەزکەن چافلێکرنا لایەنی خیری و باشیی کەن. ئەڤ چەندە ژی ل گورەیی زانستی
نووی دەروونی باشترە ژ شیرەتکرن وەکو وەعزی مزگەفتی، چونکو وەرگر وەسا هزر
دکەت کو ئەو ب خوه پیی گەهشتیە فی ئەنجامی و بریارا ویه.

مرۆڤ ب سرۆشتی خوه حەز دکەت ب دوویف بریارین خوه بکەڤیت. د. عدلی
وەردی دبیتت کو هەر مرۆڤەک د ناخی خوه دا میناکەکی هەژی و کاملان بو خوه
دادنیت و نه پیی بەرھەڤە فی میناکی تیک بەت. چەند مرۆڤ خودانی خوه و بریارا خوه
بیت، ئەڤ میناکی کاملان دی ب هیزتر و هەزیتر بیت. بو نمونە، هەمی رۆژین هەینی
مەلایی گۆتارییز ل سەر مینبەرا خوه یا بلند ب سەدان شیرەتین باشیی و خیری ل

ممله تی موسلمانان دکهت، لی کاریکه ری یا فان همی گوتاران ناگهه نه وی چیرۆکال خواندنگه ها سه ره تایی کو زارۆکه کی باش و جوائمیر هاریکاری یا کهسه کی چاڤ نه بین (کووره) دکهت کو ژ جاددی دهرباسی لایی دی بییت. پرانیا زارۆکین خواندنگه هی چافلینکرنه په هله وانێ چیرۆکی دکهن. لی د گوتارا درێژا مه لای ناگهه ن یان ژ ی خو ه تی نا گههینن، چونکو ل حاله تی چیرۆکی نه وههست دکهن کو نه و ب خو نه بریاری ددهن، لی د حاله تی گوتارا مه لایدا دی ههست کهن کو مینا کهریی په زی یی د هینه هاژۆتن و پالدان بو فی کاری.

ههروهسا د چوارچۆفی فان شیره تین گشتیدا، نفیسه ر به حسی نه بوونا جهی ده ستافان ل باخچه بین گشتی دکهت:

– میزا شینواری یا دهیت، ل کیری بمیزت؟... بپ ۴۲.

– ئاه پا بیهنه ک پیس ژ ویری د هات.. مخابن، سه د جار ان مخابن، گه له ک گول ب

میزی بیته نافدان... بپ ۴۳.

ههلبهت نه ؤ کاره ب دهستهلانا باژیریقه ههقهه نه، فه ره شاره وانێ هزری د وی چه ندیدا بکهت کو جهی راحه تی و خو شی یا سه ردانه ران دا بینکته. لی ئیشاره تکرنا فی بابه تی ناگه هدار کر نه که ژبو شاره وانێی کو بابه تی هه بوونا ده ستافان ل جهین گشتی (نیقه کا بازاری ژ ی) ژ گرنگی بین جوانکرنا سه روسیما بین باژیرینه. ههروهسا ئیشاره ته که ژبو زارۆکان ژ ی کو میزت نا بهر لیقا جادده یان و دنا ؤ باخچه یاندا کاره کی کریت و نه شارستانییه. د جفاکی مه دا جهی ده ستا ؤ خو شکرنی ل جهین قه ره بالغ و فه کری تی مزگه فته. نه گه ر نه فه پلانه ک بیته ژبو راکیشانا خه لکی بو نا ؤ مزگه فتی، ب هزرا من ریکه کا نه شارستانی و نه ئایینی یه ژ ی، چونکو مزگه فته وه کو جهه کی پیروژ، نا بیته بیته جهی ده ستا ؤ خو شکرنی. خه لک هه می ب باش و خرابه پیدفی ده ستا ؤ خو شکرنی د بن، لی تی خه لکی باش و دیندار پیدفی چوونا مزگه فتی د بن. چه ند مزگه فته راگرتیتر و ب چریسه تتر بیته، ئایینی ئیسلامی ژ ی دی ب چریسه تتر و هه ژیتر بیته.

ل داوی دیبژین کو ئەڤ کورته رۆمانا مشت خەریبی و هەڤۆکین شاعرانه یین خەیلایوی و حەزا ڤه گەریانی، هەردوو پەهلەوانین ژهەڤ خەریب و هەر ئیک ل دووری یا یی دی غەریب، دکهڤته دناڤ خانەیا رۆمانین دلینیدا و نفیسەر شیایه کۆمه کا وینە یین پر دلینی و ژ خەریبی هەلچووی پیشکیشی وەرگری بکەت.

هەرچەندە گەلەك رهخهڤان هههه وهسا هزر دکهن كو ئەڤ رۆمانه ژ وێهەیی جەنگی دەیتە حسابکرن، مینا نفیسەری هیژا عیسەت محەمەد بەدەل دیبژیت: ژ لایه کیفه ل داوی یا شەری عیراقی و ئیرانی نفیسییه، کو شیایه هەمی لایەنین فی شەری سەپاندی تی بگههیت و ب چاڤه کی هەلسەنگاندەیی بەحس ژی بکەت. هەر وهسا ب مشەیی بەحسی کارهسات و هۆڤاتی یین شەری دکەت (کۆڤارا راما، ژ ۱۳، سالا ۱۹۹۷). ل ب راستی نۆڤلیت و رۆمانین وێهەیی جەنگی هەولددەن کو بابەتی سەرەکه یی رۆمانی جەنگ بیت و ب سەدان نمونە یین ژ فی جووری هەنە. د فی کورته رۆمانیدا بابەتی سەرەکیی چیرۆکی خەریبی یه و ئەڤ خەریبی یه ژ ئەگەری هەبوونا جەنگه کا سەپاندی و نه رهوا پهیدا بوویه. ئانکو جەنگ تەڤاڤکەرا بۆیە رین خەریبی یا ئارانیدییه و بوویه ئالافه کی جوان و تەڤاڤکەر ژبو جوانی یا فی کورته رۆمانی. ل نا بیته وێهەیی جەنگی. د هەمان دەمدا ژی، سەرەرای وان هەمی ئیشارەتین هزرا نەتەوهیی و وهلاتینی و کوردینی کو ب زانیوون هاتینه تیدا، وه کو وێهەیی بەرخۆدان و بزافا رزگار یخوازی ژی نا هیتە هژمارتن.

ل تی ب رۆمانه کا ئەڤینداری و هەستین گەرم و عشقاوی د هیتە حسابکرن کو نفیسەری ب زیره کانه بابەتین جەنگی و نەتەوه پاریزی تیدا بکار ئینایه دا کو وه رگر بکاریت خوشی و مفایه کی ژی وەرگریت و دگەل بۆیە رین رۆمانی بژیت. ئەڤ چەندە ژی ل گورەیی هزرا من، نه کیماسییه، بەلکو سەرکەڤتنه ژبو نفیسەری کو بکاریت ژ ڤان ئەله مینتین هەڤدژ و پرت پرتکری چیرۆکه کا خوڤ ڤه گیریت و بنفیسیت.

د پیرانیا جاراندا ئەڤ شیوازی دلینی یا گەرم و ئاگرینی دناڤهرا دوو عاشقین نووگه هایدا دەیتە دیتن، ل دەمی نفیسەر ب هەمان هەست و ئەبۆین گەرم د ئیخته

دناؤ جغرا خیرانیدا، ئیشاره ته کا دی یا پیگرییونا ب ژيانا خیرانییه. خیران دگهل هه بوونا زارۆك و ئاریشین روژانه یین ژیانئ د بیته میناکه کی رۆتینی مشت بهرپرسیاری و خهم و قوربانیدان و کارکرن. لی نفیسه ری دقیت بیژته مه کو مرۆف د دوورییدا پتر بهها و گرنگی یا هه قزینی دزانیت. ئەفجا ژبو ههمی ئەو که سین که فینه دناؤ بیافه کی رۆتینی ژيانا هه قزینییدا و بهرپرسیاری یا دابینکرنا پیدفی یین ژیاناندنا خیرانی و زارۆکان عهشق د دلیدا کر کر بیت، بلا هه یامه کی ژ مالین خوه دوور کهفن و خووشی یا ژانین خه رییی ب جیرینن!!

گهريان ل دهستهلاتا بهرزه يان پرؤژهيهك ژبو
چيكرنا خهونهكي
خواندنهك د رؤمانا "گهريان ل بابي بهرزه" دا

گهريان ل بابي بهرزه، رومانه كه ژ لايي نقيسه ر و چيرؤكنقيسي هيژا نه نوهر محمه د تاهرثه هاتييه نقيسين. ژ ده زگه هي نراس يي چاپ و وه شاني ب سنسله يا ۶۲ ل سال ۲۰۰۱ هاتييه به لافكرن. نهؤ رومانه ژ ۱۰۹ بهرپه رين قه باره نافي جي پيك دهيت و دناؤ ۵۷ په رگرافين پيگفه گرئدايي يين مش ت بويه ر و ميناكين ژيانا كورده واريي و كاره سات و ده رده سهر ي يين ب دريژاهي يا ديروكي توشي ملله تي كورد بووين پيك هاتييه.

نقيسه ري هه ولدايه كو په هله وائين سهره كي و لاوه كي يين رومانا خوه بهر ب چيكرنا خه ونه كا هه لاويستي و چافه ريكر يفه ناراسته بكه ت. نوو ژبو چيكرنا في خه ونا خو شه في، په نايي دبه ته بهر پرتين زيگفه قه تايي يين خه ونين بو ري و ئيديولوژي يا سه رده م و بهر ي خودائين لوژيكي يانه ژبو كاودان و بويه رين ديروكي يين دلخوشكه ر و كاره ساتاوي.

بويه رين سهره كه و ده سپيشخه رين في روماني ل كوردستانا نازاد و ل سه رده مي پشته سهره لداني ده ست پي دكه ن، نانكو نه م دكارين بيژين كو نهؤ هنزه د ريپيقانا كوچا مليونيدا كه فته د سهر ي نقيسه ري دا و خه يالا وي بهر ب رورائين چووي يين دوور برن. د في ره فا مه زن و ب كو مدا، بابه ك بهرزه دببت و زاروك و نه في يين وي د كه فته د شه پرزه ييه كا ناشكرادا، چ ژبه ر شه رما دونيائي بيت و چ ژبه ر پندفي يا هه بوونا بابه كي بيت كو سه ركيشي يا بنه مالي د سه رده مه كي ته نگا فدا بكه ت. نهؤ بابه ديار نينه كال كيغه بهرزه بوويه، بابي كييه، چند زاروك و نه في هه نه، يان زي دده مي بهرزه بوونيدا ژيي وي چند بوو.

هه ر بهرزه بوونه كا هه بيت ب جه و ده ميغه گرئدايه، نانكو ل جهه كي دياركري و د سه رده مه كي دياركريدا كريا را بهرزه بووني د هيته سالوخه تدان. لي وه سا دياره كو بهرزه بوونا بابي د في رومانيدا چ جهين دياركري بو نين، ههروه سا سه رده مي

بهرزه بوونی ژى نه ئاشکرایه کا سپیډه، نیفرۆیه، ئیقاره یان ژى شهفه. تنی ئەم دکارین بیژین کو ههستکرنا ب بهرزهبوونی د سهردهمی کۆچا ملیوونیدا هاتییه کرن و بهردهوامه. ب فی چهندی ژى ئەم دی شین بیژین کو نه دووره بهرزهبوون ژ میژه ههیت و ددهمی پیندقیوونیدا هاتییه ئاشکرا کرن. لی وهسا دیاره کو ئەف باهه د کۆچا ملیونی یا مللهتی کورد دا بهرزهبوویه، ئەفه ژى ب ریکا هندهک پهرهگراف و وهسین رهفا مهزن دهیته خویاکرن: "ئهها ل وی دوریانی جه بهلافهون ههر ئیکی دفا چاره نفیسی خو ب دهستی خو بهلبیژیت... بپه."

لی ئەف دهستهواژا ل سهلال د پیرانیا رهف و شکهستین مللهتی کورد دا د هیته دیتن، ئەفجا دی بۆچی ب رهفا مهزنفه گریدهین؟ لی وهسا دیاره کو نفیسه ب دیرۆکا رهفین و دهرهدهری بین مللهتی کورد ناگههداره و ب زانیبون دقت رهوشا کۆچا ملیونی یان رهفا مهزن خویاکهت، نه دووره ژى مهروهکا دی یا ئیدیولۆژی پی ههیت (دی ب دریتی بهحس ژى کهین)، لهوال جههکی د بیژیت: "پشتی ب دلهکی کهسه و غم ههیا سهح دکره مال و ترومیلین خو، ژبهه لهز و بهزی کهسی نه گههشت روندکهکی بریژیت یان دزانی چ ناهییت... بپه." ئەف ئیشارهتدانا ب ل پشت خوه هیلانا مال و ملکته و ترومیلان، مه پشت راست دکته کو بهحسی سهردهمی رهفا مهزنه، چونکو د رهفا مهزندا بو جارا ئیکی بوو ههمی تهخین مللهتی کورد ب ههژار و دهولهمهندفه بهر ب سهمهتکه نه دبارفه رهفین. د فی رهوشا دلتهزین و کارهساتاویدا باههک بهرزهبییت و کور و نهفی ب لیگهیرانا و یقه مژوول دبن و وه کو کهسانین ویل و بی سهه رهفتاری دکهن.

ههلبهت ئەف رهوشا مشت شهلهژانی و دوودلی دیته کلیلا دههگههی تیگههشتنا رۆمانی و پیشینکرنا سهمهتکه دیارکری ژبو نافهروک و تیگههی ئیدیولۆژی نفیسهه لینه لینه ئافا دکته. لی وهسا دیاره کو نفیسهه دقت سههه بهندکهکی بکهته ددهستی خواندهفانیدا، کو ب ساناهی و بی رههجهکا هزری یا کور د مهروه و جهفهنگی بابی

بگهڻ، ئيشاره ته ڪا ڊي يا بلهز دده ته رهوشا پشتي بهرزه بوئي ڀان د ده مي
بهرزه بوئي ڏا.

- نه ڦه دوو شه ڦ و رڙه ل بابي خواه دگهرين، هه رجهنده دزانن ڪو ديتنا وي
تشته ڪي زهجه ته و هه ڪه مه حال نه بيت... بپه.

- نهو رڙا سي بو ڪارواني مه بهرف چاره نفيسي نه ديار و تاري دچو، ڙ
پنگاڦا ئي ڪي ڙ رڙيڦانا مه ليوني ئي ڪرنا مه يا سست هڙيا و توڙي دو بهر ڪي
ڪه ت و شين بو، هه ر ئي ڪي دڦيا جهي وي لب چادري بيت... بپه.

هه رجهوا بيت، باب بهرزه بو. د گهرمه گهرما ليگه ريانيدا دچنه نڪ دوسته ڪي وي
بي ڪه ڦن ڪو ڪتيه ڪا زهر دده ستاندا بو، ڦي ڪتيه سهرنجا هيڪايه تيڙي بو دهسته تين
باپري وي برن و هه مي چيرڙڪ و هيڪايه تين هوستا حوسيني و عهزيري مه لا عهلي،
نهو وين ڦه گيرايي و بين ددهسته تيدا نفيسي، هاتنه پيري و ڪرنه نه لهه مي تين ئا ڪرنا
خهونا خواه يا ڪه ڦن و نوو، ئو نه دووره يا پاشه رڙي ڙي. نه ڦجا ناراسته يا هزر و
بويه ران ڙ جه و سهرده مي ڪوچا مليوني بهر ب سهرده مه ڪي ديرو ڪي ديار ڪريه هاتنه
ڦه گوهاستن. هوستا حوسين و هه ڦالي خواه بهر ب ويران شهري و ڪوچڪا پاشاي
ڪوردانڦه چوون ڪو پشڪداري د لهه شڪهري رزگار بخوازي ڀان بهر هاني يا ميرگه ها
ڪورداندا بڪن. نفيسه ب دريڙي به حسي بزاقين نه ته وه پاريزي يا باڙيري ويران
شهري ڊڪه ڪو ب ههول و تيڪوشينا لهه شڪه و هه ڦالبهند و مرید و عاشقين
پاشاي ڪوردان بوويه ئا ڦان شهه و هه مي پيڪهه (بويه رين بوڙي، ڦه رڙا ڪاره ساتا
هه نوڪهي و پيشيني بين پاشه رڙي) د بن چاڦديري و ڪونڙولا نفيسه ريدا بهر ب
چيڪرنا خهونه ڪيڦه دچن. نه گهر پرڙي چيڪرنا خهوني سهر نه گرت ڙي، ههولدا نا
ڦيدان و پيڪهه گريڏانا پرتين خهونه ڪا پرتڪري دي بيته پينگاڦا ده سپيڪي ڙبو هزرين
رهخه بي و هه لسه نگانده بي بين ئاينده بي.

گهلهڪ جارن دانوساندين مجد ل سهر وي چه ندي هاتينه ڪرن ڪا هوندر بهه ريه
ڀان ڙي ب سهر بوڙا رهوشه نيري يا مرڙيڦه هه ڦيه نده. ههلبه ت هه بوونا بهه ريه ڪا

داهيتەر پېندقييه كا فەرا ئافراندا ھونەرە كۆي جۈانە، لى ئەۋ بەھرەيە ب سەربۆر و رەوشەنبېرىيە كا بەردەوام و ئاگاہى يا دەربارەى جفاك و سياسەت و دەردۆرانقە د ھيتە گوگردن و دەولەمەندكرن. د قى رۆمانيدا ئەم د كارين ب ئاشكرايى سەربۆرا دەولەمەندا نقيسەرى د بياقى چىرۆكنقيسين و قەگيرانا بۆيەراندان بېينين.

پېنكفە گريدانا ھزرين ئيدىولۆزى و ئەپستىمى يا خوييى نقيسەرى دگەل عورفين جفاكى و بەريخۆدانين ھەنۆكەيى، خوە بەردانا دناۋ كورراتى يا ھەست و نەست، يان ھۆش و نەھۆشى يا پەھلەواناندا، ھەروەسا قىك ئىخستنا رابردويى ب نۆكە و پاشەرۆزقە، ئوول داويى ژى كەلاندانا فان ھەمى ئەلەمىنت و بۆيەراندان دناۋ ئامانى دەقەكى ئىكگرتى و پەيامە كا د پشت رۆركان را ئاشكرا كرىدا، كارى ھۆستايەكى شارەزايە د بياقى قەگيران و نقيسينا رۆمانيدا.

گەريان ل بابى بەرزە ليگەريانە ل دەستەلاتە كا بەرزە

ھەر ژ كەفندا باب ۋەكو رەمزەكى دەستەلاتى ھاتىيە بكار ئينان، ئەۋ رەمزە چەوا بيت و ھەتا چ راددە سەركەفتى بيت، يان داكەفتى بيت، د چوارچوقى خىزانە كا ديار كرىدا نيشانا رىبەرى و دەستەلاتىيە. د جفاكى كورديدا باب رۆلەكى سەرەكى د ئاراستە كرن و ب رىقەبرنا خىزانيدا دىينيت. ھەمى بىرپارين چارەنقىسى و ستايلى ب رىقەبرنى ددەستى بابيدانە. ۋەسا خويايە كو باب چاقلىكرنا دەستەلاتا خەلىفى موسلمانان دكەت (ل گورەى تىگەھى ئىسلامەتى) كو خەلىفە سىبەرا خودىيە ل سەر عەردى و نوونەراتى يا خودى دكەت د ھەمى بياقين ژيانا كەتواريدا!). ئوو چونكو خىزان يەكەيە كا بچووكە دناۋ جفاكيدا، ئەم د كارين بىژين كو خىزان جفاكەكى بچووكە، ژ كۆمە كا ئەندامىن ھەمەجۆر ژ ھىز و ھزر و ھەز جودا پىك دەيت و باب دىيتە خالا كۆمكرنى و قىكگەھشتن و ھەقبەرژووندى يا د ھەمى لايەنين ژيانيدا.

دەستەلاتدار ژى كەسەكە ژ جفاكى، دناۋ عورف و تىگەھ و نۆرمين جفاكيدا مەزن بوويە و بى ئاكامدار بوويە. پىسا چاقلىكرنا دناۋبەرا بابى و دەستەلاتداريدا بابەتەكى بازىيە يە. باب ۋەسا ھزر دكەت كو خىزانان وى جفاكەكى بچووكە و ئەو

دهسته لاتداری ره‌هاییه، دهسته لاتدار ژی وه‌سا هزر دکهت کو جفاکی وی خیزانه‌کا مهزنه و نهو بابی همی جفاکی و ملله‌تییه. ب فی چه‌ندی ژی هردوو چافلیکرنا ئیکودوو دکهن. لی مینا پرسا هیک و مریشکی کیژان چافلیکرن بهری یا دی هاتییه، دبیته بابه‌ته‌کی گرچن و بی دوماهی. نه‌گه‌ر هنده‌ک بیژن کو خیزان بهری دهسته‌لاتین ره‌هایی هه‌بووینه و نه‌دووره دهسته‌لاتداری چافلیکرنا بابی کر بیت، هینگی نه‌م دی شین بیژن کو خودی ته‌علا بهری خیزانی هه‌بوویه و نه‌دووره بابی چافلیکرنا خودی (وه‌کو دهسته‌لاتداری ره‌هایی راسته‌قینه) کر بیت. هدر چه‌وا بیت، کی چافلیکرنا کی بکهت و کی بهری بی دی کریارا چافلیکرنا کر بیت، باب وه‌کو جه‌فهنگه‌کی ناشکرا بی دهسته‌لاتی د هیته کار ئینان.

مسه جاران ده‌می بابه‌ک د مریت کورد دبیژن کو نه‌فه ریخوشکرنه‌که ژبو چیبورنا بابه‌کی دی (دهسته‌لاته‌کا دی)، ژ لایه‌کی دیقه‌ ژی هه‌رده‌م ملله‌ت ب چافی بابی سه‌ح دکه‌ته دهسته‌لاتی و هز دکهت کو دگه‌ل هیژ و دهسته‌لاتا ره‌هایی یا بابی، دلوفانی یا وی ژی هه‌بیت و ب چافه‌کی دلوفان و وه‌که‌فه‌لی هه‌می نه‌ندامین فی خیزانا مهزن بنیریت. هه‌می ملله‌ت وه‌کو زارژکین خیزانه‌کی ل هه‌مبه‌ری بابی و دهسته‌لاتی د ئه‌رک و مافاندا وه‌که‌هفن. ب هزرا من فی سه‌ره‌ده‌ری یا بابینی یا دناقه‌را ملله‌ت و دهسته‌لاتیدا دکتاتور په‌یدا کرینه و خه‌لک بی رازیبووینه. باب هندی بی خراب و زالم بیت، کور یان کچ دل ناده‌ن زوی ب زوی دژاتی بکه‌ن، هه‌رده‌م چافی وان بی ل هندی کو خوه‌ باش که‌ت. ئوو چونکو هه‌می به‌رپرسیاری د ستوویی باییدایه، وه‌کو خزمه‌تکاری خیزانی د هیته نیاسین و گه‌له‌ک دهسته‌لاتدار خوه‌ ب وی چه‌ندی قایل دکهن کو بیژنه ملله‌تی نه‌م خزمه‌تکارین وه‌ینه (لی ژیر دکهن کو فه‌ره خزمه‌تکار ل دویف هز و فیانین خودانی کاری بیت، نه‌ل دویف هز و فیان و به‌رژه‌وه‌ندی بین خوه‌ بین تایه‌ت بیت).

هه‌لبه‌ت ملله‌ت ژی هز ژ فی د سه‌ردابرنی دکه‌ت و بی قایل دبیت. ئوو نه‌فه‌یه وه‌ل دهسته‌لاتی دکه‌ت کو پویته ب هز و فیانین ملله‌تی نه‌ده‌ت، چونکو وه‌کو هه‌ر

بابه کی ولسا هزر دکهت کو پاراستنا بهرژوههندی یا مللهتی د ستووی ویدایه و نهو پتر ژی دزانیست. لی د جفاکین دیموکراسی نامیزدا ب چافی بابی نا سهحکهنه دهستلاتی، بهلکو دهستلات وهکو نوونهر یان پهیامیهر یان ریقهبهرا کار و بهرژوههندی یین مللهتی د هیته حسابکرن، ههردهمی شاشیهک د نهجامدانا کارهکی یان پرسهکیدا کرن، د جهولا هلبزارتین ددویفدا دی مللهت دهست ژ دهستلاتا خوه یا بوری بهردهت و دی کهسهکی دی یان لایه نهکی دی هلبزیرن و نا ترسن کو بمینه هیتم و بی سه میان.

هیتمی کومه کا گری یین دهروونی و ناریشین جفاکی پیدا دکهت. نقیسهرا جهزائیری نه حلام موسته غامی د رومانه کا خوه دا دیژیت: "دهردی هیتمیه بهری زهلامی ددهته باوهشا ههر ژنکه کا هه بیت، ههردهم ل مالچروکه کی دگریت کو بیتهفه". ههروهسا نه دووره کو دهردی هیتمی بیت بهری کهسی کورد یان جفاکی کوردی (ب گشتی) ددهته خوه ته سلیمکرنی دنافا باوهشا دهوله تین دهردودا. ههردهم کهسی کورد مینا هیتمان ل ههر چوار پارچین کوردستانی پهرت و بهلافه بووینه، چ مالین گهرم و تهنا و ئیکگرتی نه بووینه کو ب شیوهیه کی سرؤشتی و بی هه بوونا گری یین دهروونی یین خوه کیمدیتنی گهشه بکهت. بیگومانه کو کومه کا فاکتورین جیوگرافی و نابوری و سیاسی ل پشت فی هیتمی بوونی هه نه و هه بووینه، لی هیتمی و بی سهری، ل ههر چوار پارچین کوردستانی، ساخله تی سه ره کی جفاکی کوردی بووینه. لهوا ههردهمی بزافه کا ئیکگرتن و خرغه کرنا جفاکی کوردی دنافا چوارچؤفی ماله کا ئیکگرتیدا د هیته کرن، جفاک ب هه می جوین و تهخین خرغه ل دور خرغه د بن و پشکداریی د چیکرنا خهونا خوه یا نه زه لیدا دکهن کو دانانا کیانه کی خوه سهر و سه ره خویه.

ههر شورهش و سه ره لیدانه کا ددیروکا جفاکی کوردیدا قهومی، مینا پروژهی دانان یان بجه ئینانا خهونه کییه. نوو مادهم کریارا خهون دبتنی ژلایی کهسه کی ساخ و گیاندارفه د هیته کرن، ههروهسا ب جهئینانا خهونی ژی ژلایی کومه کا کهسین گیاندار

و خوینگه رمله د هیته نه جامدان. ژبو فی چندی ژی کریارا ریځخستنا شیان و هه بوونا بابه کی (سهر کرده کی) پیداییه. لی چونکو سهر کرداتی کرن ب کومه کا که ساین هاریکار و پالپشتفه هه فیه نده، لهوا سهر کردایه تی یان ریهراتی وه کو یه که یه کا ئیکگرتی دکه فته ل جهی بابی. هه رده می مرؤف توشی شکه ستنه کی یان داکه فتنه کی بیت، په نایی دبه ته بهر باب و سه میانی ژیان و ژیارا خوه. هه روه سا ژی ده می جفاک هه مبهری کاره سات و شکه ستنی د بن، په نایی د به نه بهر ده سته لاتی و هه ر ئیک ل گوره ی تیگه هشتن و دید و بوچوونین خوه بویه ری قهومی شرؤفه دکه ت.

نقیسه ری رؤمانا گه ریان ل بابی بهرزه، باب وه کو جه فته نگی ده سته لاتی بکار ئینایه. نوو وه کو هه موو که سین تاکین جفاکی د کاره سات و ده رده سهری یین هه پیدا (چ سرؤشتی بن، مرؤف چیکه ر بن یان ژی خوه یی بن)، ئیکسهر په نا و ئوبالی بهر ب ده سته لات و هیزه کا دی یا مه زنه رفه دهن. هه لیه ت نه ؤ کریارا میکانیزما بهر ه فانی کرنا میشکی مرؤفی، نه کی مینی و نه تیگه هشتنه کا ب زانیوونه، لی هه ولدانه کا ده روونیه ژبو پاراستنا هه فسه نگی یا که سایه تی و ئومیدی ژ هه لوه شیان و پرتوونی. هه ر ژ ده سپیکا رؤمانی ئیشاره تی دده ته فی هه لویستی پاراستنا هه لوه شیان نوکه و ئایینه یی. رؤمان ب بهرزه بوونا بابی ده ست بی دکه ت: " نه فیه دوو شه ؤ و رؤزه ل بابی خوه دگه رین، هه رجه نده دزانن کو دیتنا وی تشته کی زه حه ته و هه که مه حال نه بیت... پ. ۵." بیگؤمانه کو نه ؤ ده سپیکه کومه کا ئیشاره ت و مه دلولاتین هوشی و نه هوشی ب خؤفه دگرت. نه دووره نه ؤ ده سپیکه ئیشاره ته کا نه راسته و خو یا ژده ستدانا ده سته لاتا بابی بیت. لی ژ ده ستدانا بابی (سه میانی) دوو فهریزین رمانی هه نه " یا ئیکی رزگار بوون ژ بن ده سته لاته کی و ب ده سته ئینانا ده سته لاته کا نوویا لاوتر و گه نجز. یا دووی رمانا بی سهری و بی سه میانی دده ت کو ره وشا هه یی (چ باش بیت، خراب بیت، یان سرؤشتی بیت)، دکه فته دنا ؤ ناژاوه و نه دیاریندا.

نقیسه بهر ب ناراسته یی دوویقه دچیت و ره وشا ناله بار و ناژاوه یی یا سه متا کور و نه فی یین شه پرزه خو یا دکه ت. هه روه کو د فله سفه یا دووانی یین هه فدردا، هه ر

لايهنك گرنگى و ههژيتى يا خوه يا ژ دژى خوه وهر دگريت، كا چهوا هاتنا شهفئى گرنگى يا رۆژى خويا دكهت و كهفتنا دناڤ شهريدا گرنگى يا ناشتى و خيړى خويا دكهت. ههروهسا ژى بهرزه كرنا بابى، گرنگى و فهراتى يا ههبوونا وى خويا دكهت: "ژنوى هوين باب شرين بوون دهمى لناف ههوهدا ههوه بهايى وى نزانى، نوكه هوين بى سهر مان نهفجا لى دگهريين... بپ ۹." نهڤ ب سهرههلبوونا فهراتى يا ههبوونا بابى، بهرى وان ددهته شرۆڤه كرن و ليگهريانا سهدهم و كاودانين بهرزه بوونى. د فان حاله تاندا ژى، يان دى خوه گونه هبار كهن يان خوه بيبى بابى، يان ژى ژينگهه و دهر دژر و رهوشا ژيانى. لى وه كو حاله ته كى دهر وونى ميكانيزما نالافين بهرگرى يا مهژى، ههر نيك خوه ژ گونه هبار كرنى ددهته پاش و دكهته د ستووكرا كهسه كى ديدا. نفيسه ب تيگهه كى كلتورى و ل سهر زارى كاراكتهريين رۆمانا خوه دبته نوونه رى دهنگى جفاكى و كور و نهڤيان گونه هبار دكهت. ب فئى چهندى وهسا دهپته زانين كو نهگه كور و نهڤى هشير و گوهداربانه و ل بن سبهرا بابى كار كربانه، باب لى بهرزه نه دبوو. ل قيره باب وه كو كاراكته ره كى جيگر و پيرۆز د هپته وه سفكرن و كور و نهڤى وه كو كاراكتهريين لڤۆك و كارا و پيگير د هپته وه سفكرن.

- تهحم هپش نه م ساخ و مهديت ... كورا ژى باب بهرزه كر.. وهى سه د تهحم و مخابن... بپ ۱۰.

- دى ههرن هندی هند ساخن دى له عهتا خداوهندا ل ههوه بيت... بپ ۱۰. ب هزرا من نهڤ ههلوپستى ده سپيكا فه گيرانى، ريخوشكرن و بهرهه فكرنا خوانده فانييه ژبو گه هشتنا هندهك هزرين ره خه بى بين ههلسه نگانده بى، دهر باره فئى تيگهه څيگوتى و ههڤركى يا دپرينا دناڤهرا رفيشتاندا (دى ب دريژى ل سهر راوهستين). نهڤه ژى شاره زابى يا نفيسه رى ديار دكهت د وارى پاراستنا ئيگرتن و سنسله بى يا بويه ر و كاراكتهريين دهڤى هونه ريديا.

نهگه كور و نهڤى بين باب بهرزه كرى، د حاله تى كاره سات و دهر به ده ريديا نيشتانا ملله تى كورد بن، وه كو تيگهه كى كلتورى پيرۆزى يا دهسته لاتا بابى ئوبالا

بهرزه بوونی بهر ب کور و نه قیافه دچیت. ههلبهت نهؤ ئاوردانا نفیسهری ب شیوهیه کی بیئاگهه بو دهسنیشانکرنا بهرزهبوونی ئاراسته کری، ئیشاره ته که ژبو خویا کرنا تیگههی کلتوریی ملله تی کورد ل هه مبهری بابی و دهسته لاتی. د هه موو شکهستن و دا که فتنین دهسته لاتیدا و ژبو هندئ کو دهسته لات ل سه ر هه یبه تا خوه بمینیت، هه رده م خه لک د هیته گونه هبار کرن. د سه رده می نهؤ دا ژی، ده می دهسته لات نه کاریت یان نه قییت کریاره کا پیشکه فتی نهجامدهت، دی بیژن کو ملله تی مه پاشکه فتییه و نه زانه. ههلبهت ل لایی دی ژی خه لک و مللهت ئوبالا هه می دا که فتن و لاوازی یین خوه یین که سوکی ژی دئیخته د ستوکرا دهسته لاتیدا. بیگومانه کو نهؤ هه ر دوو جه مسه رین ژهه فچودا یین ره فتاری ژ نه گه ری تیگههی باینی یا دهسته لاتییه. ده می دهسته لات باب بیت، مافی کور و نه قیانه کو هه می لاوازی و شکهستین خوه بو بابی بزقرین (نه گه ر ژبه ر چ نه بیت، د کارن فاکتوری قیتی و بوماوه یی بکه نه به هانه). ب هه مان شیوه ژی باب وه کو دهسته لاتا ره های و پیروژ، چیکه ر و خودانی زاروکی خوه یه، وی مافی دده ته خوه کو هه می خه م و خدیال و شکهستین خوه بو نه گوهداری و نه نه کتیفی یا زاروکی خوه فه گه رینیت. لی د راستیدا باب بابه کی دلوفانه و پیقه گریدانه کا بایولوژی دگه ل زاروکی خوه هه یه. دهسته لات ژی نوونه را هه فوه لاتییانه کو ب ریکیین دیموکراسی یان نه دیموکراسی دبته نوونه ر و پیقه گریدانه کا جفاکی و هزری دگه ل خه لکی هه یه. ب قی چهندی ئه رک و مافین هه می لایه نان د هیته دهسنیشان کرن.

لی هه ر چهوا بیت، گونه هبار کرنا یی دی (چ کور بیت یان باب/ مللهت بیت یان دهسته لات)، پرۆسه یه کا بهرده وامه و د پرانیا جفاکین کولله کنیف و نه ره وشه نبیردا هه یه. ل قیره مه په یفا نه ره وشه نبیر ژبو وان کومان بکار ئینایه ئه وین نه قین یان نه شین هزر کرنه کا ره خه بی و هه لسه نگاننده یی بو بویه رین رۆژانه یین ژیا نا خوه بکه ن. ههروه سا د زانستی دهروونیدا ژی ده می بابه ک یان دایکه ک د مریت، زاروک ههست ب گونه هباریی دکه ن و وه سا هزر دکه ن نه گه ر ب دلی دایباین خوه بانه نه و نه د مرن (نهفه د حاله تی ترۆما یا دهروونیدا)، یان ژی گه له ک جارن مه گوه لی دبیت کو دی

بيٽن فلان كهسى ب كارين خواه بين نه ههڙى و خراب داىك يان بابي خواه بن ناخكر. نوو د في بگره و بگيشا ليگهريانا كه تواريدها، هوش و نه هوشى يا نفيسهري نيك دگر و باب و دسته لات ڙى د خاله كا هه لچوونيدا دگه نه نيك و نفيسه ر وه كو گوتاره كا ئيديولوزى يا شروفه كاره كى دىروكى يان سياسى ناراسته ي كه سين باب بهرزه دكه ت. لى نهڙه گوتاره ب شيويه كى گشتى هاتيه ناراسته كرن كو هه مى ملله تى كورد فه گريت:

- كورتاني ده جالييه ب روڙى دى دروست بيت ب شه في ميري دى خون، هه تا هوين هه نه نهڙه گزيا زميني هه يه، مانديبوناهه وه، كار و خه باتا هه وه دى خه لك خوت و هوين ب چافيت زل سه كه ني نهڙه من گوت هوين ڙى هه رن ل بابي خو بگه رين.... بپ ۱۰.

- بابي هه وه ي بهرزه بووى، هوين ڙى دى بهرزه بن، نه وين ل دويف هه وه ڙى دهين دى بهرزه بن.... بپ ۱۱.

نهڙه گشتيكرن و ره شيني يا ده براندى، نه تنى گونه هباركرنه كا رويت و هه كه ڙبو لايه نه كى دى د هيه ناراسته كرن كو هه فسه نكي يا كه ساتي يا كه سه كي (نفيسه رى) يى بهسته پاراستن، نوو نه خواه دووركرنه كه ڙ پهسته كا دهرووني، لى نيشانه كه ڙ نيشانين تروما يا دهرووني. ل فيره ڙى دى دوودلييهك بو مه و خوانده فاني ههردووان پهيدا بيت، نه گه ر په هله وان ترومايي يان تروما دار بن تشته كى سرشتييه، چونكو نفيسه ر يى ره نگفه دانا ره وشه كا هه يي ب په هله وان و تيگه هغه دادنيه سه ر كاغه ڙى و چيروكه كا دياركرى يا كه تواري ل گوره ي نه نديشه و سه رورا خواه يا نه پستمى فه دگيريت. لى نفيسه ر ڙى مروفه و دگه ل بويدر و په هله وانين خواه دڙيت، دگه ل وان دخوت و فه دخوت.. ب خوشى يا دلخوش دبیت و ب خه مين وان خه مگين دبیت... هتد. نه دووره نه ڙى توشى ترومايه كا دهرووني بيت، يان ب كيمي هندهك ره فتارين په هله وانين خواه نه جامدهت، يان ره فتارين خواه دانته سه ر په هله وانين بهرهمى خواه. نوو نه دووره ڙى بهرى خوانده فاني بده ته وى چه ندى كو مينا

پهله‌وانان ره‌فتار کدن و نهو ب خوه ژى بینه په‌له‌وانین رۆمانی و هه‌می پیکفه چیرۆکی دروست کهن. لی هه‌رچه‌وا بیت و هه‌تا چ رادده نفیسهر د فی هه‌فکی‌شیدا بی سهرکه‌فتی یان داکه‌فتی بیت، ل داوی یا داوی ژى هه‌ر ئیک ل گوره‌ی ره‌وشا خوه یا ده‌روونی و ره‌وشه‌نبیری و جفاکی دی ره‌فتاری دکه‌ت.

ل گوره‌ی هزر و ئیدیولۆژی یا نفیسهری و بریارا پيشوه‌ختا گه‌هشتنا نه‌نجام و ناکامان، وه‌سا خویایه‌ کو هه‌بوونا ده‌سته‌لاتی/ بابی ب هه‌بوونا خو‌شی و نارامیی و به‌رده‌وامی یا خه‌باتیقه هه‌قبه‌نده. د عورفی عه‌شیره‌تی و جفاکین کولله‌کتیقه‌دا پیقه‌ گریدانا که‌سی تاک ب کۆمی و سه‌میانیقه (رابه‌ر یان باب یان ژى سه‌میان)، رامانه‌کی دده‌ته هه‌بوونا مرۆفی و ب شیوه‌یه‌کی راسته‌وخۆ یان نه‌راسته‌وخۆ دبیته ناسنامه و نارامگه‌ها مرۆفی. لی چونکو نه‌و ده‌سته‌لاتا د هزرا نفیسهریدا (کاراکته‌رین رۆمانی کو نفیسهر نوونه‌ر و ده‌نگی وانه)، باه‌کی په‌له‌وان و سوپه‌رمانه، فه‌ره هه‌می کریارین په‌له‌وانی و مرۆفانتی یا چافه‌ریکری ب ده‌ستین ویقه مناره بن، له‌وا فی کراسی په‌له‌وانی و خه‌باتا به‌رده‌وام دکه‌ته به‌ر خه‌لکی هه‌چکوه‌یی زی. ما نه نه‌ندامین خیرانی چاقلیکرنا بابی دکهن، خه‌لکی هه‌چکوه‌یی و به‌نی یین جفاکی ژى چاقلیکرنا ده‌سته‌لاتا بلندا ئایینی دکهن؟! ده‌سته‌لاتدار وه‌سا هزر دکهن کو نوونه‌رین خودینه ل سهر عه‌ردی، باب وه‌سا هزر دکه‌ت کو نوونه‌ری ده‌سته‌لاتیه‌ دناؤ خیرانیدا و که‌سی تاک ژى وه‌سا هزر دکه‌ت کو نوونه‌ری بابیه/ ده‌سته‌لاتیه (ژ ده‌رغه‌ی چوارچۆفی بازنه‌یی به‌رته‌نگی ده‌سته‌لاتی).

نفیسهر وه‌کو ره‌وشه‌نبیره‌کی ده‌فه‌ری و ناگاداری کلتۆر و پاشخانا هزری و وێژه‌یی، په‌نا د به‌ته به‌ر نه‌حه‌دی خانی کو ئیکه‌مین ره‌وشه‌نبیره سهرده‌رییه‌کا بالبه‌رانه یا هه‌لسه‌نگاندنه‌یی دگه‌ل میر و ده‌سته‌لات و خه‌لکی هه‌چکوه‌یی کری... مینا په‌سندانه‌کی ژبو ملله‌تی کورد کو وی نه‌فیت د فی کاودانی ناله‌باری به‌رزه‌کرنا بایدا به‌حس که‌ت، ئیشه‌ره‌تی دده‌ته به‌یته‌کا نه‌حه‌دی خانی: "هوین بی باب مان، بی ناسنامه، بی پاشه‌رۆژ، هوین شه‌رن بو شه‌ری دروست کرینه... ژمنه‌تی نه‌فورن، ژ غیره‌تی

غەيورن... بپ ۱۱. لى د ھەمان دەمدا (ل گورەى ھزر و تىگەھىن جفاكى)، بى سەرى.. بەرى مرۆقى و مللەتى ددەتە بەرزەبوونى و سەوداسەرىي. ئەفە زى داخووزنامەيەكا ئاشكرايە ژبو ھەمى خەلكى خرفەبووى يان كوركيووى كو خوە ب دەستەلاتىقە گرىدەن و ل بابى بەرزەبووى بگەرىين: "ھندەك ژ ھەوہ ل ناؤ چۆل و نەھالا دى بەرزە بن، ھندەكيت دى ل دەولەتت رۆژئافا و ئەقيانوس و دەريا دى بەرزە بن.... بپ ۱۱. ئو ژبو نە بەرزەبوونا خەلكى زى وەكو بابى بەرزە، نقيسەر ب ئاگەھ و زانيوون سەرەدەرىي دگەل پوزسا بەرزەبوونى دكەت. مادەم بەرزەبوونا بابى دىتە ئەگەرى بەرزەبوونا ھەمى مللەتى و خەلكى ھەچكۆھەي زى، ئەفجا گەريان ل بابى بەرزە دىتە دۆزەكا گەلىرى و ھەمى ب ھەفرا ل ھىقىي دىنن، ئانكو دۆزا گەريانى ل بابى بەرزە مينا دۆزا رزگارى و خەباتا ژبو نازادى يا مللەتتەيە:

- گەريان ل بابى بەرزە ببو سوحبەتەكا كەفن، بەلى رۆژ ئافا نەدبوو ھەكە تىكى نە ئاراندا با، يان وەك چكى ل ناؤ چافين وان نەدا با... بپ ۴۰.
- گەريان ل بابى بەرزە وەك بەرى سىزىقى لى ھات بوو، نە ئەنجام و نە دوماھيك ھەبوو، وەك كورتانى دەجالى ب رۆزى دروست دكر و ب شەفى ميري دخواو و خراب دبوو... بپ ۴۴.

ژلايەكى دىقە زى، نقيسەر ل سەر زارى پەھلەوانين خوە ھەلسەنگاندنا رەوش و ھەلوستين باب بەرزەبووى دكەت و وەسا ھزر دكەت كو كا چەوا ئاكاما بەرزەبوونى خرابە، ھەروەسا بەردەوامى ل سەر ليگەريانى زى ئاكامين نەئىيى ل دويف خوە دەئليت: "ھندەك ژ ھەوہ ل ناؤ چۆل و نەھالا دى بەرزە بن، ھندەكيت دى ل دەولەتت رۆژئافا و ئەقيانوس و دەريا دى بەرزە بن.... بپ ۱۱. ھەلبەت ئەؤ ھەلوست و رەوشتى نوو بى پىقازؤيا سنسلەيى يا بۆيەران بەركار و ئەنجامى ريخوشكرنەكا پيشوختە كو نقيسەرى ل سەر زارى پەھلەوانين لاوہكى و تىگەھى كلتورىي جفاكى بەرھەفكرىيە. ما دەم ليگەريانى سەرىن چ وەريسان نە كرنە ددەستى خواندەفانى و نقيسەريدا، ھەروەكو كورد دىيژن "گازى يا ل دويف گورگى يە!"، ما

دی بۆچی لیگه‌ریان یا به‌رده‌وام بیت. ل داوی یا فئی به‌ره‌فکرئی ژئی نفیسه‌ر دگه‌هته خالا مه‌رم (چوینگی) و تۆفئی خوه د هافینه سهر وی زه‌فیا وی ژبو چاندنی به‌ره‌فکرئی. ب ئیدیولۆژییه‌کا رادیکالی هه‌لسه‌نگاندنا لیگه‌ریانی دکه‌ت و پیشبازین ریکه‌کا دی ددانته به‌ر چاقین خوانده‌فانی:

- نه‌ری نه‌ف گه‌ریانه ل دویف چ بوو؟ سه‌مه‌راتی چی یه؟ دفیا من وه‌کو خوه ده‌ست بی کر با، وه‌ک نه‌ز دبینم و سه‌ره‌ده‌ریی دکه‌ل رۆزگارای خۆ بکه‌م وه‌کو نه‌ز... بپ ۶۱.

- گه‌ریان ل بابی به‌رزه خۆ فه‌دزینه ژ مه‌یدانا نه‌فرو، هه‌فه‌رکونا نه‌فرو ب دوھی کیماسیه‌ک مه‌زنه نه‌ دفیان هه‌ر نه‌م بکه‌ین... بپ ۶۱.

- گه‌ریان ل بابی به‌رزه دی مه‌ گه‌هینه چ نه‌نجام؟ نه‌ری بابی به‌رزه خلدی زینده‌یه یان مه‌سیحه دی مه‌ ژ کاودانه‌کی خراب و به‌رتنگ و محنه‌تا نه‌م تیدا دی قورتال که‌ت.... یان دیتنا وی چ زنده دکه‌ت، یان چ ژ مه‌سه‌لا مه‌ ده‌يته گوه‌ورینی... بپ ۹۹-۱۰۰.

فئی هه‌را به‌ره‌به‌ریی ده‌رگه‌ه‌کی دی ل به‌ر خوانده‌فانی فه‌کر کو ب کووری هه‌را خوه تیدا بکه‌ت و نه‌وژی وه‌کو نفیسه‌ری پینداچوونه‌کا بله‌ز د ژیان و ژییاتی و تیگه‌هین خوه بین چاندیدا بکه‌ت و ب چافه‌کی دی بی سه‌رده‌مانه لی بنیریت. نفیسه‌ر فئی بابته‌تی وه‌کو وه‌عزا نه‌بینی پیشکیش ناکه‌ت، لی ب شیوه‌یی پرسیاران دادنیته به‌ر چافی خوانده‌فانی " نه‌ری نه‌ف گه‌ریانه ل دویف چ بوو؟ دی مه‌ گه‌هینه چ نه‌نجام؟ دیتنا وی چ زنده دکه‌ت؟ ... بپ ۶۱، ۹۹، ۱۰۰." نه‌ف شیوازی نازراندنی بیافه‌کی هه‌رکونی و گۆمانی بو خوانده‌فانی دره‌خسینیت. ئوو د هه‌مان ده‌مدا ژئی خوانده‌فانی نا هیلتنه دناف گه‌یه‌فانکا پرسیاراندا، لی هه‌نده‌ک ئیشاره‌تین هه‌ری بین خوه د هافینه دناف پرسیاراندا کو بینه پالده‌ر و هاریکارین کارا کرنا هه‌رکونه‌کا گۆمانکی: "گه‌ریان ل بابی به‌رزه خۆ فه‌دزینه ژ مه‌یدانا نه‌فرو... هه‌فه‌رکونا نه‌فرو ب دوھی کیماسیه‌ک مه‌زنه...."

بپ ۶۱". یان ژى ب شیوازی فه گیرانی ئیشاره تی دده ته هزره کا دی: "سهیدایی رابه ر ههولدا بیژیت کو فه ره ئه م پیروزی یا بابی بهرزه بشکیتین و نه هیلین... بپ ۱۰۰".

ئه ئه شیوازی پیشکشکرنا هزر و تیگه هان یان ب کیمی نازراندا هزر کرنی و گومان کرنی دگهل شیوازی نوو بین سیمینار و دانوستاندنن هزری دگونجیت. ئه فه ژى وی نیشانی دده ت کو سهیدایی ئه نوره ژ میژه و هره ده ست ژ کارى ماموستایی بهردایه یان ماموستایه تی نه کرییه... ههلبه ت ئه ئه بابه تی ماموستایی کو نفیسه ر دنا فه ده قین خوه دا وه کو ماموستابه کی ئاماده یی ره فتار بکه ت، د گه له ک بهر هه مین ده فه را مه دا بهر به لافه. ماموستا ب دوو شیوازان هزرین خوه بین نوو و ره وشه نبیری پیشکش دکه ن:

شیوازی ئیکی وه کو ئیمامی مزگه فتی د ناخقی ت و هه می خه لکی دی گوهدار و وه رگن، د فه ره دا مه ره م پیشکشکرنا هزر ییه و مشه جار ان ژى خویا کرنا شیانی زمانی و به لاغی و هزری بین نفیسه ری یان ناخفتنکه رییه (ئیمامی). د فی شیوازی دا، نه دووره گوهدار یان وه رگر ددالغه کیدا بیت و دگهل بابه تی هه می نه بیت و بی بهر هه فه نینه هزری ژى تی دا بکه ت (ههلبه ت ئه ئه بابه ته ریژه یی یه)، یان ژى ب کیمی وه رگر بیژیت کو ئه ئه هزرین گۆتی جوان و هه ژینه، لی ب ژیا نا وی یا که سو کیه نه هه فه ندن.

شیوازی دووی ژى وه کو ماموستایی خواندنگه هی دناخقی ت کو هنده ک پیترانیین دیار کری و جیگر دنا فه مهنه جی بابه تی دا هه یه و ماموستا د چوار چۆفی مهنه جیدا پرسیاران دکه ت و فه ره هه می بهر سف ل گوره ی وی راستی بن ئه وا ماموستا دزانی ت. ئه گه ر ئه ئه شیوازه ژبو خوانده فان و بابه تین ده سنیشان کری بین زانستی ره وا و دروست بیت، بیگومانه کو ژبو ده قین ئه ده بی نه گه له ک کاریگه ره. چونکو مشه جار ان د مهنه جی خواندنیدا هنده ک بابه ت هه نه، قوتابی وه ردگری ت و تی دگه هی ت ژى، لی چ هه فه ندی ب ژیا ن و جفا کی و یقه نینه. ئه فجا دی تنی بو روژا ئه زمونی و ده رچوونی خوینی ت و زانی ت. لی هزر و هه لویستین ده قی و یژه یی ب ژیا نا وه رگری فه هه فه نده و ئاکامی دکه ته سه ر پیقازۆکا ژیا نا وی.

شیوازی نوو یی دهر پړاندنا بابه تان (ب هزرا من) نهوه کو وهرگر ژى پشکداریی تیدا بکته و ب شیوهیه کی کار یگه رانه سهره دهریی دگهل بکته. ژبو فی چهندی ژى نفیسهر پهنایی دبه نه بهر ده قین پهر فیه کری و هه فوک و په یقین بارکری ب فهر یژ و بهر ادین په یقی کو جه فهنگ و رامانین پشت ریژکان ژى ب خو فیه بگرن. د سهرده می بندهستی و بزافا رزگار یخوازی یا گهل کوردستانیدا، نه ف شیوازین ژیکوتی باو بوون. چونکو نیک ژ وهز یفه بین سهره که یین و یژه ی د وان سهرده ماندا هشیار کرن و ره وشه نبیر کرنا خه لکی هه ژار و نه خوینده وار بوو. لی پشتی شوره شا راگه هاندن و پیگه هاندنی و جیهانیوونی هه می جیهان فه گرتی و نه نته رنیت و سه تالیت بووینه پشکهک ژ پیکهاته یی هه موو مال و خیزانان، وهز یفه یا و یژه ی ژى وه کو جار ان نه ما و بهر ب ناراسته یه کی دی یی جوان و بژاره یی یا وهر گرانغه چوو.

ژ بابه تین هه ره سهره کی یین گروپا نوو کرن ههروه ر ل ده فه را به هدینان داکو کی ل سهر دکر ن، بابه تی ریژگرتنا وهرگری بوو. ده می نه م دبیزین ریژگرتنا وهرگری، مه رهم یی نهوه کو گرنگی ب حه ز و دیتن و هزر و دلینی یین وهرگری بهیته دان و ریژ لی بهیته گرتن. نه فیه ژى ب ریکا پشکداری کرنا وهرگری دده قیدا د هیته کرن. نوو هه رده می مرو ف (هه ر مرو فیه ک بیت) هه ست بکته کو ریژ ل هزر و هه لو یست و تیگه هین وی د هیته گرتن، بیگومانه کو دی بیافی وهرگرتن و د نیکگه هشتی بهر فیه تر و ب ساناهیتر بیت. هه ژى گوتنه کو ریژگرتن نه نهوه مرو ف خوه داهیلته ناستی نه خوینده واره کی یان که سه کی نهره وشه نبیر (دگهل ریژگرتنی بو هه می ناستین ره وشه نبیری د جفا کیدا). لی نهوه مرو ف خوه نه که ته شیره تکار و مینا نیمامی مزگه فته کی یان سهر کرده کی له شکهری دیتن و حه زین وهرگری بهر ب سه مته کا دیار کریفه پاژوت. بهلکو دانوستاندنه کا ل سهر خو یه کو وهرگر ب خوه ریکا خوه ببینیت و ناراسته یا سه متا ریژگه ها خوه هه لبر ییت.

نفیسهری رومانان "گه ریان ل بابی بهرزه" ژى ب ریکا نازراندنا بهر به ره یی یا بابه تان و دانوستاندین گومان هه لگر شیا یه بهری وهرگری بهرته هزر کرنی و گومانی د دیروک

هاتیبه گوتن کو یی هاتیبه دیتن... بپ ۱۰۸. "لی هدردهم و ههمی ئیشاره تین جدقه نگی
یین دناؤ ریژکاندا، داخوژنامه یین فه کرینه کو خوانده فان ژی پشکداریی د ریقه برن و
ناراسته کرنا هنران و بویه راندا بکته.

بدرگومان کرنا هاتن و نه هاتنا بابی بابه ته که نقیسه ری نه فیت ره ئیا خوه یا داوی ل
سه ر بدهت، فی ته پی د هافینه دیاریگه ها وهرگراندا. چونکو پدیاما وی د فی رهوشیدا
نازاننده، نه شیره تکران و ناراسته کرنه: "من بی دیتی، به لی ههروه ک خهونه کی بو، بو
من دناخفت و دگوت "بیژه هه میا نه ز دی زفرم". به لی ده می نه ز ل سهر ملی خو
زفریم، لمن به رزه بوو نزانم کیشه چوو، روزه هلات، روزه نانا، هه چکو نه ز کووره بووم
من نه دیت... بپ ۱۰۸."

ئیدیولوژی یا سیاسی و شوهرشی د رومانیدا

ئیدیولوژی.. د ساکارترین پیناسه یا خوه دا زانستی هنران، نانکو کومه کا هنرانه
کو ب ریکوپیکی هاتینه ریکنخستن. نه ف تیرمه ل داوی یا سه دی هه زدی بو جارا ئیکی ژ
لای کونت "دیسوت دی تریسی / ۱۷۵۵-۱۸۳۶" فه ژبو پیناسه کرنا زانستی هنران
هاته بکارئینان. لی دگهل به ربه لافوونا فی تیری، ئیدیولوژی ژ چوارچو فی زانستی
هنران فره هژ لیها ت کو سیستمی هزری و دلینی ب خوزه دگریت و ل هه مبه ری
جیهانی و جفاکی و مرو فی ب گشتی، ده برینی ژ هه لویستی که سان دکته. ویلارد
مولینز و هسا دینیت کو هه ر ئیدیولوژییه کا هه بیت ژ چوار نه له مینتین سه ره که پیک
دهیت:

۱. فره بکاریت هنر و باوه ری و به هایان دانیت و ناراسته ی خه لکی بکته کو
دی بنه شه نگیستی بنگه هین ژبو نانا کرنا ره فتار و هه لویستان.
۲. فره بکاریت ره فتار و هه لویستان ل گوره ی بنه مایی هزری بی باوه ریگری
دناؤ خه لکیدا ب نازرینیت و به ر ب سه مته کا دیار کریقه ناراسته بکته.
۳. فره باوه ری ب ئیدیولوژیی ژ ناستی زانین و تیگه هشتنا که سی باوه ردار
بهیتر بیت، چونکو هیزا هه ر ئیدیولوژییه کی د باوه ری و ئیمانیدا به. نه دووره هه ده ک

جاران هزرین ئیدیولۆژیی نه تەقاف و کاملان بن، یان ژى شاش بن. لى باوهرى و بهرهفانى يا خەلكى پاراستنا دۆماندنا وى دكەت و خەلك ژبهر هيزا ئيمانى كيماسيان نا بينيت.

۴. فەره هزرین هەر ئیدیولۆژییەكى تا راددهكى زۆر لۆژىكى و ئىكگرتى بن.
ب فى چهندى ژى ئیدیولۆژى ب كۆمه كا چهلك و تىگههين مينا ئابورى، فىر كردن و پهروهده، ياسا، ژىنگهه، ئايين، نهتهوه، مشهختيون و پرسين لهشكهريقه ههقبهنده. تىگههئى ئیدیولۆژى ل گورهى سيستم و كلتورى پاشخانى جودايه. تىگههئى ماركس ژبو فى تيرمى دهبرينى ژ سرۆشت و شيوازى وان هزرين رهنگدانهفيا بهرژهوهندى يا تهخا دهستهلاتدار دكەت كو دگەل حەز و هيفى و ئارمانجىن ههفوهلاتى بين جفاكىن سهرمایهدار ناگونجن. ههروهسا پروفیسۆر كارل مانهايم ددهته خويا كرن كو ئیدیولۆژيا، ئەو هزرین موشهوههين دهستهلاتينه ژبو پاراستنا سيستمى جفاكئى ههبي يان چوويى، يان ژى دهبرينه كا هزرى يا گرۆپه كئيه ژ گرۆپان كو دبته پالدهر و هاريكار ژبو ب جهئنانا ئارمانج و هيفى بين خوه. هنده كين دى ههنه دبترن كو ئیدیولۆژيا نهفيونى رهوشه نيرانه، چونكو ريكخستۆكه كه ژبو تىگههشتن و سرۆفه كرنا جبهانا جفاكى و ل سهه شهنگستى هندهك بهها و تىگههين قهبولكرى د هئته ئافاكرن كو ههولدهت جفاكى ژ رهوشه كئى بهر ب رهوشه كا دى يا باشترقه بهت.

ل گورهى باوهرى يا هەر ئیدیولۆژییەكى، ئارمانجا سهره كه بهرژهوهندى يا گشتيه و ب ئیدیولۆژيا بهربهلاف د هئته نياسين. د هەر ئیدیولۆژییە كا بهربهلافدا سئ تهخين هزران دنافدا د هئته بهرجهسته كرن، تهخا ئىكى هزرين دهستهلاتدارن كو د بهرژهوهندا بلندا دهستهلاتيدانه و ب رىكا دهزگههين راگههاندنا وهلاتى د هئته بهلافكرن، ههمنى ريكين رهوا و نه رهوا ژبو پاراستنا فان هزران د هئته تهرخانكرن. تهخا دووى هزرين دهستهلاته كا بۆرينه كو هههچهنده خودان و پاريزهريين فى تهخا هزران دناف دهستهلاتيدا نهماينه، لى ئاكام و بنه ما بين وى دناف خهلكيدا بهربهلافن (چ ب نهئى بن يان ب

شیوه‌یه‌کی نەرسته‌و‌خوئی ئاشکرا بن). ته‌خا‌سی، ته‌خه‌کا‌نو‌و‌یا‌هزرین‌شوره‌شقان‌و‌یا‌خیبویی‌یه، ژبو‌رزگاری‌و‌نازادی‌ل‌دژی‌ده‌سته‌لاتی‌کار‌دکه‌ن‌(۱).

ل‌گوره‌ی‌فی‌پیناسه‌یا‌کورت، ئیدیولۆژیا‌نقیسه‌ری‌د‌رۆمانیدا‌به‌لی‌و‌ئاشکرایه‌.

ئه‌و‌ژی‌ئیدیولۆژیا‌وله‌تپاریزی‌و‌ژیاتی‌یا‌ملله‌تینی‌یه‌ل‌ده‌ف‌کارا‌کنه‌رین‌رۆمانی‌کو‌همی‌کوردن‌و‌د‌چوارچۆفی‌کلتۆر‌و‌جفاکی‌کوردیدا‌د‌ژین‌. ل‌ده‌سپیک‌ئیشاره‌ته‌کا‌بله‌ز‌دده‌ته‌هه‌بوونا‌دیروکه‌کی‌کو‌به‌ره‌می‌هزر‌و‌که‌دا‌باب‌و‌باب‌کالکین‌فی‌وله‌تیه‌. ده‌می‌کورین‌باب‌به‌رزه‌بووی‌په‌نای‌دبه‌نه‌جه‌م‌هوستا‌حوسینی، خویا‌دیت‌کو‌"په‌رچ‌و‌بری‌و‌ریه‌و‌سمیل‌بیت‌بووینه‌ئیک‌وه‌ک‌که‌شکی‌سپی‌لسه‌ر‌میره‌کا‌پاقر‌روینشتیوو‌کتیه‌کا‌زه‌ر‌دده‌ستی‌دا‌بوو...‌بپ‌.۱۰"‌ئه‌ف‌وه‌سفا‌هوستا‌حوسینی‌ب‌کاله‌پیری‌و‌هه‌بوونا‌کتیه‌کا‌زه‌ر‌(په‌ر‌که‌فن)‌دده‌ستاندا‌ئیشاره‌ته‌که‌ژبو‌هه‌بوونا‌دیروکه‌کا‌دیرینا‌تایه‌ت‌ب‌ملله‌تی‌کوردفه‌. دیرۆک‌د‌کۆکا‌خوه‌دا‌ژیده‌ره‌کی‌گرنگه‌ژبو‌مفا‌وه‌رگرتن‌ژ‌سه‌ربۆران‌و‌هانده‌ره‌که‌ژبو‌هه‌ستکرن‌و‌زانینا‌تایه‌تمه‌ندی. ئه‌ف‌ئیشاره‌تا‌بله‌ز‌و‌بیئاگه‌ه‌دبته‌بنه‌مای‌سه‌ره‌که‌یی‌دانانا‌یان‌په‌ژراندنا‌ئیدیولۆژیا‌شوره‌شگیژ. هه‌لبه‌ت‌چ‌وه‌رگر‌نه‌کارن‌هه‌بوونا‌دیروک‌و‌تایه‌تمه‌ندی‌ماندلا‌بکه‌ن‌. ئو‌و‌ژبیر‌نه‌کریه‌کو‌ئوبالا‌به‌رزه‌بوون‌و‌نه‌ده‌وله‌مه‌ندی‌یا‌دیروکا‌کوردی‌بیخته‌د‌ستوویی‌داگیر‌که‌راندنا‌. ئه‌فه‌ژی‌پالدانه‌که‌کو‌ئه‌گه‌ر‌ئه‌م‌خوه‌ب‌فی‌بنه‌مای‌گرنگه‌گری‌نه‌ده‌ین‌و‌باوه‌ری‌ب‌تایه‌تمه‌ندی‌یا‌ملله‌تی‌خوه‌نه‌ئینین، نه‌دوره‌کاره‌سات‌دووباره‌بن‌و‌هه‌رده‌م‌به‌رده‌وام‌بن: "ژ‌وی‌رۆژی‌من‌زانی‌کو‌میژوو‌فه‌گه‌هاستنا‌هنده‌سه‌ره‌تایه‌ل‌دویف‌میزاج‌و‌که‌یفا‌سولتانی‌وی‌ده‌می...‌به‌لی‌ژبه‌ر‌مه‌چ‌سولتان‌نه‌بوون، میژوویا‌مه‌ژی‌بو‌مه‌یدانا‌زۆرانبازی‌کو‌پرانیا‌وان‌دوژمن‌بوون، ئه‌فجا‌وه‌ک‌وان‌دفا‌بخو‌نقیسی‌و‌بو‌مه‌وینه‌یه‌که‌ره‌ش‌و‌کریت‌دروست‌کر...‌بپ‌.۱۹"‌پشتی‌فی‌ئیشاره‌تا‌بله‌ز‌ئیکسه‌ر‌خوه‌داهیلایه‌دنا‌ف‌بابه‌تی‌ئاینی‌و‌بابه‌تی‌ژ‌هه‌فجوداهی‌یا‌ئاینیدا، کو‌وه‌کو‌پرسه‌کا‌گیانی‌و‌وله‌تیوونی‌یان‌ژی‌وه‌کو‌پرسه‌کا‌سیاسی‌و‌

ئابوری و جفاکی د هېته نازراندن. نهغه ژی ب ریځا فهگیرانا سهرهاتی یین پرۆسه یا سهره به لیلکی هاتییه خویا کرن:

- لی نه گهر ئیکی خوه نه رازی کر با دا بیژن کو کافره و ژ ئولی خودی و پیغه مبهرا یی دهر که تی.. بپ ۱۶.

- ل فی شهر یی سستی بکهت یان خو فه دزیت نهو یی ژ رییا خونکاری دینی ئیسلامی یی دهر که تی و خوینا وی حه لاله بیته رژتن... بپ ۱۶.

- وان پرۆ پاگه نده کرن کو نهغه شهر یی ئیسلامی دگهل کو فرییه... بپ ۳۷.

بنه مایی هزرا ده سپی شخه ر ژبو پیگیری و پایه ند بوونا ب ئیدیولوزیا ملله تینی کو دیروک و زمان و سهر بۆرین کاره ساتاوی یین ژیا نا خه لکینه. رهواتی یا فی بنه مایی ژی ب رهوشه نیبر کرن و هشیار کرنی د هیتته نه انجامدان. لی ههروهک مه گۆتی کو فهره ب ریځا هوره بایی مهژی (عاصفه الدماغ) بیت کو ههمی گوهدار پشکداریی د دانوستاندی و پیشکیش کرنا هزراندا بکهن کول داویی بنه هزر و ده سپی شخه ری یین وان ب خوه. نه گهر نه، باوه رکرن کاره کی نه هیسانه. ههردهم ئافا کرنی رهنج و خه باته کا مه زن بیی دقیت، لی ویران کرن و دهست ژی بهردانی ژ برپاره کا سهری پیی تی ناپهریت. کاردانه وه و ههلو یستین بهر کار بو فی ههولدا نا سهر که فتی دژاتی کرنا سهره به لیلکی و نه پشکداری کر نه د له شکه ری خونکاری ئیسلامیدا. ژ لایه کی ديقه ژی ژییاتی یا مرؤفی ژبو ئاخ و وهلاتی ته رازوویا دین و دوزا وهلاتینی ئالیسه ننگ دکهت.

نهم کوردین بهری نهم ئۆلدار و دیندار بین. ئوو چ جار ان سهر دینداریی ملله تی مه نه هاتییه ته په سه رکرن و سپر گونکرن، لی ههردهم سهر وهلاتینی و ملله تینی یه ب دهستین ههقدینین کوردان تۆشی دهرده سهری و کاره ساتین مرؤفچیکه ر دین. یا ژ فی خرابتر ژی، دوژمین کوردان ههردهم کارتا دینی ژبو دووبه ره کی و ههفرکی یین وهلاتینی بکار ئیناينه و کورد وهکو بهر کین شه تره نجی هاتینه زینکرن و لفاندن. نهغه

هزره د کۆکا خوه دا ئیدیولۆژییه کا ب هیژه کو کهسی کورد باوه رییه کا موکم بی بینیت و خه باتی بو بکهت.

نفیسه رهوشا شهرقائین کوردان د سهفه بهللیکیدا خویا دکهت کو "ههر ئیکی چاؤل دهرفهته کی بوو خو قورتال بکهت و باز دهت.. بپ ۱۸." هه چهنده د کلتوری کوردیدا رهفین شهرم و فهییه کا مهزنه و نه دووره چ جارن وه کو عارهک ژ مرۆفی فهنبیت، لی چونکو ب ته عداپی و ب نافی دینی د برنه شه ره کی کو ژبلی بهرژه وه ندین تایه تین دهسته لاتداران چ هه فهندی ب ئایینه نه بوو، لهوا هه ردهم ژ شه ری د ره فین و فی ره فینی وه کو به هانه کر نه کا دهروونی پتر نیژیکی ئیدیولۆژیا دۆزا وه لاتی دکرن:

- مرۆفه هه که سه ر ناخا خو رابوو نهو خیرا وی خلاس، سی چاریکیت باوه ری ئیمانا وی نامینیت... مرۆفی بی ناخ هه ر مرۆفه نینه... نه، نه ژ کومه لی بالندا و گیانه وه ران ژی نا هیته هژمارتن چونکی وان ژی هیلین و هه شاریت خو هه نه... بپ ۴۰.

- مرۆفه بی وه لات قهت چ بهایی خو نینه، وه لاتی مرۆفی دایکا مرۆفیه.. چهوا نهو ژنکا مرۆفی دهینته دونیایی تنی نهو دایکا مرۆفیه و ناهیه گوهارتن، وه لات ژی هۆسایه... بپ ۴۱.

- مرۆفی شوره شگیر ژ مرۆفی به ره لالا و میتافیزیکی جودایه، چونکو نهو هه ر سه ح دکه ته دویر، دقیت ژیانی پیشفه بهت و بهندی چ هزریت خه یالی نینه.. بپ ۳۲.

نهؤ ژبیاتی و وه لاتپاریزی یا شوره شگیر خه باتی بو دکهن، نارامیه کا دهروونی دده ته خوه یی مرۆفی ب خوه ژی. مشه جارن شوره شگیر دده نه خویا کرن کو خه باتا وان ژبو زارۆکین پاشه رۆژییه و چ بهرژه وه ندا وان یا هه نوکه یی تیدا نینه. هه رچهنده د پرانی شوره شاندا، تا راده کی زۆر رفیشتین پاشه رۆژی به ره ده می شوره شی دخۆن. لی شوره شگیر د کۆکا خوه دا و د سه رده می بریار دانا شوره شکر نیدا هه لویسته کی هه ژی و پایه دار بو خوه یی خوه تۆمار دکهت و غرۆرا خوه یا جودا کرنی و هه ژیتی بی تیر دکهت. نه فجا شوره شگیراتی ئاکامه کا دهروونی یا پۆزه تیف دکه ته سه ر که ساتی یا

مرۆڤى و ھەموو گرى و داكەفتىن مرۆڤى بى ھەڤسەنگ و نورمال د بن. ب فى چەندى ڤى دوزا كەسوكى يا مرۆڤى ب دوزا كوما مللەتيفه د ھىتە گرىدان و دىتە ئىك دوز. ئەو كەسى زولم و ستەم لى د ھىتە كرن و د رەوشەكا نالەبارا ڤانيدا دڤىت، ڤو باشتلېكرنا رەوشا خوە شورەشى دكەت، يان ڤى ب كىمى ڤو ھەڤسەنگرنا وى ھەستا ستەمدىتى و لاواز ل ھەمبەرى ھىزەكا مەزن شورەشى دكەت. ئەڤجا د كەفتە دناڤ كوما كەسىن ھەڤدەرد و ھەڤڤىازدا، دوزەكا مەزنتە و گشتىتە و بلسنتە ڤوما دوزىن بچووك پىك د ھىتە و ئىدىولۆڤيايەك پەيدا دىتە كو دىڤىڤىڤى ئىدىولۆڤيا شورەشى. ل ڤىزە ڤى ئەم دى گەھىنە بنەمايى سى بى ئىدىولۆڤيايى كو ھەبوونا باورەيەكا موكمە. ب ھزرا من باورەرى و رەواتى يا دوزى ھاوكىشەيەكا ھەردوو لا ھەڤسەنگە" چەند دوزا مرۆڤى رەواتر و ھەڤىتە بىت، باورەرى يا مرۆڤى ب دۆماندىڤ دى ب ھىتە بىت، ھەروەسا ڤى رەواتى يا دوزى باورەيەكا موكمە و ب ھىتە پەيدا دكەت. ئانكو ب كورتى ئەم د كارىن بىڤىن كو ھەردوو بەرژەوەندى بىن كەسوكى و گەلېرى د خالا باورەرى پىكرنېدا ھەڤ دگرن و خوەيى ئىدىولۆڤيايى بى ئاڤا دىتە: "ھۆستا حوسىڤى ڤەدگىرا كو چ كوردى ڤ عەسكەرى ئوسمانيا ڤەڤەڤىاى ل وڤرى بوو.... بپ ۵۲."

بنەمايى داوېى ڤى كو ئىكگرتن و لۆڤىكى يا شىڤازى دەبراندنېيە، ڤ رىكويىكى يا ھەرسى بنەما بىن ڤىگوتى پەيدا دىتە، لى ڤەرە كەسانىن رەوشەنېر و شارەزا كو خوەدى سەربۆرەكا جڤاكى بن كو سەركىشى يا ب رىڤەبرن و رىڤىشاندەرى بكن. ئو ئەڤىيە دىتە ئەگەرى پەيدا بوونا رىكخستن و رىكخراوېن ئىكگرتى. ھەر رىكخستنەكى ڤى پىدڤى ب جەڤەنگەكى پىرۆز و باورەپىكرى ھەيە و سەركىشەك يان كۆمەكا لىدەران نوونەراتى يا ڤى جەڤەنگى پىرۆز دكەن" "دڤيا باورەيەكا موكمە ھەبىت كو پاشايى كوردا كەسەك دەسەر وىدا نېنە، ئەو ڤى بى دىخەبىت بو دىن و دونىايى... بپ ۴۹."

ئوول گورەى تەخىن ھزرى يىن د چوارچوقى ئى ئىدىيولۆژيا نقيسەرى كرىيە ھىقىنى بۆيەر و فەگىرانىن رۆمانا خوە، ھەرسى تەخىن ھزرى يىن سەرەكى ديار و تاشكرانە. تەخا ئىكى يا ھزرى كو ب ھزر و ئىدىيولۆژيا دەستەلاتىقە ھەشەندە. ب درىژاھى يا ھەمى بۆيەرىن رۆمانى، ئەو دەستەلاتا شۆرەش ل سەر د ھىتە كرن، ھەردوو دەستەلاتىن توركى و عىراقىنە "ناخافتن و گۆتن دگەل ھەو ھەرامە، ھەل بن ھەى نىشى ئەتاتورك و عەفلەقا.... بپ ۵۸." ئەف ئىشارەتا كورتا ب فان ھەردوو ناپىن نە كورد" كەمال ئەتاتورك كو دامەزرىنەرى دەولەتا نوو يا توركىيە و مىشيل عەفلەقى دامەزرىنەرى حزبا بەعس كو حزبا دەستەلاتدار بوو ل عىراقى. ھەر ئىك ژ فان ھەردوو سەر كوردە يىن دژى كوردان ب رىكا رۆيىمىن خوە كۆمەكا دەر دەسەرى و كارەساتان ئىناينە سەرى مللەتى كورد.

ھەروە كو مە گۆتى رۆمان ل سەر دەمى كۆچا مليۆنى يا مللەتى كورد ل كوردستانا عىراقى دەست بى دكەت و ب رىكا ھندەك تەكنىكىن ھونەرى يىن فەگىرانى و فلاشباكىن دىرۆكى بەرى خواندەفانى ددەتە رەوشا كوردان ل بن دەستەلاتا ئوسمانلىيان كو ب ئىنانا ناپى ئەتاتوركى دەر بىنى ژ تەخا ھزرى يا دەستەلاتدار ل توركىيە دكەت. ئو تەخا دووى يا ھزرى د دانوستاندن بەردەوامىن دناقبەرا ھەردوو رقىشتىن كەفن و نوودا خويا دكەت. رقىشتا كەفن كول بن ئاكاما چىرۆك و سەربۆرىن ھوستا حوسىتى و عەزىزى مەلا عەلى ب رابردوويەكى نە گەھشتىيە چ ئەنجامان د ژىن و شەھنازى بى دكەن. ھەرچەندە ئەو دەستەلات و جفاكى ئەو شەھنازى بى دكەن نەمايە و چ ئاكامىن بەرھەست ژى نەماينە، لى ھەر پىقە گرىداينە و بى دژىن. ژ لايەكى دىقە رقىشتى نوو ب چافەكى گۆمانكى و مشت پرسیار سەح دكەتە وى رابردوويى و پلانن ژبو دارىشتنا ئىدىيولۆژىيەكا نوو دادنن. ئەف ھەفركى يا دناقبەرا كەفناى و نووياتىيدا، شۆپارىزى و نووخوازييدا، بىافەكى مەزن ژ رۆمانى فەگرتىيە (د پەرەگرافەكا دىدا دى پتر ل سەر راوہستىن).

ل گورهی بیردزین شوره شگبیری و سهربورین وه لاتان نافیی تومیدی ددانه سهر فان جوره حزان، چونکول وی باوه رینه کو هدردهم ریژگهها بزافا ملله تان سهرکهفن و گهشتنا تومید و حزین خوه یین رهوانه. لی خهون ههلوهسه و وههمین هزرینه مروفا خوشی و ههفسهنگی یا خوه یی دپاریریت. د ویزهیدا خهونی رامانهکا مهزنتر ژ قالبی خوه یی فهرهنگی هدی و جهی تومید و هیفی یین رهوا دگریت. د ههمی سهردهم و جهاندا خهونین نقیسهران پروژه یین نازراندن و هاندانا خهلیکینه ژبو خهبات و خوراگریهکا دیارگری ل گورهی لهحزه یا دیروکی یا جه و سهردهمی. نقیسه ب ناشکرایی ئیشارهتی ددهته فی خهونا ههی و دبیریت: "مه خهونیت خوش و مهزن و بهربه لاف ههبوون، نه ل ژفان بووین جاره کی نهو خهون دی بته تشته کی بهرچاف و تیدا بژین... بپ ۴۳".

د دریزاهی یا دیروکیدا خهونا ملله تی کورد نهو بوویه کو خوهدی هیژ و دهستلاتهکا خوهسهر و نازاد بیت. ژبو ب جه ئینانا فی خهونی ژی سنسلهکا دریز ژ شورهش و سهرههلدانین گهلیری کرینه کو ب هزارهها گیانین خورت و خوینگهرم بووینه قوربان. نهفجا بابه تی دهولهتا کوردستانی و خوهسهری یا کوردان دناف ههمی ژانرین ویزهیدا و ب شیوازین ههمه جور دهینه دیتن. نقیسه ری رومانا گهریان ل بابی بهرزه قوناغ ب قوناغ و بویره ب بویره دگهل فی خهونا دیرین ژبایه و ب ناوایه کی ناگهدار یان ب بیئاگههی نهف بابه ته خوه دهافینه دناف بهرهمی وی یی نقیسیدا.

د فی رومانیدا ههمی فلاشباک و سهربورین رهوشه نیری یین نقیسه ری ژبو دیتنا دهستلاتهکا بهرزه بوویی یان بهرزه کری ب ریکا لیگهریان ل بابه کی بهرزه دکه فنه کاری. خوشی یا بلهز و دژم کورتا سهرههلدانا بوهارا ۱۹۹۱ی و کوجا ملیونی یا ملله تی کورد د که ته کلیلا فه کرنا ده رگههی چوونا دناف بابه تیدا. ل ده سپیکتی تبلا خوه دادنیه سهر برینه کا کوور و ههودایی کو ملله تی کورد دناف سیسته می دوو جه مسهریی دونیایدا هدردهم ل بن گه فا گورگان و تاریستاییدایه. بهری بهرزه بوونی باب خهونه کی دبیریت: "من ددیت ههیف یا ژ ناسمانی بار دکهت و بهره ف روژنافای

دچیت.... گازی ههقی دکهین کو نهچیت و دونیایی ل مه تازی نهکەت... پاشی ههقی بو دوو کەر و کەتە خاری، دونیا تاریستان بو، دەمی ئەم ب گری و خەم زفرینە گوندی دبینین رەفدەکا گورگا هیرشا دەینە سەر گوندی و ئەم هەمی بی دەستەلات کەوێرکانی دکهفته مه و ئەم درهفین... بپ ۱۲.

ئەف خەونە رەوشا سەرەکی یا هەنۆکەیی و دیرۆکی و پاشەرۆژی ژێ خویا دکەت کو مللەتی کورد زیکفەقیەتیایی و پەرت و بەلاف و بی دەستەلاتە. د فی فەگیرانیدا بەحسی پراپا سەرەلەدان و شۆرەشین کوردی دکەت (یان ب کیمی ئەم وەسا تی دگەهین). جارنا بەحسی گوندی و سەرھاتی یین ھۆستا حوسین و عەزیزی مەلا عەلی دکەت، کو بەحسی کلتۆر و ناکاما داگیرکەران ل سەر چەمکی تێھزرینا گوندیان خویا دکر. جار بەحسی باژیری و رەفی و رەفقیین رژیما بەعسییان دکەت کو ئیشارەتەکە ژبو سەرپۆرین تەعلین بەردەوام ژ لایی سیاسی و دەروونیفە. جار ژ ب ریکا ھورەبایی مەژی پشکداری یا پەھلەوانین رۆمانی دکەت کو ھزرکرنەکا رەخنەیی و ھەلسەنگاندنەیی ژبو ئەوا بووی و ئەوا ھەبی و ئەوا فەرە بەیت پیشکیش دکەن، کو ئەفە ژ د کەفتە د خانا ئیدیولۆژی یا سیاسی یا نفیسەریدا ژبو ئافاکرنا دەقی خوەیی ھونەری. ئەف تیکرەسی یا نفیسەری د بۆیراندا چیکری، سەرەرای خۆشی یا وی یا ھونەری، ھەر وەسا نازرانندەکا ھزریە ژ کو بەر ب پڕۆزەیی دانانا خەونەکیفە بچیت:

- دەم ئیشارە و باژیر ب ھیمی و ترس ل ژیر سیبەرا چافدیپا سانسور و دویفەلانک و توپلەکیٹ رژیمی... بەلی بقی تەرز و دەست و داری ب ھیمی ب ریفە دچوو دەولەت سەری قامچی و زیندان و عەریف خەلیل و رەفقیٹ ژ تولکی مشەتر... بپ ۲۰.

- بەلی وی ئیشاری گوتگوتکەک بەلاف بوو.. ئەو ژ گوتن کەرەکی ئەلجەیش ئەلشەعی دقیت بو خاری... بپ ۲۰.

- هنده کا ب تېله فونا زانی و هنده کا دگوهی ٹیک و دوو دا دگوت... هر
ٹیکي ب رهنکه کی کاری خو ذکر کا دی سوبه هی چ کهت... هلهی بابی وی خو ل
کونجه کی فه شیریت... بپ ۲۱.

- سولتانی خهوی وی شهفی ژ باژیری بارکر... نهفین ب باوهر نه دفییا چ جا
تفهنگا داگیر کهرا هه لگرن بو وان باری سهر باری بو... بپ ۲۲.

مه نافی فی تایتلی کره پروژه بی دانانا خهونه کی، چونکو ب شیوازی پروژهی
بویهر داینه بهر ٹیک و دانانا خهونی ژی ژبهر هندیه کو خهونه ک بیت ل دویف
ئیدیولوژی یا نفیسهری ژناف خه لکی هه چکوهه بی خواستی، نه ل دویف وان خهونین ب
جه نه هاتی بن. ژبو دانانا ههر پروژهیه کی فهره ل دهسپیکي نیشارهت ب پاشخانا هزری
و نابوری و جفاکی بهیته دان و پاشی ب ریکا هه لسه نگاندا پاشخانا هه بی و پرکونا
که لیبین ریگر و فالو پروژه د هیته فهرز کرن. نفیسهری ب هه می شیان و سه یورا خوه
یا نه پستمی هه ولدایه کو تیروژکین رو ناهیبی بهرده ته سهر ئیدیولوژی یا هزری و دوزا
رهوا یا ملله تی کورد و خالین ناسته نگ و داکه فتنی شروفه کهت. نهو بابه تین
نفیسهری ژبو دانانا فی پروژهی کرینه که رهسته یین خام و فه گیرانا بویهرین چیروکی
بی دۆماندین، ب شیوهیه کی راسته وخو یان نه راسته وخو د باز نه بی فان بیافاندا دزفین:

أ. ههفر کی یال سهر دهسته لاتی

ب دریزاهی یا دیروکی و ل هه می جه و سه رده مان، سحرا دهسته لاتی و مولکداری
هه ردهم سه ده می سهره کی ههفر کی و جهنگ و شه رین دۆمدریژ و ویرانکه ر بوویه. نهف
ههفر کییه د هه می جفاکاندا هه نه (چ دیمو کراسی بن، عهسکه رتاری یان ئوتوکراتی یان
ژی دکتاتوری بن). د هه می سیسته ماندا ههفر کی و کیپر کی یال سهر ب دهسته ئینانا
دهسته لاتی هه یه و بهرده وامه. مشه جارن د فی کیپر کی یال سهر دهسته لاتی (نه مازه د
وهلاتین بندهست یان نه دیمو کراتیکدا)، دوزا سهره کی و نارمانجا وهر گرتنا دهسته لاتی د
هیته پشتگوه هافیتن و تنی خوهی دهسته لاتی دبیته دوز و نارمانج. نه م بهحسی وهلاتین
خوه سهرین نه دیمو کراتیک ناکه یین، لی نه م دی بهحسی کوردستانا هه ژار و بندهست

گهلیری یا مللهتی کورد، نقیسه ناماژی ب دوو شکستین مهزن ددهت کو ب هزرا من شکستنا ئیکی بهحسی نسکویا شورشا ئیلونا مهزنه ل ساللا ۱۹۷۵ ی. ئوو شکستنا دووی ژی ئەڤ کۆچا ملیونی یا بوویه سهدهمی نقیسینا فی رۆمانی و هزرکرن د چیکرنا خهونه کا دیدا. ل شکستنا ئیکا وهسا پیشین بو هاتنه کرن کو دی بیته سهربۆر و مروف دی موخل و بیژینک بن. ئەڤه ژی ل گورهی زانستی دهروونی کریاره کا ساحلهم و سروشتیه کو ههر سهتمینه کا ب کهفته د ریکا مروفیدا، دی بیته سهربۆر و شارهزایی ژبو ههسهنگ کرن و خوهپاراستنی ژ سهتمین ددویقدا. ل نقیسه ب رهشینییه کا دلسۆزفه خویا دکهت کو وهسا دهرنه کهفت و متایی خه لکی ژ سهتمینا ئیکی وهرگرتی: بهرزهبونا بابی و ژدهستدانا ئیکگرتنا ههیی بوو ل سهدهمی شورشا ئیلونا مهزن: "بهلی دهمی بهنجا سهتمینی ئەم بهرداین، مه زانی ئەم کهتینه بنی بیرهکی، مهزنین و گرنگترین تشتی مه ژ دهستدای ئەو ژی ئیکبوونی خاترا خو ژ مه خواست... بپ ۴۳".

ئەڤ ژیکهههتیان و پهرت و بهلاقبوونا شیانین ههیی بین دۆماندا خهباتی ژبو چیکرنا خهونا چاهه ریکری، بهری نقیسهری و وهرگری پیکهه ددهته فهراتی یا ههبوونا دهستلته کا ئیکگرتی و ب هیژ و پیروژ. چونکو ل گورهی هزرین پیشکیشکری "ههفرکی و دووبههکی ب نهبوونا دهستلته کا هیژدارفه ههقیهندن، ئەڤجا ژبو فهگه راندنا ئیکگرتنا مللهتی، فهره دهستلته (باب) ژی فهگهریت. هههچنده نقیسه ب دیژی و تیروتهسلی بهحسی ههفرکی یا دناقههرا کهفن و نوویاتییدا دکهت. ل د نههۆشی یا خوهدا ههر حهیران و تامهزرووی بابی بهرزیه. ب هزرا من ههمی ئیشارهتین بابی بهرزه و ئەو دهستلته ب کوفان و حهسههغه هاتییه ژ دهستدان، ناماژییه بو شورشا ئیلونا مهزن و موستهفا بارزانی کو نقیسه ب خوه ژی ئیک بوویه ژ پیشمهه رگه و هاندهرین گهرمکرنا روحا شورشی. ئەڤ ئیشارهت و ههپاره بین نههۆشی یا نقیسهری دهمی سهتمینه کیدا د کهفته دناڤ هۆشیدا و نقیسه نهکارت ب چه مک و ئەله مینتین کهتواری بین بهرجهستهیی سههدهریی دگهل بکهت، دیسا بهری وی ددهته

خەونى و ب رىكا خەونەكى كو دگەل بابى بەرزە يا دىتى، نەھۆشى يا خوە قالا دكەت: "نەچە جارەك دن مە نەھیلە فى رى و رىيارا تارىستانا ئەم لى دچىن، نە وژدانە مە بەھىلى، من دقيا رابەقە و رى لى بگرم، بەلى نەشىام رابم پىت من نەھاتنە بەر من... پ۶۳."

ئەۇ يىقە گرىدانا ب ھەبونا بابى بەرزەقە، ئالاقەكى دەروونى خوە ئارامكرىيە، يان ترسەكە ژ نەدىارى، يان ژى پىشىنى يا ھەولەكا پىشوختا خوە دووركرىيە ژ سەرگەردانى و بى سەرى كو ھەمى كەس ددەمى نەمانا سەرى سەمبانا دى بىنە سەر. ئوو چونكو ھەر بزاقەكا نەتەوھى يان جفاكى پىدقى ب ئىدىولوژىيەكا سىياسى يا ئاشكرا و جەقەنگەكى سەركرە ھەيە كو خەونىن رەوا يىن خەلكى بو و بى ب جە بىن. ئوو نقىسەرى ژى خەونەكا مەزن ھەيە و ل ھىقىيە كو ب جە بەھت، ئەقجا ب شىوھەكى نەھۆشى بەر ب شۆرەشا ئىلونا مەزن و سالانىن مللەت ل چاقەرىيە ھەلگىرسانا شۆرەشەكا دىقە دبەت. ژلايەكى دىقە ژى ئەگەر ئەم فى رۆمانى وەكو دەقەكى ئىكگرىتى گەھاندنا پەيامەكا و پۆھى و ئىدىولوژى يا سىياسى وەرگىن. دى بىنن كو نقىسەر پىشتى وى ھەمى لىگەريانا بېھۆدە يا ل بابى بەرزە، سەرى وەرىسى ئۆمىدەكى د گرىت و د كەتە ددەستى خواندەقانىدا كو ب ھەثرا خەونا ب جە نەھاتى بىخەنە بەر بەحس و خەبەران:

- من بى دىتى بەلى ھەر وەك خەونەكى بوو، بو من دئاخفت و دگۆت "بېژە ھەميا ئەز دى زقرم". بەلى دەمى ل سەر مىلى خو زقرىم، لىن بەرزە بوو نزانم كىقە چوو، رۆژھەلات، رۆژئاقا، ھەچكو ئەز كوورە بۆم من نەدەت... پ۱۰۸.

- رۆژەكى نۆچەيەكى نوى پەيدا بوو، ئەو ژى كاغەزەكا دەست خەتى وى يا ھاتى، ئەۇ كاغەزە ھاتە وپنە كرن و دەست خەتكرن و دەست بو بى دى دەھاتە قەگھاسن... پ۱۰۹.

ھەلبەت ئەۇ پىشىنى يىن گەشېنەنە ب ھاتنا بابى بەرزە، دەسپىكا پەيدا بوونا رىكخستىن نەپنى يىن پىشتى نىسكو كا شۆرەشا كوردى بوون. ئەقا فى چەندى ل بەر مە

ناشکرا دکەت، ئیشارەتا مەرەمدارا نقیسەرییە دەمی بەحسی دوو شکەستان دکەت و د شکەستا ئیکیدا باب بەرزە دبیت و مللەت ئیکبونا خوہ ژ دەستدەت. ئەو ب خوہ ژى هەر وەسا روودایە" پشٹی شۆرەش شکەستی و دەستەلات دەر بەدەر بووی و مللەت کەفتییە بن دەستی رژیما عراقی و تەسلیمی چارەنقیسی خوہ یی نہ ب دل بووی. کۆمەکا ریکخستن و ریکخراوین جوداجودا ژ لەشی وەستیایی شۆرەشی فەبوون و هەفرکی ل سەر دەستەلاتا بابی خیزانا شۆرەشی دکرن، مشە جارن ژى ئەف هەفرکیە ب شیوەیی ویرانکەری شەڕین براکوژی دەتە دەرپراندن. لی خەون مافەکی رەوایی هەر کەسەکیە و چ باج و خەراج ل سەر نیین، نقیسەر ژى خەونان ب هاتنا بابی بەرزەفە دبیت کو دوماهیەکی بو هەفرکی یین بەردەوامین دبنە ناستەنگ د ریکا شۆرەشیدا دانیت: "بو تەر تەرە، یی ساخە و کاغەزا وی یا هاتی، قەت چ هیز نەبوون بشین بەرامبەری فی لافاوی هەندە ب پیلە راوەستن، ئەو کەسی دی ژ وی زیدەتر نینە... بپ ۱۰۹."

لی دەمی نقیسەر هەست ب هەبوونا خوہ یا بەرجەستەیی دکەت و ب شیوەیەکی هۆشدار دەیتە دناف کەتواریدا، فەدگەرتەفە هزرا خوہ یا رەخنەیی و هەلسەنگاندنەیی یا گۆماندار کو بابی بەرزە دی فەگەرتەفە و ئیکگرتنا خیزانی ئافا کەتەفە. چونکو ئەو بابی نقیسەر ژى خەبەر دەت (کو ب هزرا من مەلا مستەفایی بارزانییە)، یی مری و ل گورەى سیستەمی سەرۆشتیی دونیایی نافەگەرت. لەوا ب شیوەیەکی گۆمانکیی حەزکرنی Wishful thinking پیشینی یا بابەکی وەکو بابی د هزرا خوہا دکەت: "دبیت بابی بەرزە بیت و فی گۆلا مەند راوەستای و بەن کەفری گرتی بشلقینیت و هەمشتا بەهاری بەسەردا بیت و رامالیت و مە ژ گێژەفانک و سی رییانا قورتال بکەت و پیختە ریا راست، یان تا رۆژا قیامەتی دی هەر کاری مە بیتە گەریان ل بابی بەرزە... بپ ۱۰۹."

جفاکی دکهن. تهخا دووی ژی، تهخا شوپیاریزین تیگهه و عورفین هدی به. ل بن بههانه و تیگههین ههمهجوړ بهرگری ژ تشتی هدی دکهن و ل وی هزرینه کو نویاتی دی کلتوری تیکدهت و ژبانی تیخته د مهترسییدا.

نقیسه ری بیافه کی باش و بهرچاؤ دایه فی ههفرکی یا دناقبهرا دوو رفیشیتین پیگه گریدایدا، رفیشیتی بیره وری یین بابی و رفیشیتی یاحیی گوماندار. نقیسه ب شاره زایی فی ههفرکی ب پرسپاره کا نازرینه دهست پی دکهت کا بوچی باب و باپری وی پشکداری د سرفه ربه لکیدا کر و چ دوزهک ل گزیرته یا کریت هه بوو کو گهنجین کوردان بهر ب گزیرته یا کریتفه بچن و پشکداری د له شکهری خونکاری نیسلامیدا بکهن. ههلبهت رفیشیتی نو "ب پیقان و کیشان و نه فرۆ حوکی ل سهر دوهی ددهن. بپ ۲۳." ب فی چهندی ژی رفیشیتی کهفن و شوپیاریز گونه هبار دکهن. لی وه کو بهره فانیکر نه کا سرۆشتی، شوپیاریز ژی پرسپاره دکهن کا به دیلی ههرفنا وان دی چ بیت و چ بهرنامه یه کی دروست هدی کو شاشی یا وان پی راست بیتفه. ب ناشکرایی بهرسفا گونه هبار کرنین گهنجان ب فی شیوه پی ساکار و بهر هوز د هینه دان: "ئی باشه هوین مه بهره بابیت کهفن و دیروکا مه گونه هبار دکهن کو نه گهرا پاشکهفتن و بی دهوله تی.... چونکو باوه ری یا مه ب وهک هوین دیژن ب ئولی په رستی میتافیزیقا نزان، چ؟! ئی باشه ههوه چ کر نهفه نیقا چه رخی پیتر هوین ل مهیدانی نایدیولوزیهت و علمانیهت و نه دینی دفروشن، باشه ههوه چ پی کری، نه شهه دو بیلا ههوه حزب زیده کرن بهر دهکته نه کهفتی نیشالالا... بپ ۲۴."

ژ فی پره گرافی کومه کا بابهت و بیافین جفاکی و سیاسی خوبا دبن. نه تنی ههفرکی یا دناقبهرا کهفتاتی و نوویاتییدا، لی ههفرکی یا دناقبهرا ئولداری و نه ئولداریییدا، ههفرکی یا دناقبهرا سهله فییهت و عیلمانییدا، ههفرکی یا دناقبهرا مهژی هه نوکی و مهژی رابردوویدا د هینه دیتن. هه رچه نده نه ههفرکی یین ژینگوتی ژ لایه نی فلسه فیقه دکه فنه د خانه یین جوداجودا دا، لی ههمی پیگه گریداینه و دهر پینی ژ کیسه و ئاریشه یین ژبانا رۆژانه دکهن. لی هه زوو نقیسه ههمی چه کین

بهرفانیکرنا شوپاریزان پیشکیش دکهت و چ تشتی دی دبهرجیلکا واندا ناهیلیت:
 "بهلی قهت نزاییه کو نهفیت ل دوپفدا نه هدر چ زیده ناکه ن بهلکو دی فهریژا
 قهلمیت وان هنده ساله خهبات بو کری دی ل فی سندوقی هینه زیندان کرن...
 بپ ۳۰." نوو نقیسه ل سهر زاری پهلهوانی تی دگههیت کو بابهتی گوهورین و
 نوو کرنی دی دهر گههی ههفرکییه کا بهردهوام فهکته. نهف ههفرکی یا کو نه دووره
 بگههته ناستی کوفر کرنی و یاریکرنا ب دلینی و ههستین خهلکی ههچکوههیی: "هز
 دبیزم چونکه هم مللهتهکین ههمی تشتی بوری و کهفن دبهرتسین، ههر بازدانهک بو
 نوپخوایی ب تشتهکی کوفر دزانین، قهت ب چافهکی رهختی سهح ناکهینه دهمی
 بوری... بپ ۸۴."

ب هنرا من نهف بابهتی نازراندی ژبو هندیهه کو نقیسه بهری خواندهفانی ب دهته
 پیغهگردانا رههایی یا ب دهستهلاتا بایفه و هندهک تیرۆزکین گومانکرنی بهر دهته سهر
 و خوه ل پیروزی یا ههبوونا دهستهلاتا بابی بدهت. د پرانیا جاراندا ناستهنگا ههره مهزن
 د ریکا نووخواز و هنرین رادیکالیدا پیروزینه. پیروزی دناف ناخی جفاکیدا هاتینه چاندن
 و بوینه پشکهک ژ کلتوری ههیی کههی دناف کوما خهلکیدا. لیڈانا پیروزی کریاره کا
 نه هیسانه و نه دووره زی بیته سهدهمی ههفرکی یین دژوار و توندرهوتر زی، چونکو
 ل گورهی هنرا شوپاریزان، پیروزی جهی سنجی کهساتی و ناسناما مروقی دگریت.
 نوو ههر لیڈانهکا دژی سنجی و ناسنامی بیت، بیگومانه کو ب توندی دی هینه
 رهتکرن. لی چ نوو کرن و گوهورین بی ههفرکی ناهینه دی: "کوشتنا بابی و شکاندنا
 پیروزی دفا پینگافا مه بیت، دی هم شین خو ژ فی گریکا چهرخی بوری قورتالکهین
 و دی شین نافاهیهکی نوی لسهر بناغهکی زانستی دانین... بپ ۳۱."

بیگومانه کو نهف بانگهوازی یا رههایی یا شکاندنا پیروزی، دی بهری مروقی دهته
 وی هنری کو بیژیت ما نهف داکۆکیکرنا توندا ل سهر شکاندنا پیروزی د خوهیی
 خوهدا نه نافاکرنا پیروزیه کا دیه؟! نه گهر پیروزیه کا دی بیت، ل گورهی رههایی یا
 لیڈانی فهره نهف پیروزی یا نوو یا هیژ گهشه نه کری زی بهینه لیڈان. نهو ب خوه

پيروزي جبهه كي گرنگ دناف ناخ و دهر ووني همي خلكيدا هديه و كومه كا گوتنين مهزنان و فهيرين فولكلوري بين كلتوري داكوكي ل سهر پاراستنا پيروزيان دكهن. ب هزرا من، ههر هولدانه كا ژبو شكاندن و ليدانا پيروزي هديت، فهره نه ناراسته كرى بيت ژبو خويي پيروزي ب خوه، لي باشته سهره دهرى دگهل بابه تي پيروزي بهيته كرن. د شياندايه بابه تي پيروزي ل گوروى جه و سهرده مي بهيته گوهورين و خلك دى شيت قهبولكهت. ههروه كو د. فادلي عمه مري د كتيبا خوه يا دهر باره ي گروي نوو كرن ههروه ردا گوتي كو ههر گههه كا ديروكي، پيروزي بين خوه بين تايهت هه نه. نه گهر د گههه كا ديروكيديا پيروزيهك رهوا هديت، د گههه كا دى يا ديروكيديا دى پيروزيه كا دى جهي وي گريت، نوو في پروسى ب جفاكي گياندار ب ناه دكهت. لي د جفاكين مند و پاشكه فتيدا هه مان پيروزي د همي سهرده م و بويه ر و جهاندا ل كارن. نفيسه ري رومانا گهريان ل بابي بهرزه ژي ناگه هداري في بيروكه يا وه راركي يا گيانداره، همي ههولا وي نهوه كو پيروزي ب مهزي رابردوويشه گريدهت و د في گههه ديروكي يا نوودا (سهرده مي كهتواري روماني)، پيروزيه كا دى دانته جهي پيروزي يا گريدايي ب دهستلانا بابي بهرزه بوويشه. لهوا ديژيت: "راوهستان دجهي دا نهو ژي مرنه ب رهنگه كي دى، پيشفه چوون ژي سهد ته گهره دريدا هه نه... بپ ۴۱".

نهؤ بههانه كرنا پاشكه فتني و راوهستانا د جهه كي ديار كرى نه لقا، په هله واني روماني پالدهت كو دانپيداني ب كوشتنا بابي بدهت كو بابه كي دى ي هه فچهرخ و موديرن جهي بابي چووي يان بهرزه بووي بگريت و سهره دهرى دگهل نه له مييت و بهه ايئن هه يي بين سهرده مي بكهت:

- مهزنين چهوتي ل دهف ههوه هديت نهو ژي پيروزيا بابي يه، نهؤ پيروزيه هندي بمينيت دى پاشفه روينين بهرف پيش ناچين، چونكي مرؤف ده مي گريداي رابردوويي خوييت، نه شيت چ هنگافا بو پيشفه بهافيريت... بپ ۳۱.

- ژبه ر فې گړداني ب بايقه هم نه شين چ پنگافان بهرف پيش بچين، دى مينين گړدای دهمې بوري، هر نه داگر کرنا مه ژيې مه و دوورپتچکرنا وى هم نيخستينه دفي بهرتهنگي دا... بپ ۱۰۰.

نه گهر مەرما نفيسه رى د فې پره گرافيدا ليدنا مه ژيې رابردووي بيت! پرسيارا هره گرنگ دى خوه کيشته ناؤ قادی، نهرى ده سپيکر ن ژ سفرى دى سانا هير بيت؟ يان ناؤ کرنا ل سهر نا فاهيه کي هه يې؟ پاشى ما نه نه و کسى رابردو و نه بيت، نه شيت پاشه رؤژا خوه ژى دانيت (ههروه کو هنده ک هزرمند ديژن). دبيت نهؤ بيرؤ که يه تا رادده کي زور رهوا بيت و رابردو و هاندان و پالدانه کي بده ته مرؤفي کو بهر ب پيشفه بچيت. لي نه گهر مه ژيې رابردووي ل سهر رهفتار و سهره ده ريكرين هه نو که يي زال بيت، هينگي جفاک دى د سهرده مه کي بوريدا ژيت: "مه ترسيا وى دکه ين کو کار تيکرنا وى هر بمينيت وهک سه همه ک، نه فجا خه بات و بزافي بکه ين نه بهس پشت گره هافيتنا گهريانى ل بابي بهرزه به لکو نه هيلانا وى وينه ي پروژ ل پيش چافي ملله تي مه هاتيه دروست کرن... بپ ۱۰۰."

نهؤ ههرفاندنا رهه اي يا پروزي بين رابردووي، مينا کاردانه وهيه کا دليني يا هه لچووي يه کو ب رهفتارين هيس تيرياي د هينه ده براندن. نه دووره نهؤ هه لچوونا هيس تيرياي خوه ل کووراتي يا بابه تي نه ده تى و مينا که لا نيسکي بيت. تيه زرينه کا کوور د رابردووي جفاکيدا و هه لسه نگاننده کا به رهؤز و لوژيکي بو سه ده م و فاکتورين هير و بيهي زي يا بويه ري، مرؤفي بهر ب هزرکن و لينيرينه کا کوورترفه دبه ت. بوويه نه م د کارين بيژين کو تيگه هشتنا رابردووي خالا ده سپيکي يا کارکرنيه ژبو دانانا خه ون و پلانين پاشه رؤژي. لي د هه مان ده مدا ژى روونشتن ل جهې خوه و سترانگوتن ب رابردووي گه شفه، چ بلؤکان ل سهر ديوارى ناؤا کرنا پاشه رؤژي زيده ناکه ت. نه گهر "ههرفاندنا پروزيا فه گهريانه بو ده سپيکي و بازدانه دسهر ديروکي دا... بپ ۴۴." کاردانه وه يا شوپياريزان دى توندتر بيت، چونکو نه به رهؤزه کو مرؤف ب برپاره کا سه ريي هه مي متا و فه ريژا خوه يا هه يي ژ ده ست بده ت:

- نهو.. نهو، ههتا فی راددی و بهس مه نه گههینه کو نه م پیرزیا بشکیتین، مه پیدفی ب رههکی ههیه نه م خو پیقه گریدهین و ل تنگافیا هاوار و گازیت خو بگههینی... بپ ۴۴.

- ئی نهفیه ههوه باوهری ب خوه نینه، نهفجا چهوا دی ههوه باوهری ب باپیر و میژویا خو ههیت. هوین خفس لی کرینه، نه جهبری و نه هاتینه، هوین ژ نیسکی کهن و ژ گوندوری تیفل، قهدا ل ههوه بکهفن... بپ ۵۸.

تشتی گرنگ د فئی ههفرکی یا بهردهوامدا، گۆتن و کریارن. ههدهمی تیورا نووخوازی یان گوهورینی ژ چوارچوئی پهیف و بانگهوازی یین رویت نه بۆریت، هینگی ئالا ههلگرین گوهورینی تۆشی سهتمین و پاشقهزفرینه کا دژوار دبن. د ههمان دهمدا ژی شوپاریژ مجد و بی دوودلی ب رابردویی پیرۆزه گریداینه (گۆتن و کریار). نهفه ژی دبیته نه گهری سهرشپواندن و گۆمانکرنی، کا کیژان جهمسهر راستیی ب خوئه دگریت: "بهلی بابی من دوهی و دهمی بۆری ب تشته کی پیرۆز دانا، دفا نهز ژی باوهری پی بهینم... نهفه خالا جودابوونی بو... بپ ۶۱." دبیت رهخنه گرتن یان دروستزه بیژم گازنده کرن کریاره کا ب ساناهی بیت و ههمی کس بکارن ب شیوهیه کی بهرهۆز و لوژیکی شاشی یین بۆری شوئه بکن. لی کریارین کتواری ب ههمان ناستی هیسانی نینن. نهفه پههلهوانی رۆمانی ب هیمنی پیداجوونا دۆزا خوه یا نووخوازی دکت کو ب وی شیوهیی وی دفا د کتواریدا نه هاته بهرجهسته کرن:

- نهفیت مهژی مه پرکری ب هندهک گۆتنا و بهروفاژی میژویا مه دخاند دفیان هنده گۆتنا بکهنه قوران و بهسهری مهدا چهسپینن، گۆتن و کریاریت وان گهلهک ژئیک جودانه، نه م توشی گهلهک داشکهستنا کرین... بپ ۶۲.

- خهونیت مه ههمی فهرهفین وهک مزی سپیدی تولبی رۆژی لیدای... بپ ۶۲.
- باب!! گۆتنیت گهلهکا و کریاریت وان نهرد و ناسمان بوون ژ وی رۆژی وهره من کریه گوهارک و قهت نهز گوهی خو نا دهمه وان ناخفتنا بهلی چافیت خول کار و کریارا فه دکم حوکی خو لسهر کریارا دهم نه گۆتنا... بپ ۶۳.

- باب ئەز ھاتىم و پۇشمانم ژ گەلەك چەوتى و سەردا چۆنىت من كرىن، ئەقرو

بچاڧەكى دى بىئىرمە جىھانى و دىرۆكا بۆرى... بپ ۶۳.

ئەقرو ھىزىر كىرنا رەھايى يا رەش و سېي كور يان ل جەمسەرى رادىكالىي ھەرفاندنا ھەمى رابردوويى، يان ژى پىئەگىرئىدانا رەھايى ب رابردوويقە، خەبات و دۆزى دىئىختە دەدراڧەكى تەنگدا و سەرىن رىكان ل بەر خەمخۆر و دەسپىشخەرىن گۆھورىنى بەرزە دكەت. لى ھىزىر كىرنا رىژەيى كور ھەر تىگەھەكى شاشى و باشى يىن خوە ھەنە“ دناڧ كەلواشى رابردوويىدا كۆمەكا خالىن گەش و رەونەقدار ھەنە و دەمان دەمدا ژى بارگرانىيەكە د رىكا پىشكەفتنا ئەقرودا. ھەروەسا دناڧ كەلواشى بزاقىن سەردەمى ھەتۆكەيىدا ژى كۆمەكا خالىن لاواز و رەشپىن ھەنە و دەمان دەمدا ژى بىي سەردەرىكىرنا سەردەمىيانە چ گۆھورىن و پىشكەفتن پەيدا نا بن.

ب ھىزرا من نقىسەرى ئەقرو دانوستاندنن ھەقدژ و ھەقرك ژبو رىژەيىكىرنا بابەتى ئىنەنە و ئىيە بىژىت كور ئەقرو ژيانا رۆژانە يا مللەتى مەيە، رۆمان ژى خۆدىكا ژيانا رۆژانەيە. ژلايەكى دىقە ژى وئە نە سىكەيى تىرىئىيە كور ھەتا داويى ل سەر نەسەقەكا ئىكگرتى و ئىكسەمتىيى بچىت. لى كۆمەكا ھەستىن ئازراندى يىن وەرگرتى ژ گرئىن و تىنگىزىنن خەلكى ھەچكۆھەيە.

ج. پاشايى كوردان

د سەفەرا خوە يا لىنگەرىيانىدا ل بابەكى بەرزە، نقىسەرى.. شۆرەش و سەرھەلدان و تىگەھىن ئىدىبولۆژى يىن جفاكى كوردى د كەتە بابەتى دانوستاندن و ھەقركى يىن دناڧبەرا جىلپىن دوو سەردەماندا و ب رىكا فان دانوستاندنن ھىزى يىن مەرەمدار، ئىشارەتپىن راستەوخويى و نەراستەوخو دەتە بەرگۆمانكىرنا پىرۆزى يا دەستەلاتپىن چوويى و خوە دوور كرنى ژ ھىزىر كرنەكا رابردوويى يان ژ ژيانەكا تەنا دناڧ رابردوويەكى نە كەتواريى ھەپارەيىدا. ژبو قى چەندى ژى ئوونەيا مىرگەھەكا نە پىنگەھىشى يان بەرھەقى يىن ھەولدىنا شۆرەشەكا نەتەوويى بو چىكىرنا خەونا خوە يا سەرەكى دەھىنپت. ژبو قى مەرەمى ژى بۆيەرەكى دىرۆكى د كەتە ھىقپىنى خوياكىرنا پىرۆزەيى چىكىرنا خەونا

خوہ. فئی چہندی ژى دوو مفا يين ہزرى و دہروونى تپدا ہہنہ“ يا ئيکى فہگيران و شروفہ کرنا بويہرہ کى گرنكى دبروکا بزافين کوردانہ. يا دووى ژى ہاندانہ کہ ژبو باوہرى ب خوہ ہہبوونى و فہکرنا بہرپہرين گہشين فہريژا رابردووى کو گہشيبنيہ کى ددہتہ خورتى و مجدى يا پينگافين کہتوارى يين ہہنوہى. د فان ہہردوو ئاستاندا ژى، نفيسہرى ژبير نہ کرپہ کو خوہ ژ پينگوتنى و شہنازى پينکرناہ کا رویت دوور بيخيت، بہلکو ہہولدايہ خواندنہ کا ہہلسہنگاندنہى يا ريژہى بو ہہمى خالين پوزہتيف و نيگہتيفى يا فئى بزافى بکہت.

ئہ ف بزافہ ميرگہہا ئيراهيم پاشايى ملى بوو، ئہم ديپزينى ميرگہہ چونکو گہلہک ساخلہتین ہہبوونا ميرگہہين سہردہمى ئوسمانلييان تپدا ہہبوون. ہہروہسا ئہم ديپزينى بزافيان شورہش، چونکو پاشايى ويران شہرى پلانين دانانا ميرگہہہ کا خوہسہر و ب هيژ ہہبوون و کار بو د کر.

ژلايى دبروکيفہ“ براھيم پاشايى ملى، سہروکى عہشيرہتین ملان بوو کو ژ ئيکگرتنا نيزيکى ۵۰ عہشيرہتین موسلمان و ئيزدى و عہرہبان پينک دہات. توخبيى فئى ميرگہہى کو بنگہہى وى ل ويران شہر بوو، ہہتا ئورفا و ميڊين و دياربہ کر و وانى ژى د گہشت. وہ کو دوکيومينتہ کا دبروکى سیر مارک سايکس د کتيا خوہدا "ميراتى" خہليفہى" بہحسى مال و دہستہلاتا براھيم پاشايى ملى دکہت کو ل سہردہمى وى تہناہى و ئہمانہت ل سہرانسہرى توخبيى ميرگہہى ہہبوو، خہلکى ئہرمہنى د بيافى بازرگانبيدا کار دکر. ہہروہسا ئہمہد مہزہر ددہتہ خويا کرن کو د فہرمانا ئيکى يا ئہرمہناندا ل سالا ۱۹۰۵ى، فئى ميرگہہى نيزيکى دہہ ہزار کہسين ئہرمہنى ژ مرنى رزگار کرن. لى خوہسہرى و پەرلاخى يا فئى ميرگہہى دبيتہ جہى ئالوزى و نەرہحہتى يا سؤلتانى ئوسمانلى و پشتى ياخييون و شورہشا چہکدارى، پاشا ل چيائى عہزيرى د هيئہ دوورپينچکرن و گرتن. پاشى ل سالا ۱۹۰۸ ب دہستى دہستہلاتا سؤلتانى ئيسلامى دہيتہ ل سيدارہدان. فوناد عہليکؤ کو خہلکى دہفہريہ و شارہزايہ د دبروکا فئى

ده‌فهریدا دبیزیت کو جه‌نازه‌یی براهیم پاشایی ملی ل گوندی "صه‌فیا" ل باکوری باژی‌ری
حه‌سه‌که یا سو‌ری هاته فه‌شارتن(۲).

نفیسه‌ر د فه‌گیرانا ره‌وش و سه‌روبه‌ری میر‌گه‌ها ویران شه‌هردا پشت ب دوو
ژنده‌رین سه‌ره‌کی د به‌ستیت" ژنده‌ری ئیکی ده‌ستفیسه کو دناؤه سندؤه‌که کا پاشایی بین
باپی‌ری خوه‌دا دبیت. یی دی ژی ژ سه‌ره‌اتی بین هوستا حوسین و عه‌زیزی مه‌لا عه‌لی و
فه‌گیرانین گوندی بین گوندی کولینی هاتینه وه‌رگرتن. هه‌رده‌م ئیشه‌ره‌تی دده‌ته
جوداهی بین دناقه‌را ده‌ستفیس و فه‌گیرانیدا. ئه‌و ب خوه ده‌ستفیس ژ لایی
که‌سه‌کیفه و ل گوره‌ی ره‌وشا وی یا ده‌روونی و تیگه‌هشتنا وی یا وی سه‌رده‌می د
هیته نفیسین. لی فه‌گیران ژ ده‌فه‌کی بو ئیکی دی، مینا چیرۆکی خه‌یالی و داستانین
به‌هله‌وانیی د هیته فه‌گیران و د پرانیا جاراندا وه‌سف و بویه‌رین زنده‌رویی پیقه د هیته
زنده‌کرن یان ژی هنده‌ک بویه‌ر ژی د هیته فه‌کرن، د هه‌ردوو حاله‌تاندا ژی مه‌رم پی
خوشت لیکرنا فه‌گیرانیه: "وان روژا به‌حسی پاشایه‌کی کورد هاتوو ناؤه سوچه‌تا هه‌ر
شه‌ف..... به‌لی چونکی جه و ده‌فه‌را وی پاشای چه‌ند قوناغا یا دویر بوو، هه‌تا ئه‌و
ده‌نگ و باس ده‌اتن گه‌له‌ک که‌س و هزر و ده‌فا گوهارتن لسه‌ر دکرن چه‌ند کیم
دکرن ده‌ه جارکی ژی زنده‌دکرن... بپه‌ه۴."

ل گه‌له‌ک جه‌ان فه‌گیران و ده‌ستفیس ئیک دکرن. لی ل گه‌له‌ک جه‌ین دی ژی هه‌ف
ناگرن. هه‌رچه‌وا بیت (چ ب فه‌گیران بیت یان ژ ده‌ستفیس هاتیه‌ته وه‌رگرتن)،
ده‌نگوباسی پاشایی کوردان ل ده‌ف گوندی بین گوندی کولینی بوو راستیه‌که ره‌وان
و خه‌لکی ب عه‌شق و سه‌رنجراکیشان به‌حسی پاشای و میر‌گه‌ها وی د کرن، هه‌تا وه
لی هاتی کو گه‌نجین خوینگه‌رم و باوه‌ردارین دؤزا کوردینی مال و مولک و خوشقی
بین خوه به‌یلن و بگه‌هنه له‌شکه‌ری پاشایی کوردان: "نزائیت کا هه‌ردوو پیکفه
گه‌هشته‌نک پاشایی کوردان یان هه‌ر ئیک ب سه‌ری خو چوو بوو... بپه‌ه۷." ئه‌ف
نه‌زانیه ئیشه‌ره‌ته‌که زه‌قا وی زانیه‌که کو خه‌لک ب عه‌شق و ئه‌قینی به‌ر ب گه‌هشتنا

لهشكهرى پاشايقه د چوون. ئەفه ژى بەرسقا وى نه فيان و دوودلى يا سەفەر بەللكى
بوو كول دەسپىكا رۆمانى ھندەك ئىشارەتەن بلەز و سەرپىيى داينى.

ل فيرە نقيسەر بەحسى دوو رەوشين جودا يين پشكدارى يا لەشكەرى دكەت" د
رەوشا ئىكىدا ب تەعدايى دېنە شەرى كو رەوشەكا مشت ترس و ئالۆزى و گۆمانە
" ھەر ئىكى چاؤل دەرفەتەكى بوو خو قورتال بکەت و باز دەت.. بپ ۱۸." لى د رەوشا
دوویدا گەنج ب عەشق و دلگەرمى دگەهشتەنە پاشاى و داخواز دكرن كو بچنە دناؤ
لەشكەرى ویدا: "دووماھىكى ھەردووگا ب نىفا دلى خو قەستا پاشايى كوردا كرىه...
بپ ۴۷." ئەفه ژى وى چەندى خويا دكەت كو ھەلوپىستى پشكدارىكرنى و ميرانى ب
باوهرى يا مروفيقه ھەقەندە. گەنجين پشكدار د حالەتى ئىكىدا باوهرى ب شەرى نەبوو
و ھەست ب چ ژيياتى نەدكرن. لى د حالەتى دوویدا باوهرى پى ھەبوو و ھەر ئىكى
ب دۆزا خوہ يا كەسۆكى دنياسى، لەوا ژ دلراز پشكدارى تپدا د كرن.

ئەڤ رەوشا خرفەبوونا گەنجان ل دۆر پاشا و ريبەرى شۆرەشى، دەربرينى ژ ھەمان
رەوشا دەسپىكا سالين شېستان ژ چەرخى بيستى ددەت دەمى گەنجين كوردان د
گەهشتەنە شۆرەشا ئيلزنا مەزن ل كوردستانا عىراقى/ سالا ۱۹۶۱ى. ژبەر ھندى ئەم د
كارين بيژين كو سەركەفتنا نقيسەرى د وەسفاكرنا رەوش و سوحبەتەن رۆژانە يين
گونديياندا، بەرھەمى فەگيرانين مايى يين دەسپىكا شۆرەشا ئيلۆنبيە د نەھۆشى يا
فەشارتى يا مەژبى ویدا.

ژبو ب جھينانا خەونا ل دەسپىكى بوويه نارمانجا سەرەكى يا فەگيرانا بوپەرين فى
چيروكا ديروكى و ئافرەندەبى، ھندەك بنەما و ساخلەتەن چيكرنا ميرگەھەكا خوہسەر
ددانتە بەر دانوستاندى. ب ھزرا نقيسەرى يا ئەفرۆكە و ل گورەى ئەلەمپيتين ديروكى
ژى ئەڤ بنەما يين زيگوتى شەنگستەبى دانان و سەركەفتنا ھەر ميرگەھەكا نازادبجوازە:

۱. ھەبوونا ژيياتى و باوهرى

ھەر مروفيكى باوهرى ب دۆزەكى ھەبیت، دى بيتە مولكى دۆزى و ب ھەمى ھىز
و شيانين خوہ دى خەباتا پاراستنا دۆزا خوہ كەت. باوهرى يا مروفي دگەھتە كوپىتكا

خوه يا مجدیی، دهمی بابه تی دۆزی ب خوهییی مروقیه دهیته گریدان. دهمی بهرزه وهندا تایبه تا مروقی (مه بهست ژی هه می جوړین بهرزه وهندانه) ب ریازا دۆزی و بهرزه وهندا گشتیقه د نووسییت، هینگی هه ر کهسه ک ژبو خوهییی خوه خهباتی دکهت. ههلبهت د هه می جه و سهرده ماندا جوداه یی هه ر و رهفتارین کهساتی دنافه را کهسین تاکدا هه نه، هه ر کهسه ک مولکی کهساتی یا خوهیه. لی وهلات مولکی هه میانه و دبیته ناسنامه یا جفاکی و کلتوری یا هه می کهساتیان. ب فی چهندی ژی هه می کهسین وهلاته روه ر خوه ب خودانین دۆزا وهلاتی دادن و خهباتی ژبو پاراستن و سه ربه رزی یا وهلاتی دکهن، چونکو سه ربه رزی یا وهلاتی ل سه ر هه می کهسین جفاکی (ب هه می تهخین خوه یین هه مه جوړفه) به لافه دبیت. هه می مللهت داکوکیی ل سه ر ژییاتی یا ژبو وهلاتی دکهن و دده نه خویا کرن کو وهلات شهرف و ناموس و دایکا مروقییه. نفیسه ر ژی ل جهه کی ژ رومانا خوه دده ته خویا کرن کو "مروقی بی وهلات قهت چ بهایی خو نینه، وهلاتی مروقی دایکا مروقییه.. چهوا نهو ژنکا مروقی دهیته دونیایی تی نهو دایکا مروقییه و ناهیه گوهارتن، وهلات ژی هوسایه... بپ ۴۱". ژ فی تفتانیی هه می مروقین د چوارچوئی جفاکه کی دیار کریدا بهایی خوه ژ بهایی وهلاتی خوه وهردگرن.

لی د هه مان ده مدا ژی ژییاتی یا مروقی ب تیبرکنا غه ریزه یین سه رکه یین ژیا نا مروقیه هه قبه ندن. نهو هه رسی غه ریزه یه ژی کو (ژیار و سیکس و پایه داری)ینه، ب وه کهه فی پیدفی یین مروقی پیک د هینن. مشه جاران مه گو ه لی دبیت کو خه لک ژبو ب ده سته ئینا نا پاره ی یان نانی ده ست ژ دۆزا خوه به رده دت یان خیهانه تی دکهت. ل گوره ی فی سیگوشه یا پیدفی یین تیبرکرن و هه قسه ننگرنا کهساتی یا مروقی، نهو کهسین خیهانه تی دکهن نه هه قسه نگییه ک د کهساتی یا واندا هه یه، یان ژی هه ولدانه که ژبو گه ره وتژیبرکنا خوه کیمدیتنه کی د بیافه کی دیار کریدا. چونکو کا چهوا ژیار و سیکس گرنگن ههروه سا پایه داری و ئیعتبار ژی گرنگه. په هله وان ل جهه کی دبیت: "من دزانی کو هه ر جهه کی نان و ئاف لی هه بن نهو واری منه... بپ ۴۰". هه رچه نده نهو

دانیډانه شیوهیه کی رههایی ب خوځه دگریت، لی د بیافی و سفا خوه جهیونا د شاری ویران شههریدا ددهته خویاکرن. ههمی گیاندار پیدفی ب تیرکنا زکی هه نه کو ژیانی بی بدومینن، لی مروځان پیدفی ب سهر به خوځی و نازادیه کی ژی ههیه کو خوځشی ژ دوماندا ژیانی بینن. ژ ههموو و سفا و فهگیرانین میرگهها ئافان شههری خویا دبیت کو نارمانج و مهره ما پاشای ئه و بوو، نان و نازادیی ژبو ملله تی خوه دابینکته. دهرباره ی غهریزه یا سینکسی ژی د جفاکی کوردی موسلماندا ب ریکا جووتبوونا شهرعی (زهواجی) د هیته تیرکرن. هه رده می رهوشا ئیمناهی و نابوری یا هه ر ده فه ره کی باش و گونجایی بیت، کریارا زهواجی ژی کاریگهر و چالاک دبیت. مشه جاران وه کو گوتنه کا گهلیری د هیته گوتن کو "پیدفی بین مروځی زک و بنزکن"، هه لبهت خوځشی یا تیرکنا زک و بنزکان ژی د رهوشه کا پایه داری و گرنگی یا هه بوونا مروځیقه هه فه بنده. ملله تی کورد کومه کا عورف و عه ده تین تاییدت ب کریار و ئایر ده بین جووتبوونیقه هه نه، نه ؤ گوتاره نه جهی ب نافداچوونا فی بابه تییه.

۲. هه لویستی گهلیری و کومی

چیکرنا هه لویست و باوه ری بین نه ته وه یی و وه لاتپاریزی ب بابه تی تاک و کومین جفاکیفه هه فه بنده. پرۆسه یا هه ر گوهورین و نوو کر نه کی ل سهر دوو ناستین گرنک و پیکفه گریدایدا دهیته کرن" ناستی ئیکی ب جهی یان تاکیفه گریدایه. ل ده سپیکی که سی تاک ژ رهوشا هه یی یاخی دبیت و دگهل هنده ک باوه ری بین جودا ژ باوه ری بین کومی دژیت و وه کو که سه کی جودا ژ ملله تی و کوما خه لکی هه چکوهه یی د هیته نیاسین. نه ؤ که سی یاخی و جودا د کاریت جهی خوه بگوهوریت و ل جهه کی دی بی گونجایی دگهل بیرو باوه رین خوه بژیت. نه ؤ هه لویستین که سوکی بین تاک بوون کو فه گیرانین گوندییان و ده ستنقیس ب وه که ه فی و ئیکگرتنقه به حس ژی کرین: "ده می سوجه تا پاشایی کوردا د هات، گوهیت وان میچ د بوون و نزم گوه داریا فی سوجه تی دکر... بپ ۴۵". لی کریارا گوهورینی کاملان نا بیت هه تاکول سهر ناستی کومی و ده می نه هیته به رجسته کرن. که سی جه گوهارتی د شیاندایه فه گهرته فه خالا ده سپیکی،

لی ئەگەر دەم هاتە گوهورین هینگی کەسەك یان چ هیز نەشین دەمی فەگەریننەفە گەهەکا بەری خوە. ئوو هەمی گوهورینین ل سەر ئاستی دەمی ب کۆمیتە گریڤاينە، ئانکو هەر دەمەکی گوهورین ژ ئاستی کەسی تاك بچیتە د ئاستی کۆمیتا، هینگی دیتە پشکەك ژ کلتۆر و باوەری یین خەلکی و هەمی جفاکی فەدگريت. ژبو هندی ژى کو میرگه یان هەر دەستەلاتەکا هەبیت هیژدار و رەونەقدار بیت، فەرە نوونەرا مللەتی و د بەرژەوندا خەلکیدا بیت، ئانکو دەربرینا حەز و هیفی و ئارمانجین پراپیا خەلکی بیت.

نقیسەری هەولداپە بیژیت کو هەر کوردەکی دەنگوباسی پاشایی کوردان بهیست بیت، ب دل و جان یی دگەلدا بوو. ئەگەر ب پراکتیکی نە پشکدارى لەشکەری وی بیت ژى، مینا دەزگەهەکی راگەهاندنی بو کار کریه. چونکو هەر مالەکی ب کیمی کەسەك هەبوو دناؤ لەشکەری پاشایدا: "ئەگەر ئیکی خەونەك ب برایی خو یان بابی خو دیتنا دا سپیدی نانی تەنوروی کەتە خیر و هەمی گوند دا زانن کو شفییدی خەونەك یا دیتی.... بپ ۴۴." ئەؤ فەگیرانا ل سەر زاری هۆستا حوسینی ئیشارەتەکە ژبو هندی کو پراپیا گوندی دگەل هەبوونا سەرەلداپا پاشایی کوردان راهاتی بوون و ئەؤ خەونا هە ببوو پشکەك ژ کلتۆر و باوەری یا رۆژانە یا خەلکی. هەلبەت هیژا سەرەکی یا هەر پاشایەکی د فی هەلوپستی گەلیری و ئیکگرتیدایە. ئوو هەر ئەؤ هەلوپستی گەلیری بوو شۆرەشا ۲۵ی کانوونا مەزن ل میسری بەر ب سەرکەفتنیقە بری. بو ماوی هەفدە رۆژان گەنجین میسری کەفتنە سەر جاددەیان و داخواز کرن کو سەرۆکی وان دەست ژ دەستەلاتی بەردەت. سەرەرای هەمی هەولدانین دەستەلاتی و سۆز و پەیمانین دایی، مللەت ژ داخواژین خوە نەهاتنە خوار و ل داوی سەرۆکی میسری ب نەچاری دەست ژ دەستەلاتا خوە بەردا.

۳. هەبوونا ریپەرەکی کو بیته جەفەنگی شۆرەشی

کا چەوا مە بەحسی گرنگی یا هەبوونا باوەری ب دۆزی و هەلوپستی کر، هەرەسا ژى گرنگە کو باوەرییەکا مۆکم ب ریپەری پیقارژیا شۆرەشی هەبیت. د پراپیا

٤. تەناهی و پاراستنا بەرزەوهندان

بێگۆمانە کو خەباتا بەردەواما مرۆفی، هەر ژ ئەزەل و تا ب ئەبەد ژبو ب دەستفە ئینانا تەناهی و ئارامی یا دەروون و ژیانییە. هەر وەسا ئەڤ تەناهی یا دەروونی ژى ب پاراستنا بەرزەوهندین تايهتفە د هیتە ئەنجامدان. بەرزەوهندی یین تايهت ژى ژ بەرزەوهندی یا کۆما خەلکی پێک د هین و ئەڤا داوی بەرزەوهندی یا کۆمی پێک د هینیت. هەر دەمی بەرزەوهندی یین تايهت و گشتی ل خالەکی ئیک بگرن، دی میناکە کی ئیکگرتی دۆزا جفاکەکی ژى پەیدا بیت کو ئەم د کارین تیرمی ژییاتی یا وەلاتینی یا مللەتینی یا شۆرەشگیراتی ل سەر دانین. "دگۆتن وەزیری ملی راستی و چەپی بو پاشای بەحسی تەناهی و ئیمناهی دکر و سەر وکی پاسەوانا ژى پشنگیری دکر، بەلکی باوەری یا وی ژى دەات. بەلی دا بیژیتە وان هیتا کیمە، دڤیت وەلاتی من دەمی دڤیت ئەم زێرەفانی لی بکەین، هەر تشەکی وی بیته دزین، حەقی وی یە ژ چاڤیت مە بیته دەر... بپ ٥٤."

ئەڤ هەستکرنا ب بەرپرسانی ل هەمبەری هەڤوولاتی یین خوە دبیته جهی ریزگرتن و پیروزیکرنی. ئەڤە ژى ئیشارەتەکە ژبو دەسینشانکرنا ئەرکین سەرکیش و بەرپرستین وەلاتان و ب هزرا من ئیشارەتەکە ژبو نە بوونا گیانی بەرپرسانی (ل گورەى هزرکر و هەلچووین سەردەمی کۆچا ملیونی)، ل دەف بەرپرس و سەرکردین سەردەمی سەرەلەلانا پیروزا نۆت و ئیکى، کو ببوو ئەگەری نفیسینا فی چیرۆکا گەریان ل بابەکی بەرزە. ژبو فی مەردەمی ژى نفیسەر ڤەدگەریتەڤە سەر کلتۆر و چیرۆکین فولکلۆری یین کوردی کو پاشا ترۆپەکی زێران دکەتە ددەستی کەسەکی میرگەها خوەدا و دبیزتی: "سەری مەملەکەتا من هەتا بنی وی دی چی هەکە زڤریشە و چ جەردە و دزا نە شەلاندى ئەز دی بیژم ناخفتنا وە راستە... بپ ٥٤." هەلبەت پشتنی ب سەلامەتی ڤەدگەریت، ب تامادەبوونا هەمی ریهسپی و ماڤویل و باش بازرگانان خویا دکەت کو تەناهی و ئیمناهی ل سەرانسەری مەملەکەتا وی هەیه. ئەڤە ژى ئیشارەتەکە کو خویانی و بیانی ب دلنیاى کارین خوە یین بازرگانیتی بکەن. بابەتی بازرگانیتی ژى

بهري مه ددهته خالا دي يا پيشكهفتنا هدر وهلاته كي كو گرنگيدانه ب ژيرخانا نابوري يا وهلاتي.

۵. ژيرخانا نابوري و دادپهروهري

همي هزرمنند و سياسهتهدارين كهفن و نوو، ل سهر وي چهندي پيك د هين كو ژيرخانا نابوري ب دريژاهي يا ديروكي و سهبروين همي ميرگه و وهلاتان، مهرجه كي سهره كهبي چه سپاندنا دهسته لاتي و پيشكهفتنا وهلاتانه (جفاكانه). لي بهير ئيخستنا ژيرخانا نابوري ب دادپهروهريته گريدايه. دهمي دادپهروهري د بهلافكرنا داهاتي و داينكرنا بياقين كاريدا ب وه كههفي ههبيت، بيگومانه كو دي باوهري زي ههبيت. همي بوهر و بابهت ب باوهريته گريداينه، ههردهمي كهسي تاك يان گروپين جفاكي باوهري ب دهسته لاتي نهما هينكي همي رهونق و پيشكهفتنا نابوري دي مينا ديواني ل سهر بهفري لي هيت. پاشايي كوردان ل گوري هزرين نفيسهري ل دهسپيكي دهركا في بابهتي كريبه و تناهي و دادپهروهري د ميرگه خوهدا بهلافكريه، پاشي ريخوشكرنا بياقين بازرگانيي د ميرگه خوهدا چه سپانديه: "ههچكو ههست دكر كو هم روژهه لاتي نابين بهرف گوهارتيت مهزن دچين، نهفي حوكمي دكهت هير و نابوريه... بپ ۵۷".

لهوا همي ههولدانين پاشايي كوردان ژبو رهخساندن و بهلافكرنا پشت ب خوه بهستني بوو. ههردهم پشت ب خوه بهستن دبته نه گهري نارامي يا دهرووني، چونكو مروفت ژيارا خوه نا ترسيت، زيدهباري في چهندي زي ههست ب شهنازي و كاملانيي دكهت. نه ههستكرنا ب كاملاني و نارامي يا دهرووني دبته نه گهري داهينان و باوهري يا ب هير و شيانين خوهي. ژبهري في چهندي زي رهوشا پهراخي يا نابوري ل ويران شهري "گههشته وي راددهي كو خونكاري ئيسلامي هندهك كه نكه نيته خوه بنيريت كو قهرزه كي زي بكهن... بپ ۵۶-۵۷". ههرچهنده خونكاري ئيسلامي باج و خهراج ژ همي ميرگه هين د سنووي دهولهتا ئوسمانيدا وهردگرت، لي ئينانا بابهتي قهرزي ئيشارهته كه ژبو رهوشا فهژاندنا نابوري ل ميرگهها پاشايي كوردان. نهو ب خوه

ههروه كو سيڙ مارك ساپكس د كتيبا "ميراتي خهليفه" دا ديڙيت كو پاشايي كوردان
 كومه كا بازرگان و پيشه كارين نهرمه نييان ئينا بوونه ويڙان شههري و كار د پراني يا
 پيشه بين ههبي و بازرگانيدا دكرن. ههروهسا د خواست كو ههڤه ندى بين بازرگاني
 دناڤهرا مووسل و حهله بيڊا خورتتر لي بكهت. فان ههولداين خورتكرنا رهوشا
 بازرگاني ژيرخانه كا موكم ژبو ئافاكرنا ئابوريه كا خواهه سا دانا. ههروهسا گرنگيه كا
 تايهت ب گشتوكاليي زي ددا: "چهند كه سانهك شاندينه وهلاتيت بياني و دوپر ههتا
 توڤه هينان و چانديي فير بووين، هندهك جوتيار ژ وان وهلاتان هينان زهڤييت په مبي و
 تووييتي بخو بكن و دا بيته هاندهرهك پالداي خهلكي وهلاتي زي فير بن... بپ ۵۶".
 نهڤ گرنگيدانا ب گشتوكاليي نيشانا دووربيني و ژيرمه ندى يا كه توارى يا پشاي
 خويا دكهت، چونكو د جفاكه كي كوله كتيڤي گشتوكاليدا، فهره ل دهسيكي هزر د
 في بيافيدا بهيته كرن. ژلايه كي ديڤه زي وهكو كلتوره كي جفاكين گشتوكاليي،
 خهلك پيتر سه ره دهريي دگهل چانديي دكهن، چونكو پتر ب هيزا زهڤله كانفه گرڤدايه!
 چونكو سرۆشتي ژياني پيڊفي ب هيزا زهڤله كانه، لهوا گرنگيه كا تايهت ب في هيزي
 د هيتنه دان و كهسي ناياب و بزاره نهو بووي هيزا جهستهي و بيرتيزي يا مهڙي ل نك
 ههبا نه. ل داويي زي وهكو تهڤاڤكهري في پرۆسي پاشايي كوردان هزر ددانانا شهنگستي
 دهوله تيوني كر، كو نهو زي چيكرنا دراڤي كورديه: "وهك ل دهستڤيسي دا هاتي كو
 گهلهك پاشايي كوردا خو گيرو نه كر ده مي سكي كوردى ده رتيختي و نافي خو و
 وهلاتي كوردان لسهر داناي... بپ ۵۶".

هه بوونا دراڤه كي خواهه سر و تايهت ب وهلاته كيڤه نيشانا خواهه سهرى و نازادى يا
 سياسى و ئابوري يا وي وهلاتيه. نهڤ ده رپينه ئيشاره ته كا ئاشكرايه ژبو خهونا
 دهوله تيونا كوردستاني. نه گهر د ديروكا ههڤچه رخا كورد و كوردستانيدا، كوردان چ
 دهوله تين خواهه سر نه بن زي، بيگومانه كو مافه كي رهوايه كهسي كورد خهونان ب
 چيبرونا في دهوله تيڤه بينن. ئو مرۆڤه خهونان دبيني كو ب جه بينيت.

٦. ژېړخانا له شکهري و سياست

جفاک و مللهت ب هېژا له شکهري هېژدار و خوهسه د بن، ههروه سا ب هېژا له شکهري د کارن بهره فانيې ژخوه و دهسکه فتيېن خوه بکهن. ئوو چونکو کوردستان دناقبهرا چوار دهولتېن ههقسويدا هاتيه دابهشکر و ههروه کو ديژن ل ههرا چوار ره خان دوزمنن. نفيسه ل سهر زاري په هله واني خوه (هوستا حوسيني) خه لکي پالدهت کو بچنه عهسکهريې و خوه فيري هه مي جوړيت چه کي بکهن، نه کو جاره کي پيدفي ب شاره زايي يين له شکهري هه بيت. نه گهر هندهک جحيلان خوه نه رازي کر با و گوتبان کو ناچنه عهسکهريې هوستا حوسين دا بيژتي "ههرن.. دي روزهک هيت و دي ملله تي" وه زور پيدفي ب هه وه هه بيت... نه ز مري و هوين ساخ هه که نه و روزهات پاشي دي بيژن حوسيني وه گوتبوو... بپ ٩٥."

مه ره ما سهره کي يا هوستا حوسيني کو کاره کته ري سهره کي ئافا کرنا خه ونا نفيسه رييه، نه و بوو کو کوردان ژي له شکهري کي شاره زا و مهشکري هه بيت. چونکو هيز و ريکخستنا له شکهري ژ نه وله وياتين چي کرنا کيانه کي خوه سهرن بو ملله تي کورد. نفيسه ري ل گوره ي سهر بوزرا خوه يا که سوکي و خواندنا ديروکي و سهر بوزرين ملله تي کورد ده رکا في بابه تي کرييه و ب زانيبون وه سفا له شکهري پاشاي کوردان کرييه. ده مي وه رگر وان په ره گرافين ده رباره ي له شکهري پاشاي کوردان دخوينيت، وه سا خويا دبیت کو شريتا فلمه کي دوکيو ميتي دهيته پيش چافان:

- ژ سواريت ژ سپيدئ و هره سهر پشته هه سپا غار و بازدان ذکر و ب تفهنگا تهقه تهقا وان بوو، هيرش دبرنه سهر که ليت دروست کري و له شکهريت وهه مي دشکاندن و دبه زانندن و ئالاي کوردا دچکلانندن سهر گرا و ب رما فه دکرن... بپ ٤٨.

- نهؤ مه شقه ژ سه گورگي دهست بي دکته هه تا تاري دکته نه ردي، چه ند شهقا بهرنامي مهشق کرنا شهفي ژي هه بوو.... بپ ٤٨.

- رۆژ نه بوو پاشا بخو لقی مهیدانی ناماده نهیبت، چ کیماسی و پیتھیبت وان زوی ب زوی دهاتنه چاره سهر کرن... هه کو دگوت نهؤ زیړت زهر هه که بو فان میړچاکا نه بن دی بو کی بن... بپ ۴۹.

ههلبت نهؤ مهشقا بهردهوام ژبو هندی بوو کو لهشکه ره کی ریکخستی و شارهزا پهیدا کت. نوو نهؤ پوینته دانا سهره کی ب مهشق و راهینانا لهشکه ری بیافی پشکداریی بو هه می هه فوهلاتی یین کورد د ره خسینیت: "هه که چ شارهزای دسواریا ههسپ و کاری تفهنگی نه با نهو قهت مەرجه کی گرننگ نه بوو، چونکی هند شارهزا و ئوستادیت مهشق و لهشکه ری لقی مهیدانی هه بوون، کو ب چهند هه یفا چ شقان و گافانه کی نه بهله د دکره عهسکه ره کی هوسا کو ته دگوت دگهل نابلیونی یی رابووی... بپ ۴۸." لی مەرجه سهره که و گرننگ ژبیاتی و باوه ری و وهفاداری بوو ژبو دۆز و پاشایی کوردان: "دقیا باوه ری کا موکم هه بیبت کو پاشایی کوردا کهس سهر ویدا نینه... بپ ۴۸ - ۴۹."

ژبلی قی مهشق و راهینانا دهسپکی یا لهشکه ره کی ساده یان به ره هه فکونا په هله وانین شه ری، ههروه سا گرننگی ب وه رار کرنا چه کی و دروست کرن یان هه بوونا توپا ژی هه بوو. گرنگیدان ب هه بوونا توپ و چه کین دی یین پیشکهفتی نیشانا بیرتیژی یا پاشایی کوردانه کو هه ولدهت هه فسه نگیه کی دناقیه را چه کی لهشکه ری خوه و یی دۆزمنیدا پهیدا کت. بو قی چندی ژی مفا ژ شارهزا یین بیانی وه رگرتیه.

- هندهك خانی و چادرین نهیبتی هه بوون کهسه کی نه دزانی چنه و چ تیغه دهیته کرن... دگوتن ناگره کی مهزن ل ویری دهیته کرن و ل شه قیت تاری چریسکیت ناگری بلندی ناسمانی... هنده مرۆقیت بیانی ل دیوانا پاشای دمان و ددویشدا بهرزه دیبون... چهند ناسنگر ژی ل ویری دمان و ب شهفان ژی دهستویر دای نه بوون... بپ ۵۰.

- بو دهنگهك مهزن فابریقا توپا لقی باژیری هه به و کهس یی نزانیت... بپ ۵۱.

- هەر چ شارەزایەکی چهکی و جەخسیاتی دزانی هەر ئەو چوونی دەینا و خاترانەکا زێدە و ب پارهکی باش دەهاتە رازیکرن... گەلەك جارا قول قول زەلاما جەلکیت عەسکەری ئۆسمانیا هیش لێبەر خو نەکرین دەهاتن و قەستا بازاری ئافان شەهر دکر.... بپ ۵۲.

ئەو خورتکرنا لەشکەری کوردان ببوو جەیی ئالۆزی و دلتنەنگی یا خونکاری ئیسلامی. دەمی لەشکەری ئۆسمانلییان د شەرەکیدا د شکەست، هەلبەت گەلەك کەیفە کوردان د هات و د گۆتن کو ئەفە تۆلفەکرنا خودییه ژ وان د هیتە فەکرن. لی خونکاری ئیسلامی دخواست کو گەرەوا شکەستنا خو ب سەرکەفتنەکا دی تزیکەت، ئەفجا لاوازترین خەلەك کییە، بیگۆمانە کو دی میرگەها کوردان بیت. مشە جاران کاغەزین مەشتی گەفین تۆلفەکرنی بو پاشایی کوردان د هاتن، لەوا بو وی ئاشکرا دبیت کو شەرەکی نیزیکی و خونکاری ئیسلامی بەلا خو ژێفە ناکەت. نەمازە دەمی کونسۆلگەری دەولەتەکی دنقیسیت کو "پاشایی کوردان چ سنوور بو نین بو هیفی و ئاواتیت وی بیت بەرفەرهبوونی، دقیت پڕانیا جەیی کوردا بگریت، هەکە ل جەیی وی نەهیتە راوەستاندن دی ل پاشەرۆزی بیتە ئاستەنگ دریا بەرژەو نەدییت دەولەتا مەدا.. بپ ۷۵." لەوا پاشایی کوردان هەردەم د نامادەباشییدا بوو کو بەرفەقانی ژ مەملەکەتا خو بەکەت. هوستا حوسین دبیژیت: "پاشایی کوردا قەت نە هەست ب ماندیبوونی و نە سستی دکر، ئەو ژ سەفەرەاتا نامادەکرنا لەشکەری خو، هەچکو هەست ب شەرەکی نیزیکی دکر و ئەفجا شەف و رۆژ دکر نە ئیک و خەباتا وی یا بەردەوام بوو... بپ ۷۱."

مل ب ملی بەرەفکرنا لەشکەرەکی شارەزا و ب هیژ کاری ریکخستن و هشیارکرنا خەلکی هەچکوهی ب بەردەوامی د هاتە کرن. وەکو ریکخستین نەیی کادرو بین خو بین شارەزا ب نافی کاروانی بازرگانان هەنارتە هەمی باژیر و گوندین ل سەرانسەری کوردستانی و هەمی کار و خەباتا وان ئەو بوو کو خەلکی ل سەر دۆزا پاشایی کوردان ئاگەهدار کەن و ژ لایەکی دیفە ژی هاندانا گەنج و لاوان د کرن کو

پشكداری د لهشكهری پاشایدا بكن. نقيسه بهحسی كاروانه کی دكته كو هاتبوو گوندى كولينی: "تالی بسره كو بازرگان بوون بهلی راستیا وان هوسا دیار نه دكرن... چونكى مانا وان ل گوندى دريژ بوو، هندهك ژ وان هدر ل مزگهفتی مان كارى وان بهحسی پاشای كوردان بوو. لهشكهری وی و نهؤ چهكى پیداكړی وهك ل دهستفیسى نیشارهت پیدای كو كهسیت نه كورد هه نه بافریقیت چهكى بو ددان... پ۶-۴۷. نهؤ پره گرافه نیشارهتی ددهته چند خالین گرنك" ژ لایه كیفه راگه هاندنا میرگهها پاشای كوردانه، ژ لایه كی دیفه ژى سالوخه تانا هیژ و شیانین وی یین سهرنجراكیشن كو كهسهك ههیه مینا نهفسهرین عهسكهړی نوسمانلی ب لهشكهر و هیژه و ب كوردی دناخفیت. نهفا داوی ژى ناراندنا گریه كا دهورونى یا مهز نه د ناخى كوردیدا كو هدردهم بندهستى تورك و عهجه م و عهروبان بوویه و نها دى ب كوردی ل هه مبهری دهسته لاته كا رهوا و ب هیژ ناخفیت.

لی گریا خوه كیمدیتنا كوردان ل هه مبهری داگیر كهرین خوه، دناؤ ناخ و رهوشنی واندا هاتییه چه سپاندن، لهوا دگهل فی گوتارا رهوشه نیری و راگه هاندنا میرگهها كوردان، دبیژن كو "كهسیت نه كورد هه نه بافریقیت چهكى بو ددان... پ۷-۴۷. نهؤ داخویانییه نیشارهته كه ژبو هیژداری یا پلانا پاشای كوردان و فه گهراندنا باوه رییه كو كوردهك دى شیت خهلكی بیانی د خزمه تا خوه دا بدهته كارى. ب راستی ژى نهؤ گریا خوه كیمدیتنى كو مشه جارن نقيسه ل سهر زاری په هله وانى خوه یی سهره كه نیشارهتی ددهتی، دگهل دهمین دريژین ته سلیمبون و نه چالاكی دیتنه نه گهری ههستكرنا ب لاوازی و بیباوه ریی. نوو مرؤفه نه كاریت چ پینگافان پافیزیت نه گهر گیانی وی ب باوه رییه كا موكم نه باركړی بیت. ههروه سا خاله كا دی یا سیاستا پاشای كوردان نهو بوو كو ب كووری و هووری د كلتوری ملله تی خوه د گه هشت. وی د زانی كو ملله تی كورد ب كووره یانه تا سهر ههستی ب دینیقه گریدایه و هدردهم هه می دوژمنین كوردان ب نافى ناینی پیروزی نيسلامی فیل و پیلان ژبو بو هژاندنا وی دناؤ كلتورین عه ره یی و توركیدا گیراینه. ژبو فی چه ندی ژى هه وه كا بهر فرهه یا

رهوشه نيبیری و راگه هاندنی ب ریکا مهلا و فقهه و دهر ویشان ل سه رانسهری کوردستانی به لافکرن. نفیسه د فه گیرانا سه ربور و بیره وهری بین هوستا حوسینیدا دبیژیت: "... رۆلی وان کهسا نه فیت دهسته کا پاشای لسه رانسهری کوردستانی به لافکرین ب نافی دهر ویش و مهلا و دهف دهستی واندا پروپاگنده کا باش دکر و ب ئاواز و هوزانا و دهنگی دهفی بهحسی عهسکه ر و سهروه ری کورد و بوسرمانا بناؤ دهر... بپ ۵۳." ئوو دهمی بهحسی پاشای ژی دکر دیسا وه کو شونگری خونکاری ئیسلامی بهحس ژی دکر، چونکو مشه جاران کهسانین ئولدار و جوانمیر دهست ژ کوردینی و نه ته وه پاریزی یا خوه بهردایه ژ بهر کو وهسا هاتینه تیگه هاندن کو دوزا وان دژی ئاینی وانه. ئه و ب خوه ب سرۆشتی خوه، کهسین د جفاکین گشتوکالی و ساده دا، ژ هه ر بابه ته کی دی، پتر ب ئاینیه گریداینه. ژ بهر فی چهندی بوو، پرانیا ئالا هه لگرین دوزا پاشایی کوردان د گۆتن: "ئهو ژی بی دخه بیت بو دین و دونیایی، گوهداری یا وی گوه دانه بو خودی و پیغه مبهرا... بپ ۴۹."

زیده باری فی چهندی ژی پاشای مهلا و ئیمامین مزگهفتان پالددان کو وهلاتینی ب دینیقه گریدهن و بهره فانی کرنا ژ وهلاتی بگه هینه ئاستی بهره فانی کرنی ژ دینی خودی و پیغه مبهری. دبیژن جاره کی پاشای گۆت بوو: "ما ئهم ژ کی کیمترین بیینه ماخوی پیغه مبهری ما خو... بپ ۹۲." ئه فجا خه لکی ب شیوه بین هه مه جور فه گیران و مهلا بین مزگهفتان ژی وه کو فه رمۆده یه کا پیغه مبهری سه ره دهری دگه ل دکرن: "هه می رۆژیت ئه نیا و لسه ر مینه را دهاته گۆتن و دگه ل چه ند ئایه ت و فه رمودیت پیغه مبهری نافدا تیکه ل دکرن زیده تر دئیخسته بهر عه قلی دیندار و نه خوینده وارا... ئیک ژ بنواشیت باوه ریا مرۆفی ب خودی و دینی پیغه مبهری ئه فه دفیت وهلاتی خو برا و کهس و ملله تی خو بقیه ت و بهره فانی ژی بکه ت... بپ ۹۳."

۷. دیپلوماسیه ت و شاره زایی یا ب ریفه برنی

بیگۆمانه کو کریارا دیپلوماسی ژی پشکه کا گرنگه ژ که لواشی کریارا سیاسی. هه ر سیاسه ته ک یان ئیدیولۆژییه کا هه بیت، پیدفی ب خور تکرنا هه قبه ندی بین نافخوی

و دهرفهیی ههیه. فئی کریاری ژئی پیدفئی ب شارهزایی یین ههفچهرخ و سهبرورهکا نهپستمی ههیه. پههلهوانی رۆمانی فه دگیریت کو "پاشا مرۆفهکی چهرخی بوو، نه ژوان پاشا و میریت کوردا بوو کو دگوهی گایدا نفستی بوون و ژ شویرها که لا خوه زیدهتر نه ددیین... بپ ۵۷." ژ ئهوا ددهستفیسیدا هاتی خویا بوویه کو زیدهباری شبانین وی یین ب ریفهبرنی، ههروهسا گهلهک زمانان ژئی د زانین و گهلهک دنیا ژئی دیت بوو. نهفه ژئی بوویه نهگهری وی چهندی کو پاشا مرۆفهکی رهوشهنبیر بوویه و ب باشی د کلتور و دۆز و داخوازی یین مللهتی خوه گههشتیه. "پاشا ل زارویا خو بای وی هنارتبوو ئستهمیولی و ل گهنجینا خو چهند سهفه و گهریان ل ئورویا کر بوون و گهلهک تیکهلیا رهوشهنبیرت کورد کره... بپ ۵۹."

فئی پاشخانا هزری و رهوشهنبیری یا تیکهله ژ کلتور و سهبرۆرین ههههجوور، فهراتی یا مفا وهرگرتنی ژ شارهزا یین بیانی ل دهف پاشای پهیدا کر و ژبو دانانا نهخشهیی شویرهش و ئافاکرنا دهولتهتا خوه، ههردهم پرسیار ژ کهسانین شارهزا و دنیا دیدیهان د کرن. سههرای فئی چهندی ژئی پاشای بهندهکهکی پهیوهندی دگهل خونکاری ئیسلامی هیلا بوو، نهفه ژئی سیاسهتهکه که کو زوی ب زوی خوه نههافیتته دناؤ شهههکی نه ههفسهنگدا ژلایی هیژ و شیانانقه. "پاشایی کوردا پیوهندییت خو دگهل خونکاری ئیسلامی ههبوون، ههر ههیم ههیم دیاری بو دهنارتن و دگۆت، نهجه لا زالمای دی بدهستی زالمای بیت... بپ ۹۰." ئهم دکارین بیژین کو پاشای ب ژیرمندی سهههدهری دگهل دۆزا گهلی خوه دکر و نه د خواست مللهتی خوه توشی شهههکی مهزن و ویرانکار بکهت. ههبوونا فان ههفبهندی یین بهرژهوهندی نالوگۆر، پهقینا ههفرکیی گبرۆ کر و پاشا شیا مفای ژفئی گبرۆ کرنی ببینیت و بهرههفی یا خوه و لهشهکهری خوه موکمتر لی بکهت. د فی بیافی دیپلوماسیی نه براتی و نه دوژمنییدا دگهل خونکاری ئیسلامی، پاشای ههولدا کو بسپۆر و شارهزا یین بیانی بینته دناؤ میرگهها خوهدا. ههههههه گهلهک کهسین ساده و نهزان ژ ههبوونا کهسین بیانی نهرازیبوون، چونکول گورهی ههرا وان یا ساده، ههمی بیانی دوژمنن، نهمازه نهگه نه موسلمان بن.

هدر وه كو هوستا حوسين فهدگيريت و ددهستتقيسيدا ژي ئيشارهت داين كو خهلكي
 دناقهرا خوهدا دگوت: "نهو كافرئ پيس چيه هدردهم ب رهخ پاشايه... بپ ۸۷."
 نه دووره نهؤ هزركرنه ژ كلتور و پاشخانا هزر و ئيديولوزي يا سهردهمي جهادي
 بو موسلمانان فهما بيت. لي دهمي ب شيويهكي كهتواري ل بابهتي دنيرن، دينن كو نه
 ب وي شيوازيه، نهوي بو هاتييه گوتن، چونكو د جفاكي كورديدا كوما نايين و
 نهتهوهين همهجور ههنه و ب ناشتي و نارامي پيكفه زيانه. د سهردهمي فرمانا ئيكي
 يا نهرمهنياندا، پاشايي كوردان گهلهك نهرممني ژ مرني رزگار كرن و پاراستن، چونكو
 پيكفه ژيا بوون و وي دزاني كو بابهتي خوهرستي يا ناييني وهرهقيه كه داگير كهرين
 دوژمن ژبو تيكدانا رهوشا جفاكي كوردان بكار د هينن، يان ب كي مي شكهستين خوه
 بين سياسي و لهشكهرى پي فه دشيرن. نه فجا نهرازي بوونا خهلكي ژ هه بوونا كه سانين
 بياني ب رهخ پاشايه ژ نهرانييه، يان ژي نه دووره حسوودي بيت كو پاشا
 گرنگيه كا زنده تر ددهتي و هه مي خهلكي ويران شهري تهماحي د وي گرنگي پيدانا
 تايبهت هه بوو. لي ژ بهر كو باوهريه كا موكم ب پاشايي خوه ههيه، ملله تي ژي
 ريزگرتن بو كه سانين بياني دادان. ئوو پشتي زانين كو فابريقا توپا ههيه و كاروانه كي
 باركري ب نهله مي نتين چيكرنا توپا دنيفا ويران شهري را بهر ب خانيك و خيغه تين
 فهدهر فه چووين، زانين كو تشتهك بي د بن كولاقي وي كه سي سوري چاقشين فه ههيه
 و د بهر ژه وهندا ملله تي مه دايه. گهلهك روژنامه نفيس و شارهزا بين بياني ژ هه مي جور
 و وهلات و بسپوريان د هاتنه نك پاشايي كوردان، لي "بي ژ هه ميا نزيكو بو پاشاي و
 هدردهم ديوانا وي نه بهردا نهو ژي ئيكي كهله دريژي چاقشين بوو، دگوتن ننگليزه.
 هه مي گاغا باه كا نه خشا لين كه فشي وي بوو، ناخفتنا وي لدهف پاشاي بهايه كي خو
 هه بوو، جه و پاربي خوش بي وي بوو... بپ ۵۹."

ب نسبت ريقه برنا خهلكي ويران شهري ژي، پاشاي هه ر ل ده سپيكي دادپهروهري
 و وه رارين پيشچاؤ د بياقين گشتوكالي و بازرگانيدا كر بوون و نابوري يا وهلاتي بي
 فهژاند بوو، هه تا گه هشتيه وي راددهي كو خونكاري ئيسلامي قهرزين مالي ژ پاشايي

كوردان بكت: "گههشته وى راددهى كو خونكارى ئىسلامى هندەك كەنكەنپت خوه
 بنپريت كو قهرزه كى زى بكن... بپ ۵۶-۵۷. " هەلبەت فى چەندى باندره كا
 پوزەتيف ل سەر خەلكى و ژىياتى يا وان بو وهلاتى هەبوو. پىتقە گرىدانا خەلكى ب
 باژىرىقە مينا پىتقە گرىدانا مرۆفى ب خىرانا خوه يا تايەتقە لىهات بوو. ئانكو باژىر ببوو
 نامووس و شەرەف و ناسنامە يا كەسۆكى يا هەر كەسەكى مىرگەها براھىم پاشايى
 مىلى. دەمى ھۆستا حوسىن نەخۆش دكەفیت و چ دختۆر و حەكىم نە كارن وى
 ساخكەنەقە، دىپىت كۆ دىتتا ئافان شەھرى دەرمانى ويە: "كەس نەشپت من بگەھىنتە
 دايكا ھەمى باژىرا - ئافان شەھر - ئاى چ باژىرە كى دلوفانە، بەلى ئەف باژىرە چەوا كولى
 بەلگىت دارا خەملا وان دختۆت ئەھا ئەف باژىرە زى ژ گيانى من دختۆت... بپ ۸۱."
 ب ھەمان ئاوايى پىتقە گرىدانا باژىرى ھەروەسا ب پاشايقە زى د گرىدایى بوون. چونكو
 پاشا د خۆشى و نە خۆشى يىن لەشكەر و مللەتى خوەدا پشكدار د بوو، ھەردەم
 دگەل وان كار دكر و دەمى ئەو ژ كارى مەشقا لەشكەرى و ئافاكرنى تەفاؤ دبوون و
 بېھنا خوه فەددان، د وى دەمىدا زى پاشا دگەل بازركان و بسپۆرىن بيانى ب
 دىپلوماسىي و سىياسەتپقە يى مژوول بوو. د فە گىرانىدا ھاتىبە كو "پاشا ل دانان و
 ئافاكرنى دگەل مە بوو، ل مەيدانا جەنگ و پىكدادانا دگەل مەبوو، ژفى زىدەتر مە چ
 زى دقپت... بپ ۸۹. " ھەروەسا دەستنىسىدا زى بەحسى سەردەمى پاشاى ب جوانى
 و شەھنازىقە ھاتىبە كو "ئەو رۆژ خەون نەبوون، راستىبەك بوو ئەم تىدا دژيان ھەچكو
 مە دقيا بەدەست بگرين و بەرنەدەين بەھەشتەك بوو چەند سالا مە خەون پىتقە دديتن و
 ئەفرو دنافدا دژين... بپ ۵۳."

ديروك دناقبەرا دەستنىسى و فەگىرانىدا

ب درىژاھى يا رۆمانى، نقيسەر بەحسى دەستنىسەكى و فەگىرانا خەلكى بو
 بۆيەرەكى دىروكى دكەت. ھەردوو شىواز زى ئەلەمىنتىن فەگىرانا دىروكىنە. ل قىرە
 نقيسەرى قىايە گرنگىبەكى بدەتە دىروكى و د ھەمان دەمدا زى ب چافەكى رەخنەبى

لِي بِنيريت. لِي پرسيارا گرنګ ټوه، ټهري هه بونا دبروکی ژبو پيشکهفتنا جفاکان پيدښه کا فهره يان ههسته کا دهر وونيه کو مروښه شهنازي ب رابردويي خوه بکهت؟ ټه گهر يا فهر بيت، پا چهوا هندهک جفاکين ديرين و رهه کوور د جهرگی دبرو کيدا نهو ب تي تويکل ژي مایه؟ ههروه سا کومه کا وهلاتين چ پاشخانا دبروکی بو نهی نوکه حوکمی ل جيهانی دکهن؟! نوو ټه گهر يا فهر نهبيت، بوچی خه لک دبروکی دنفيسن و گرنګی پي ددهن؟ ټهري تي ژبه ر خوښييه يان مفايه کی دی تيدا ههيه؟ ټهري دهست پيکون ژ سفری دی تشته کی نوو و هه فچهرخ پيدا کته يان ژي وهرار پروسه کا بهره بهری يال سهر ټيک کومووی يه؟

ټهفه و گه لکه پرسيارين دی بين ژفی جوړی بووینه هيقيني تيهرينا فويله سوډف و دبروکرانان. لِي هه رچهوا بيت، هه می وهلات و جفاک شهنازي ب رابردويي خوه پي دره خشان دکهن و گرنګی ددهنه پاشخان و شههرستاني و دبرو کا خوه. پا بوچی ټه م گرنګی ب دبرو کا خوه نهدين؟ "ټهري راسته ميژوو باره کی گرانه مه ب پشستا خوه فهدای يان هنده قهيد و زنجيرن مه خو پي گرځدای... بپ ۳۳". ټهډ پرسيارا مشت گومان و پرسيارين دی بين فهارتي، سهری بهندکی دکته ددهستی وان ره و شه نيرين نوو خوازين د ټين هه می تشتان بههرفينن و ژيانه کا نوو دانن. ټه گهر باره کی گران بيت ب پشستا مهډه، ټه م د کارين ب خوه ويستی فی باری دانن. لِي ټه گهر قهيد و زنجير بن مه خوه پيشه گرځدای، هينگی خه بات و ههلويست و بريارين چاره نفيسي پي دټين، هه تا کو ټهډ زنجيره د هينه شکاندن. نوو د هه مان ده مدا ژي هندهک هزرمه ند هه نه و هسا دبينن کو دبرو ک دهسته شيواندن و ميژوونفيس ل گوره می مه رهم و گيول و بهرزه وهندا سهرده می خوه دنفيسن: "ټيک راستی و سهرهاتي و رويدان هه نه، به لي گوتو فه گير و ميژوونفيس لدريف مه رهم و وژدانا خوه دنفيسن و ب سهری مه دا دسه پينن کو ټهوا ټهو ديژن ټهوا راسته و دټيا ټه م باوهري پي بکهين... بپ ۳۳". يان ژي هندهک ديژن کو دبرو ک بهره می دهستی لايه نين سهرکه فتيه. ټه فجا ماده م ټه م نه سهرکه فتيه، دی بوچی دبرو کا سهرکه فتيان خو بين، چونکو چ ناخفتنين خيري بو مه نا بيژن (ټه م

هەڤرک بووین، ئەو سەرکەفتن و پاشایی مە هاتە ل سێدارەدان و لەشکەرێ مە
شکەست). لێ ل هەمبەر ڤان هەردوو جەمسەران پرسیارە کا دی یا گرنگ
سەرەلەدەت: "باشە بوچی ئەم کلتۆری خو پافین و ئەوین هون شانازیی یی دکن،
گرنگی ددەنە کلتۆر و فولکلۆری خو هەمی ئنتیکە و کەلەپور و شینوارێت خو
مۆزەخانا دپاریژن و قانونا پاراستی بو دەرتیخن... بپ ۳۲". چونکو ب هزرا گەلەک
هزرمەندان و ئەم ژێ وەسا دینین کو دیرۆک سامانەکی نەتەوویی یە، هاندەر و
پالەدەرەکی گرنگە ژبو پیشکەفتن و وەرارا هەر جفاکە کی.

چ گهورین و نووکرەک ژ بو شایی پەیدا نابن، بەلکو کریارە کا بەرەبەرەیی یا ل
سەر ئیک کومبوونا هزر و رەفتار و رەنجا مرقیبە. ئەفجا دەمی تۆشی کارەساتە کی یان
سەتینە کی دبن: "هەر سەتینەک دبیته شەپزەبوون و تیکچوونا هەفسەنگی... بپ ۸."
بەر ب رەهین دیرۆکی دزفەن و ب لیبیرینە کا هەلسەنگاندنەیی هیف دکنە ئەوا بوویی
و بۆری، ژبو هندی کو خو بەرەفکەن بو ئەوا دی هیت. لێ ژ لایە کی دیفە ژێ نە
دووڕە ئەڤ قەگەران و هەلسەنگاندنا بۆیەری بۆری یین دیرۆکی کریارە کا دەروونی یا
هەفسەنگکرنا ناخ و کەساتی بیت. د پراڤیا جاراندنا زەحمەتە بو مرقی کو دانپیدانی ب
داکەفتن و شاشی یین خو بەت، چونکو وەسا هزر د کەت کو کاملان و راستە، لێ
دەردۆر و کەتوار و جفاک نە هاریکارن. هەر وە کو د. عەلی وەردی دبیژیت کو هەر
کەسە کی ژ مە، میناکە کی کاملان بو خو د مەژی خو دا دادنیت و هەردەمی تۆشی
سەتینە کی ببیت یان ب بەر جەستەیی بکەفیتە هەمبەر کەتوارە کی نە ل دویف حەز و
نیرین و خواستین خو، بیگومانە کو دی ئوبالا داکەفتنا خو ئیختە ستوویی لایەنە کی
دی و زەمانی غەددار یان ژێ دی هزر کەت کو ئەوین بەری وی ژێ هەر هۆسا بوون.
ل فیرە دی خو داھیلتە د کووراتی یا دیرۆکیدا و سنسلە یا داکەفتن و شکەستین
دیرۆکی کەتە بەهانە ژبو کاودانین هەبی: "دەمی کوردا هیرش دەیانە سەر گزیرتا
کریت وەک دورندا شەر دکر. ئای چەند فەیتی بوو بو من ژ شەرمادا خوھی ئەنیا من
... بپ ۲۳."

ئەم د كارين ئى شەرمىنى و فەيتى دگەل وى شەرم و فەيتى يا جاشين كورد
 ھەفەر كەين كول سەردەمى كۆچا مليۆنى ب دويىف كوردىن رەفيايە بوون و پاشى
 ھەمى مال و مولكى وان تالانكرن. دىيژن دىرۆك خۆ دووبارە ناكەت، لى ژبو كاودان و
 بۆيەرىن د ژيانا كورداندا د قەومن، كۆيكرنە: "ھەكە مېژوويا مە كۆيكرن نەبىت، پا
 دى چ بىت... بپ ۱۹". ئەف داخويانييە دوو رامانان ب خۆفە دگرىت، رامانا ئىكى
 ھەروە كە مە گۆتى ژبو ھەندىيە كە شاشى و داكەفتىن خوە بى ب نىقىن. نقيسەر ل
 سەر زارى پەھلەوانى خوە دژاتى يا بابەتتېن دىرۆكى دكەت، نەمازە پشتى بسپۆرەكى
 شارەزا بو گۆتى كە دىرۆك خوە دووبارە ناكەت، پەھلەوان دىيژىت كو "ژ وى رۆژى
 ۋەرە وى سەنگەرەك لىناۋ بەينا من و مېژوويى دروست كر. يان بووينە دوو سەنگەرەيت
 ھەفدز... بەلى ژ وى رۆژى من زانى كو مېژوو فەگواستا ھەندە سەرھاتىايە لدويىف
 ميزاج و كەيفا سولتانى وى دەمى ھاتىە رېزكرن... بپ ۱۹". ئەفە ژى ھەلويسەتەكى
 ھشيارانەبى نقيسەرييە كو ب زانيوون سەردەريى دگەل حالەتې دەروونى دكەت و
 دقېت بېژتە ۋەرگى كو ئەف ھەلويسەتې ژ دىرۆكى نە تى گەرەوتە ژيكرنەكا دەروونىيە،
 بەلكو دىتتەكا كوروا ھەلسەنگاندەبى يە ژبو خوە بەرھەفكرنەكا نوو كو ب
 شىۋەيەكى ھەفچەرخ و سەردەمىيانە د بۆيەر و كاودانىن ئەفرۆ بگەھىت. ئوو ئەفەيە
 بەرى مە ددەتە رامانا دووى يا سەردەريكرنا دگەل دىرۆكى كو پالدەر و ھاندەرەكە
 ژبو ئاۋاكرنەكا دى يا نوو. بەرىخودانا گۆمانكى يا پەھلەوانى ل سەر شەرى پاشايى
 كوردان دگەل لەشكەرى ئۆسمانلى، د جەي خوەدايە: "پاشايى كوردا ھەكە چ بناغە
 نەبن يان چ ھىفى ژى نەبن بو سەركەفتى يان ئىك ژ سەدى سەركەفتن تىدا نەددىت،
 بوچى مللەتې خۇ ھافىتە ئى ناگرى، يەنى ئەو جەنگ ژ خۇ كوشتى زىدەتر
 نەبوو!... بپ ۹۰". لى راستى يا دىرۆكى ئەو كو "پاشاي دقيا ئالايى خۆ ھەبىت،
 لەشكەرى خۆ ھەبىت ئەوا وى ئىاي دەمەكى بەدەست فە ھات، يا دى خودى قەلەمى
 خۇ لى نەدا و ئەمرى وى نەھاتە سەر، قورىانى خودى... بپ ۹۳".

فەرە مۆڧ ھەر سەردەمەکی ل گورە ی کاودانین وی سەردەمی شۆڧە کەت و
 بکەتە پەند و رینیشاندەر ژبو ئافا کرە کا دی یا ناییندەیی. پاشایی کوردان ھەولدانە کا
 سەرخو ھەبوونی دا و شۆڧە شە کا مەزن و ریکخستی پیک ھینا، لی سەرنە کەفت. ل شوینا
 ئەم گلە و گازندان ژئی بکەین کا بوچی کر، ما بوچی ئەم ل ئاستەنگ و کەم و کورتی
 یین وی سەردەمی نا گەریین و راستکەینە ڤە؟! لی ئە گەر ئەم بیژین کو "مەرج ئەنجامن،
 مۆڧ ھوکمی خۆ ل سەر ئەنجاما ددەت... بپ ۹۲". ھینگی ژبلی ھندی کو چ مفای ژ
 سەربۆرا دیرۆکی وەرناگرین، ھەروەسا دی تۆشی شاشیھە کا مەزن بین و دی
 زەرگەھە کا مەزن ل دیرۆک و جفاکی خوە دەین. چونکو ھەردەم سەربۆرین دیرۆکی
 (خۆ ئە گەر جھئی شەرم و فەھیتی بن ژئی) دبنە ریکخۆشکەر و دەسپیک بو بزاقین داھاتی.
 د فی واریدا پەھلەوانی نغیسەری ژئی ھەولددەت کو بەرپەرین رەش و سپی یین
 دیرۆکا خوە ڤە کەت و دەمی کۆچا ملیونیدا، ژبو پرسیار کرن و لیگەرانا ل بابی
 بەرزە، قەستا دەرویش حوسینی دکەن کو "لسەر میژەر کا پاڤز روینشتبوو کتیبە کا زەر
 دەستی دا بوو... بپ ۱۰". کتیبە زەر نیشانا کەڤناتی و تۆزکە ویبونا و نیە کو
 ئیشارەتە کە ژبو دیرۆکا نغیسی. ل گەلەک جھ و پەرە گرافین دی یین رۆمانی، نغیسەر
 دا کوکی ل سەر گرنگی یا ھەبوونا دەستنغیسان دکەت، چونکو دەستنغیس ڤە گێرانە کا
 دروست یا دیرۆکی دکەن. ھەرچەندە کو نە دوورە دەستنغیس ژئی جھئی گۆمانی بن" "
 میژوو ڤە گوھاستنا ھندە سەرھاتیپە لدویف میزاج و کەڤنا سولتانی وی دەمی ھاتیپە
 ریزکرن... بپ ۱۹". لی ب کیمی وەرگری پشتراستە کو ئەڤا نغیسی دوکیۆمیتتە و ل
 گورە رەوشا دەروونی یا کەسی ڤە دگێریت نا ھیتە گوھورین. ئەوا ل دەستنغیسی
 ھاتی ئەو ھە یا باپیری وی ب دەستی خوە نغیسی، لی ئەوا ڤە گێرانئ ئەو ھە یا خەلکی ژ
 ھوستا حوسینی و ھەمۆیی عەسکەری یی برازایی وی بەیستی. ل گەلەک جھان ھەڤ
 دگرن و ل گەلەک جھان ژئی جودانە. ھەر چەوا بیت، ھەردوو شیۆز دەربیرینی ژ
 دیرۆکا سەردەمەکی دکەن. ھەژی گۆتە کو جفاکی کوردی کو نەخویندەواری تیدا
 مشەپە، پتر سەرەدەریی دگەل ڤە گێرانئ دکەت. لی بابەتی ھەبوونا دەستنغیسان

ئىشارەتە كاشىكارايە ژبو گىرنگى يا دەستىفيسان، چوڭكو پىت باورپىكرىنە. ھەر چەوا
بىت، ھەردوو شىۋازىن فەگىرانا بۆيەرىن درەخشانىن دىرۆكى پالدەرەكى گىرنگىن ژبو
خەبات و بەرخودانى يان ب كىمى ھەستەكا ب كاملانپى ددەتە مرۆفى و مرۆفى بى ئارام
دېت. ئارامى ژى ب تەنا خوە ھىز و فەژەنەكا ھەقسەنگ و بالبەر ددەتە مرۆفى.

بەحسكرا زىرەكى و باربەرى و قۇربانىدانپى ھۆستا حوسپى ژبو گوندى و
ھەمدەمىن وى، نازراندەكا دەروونىيە ژبو پىدفى يا ھەبوونا كەسەكى وەكو وى د
سەردەمى كۆچا مليونىدا. ھەردەمى مرۆف بكەفتە د تەنگاڧىيە كىدا، دى ل ھىقى يا
كەسەكى قۇرتالكەر بىت. ل گورەى فەگىرانپى دىرۆكى يىن شەڧىن درىژ ل ديوانپى
گوندىيان بى د ھىنە خوارن، ھۆستا حوسپى ئەو قۇرتالكەرەيە:

- ئەۇ ئاڧا باپىرى تە فەخارى و ئەز و تو فەدخوين ھەمى خىرا دەست و ماھۆل و

نكراندنا ھۆستا حوسپىيە... بپ ۲۴.

- چ تەنگا لدەف جغسىا دروست نەبا دڧيا بەر دەستى وىرا چوو با، ئەو ژى
مۆر و ترا خو لىدا با، پشتى دروست دكر... دگۆت من سوپىندا يا خارى، ەسكەريا چ
بىانيا نەكەم، ھەكە ھەبا دا يا مللەتى خو كەم، سوارى خەلكى ھەرى پەيايە...
بپ ۲۵.

- ھۆستا حوسپى لدەۇ ھندەكا تىشتەكى نەپەنى ~اشكرا كر بوو كو ھندە
پارۆت يا ھەى كەس نزانپت چەوا پەيدا كرىە... بپ ۲۶.

- ھندە ناشىت ئاڧى ل گۆندا دروست دكرن و ددانه كارى... بپ ۲۷.

- ھەر ل وان سالىت كولى پشتى شەرى سەفەر بەللكى زڧرى برس زىدەتر لى
ھات... ھۆستا حوسپى دىسا بو سەر كاروان و برىار دا كاروانەكى بشەڧىن و ل
تۆخىيا بۆرن... ئىڧارىەكى گوندى ھەمى بى ھىقى ب بوون سەرى كاروانى ديار بوو و
دكرە تۆز، گوندى ھەمى چوونە پىش و بارەگەم دەپتانه خوارى و بو كەيف و
ئەرزانى... بپ ۲۸.

ئەڤ قورتالکەرە کو د هەمی جفاکان و د هەمی سەردەماندا جەیی بەحسکرن و سەرنجراکیشانا خەلکی هەچکۆهەبی یە، بیافەکی مەزن و بەرفرەھ ژ مەژی و ماخولیانی یین نقیسەر و دیرۆکفنانان دگرت. مینا هاشمی قورەیشی دەمی گەم بو قورەیشیان ژ شامی ئینایی، مینا بارزانیه دەمی هەقالین خوە ژ چەمی ئاراس دەرباز کرین، ئوو مینا براهیم پاشایی ملییه کو رهوشا ئابوری و سیاسی و جفاکی یا ویران شەهری بلند کریه ناستی پیشکەفتیتین باژیری وی سەردەمی و د فیا میرگەهەکا خوەسەر و نازاد بو مللەتی خوە دانیت: "دەمی شەری دەست پیکری و ب گەرمی چووینە شەری، دفیان خوە قوربانی پاشایی خوە بکەن. پاشی دەمی شەر شکەستی.... کوری خوە ل بابی نەدکرە خودان و هەمی تەراو بەرا بوون... ژنوی زانی کا بەرزەبوونا هۆستا حوسیتی چ کارەساتەکا مەزن بو... بپ ۷۶-۷۷".

ئەری ما کی نا بیژیت هەما هۆستا حوسین ب خوە ئەو باب بوو کو ل کۆچا ملیونی بەرزە بووی و دناڤ دیرۆکیدا هاتییه دیتن!!

حالهتی ترۆما یا دەروونی

ترۆما یا دەروونی حالەتەکی ئالۆزییه، هەردەمی مرۆڤ بەرئاتفی بۆیەرەکی ژ نەشکافە بییت کو گەفی ل سەر ژیانی بکەت یان ژ ئەگەری برینداربوونەکا دژوار ئارامی یا مرۆفی تیک بەدەت و هەمی سەربۆر و شارەزایی یین ژیانی نە کارن ئالۆزیی هەفسەنگەن یان راهاتی دگەل رهوشا نوو پەیدا کەن، دبیژنی ترۆما یا دەروونی. سەدەمین سەرەکە یین ترۆمایی توندوتیژییه کو یان یا ب سەری هاتی، یان یا دبتی یان ژی یا بهیستی. هەروەسا ژیفەقتیان و ژدەستدان (کەسەک یان تشتەکی گرنگ و پیروژ) دبیته ئەگەری ترۆمایی (۳).

هەلبەت کەسەک ژ مە نینە کو جارەکی ژ جارا د ژیانا خوە یا رۆژانەدا، ئەڤ سەدەمین ژینگۆتی ب سەری نەهات بن. لی هەر بۆیەرەکی ترۆمادار دەمی د هیتە چارەسەر کون (ب ریکا هاریکاری یا نە راستەوخویا جفاکی یان ب ریکا چارەسەری یا

دەروونی) د بیته سەرپۆر و کەساتی یا مەرۆفی ژبو بۆیەری ترومایی هاتی ب هێتر دکهفیت. ههروه کو کورد دبیژن کو فلان کەسی هند یا ب سەری هاتی، زووب زوو ناکهفیت. لی ئەگەر حالەتی تروماداری ئە هاته چاره سەرکرن، نه دووره بیته ئەگەری پەیدا بوونا حالەتەکی دەروونی کو دبیژنی پیشیلبوونین پەستا پشتی ترومایی، فی حالەتی داوی ژی کۆمه کا نیشان و ساخه تان هەنه کو کار دکەنه سەر هزر و دلینی و رهفتارا مەرۆفی، ههروه سا وهزیفه یین پیشهیی و ئەکادیمی و جفاکی یین مەرۆفی ژی تیكدەن.

نیشانین هه ره گرنگین حالەتی پیشیلبوونین پەستا پشتی ترومایی دووباره بوونا بۆیەری ترومایی و خوڤانه پاش و زیده هشیارییه. هه ر ئیک ژ فان هه ر سی نیشانین سەره که کۆمه کا رهفتار و هزر و دلینی یین هه مه جوړ ب خوڤه دگرت: "دهم و چافیت بابی من کرژ بوون هه چکو ئەو حالهت هه می دهاتنه پیش چافا و تیدا دژیت... بپ ۱۵". یان "بابی من دهستی خو له سەری خو دا و چافیت خو نقاندن... من زانی تشته کی ته حل و نه خوژ خو ل هزر و خه یالیت ویدا... بپ ۱۶". ئەڤه نیشانه کا ژ کۆما نیشانین دووباره بوونا بۆیەری کو ب ریکا فلاشباکان بۆیەری د ئینته بیری و رهوشا دەروونی پی تیک دجیت. لی ههروه کو مه گوئی کو د پرا نیا جاراندا و ژ ئەگەری پیکفه ژیان و هاریکاری و پالپشتی یا خیزانین پیکفه گریدایی یین جفاکی کولله کتیفی کوردی، حالەتین تروما یا دەروونی ب شیوهی کی ئوتوماتیکی د هینه چاره سەرکرن. مشه جارن دبیت کەسه ک تۆشی فی حالەتی بییت و بهینه چاره سەرکرن ژی و خه لک تی ئە ئینته دهه. ههروه سا هه بوونا سەرپۆرین مشه بۆیەری ترومایی د ژيانا ملله تی کوردا، راهاتن و سەره ده ریکرنا دگه ل بۆیەران هیسانت لی کرییه.

ئەو ب خو ه تروماداری ل سەر دژواری و هیزا بۆیەری ترومایی ژ لایه کیه و پیکهاته یی کەساتی یا مەرۆفی (سەرپۆر و شاره زایی یین ژیان) ژ لایه کی دیفه رادوه ستیت. ئەڤجا چەند سەرپۆرین مەرۆفی یین ساریژکری پتر بن، دی ب ساناهیت شیت ژی ده ر باز بیت. ده می باب به حسی چیرۆکا خو ه دناڤ بۆیەری چیرۆکیدا دکهت

ئىشارەتەكە ژبو شيانا سەرەدەرىكرنا دگەل بۆيەرى ترومايى. يەك ژ خالىن ھەرە گرنگىن ساخيون و چارەسەرى، شيانين بەحسكنا بۆيەرىنە و فەگىرانين چىروكى د زانستى نوو يى چارەسەرى يا دەروونيدا وەكو تەكنىكەكا چارەسەرى د ھىتە بكار ئىنان. ل جھەكى دى ژى ئىشارەتى ددەتە نىشانين خۆدانەپاشى كو كەسى ترومادار خوە ژ بىرھاتىن بۆيەرى يان دىتتا جھەكى كو بىرا وى لى بىنتەفە ددەتە پاش: "ھەتا ئەفرو دەمى ئەز دېەر وى قشلا كەفن را دچم كو بەرەك ژى نەمايە، ئەو دىمەن تىتە پىش چافىت من و مەزن دىت، ب سەدان رەنگ و دىمەنان دھىتە گوھارتن، ھەچكو ئەفرو رويدا بيت.... بپ ۱۶".

ئەو ب خوە رۇمانا گەريان ل بابى بەرزە و پىرانيا رۇمانين كوردى مشتىن ژ بۆيەرىن ترومايى (چ ب زانىيون يان ب بىئاگھى بيت). ئەفە ژى وى راستى خويا دكەت كو رۇمان خۆدىكا جفاكىيە. چونكو جفاكى كوردان مشتى بۆيەرىن ترومايىنە، بىگۇمانە كو ئەف بۆيەرە دى جھى خوە دناف فەگىرانا بۆيەراندان كەن.

فلاشباكىن شەرى و ژ دەستدان و ژىكفەقەتيانان كو ب مشەيى دناف رۇمانيدا ھاتىنە، ھەبوونا خەون و كابىسان، ھەبوونا بىردانكەكا نە تەفاۋ و بىرەوهرى يىن پىچرىچىر (نىشانان خۆدانەپاشىيە ژ ھزر كرنى د بۆيەرىن ترومايىدا)، ھەروەسا بىرھاتىن ھەستەوهران وەكو بىھنا گۆشتى سۆتى، دەنگى برووسىيان كو بىرا پەھلەوانان ل بۆيەرىن ترومايى د ھىناقە. ئەف بۆيەرىن فەگىرايى دىنە ھىقىتى لىكۆلىينىن حالەتى تروما يا دەروونى دناف رۇمانين كوردىدا.

عورفىن جفاكى

ھەروەكو مە ل گەلەك جھان گۆتى و ھەردەم دىبىژىن كو رۇمان خۆدىكا ژيانا جفاكىيە. ھەلبەت دەمى ئەم دىبىژىن كو دەپرىنە ژ ژيانا رۆژانە يا جفاكى، رامانا وى ئەوہ كو سەرەدەرى و دەربىرىن ژ ھەرسى ئەلەمىنتىن سەرەكە يىن كەساتى يا جفاكى دكەت. ئەف ھەرسى ئەلەمىنتە ژى ھزر كرن و دلىنى و رەفتارن. عورف و بەھا يىن

جفاکی یین هەر جفاکه کی ژ شیوازی هزرکرنی و نایرده یین دهربراندنا هزران و ههلچوون و دلینی پیک د هین. ما دهم رومان خودیکا جفاکی نفیسه ریبه، نه فجا چ رومان بی عورف و بها و بیروباوهرین کلتوری و جفاکی نا هینه نفیسین. لی چونکو د پیرانیا جاراندنا نفیسه ب مهره م و ژبو گه هاندنا پدیامه کی فان عورفان دکته دناؤ بویه راندا، لهوا ئەم دبیین کو ئیشاره ته کی بدهینی (خو ئەگەر ئیشاره ته کا بلهز بیت زی).

ئەو ب خوه نفیسه ر ژبو دوو مهره مین سهره کی فی کریاری ئەنجامدهت و هەر مهره مه کی کۆمه کا مهره مین دی یین لاوه کی زی ب خوڤه دگرن: مهره ما ئیکی ژبو دوکیۆمیتکرنا کلتوری ملله تیبه و ل گوره ی فی کلتوری، فه کۆله ر دی شیین لی کۆلینین زانستی ل سهر جفاکی کهن. مهره ما دووی زی ژبو ره خنه گرتنیه ل هنده ک عورف و بها یین مایی دناؤ خه لکیدا و ژ لایه نین جهی و سهرده میفه فه ریژ و رامانین بهایان گرنگیبه کا مهزن نه مایه، یان ب کیمی خه لک ب دلرازی و بیروباوهرین موکمه سهره ده ری دگهل ناکهت.

ههرچهنده د هه می پهره گرافین رۆمانیدا، کۆمه کا ئیشاره تین راسته وخو یان نه راسته وخو ب تیگه ه و عورفین جفاکی هاتینه دان. لی د فی پهره گرافیدا دی هه ولدهین کو هنده ک عورفین ئاشکرا بهرچافکهین:

۱. چاڤدانا دایابان

دکلتوری جفاکی و ئیسلامه تییدا زی هه رده م دا کۆکی ل سهر چاڤدی و سه خیری یا دایابان هاتیبه کرن و فه ره هه رده م کور خوه ل دایابین خوه بکه نه خودان و ژ بن ئەمری وان دهر نه که فن. ئەڤ بابه ته بوویه هیڤینی بابه تی هه فرکی یا دناڤه را دوو رفیشتین جودا و د دوو سهرده مین جودا جودا دا، کو ئیک سهرده می بابیبه و بی دی زی سهرده می کوریبه. لی وه کو عورفه ک یان تیگه هه کی جفاکی، نفیسه ر ل ده سپیکی ئیشاره تی دده تی: "قه دا ل هه وه بکه ئیت ئەولادیت ئاخو زه مانی هوین چ شیر هه رامن!! بۆچی ما ئیک بابی خوه ده ئیلت لغان چول و به ته نا... بپ. ۵." هه وره کو ب فی

ئىشارەتتىكى دۇقت خواندەقانى ژبو ھەقپىكەھەكە پېشىنىكىرى بەرھەفۇ كەت. ل گورەى
 كلتورى ئىسلامىي كوردى تىگەھەكە ھەيە كو ھەر كەسى د بن ئەمرى بابى خوە يان
 سەمىيانى خۇفە نەبىت، خودى تەعالا ژی ژی رازى نابت و ھەتا ھەتايى دى يى
 لەئەتەت لىكىرى بىت: "دى ھەرن ھندى ھوین ساخن دى لەئەتەتە خداندا ل ھەوہ
 بىت، دى ھوین ھەر ئاڧاكەن و دى خراب و ھەرفىت... پ. ۱۰. ئەفۇ بابەتە ل گەلەك
 جھان و ژبو گەلەك مەرەمان ھاتىيە بكار ئىنان. يەك ژ مەرەمىن ھەرە گرنىگ ئەو بوو
 كو ھەردەم مللەتتى كورد ب ناڧى ئىسلامى و گوھدارى يا سەمىيانى (خونكارى
 ئىسلامى)، كو نوونەرى خودى تەعالا يە ل سەر عەردى، ھەردەم بندەست و قايىلبووى
 بوويە ب رەوشا خوە يا ھەيى!

۲. ناڧىن ئاخەرتى

د جفاكى كوردىدا (كو ھەتا سەردەمى ئەفرۆكە ژی ماىە)، خەلكى ھەچكۆھەيى
 ناڧىن زارۆك و تىشتىن عەزىز ب ناڧىن ئاخەرتى ب ناۋ دكەن. ھەلبەت ئەفۇ فىلە ژبو
 بەلاڧكرنا زمانى عەرەبى و عەرەبكرنا ھەمى جفاكىن ئىسلامى ھاتىيە كرن. خەلكى
 ھەچكۆھەيى وەسا ھاتىيە تىگەھاندن، ئەگەر ناۋ عەرەبى بىت، ئەفۇ رامانا وى ئەوہ كو
 ئاخەرتىيە و خودى دى ھەز ژىكەت و دى ھارىكارى يا وى كەت. ئەگەر زارۆكىن
 كەسەكى بمرن، خەلك دى بىژىتى ناڧەكى ئاخەرتى دانە سەر دا نەمرن. ئەفۇ ناڧلىكرنىن
 عەرەبى ب ناڧى ناڧىن ئاخەرتى ھەموو بەروىاڧىن ھزرا كوردى موسلمان ڧەگرتىنە و
 مشە جاران ژی وەكو بەرسىنگگرتنە كا دەروونى لىھاتىيە. كەسىن ئۆلدار وەسا ھز
 دكەن كو پاراستنا ئاينى ئىسلامى د ناڧلىكرنىن عەرەبىدايە.

ئەگەر ئەم لۆژىكىيانە سەھكەينە ڧى دياردى دى بىنن كو نە دوورە د خزمەتا
 خوەيى ئىسلامىدا نەبىت، چونكو ئىسلام ژبو ھەموو مرۆڧانتى و ھەموو جفاكىن
 دونىايى ھاتىيە، لى ب ڧى دياردا ناڧىن ئاخەرتى ب تى ب عەرەبان و عەرەبىنىڧە د ھىتە
 گرىدان (ئەفۇ ژی دوورە ژ پەياما راستەقىنە يا ئىسلامەتتى).

ئەو بابەتتە ئەڭ تېڭەھە چەسپاندى و كرىيە كلتۇر، ھەلويستى مېر و سەر كرده يىن جفاكېن كوردى بوون. گەلەك جاران ئەگەر بەرپەرىن دېرۆكىڭ قەدەين، دى بىنن كو ھندەك ژ مېر و ئۆلدارىن كوردان مالباتىن خوه گەھاندېنە سەر كرده كى عەرەب يان سەھابىيە كى سەردەمى پېغەمبەرى خودى. ل ھەمبەرى قى ھزرى زى تېڭەھە كى دى دناڭ خەلكى ھەژاردا ھەبوو كو زارۆك ژبەر ناڧى خوه د مريت، چونكو شيانين ھەلگرتا قى ناڧى گران و پىرۆز نىنن. لەوا ناڧىن كرىت و نە ھەژى ل سەر زارۆكىن خوه دانان كو شيانين ھەلگرتا ناڧى ھەبن و نە مرن. نانكو ھزر و تېڭەھەين جفاكى كوردى ب دووانى يىن رەھابى يىن ھەقدۇڧە گرىداي بوو، يان ناڧە كى عەرەبىي ئاخرەتى يان زى ناڧە كى كوردىي كرىت و نە ھەژى. ئەڧە زى مە د گەھىنتە وى چەندى كو ھزرا كەسى ب ناڧاتى يان خولامىنىڧە ھەڧەندە (ئەڧە زى بابەتە كى درېڧە و ئەڧ گۆتارە نە جەڧى شروڧە كرنا ويىە). ئەڧ كلتۇرە ب زەقى و پتر دناڭ كوردىن ئىزىدا ھەيە و ئەگەر چاڧچەرىنىيە كا بلەز دناڭ ناڧىن ھندەك كورداندا بكەين دى ناڧىن (رىڭو، مشكو، كرىت، كورتان... ھتد) ب بەر چاڧىن مە كەڧن. د ئەنجامدا ناڧىن عەرەبى يىن ئاخرەتى ژبو دەولەمەند و ئاغا و دەرەبەگان تەرخانكرى بوون و ناڧىن كوردى يىن سادە و ساكار ژبو خەلكى ھەژار و خوليسەر بوون. ئوو ب رىكا چاڧلىكرنا مەزن و ئاغا و شىخ و سەيدان خەلكى ھەژار رى ددا خوه كو ناڧىن عەرەبى ل زارۆكىن خوه دانن و شەھنازى يى دكرن.

زىدەبارى قى چەندى زى سەيىد و شىخىن كوردان كو دېنەكۆكا خوه دا كوردىن رەسەنن، لى د بياڧى ئايىنى ئىسلامىدا زىرەك و شارەزا بووينە. ئەڧجا ژبو چەسپاندا دەستەلاتىن خوه يىن ئايىنى و دونبايى خوه دگەھاندەنە بئەمالا پېغەمبەرى يان ھەر بئەمالە كا دى يا قورەيشى كو دېنەكۆكا خوه دا عەرەبن. ھەمى سەيىدىن كوردستانى ناڧى (ئەولادىن پېغەمبەرى) ل خوه دادنن. پېغەمبەر عەرەبە و ئەو كوردن!
 ۋەسا ديارە كو نڧىسەرى دەر كا قى بابەتتە ب باشى كرىيە و د زانیت كو ھەمى ناڧى ئاخرەتېنە و خودى تەعالا ھەمى زمانان د زانیت و كوردىكرنا ناڧان چ ژ ئاستى

باوهرداری یا مرۆفی نا گوهریت. لی دهمی بهحسی ماهینا علیی جانگیر دکهت، دبیژیت کو "د گوئی دندل کو بنافی دندلا ئیمام علی کر بوو، دگۆتن جارهکی رهفدهکا گورگا هاتی، بهلی ههمی دندان شکستی کرن و نهشیان نیریک بن... بپ ۱۳. "ئهفه ژی ئیشارهتهکه ژبو پیروزی یا نافین ناخرهتی و هیژا سنوورپرا فان نافان دناؤه جفاکی کوردیدا. ههروهسا ژ لایهکی فهشارتی دیفه ژی رهتکرنا فی شیوازی هزرکرنیه.

۳. خهون

خهون د ههمی جفاکین دونیایدا بابهتهکی مژدار و ب چریسهته. مشه زانا و فهکۆلهران لیکۆلینین زانستی ماددی و گیانی و میتافیزیکی ل سهر کرینه کو هندهک پیژانین بهرهۆز ژبو شرۆفه کرنا خهونا ببینن. لی ههتا نهۆ ژی ههر بابهتهکی مژداره و ههمی زانا ب بهلگه نهویست و وه کههفی ل سهر کریارا خهونی پیک نه هاتینه.

د جفاکین ساکار و دینداردا خهونی ب پدیامهکا خودایی د زانن کو ریکین پاشهروژا داهاتی بو مرۆفی بهلی دکهت: "کوریت من خهونا مرۆفیت چاک گهلهک ژ راستیی نیریکه ههکه ماکا وی نهییت... بپ ۱۲. "ل گورهی تیگههی جفاکی کوردی، خهونی گرنگیه کا تایهت ههیه، نهمازه ئهگهر کهسهکی چاک یان مهلایهکی دوازه علم ببینیت. ئهفجا مادهم گرنکه و خهلهک باوهریی بی دینیت ما بۆچی نا بیته پدیامهکا ئاراسته کری و خهلهک بی بهیته هشیار کرن؟! نقیسهری ههولدایه خهونهکی چیکهت و ب دانانا خهونا بابی دهست بی دکهت: "ههیف ژ ئاسمانی بار دکهت و !!! بهرو روژنای دجیت، ئهه ههمی دکهینه هاوار و قیری و گازی ههیفی دکهین کو نهچیت و دونیایی له تاری نهکته. نهخپهر ههر دچوو.. پاشی ههیف بو دوو کهر و کهته خاری دونیا تارستان بوو، دهمی ئهه ب گری و خهه زفرینه گوندی دبینن رهفدهکا گورگا هیرشا دهینه سهر گوندی و ئهه ههمی بی دهستههلات کهوپرکانی دکهفته مه و ئهه درهفین... بپ ۱۲."

ههلبهت ئەف خهونا هه، خهونا نفيسهرييه و دقيت دهرگههي بابهتهكي سياسي ديروكي فهكهت و بيته ريخوشكه رڤو دانانا خهونه كا دي كو مللهتي ژ رهوشا ههبي بهر ب رهوشه كا باشتر و خوشترا ئايينده يقه بهت. ئەف خهونه د سهردهمي رهفي و كوچا مليونيدا هاتييه رستن. ئەفه ژي بهري مه ددهته پاشخانا رهوشه نيري و سياسي يا نفيسهري كو بهحسي سهركردي شورشا كوردانه... (مهلا مسته فاي بارزاني دچيت (د مریت) و ههيف (شوره شا كوردی) ديته دوو كه (دوو پارتين سهره كي) و دوژمن ل بهر مللهتي مه بي راهه ستايه و ژ نه گهري بي دهسته لاتي كه و پركاني دكهفته ناف مللهتي و ههمي بهر ب نهدياري يقه د رهفن). ئەف خهونه شروفه كرنا رهوشا ههبي يا خهلكيه و ژبو خوشي و دوكمينتكرنا تيگههي جفاكي ب هندهك ئايرده بين روژانه بين خهلكيه گرڤدايه، وه كو نفيز كرنى و بهلافكرنا ناني تهنوري كو فهره خيرهك بهيته كرن داكو خهون بهر ب ئاراسته يه كي باشفه بهيته هاژوتن. بو نمونه دهمي كهسه كي گوندي كوليني خهون ب كهسه كي خوه بي دوورفه دديت (كو دگهل لهشكهري پاشايي كوردان بوون)، دا خيره كي بو كهن بهلكو بهيته پاراستن و سهركهفتن بيته ريكا وي: "ته گهر ئيكي خهونهك ب برايي خو يان بابي خو ديپا دا سپيدي ناني تهنوري كهته خير و ههمي گوند دا زانن كو شفیدی خهونهك يا ديبي... بپ ٤٤".

ئايرده يه كا دي ههيه كو دهمي مروف خهونه كا نه خوش ديبيت تف د كهته رهخي چهبي داكو خهون بي بهتال بيت. ههروه كو دهمي ئيك مهدين ئيكي دي دكهت ژبو نه چاينبوني دهستي خوه ل داري دهن. ههه چهنده ئەز ب خوه نزام كا ئەف ئايرده يه ژ كيفه هاتينه و بوچي تفكرنا رهخي چهبي خهوني بهتال دكهت! لي د تيگههي جفاكي دا ههيه و خهلك سهره دهريي دگهل دكهت: "بسملا.. بسملا.. نعوزويللا، جار ژي تف دكره رهخي چهبي... بپ ١٢". ههه چهوا بيت، خهلك ب گرنگي و حديرينفه سهره دهريي دگهل خهونان دكهت و ل گوره ي بويه رين خهوني رهفتارين خوه دگونجيين (چ كهيف بيت يان ترس):

- ئەو خەون بوو مارشا گوندی سوحبەتا دیوانخاننا بی ڤه دبوو بی دویمایک
دهینا..

- هەر ئیکی بو دووسی یا دگۆت و ب سەرڤه زیده دکر، بەلی کەسی کیم
نەدکر...

- ھەندەکا ئەو خەون گرێدا ب ھاتنا کافر و ئیمان سزا، ئەڤین ل پشت ئەقیانوسا
ھاتینە دەڤەر و گوندیت مە، کو ب سەر و چاڤ و پرچ و رەوشت و نەژاد و رەڤشت ژ
مە جودا بوون.... بپ ۱۳.

ھەر وە کو مە گۆتی کو ئەڤ خەونە دەسپیکا دانانا پرۆژەیی چیکرنا خەونەکا دی یا
مەزنتە. ئەو خەون ژێ دانوستاندنن دانانا ئیدیولۆژییەکا سەردەمیانە ژبو شوڤەشی
و ڤه گەراندنا سەردەمین گەش و درەخشانی جفاکی کوردییە (دیروک)، کو ببە
مەشخەل و رینیشاندەرا پیتاژۆیا رزگار بوونی و دیننا بابی بەرزە.

۴. ترساندن و ڤهچاندن

ترساندن و ڤهچاندن ئیکە ژ ساخلەت و تیگەھین نیکەتیڤین جفاکی کوردی. نە
دووڤە ئەڤ ساخلەتە ژ بەرمایکین کلتۆری ئیسلامیڤه بیت، کو ھەردەم ژبو پیگیریکرنی
مروڤی ژ عەزبا گۆری و ناگری جەھنەمی دترسینن. ئەو ب خوہ ترساندن ژبو ھندییە
کو مروڤ ب تیگەھەکی دیارکریڤه بەیتە گرێدان و پیگیری بی بکەت، نەمازە پشتی
ھەمی ریکین دی یین ل بەر شریکرنی سەر نەگرن. سوڤی ددەرھەڤی ئایینی ئیسلامیدا
دیژن کو نە تەماحی یا خوڤشی یا بەھەشتی و نە عەزبا ناگری جەھنەمی وان بەر ب
ئایینیڤه دەینن، لی مەزناھی و ھەژینی یا خوہیی خودی تەعالایە وان نیریکی خودی و
ئایینی دکەن. ژ ڤی گۆتیی خویا دبیت کو د پرانیا سەردەمان و ئایردە یین ئیسلامەتییدا
ھەردوو بابەتین تەماھی و ترساندن ژبو پیگیریکرنا ب ئایینیڤه ھاتینە بکار ئینان.

ھەر چەوا بیت، ترساندن د کلتۆری کوردیدا بەر بە لاقە و ھەر ژ زارۆکینی دەست
بی دکەت، دەمی ژ مەزار و گۆرستانان د ھیتە ترساندن، یان ژ چوونا ب شەڤا سەر

رووباری د هیڼه ترساندن کو شهؤ دهمی بالاڅکرنا ئهجنانه. نفیسهری ژیر نهکریه،
نیشارهتهکی (خو ئه گهر بلهز بیت ژى) بدهته فی ترسا هدی دناؤ ناخی کهمی کورددا.
- وئ سترکی ترسهك ددلی مندا چاند بوو، ترسهكا نهلف بوو... نهزمان
سوورکیت مرؤ خور لی ههنه... یان دگوت باهیت شیحی ل ویرینه یی بخت دى
شیخ پیغه دهت... بپ ۲۸.

- ههکه دنیا ببا شهؤ و تارى ههر چوونا من بو سترکی تشتهکی مهحال و
ترسهك مهزن بوو قهت نه دبوو جارهکی من نهو دیوار شکاند با... بپ ۲۹.

- ههکه ته نهؤ وینه نهقش کرن رؤزا قیامهتی دى خودی بیژته ته پا دى وهره
روحي ژى بدی، دى حسابی دگهل ته کهت و ته بهته جههنه می... بپ ۲۹.

ل گورهی لیکلینین زانستی دهروونی نهؤ ترسا ژ زاروکینی دناؤ هنرا زاروکیدا
دهیته چاندن، ناکامه کا نیگه تیغ دکهته سهر کهساتی یا وی یا ناییندهی. ب هنرا من
نفیسهری نیشارهت دایه فی ترسا نهلف و کوور دناؤ ناخ و تیگه هی هزری کهمی
کورد دا، کو بکهته سهدهمی نه خواهه سهری و قایلپوونا ب دهسته لاتا بیانی یین نه کورد
و د سهر داچوونا بهرده واما ب ناخی نایینی!!

۵. نه بهحسکرنا کهسین مری ب خرابی

د کلتوری کوردیدا، ب خرابی بهحسی مریان ناکهن، ههردهم رههتان لی
دبارین. یان ژى نه گهر نیکی نان و ئافا میره کی یان ناغایه کی خوار، دهمی دکه قیت ژى
داروبهرا تیوه ناکهت و ب خرابی بهحس ژى ناکهت. ههلبهت نهؤه ساخله ته کی
گونديکانی و عه شیره تکیه، نه دووره ل باژیران (یان نهو گوندى یین هاتینه باژیران) نه
وهسا بیت و ههردهمی کهسهك دکه قیت ههمی ساخله تین شاش و خرابی یین وی د
هیڼه بهرچاؤ کرن. نهو ب خوه "وی مرؤفی چ لدهف خو نه هیلايه، تنی جیوپولیکا
دهوله تی و کاودان و مهره میت دهوله تیت مهزن چ سهر ژى نه برینه و ههر ب چهوتی
خواندینه... بپ ۸۲." ههردهم بههانه یین لوژیکی و بهرهوز بو پاشای د هاتنه دیتن کو
نه یی شاش بوو. نهؤ بهریخودانا ب پیروزی نیشانا هندیه کو ههردهم د ناخی خوه دا

نهم هزر دکهین کو مه پیدئی ب پاشایه کی ب هیژ و هدیهدت (سوپدرمانه کی کاملان و بی کیماسی) هدیهد: "راسته پاشایه کی پراکماتیکی بوو، بهئی بو قوربانی جوغرافیئی و بهرژه و هندیهدت دهوله تا... بپ ۹۲."

ههروه کول دهستنیسی هاتی و هوستا حوسینی ژی بهحسکری، کهسه کی ب خرابی بهحسی پاشای نه کرییه. ههردهم مه دحیی وی هاتینه کرن چونکو "دپینه کا گوندییانه و عهشیره کانهیه نهو دهمی دگهل ماین و بهحسی وی ب خرابی ناکهن، چونکی حساب دکهن کو نانی وی خواری و نابیت خو بی نه مهك کهن... بپ ۸۴." ژبلی فی چهندی ژی کورد ب سرۆشتی خو بی دینداری و عهشیرکی ریژی ل مری یین خو دگرن و ب چافه کی مشت چریسه تی و ریژگرتن سهح د کهنی، ههروه کو کورد دبیژن کو "سویندا مه ب مریبانه و گۆرین مریبان د کهینه مزار". جاره کی ب تنی ددهستنیسیدا ئیشاره ته کا بلهز یا دایه هندی کو پاشایی کوردان ل دهوراتین خو بی ناغیش بوو. تنی نه هه شوکه بیهنا رهخنی ژی دهیت، "نه فیت دی هه می ستایش و سهله واتن بو پاشایی کوردا دهن و سه د رهجه تا ل توربا وی دکهن... بپ ۸۴." ههلبهت نه گهر رهخنه ل پاشایی کوردان نه هیته گرتن، دی بهری رهخنی بهر ب زهمانی غه ددار و دهوله تین مهزن و پیلانین دوژمانقه بیت. رههایی وهرگرتنا هه ر لایه نه کی نا بیته نه گهری ههلسه نگاننده کا زانستی و دروست. لهوا ب هزرا مه فره مرۆف ب شیوهیه کی ریژه یی سهحکه ته هه می بویه ر و تیگهه و باوه ران.

۶. گۆتین مهزنان

گۆتین مهزنان وه کو پشکه کا گرنگ ژ کلتوری کوردی، فه ریژ و ره نجا هزری یا ملله تی کورده. نه دووره گه لهك گۆتن د بن کارتیکرنا کلتورین دی یین زالدهست ژی هاتینه رستن. لی ب هزرا من نه گهر وه سا بیت ژی، کراسه کی کوردی که فیتییه سه ر و بوویه مولک و بهر هه می جفاکی کوردی.

نفیسه ری وه کو پرانیا نفیسه رین کورد، ب شیوه یین جوداجودا (جار وهک وهرگرتن، جار ژی وهک رانمان)، گۆتین مهزنان کرینه شروقه و بههانه یین هزری

پيشكيشكرى. بو نمونه دهمی دقیت هاندانا بهر خودان و بهر گریی بکته دبیت: "تهری کورینه دلۆپه کا خوینی بقی ههمی غار و بهزانی دهینیت... بپ ۴۳." ههلبهت نهفه بهرادا وی گوتنییه نهوا دبیت: "دیكلی رۆژه کی به نه مریشکا چهند سالا". ههردوو دهربرین بکار ئینایه (جار ب راما و جار ب وهگرتن). ئوو گهلهك گوتنن دی یین مهزنان بکار ئینایه وهکو: "گازندین بهنیا نهخۆشترن ژ عهزایا قهبری"، "مال قریژا دهستانه"، "تهگه خیاره ژ تویتهکی یا دیاره"، "بی نهفرۆ چ نهبیت، پاشهروژا وی ژی دی یا نهدیار بیت"، "سویندا مه ب مریانه، گۆری مری دکهینه مهزار"..... هتد.

رۆمانهکا بی پههلهوانا ژن

ژنی ب چالاکی یین خوه یین ههمهجوور، رۆلهکی کاریگه د پهرهده کرنا زارۆکی و وهرار و پیشقهچوونا جفاکیدا ههیه. خوه د سهردهمی شهر و پینکدادانین لهشکه رییدا ژی (کو کاری زهلامانه)، ب هندهك چالاکی یین جوداجودا یین نه بهرچاؤ پشکدار دبیت. ب فی چهندی نهم نه کارین ل بن چ پهردهیا ههیت رۆلی ژنی پشتگوه پافین. ئوو مادهم رۆمان خۆدیکا ژيانا جفاکییه، ژن خۆشی و ئیلهامی دبهخشیته ژيانی. لی نفیسهری ژن وهکو کاراکتهرهکا نهکتیف د فی رۆمانیدا بکار نه ئینایه. تنی سی جارن بهحسی ژنی کرییه، جارا ئیکی نه وهکو کاراکتهره، لی ناف ئینانه د چوارچۆفی فهگیرانا بیرهوهری یان سهرهاتییه کیدا: "وی شهفی نهزل بالکی دایکا خۆمام، شهفه کا ب توس و سههم ب تاریستان و تهنگافی بوو... بپ ۱۷." نهفه ژی نا هیتته حسابکرن کو پشکداری پیکرنا ژنییه دناف رۆمانیدا. ههردوو جارین دی ژی رۆلهکی نینگهتیف دای، ههروه کو دبیت کو دلینی یا فیهایی یا ژنی و پیقه گریدانا وی یا بیدهستهلات ب کور و میو و نیرین دی یین خیرانیقه، کاری وی دکهته لهتمکرن و نالین و گریان و گلهبی و گازنده:

- عهښا کابانيا وی دا بیټی: هه... پاشای لهشکهری خو هه بوو، هه ی ژوی لهشکهری تو و عهزیزې مهلا عهلی بوون؟! هه وه گهلهک رهنگز کر هوین چوون لاو هاتنه فه کلهم کۆتی و پیخواس... بپ ۹۳.

- ئی کورپو هه ی مال نه خراب ما سپیدی هه تا ئیڅاری چ دگوهی فان گه نجا دیټی؟ نی ته سهوداسه ر کرن، پاشی ته گیړه یا ژی چیکری تا نیشا وان بده ی؟.... بپ ۱۰۶.

نه گهر د جارا ئیکیدا تی ئیشاره ته که فه گیرانی بیت ژی، لی روله کی بده مه پنه ر و نه کتیف دای. نهو شه فا پر ترس و سه هم ل بالکا دایکا خوه بوو، ب وی رامانی کو بالگه هی دایکی جهی ئیمنی و نارامیییه. نه گهر ژنی چ رولین بده رجه سته بی د شور ه و بزاقین بده رچا فدا نه بن ژی، وه کو نارامگه هه کا دهروونی رولی وی بده رچا و گرنگ دبیت. لی د هه ردوو جارین دی بین کو وه کو کاراکته ره کا لاهه کی بکار ئینای، ژبلی گلهی و گازنده و بچوو ککرنا بزاقین هوستا حوسینی چ تشتی دی بی دیار تیدا نینه. هه لبه ت نه فه ژی خاله کا لاهه ژیه د ئیدیولوزی یا پشکیشکریدا. ژ لایه کی دپه ژی کیماسییه کی د ئیخته د په یاما رومانیدا (وه کو خو دیکا ژيانا روظانه)، چونکو ژن کاراکته ره کا نه کتیف و بده رجه مه پنه ره د ژيانا روظانه دا. هه ر پشتگوه هافیتنه کا دده رقه قی رولی روظانه بی ژنیدا بهیته کرن، بیگورمانه کو دی ناکامه کا نیگه تیف که ته سه ر بده رجه می هه می.

لی نه گهر نه م ژ لایه نه کی دهروونی د پشت ریژکان را سه حکه نی، نه دووره نه فه هه لویستی نیگه تیفی ژنی ل دژی هوستا حوسین و عهزیزې مهلا عهلی، کاردانه وه یا داکه فتنه کا فه شارتی بیت. بو نمونه " بهلکو ئیشاره ته که بیت ژبو داکه فتنه وی یا سیکی ل هه مبه ر هه فژینا خوه: " هه وه گهلهک رهنگز کر هوین چوون لاو هاتنه فه کلهم کۆتی و پیخواس... بپ ۹۳. " نانکو د فی ده می دریټی هه تا کو لاو کلهم کۆتی بووین، عهښا ژنا هوستا حوسینی ژ هه می مافین خوه بین ژن و میرینی بی بهر بوو. نه دووره هه فژی و هه فالین وی هه می بین بووینه خودان زاروک و زاروکین وان بین قیرا

گههشتین، لی ئەو ب تنی بوویە قۆربانی یا لەشکەری پاشایی کوردان کو سەرکەفتن
ژی ب دەستفە نه ئینا کو ههما چ نهییت، شههنازیی بی بکەت. ئەفجا وه کو
ههلهچونه کا دهروونی ل دژی خهباتا میری خوه رادوهستییت. دبیت مه ره ما وی نه
دژاتیکرنا خوهییی دۆزی بیت، هندی مه ره م ژئی گازنده کرن بیت ژ مافی وی بی
خواری د واری ئەرك و مافی هه فزیییدا.

ل داویی ژی دبیزین کو ئەو رۆمانه مشتە ژ شاشی بین ئیملائی و زمانه فانی کو
بیزاریه کی بو خوانده فانی کوردیزان پهیدا دکەت، نه دووره هنده ک ژئی چهوتی بین
چایی بن. لی ب راستی رۆمانه کا هه ژی خواندن و ل سهر راوه ستانییه.

دههمه ن:

(۱): هه می پیزانین ده ربه ره ی ئیدیولۆژیی ژ فان سایتین ئەنته رنیتی هاتینه وه رگرتن:

www.annabaa.org

<http://ar.wikipedia.org>

<http://sharkia.blogspot.com>

<http://imadfawzishueibi.maktoobblog.com>

(۲): هه می پیزانین ده ربه ره ی پاشایی کوردان ژ فان سایتین ئەنته رنیتی هاتینه

وه رگرتن:

<http://kurdistan-net.1000reemb.com>

www.azad-hye.org

www.daxota.com

www.alarabnews.com

www.as7abcool.com

(۳): زارۆکین ترۆمادار و پیشیلبوونین په ستا پستی ترۆمای. د. عبدالباقی

عبدالرحمن ئەحه ده. وه رگیان ژ ئینگلیزی: د. عارف حیتو. ژ وه شانین کۆفارا مه تین.

سنسله ۱۶. دهۆک ۲۰۰۷.

دوودلی د رۆمانا "دهراقی تهنگ" دا

رۆمانا دهراڤی تهنگ كو ژ لایي چیرۆكئفیس و نفیسهری هیژا كه ریم جه میل بیانیه هاتییه نفیسین. ل سالا ۱۹۸۵ی د بهریکانییه كا شهری قادیسیا سه ددامدا پشكدار بوویه و ل سالا ۱۹۸۸ی ب فهرمی ژ لایي (دار الحریه) فه ل بهغداد هاتییه چاپكرن. لهوا ئەم د كارین بیژین كو ئەؤ رۆمانه دناڤهرا سالین ۱۹۸۳-۱۹۸۵ دا هاتییه نفیسین و دكارین بیژین كو ئیكهمین رۆمانا چاپكری یا دهفهره بههدینانه. بویه رین وی د چوارچۆڤی شهری عیراق و ئیرانییدا د زفرن. نه دووره ژبو مه ره ما دوکیومیئتكرا ههست و پیحهسیانین مرۆڤی د سهردهمی شهریدا هاتییه نفیسین و فیا بیت باندۆرا شهری ل سه ر دلینی و هزر و رهفتارا مرۆڤی خویا كهت. ئوو چونكو د سهردهمی نفیسینا رۆمانیدا، عیراق د شهره كی و ئیرانكهردا بوو دگهل ئیرانی، لهوا نفیسهری ب فی به ره همی خوه بی و ئیژه بی پشكداری د بهریکانییه كا رۆمانفیسینیدا كر و خهلاتی دووی ب دهستفه ئینا، ههروه كو ل سه ر رۆمانی هاتییه نفیسین.

ئهؤ رۆمانه چیرۆك یان سه رییهاتی یا گه نجه كی سه ربازه، ژ بهرۆكین شهری د ره فیت و دگه هته ناڤ ریزین پیشمه رگه بی بزافا رزگاربخوازی یا كوردستانی و پاشی په شیمان دبیت و وه سا هزر دكهت كو دی دناڤ فی گیله شوكا هزر و ریباز و ئیدیولۆژیا بین هه فدردا بهرزه بیت، نه فجا فه دگه رینه فه باژیری.

په هله وانی سه ره كی رۆمانی ب ناڤی رويگهش بی دوودله دناڤهرا چوونا شهری و ره فینیدا، بی دوودله دناڤهرا گه هشتنا ریزین شوره شی كو بزافا رزگاربخوازی یا ملله تی كورده و فه گه ریا نا بو ناڤ بهرۆكین شهری، بی دوودله دناڤهرا باوه رئینان ب شهری سه پاندى و رهواتی ئیدیولۆژیا بین هه مه جورین بزافا رزگاربخوازی، بی دوودله دگهل هه لویست و رهفتارین خوه بین رۆژانه و دگهل نه وی هزرا مرۆڤانتي یا د سه ری ویدا دلقلشیت.

فی گهنجی دلبره کا هدی ب نافی گولقید، کو سهره رای هدی دوودی و رهوشا ناله بارا جدنگا هتا داوی زی پشتراستی و باورهیه کا موکم ب رهواتی یا وی نه دای، چیرۆکه کا نه قینی دگلددا هدی و خهونین جوان ب پاشهرۆزه کا گهشفه دبین و مهیدانا فی شهره نیخا دهروونی و نه قینی یا پاکژ و بیگهر د باژیروی دهوکیه. چیرۆکنفیس د گهلهک بهرهمین خوه دا (یین بهری و پشتی فی رۆمانی زی) بهحسی جوانی و خوشی یا باژیروی دهوکی دکت. وهسا خویایه کو پیغه گریدانه کا موکم دگهل جهی هدی. نهؤ پیغه گریدانا جهی نارامیه کا دهروونی بو مرۆفی پهیدا دکت، نه مازه نه گهر پیغه گریدانا دهی نه جیگر و ههژه ژۆک بیت. وهکو هدر مرۆفه کی ههولدهت ههفسهنگی یا خوه یا دهروونی بپارێزیت، گهروهوا خوه یا ب شهلهژانی و نالهباری یا دهی، ب ههبوونا جههکی خوش و ئیمنقه تهژی دکت کو نهؤ جهیه بو دبیتته نارامگه و بیافه کی بههانه کرنا دوودی یین بو ژ دهی پهیدا دبن: "هه می تشتی فی باژیروی دهینه پیش چافین من، سهر زبرک و سی گرکا، ههشکه رۆ، خانی مه، رویار، ناؤ رهز.... نهفه نه فیانه من ل گهل فی باژیروی هدی، نهخیر، عهشفه... بپ ۱۰".

د درێزاهی یا دیروکا مرۆفانتییدا، ههزین گهورین و پیشدا برنا رهوشین هدی وهکو رێژگهها پرانیا رهوشه نیر و نفیسه رین مرۆفانتی، خالا ئالۆزی و دوودلکرنا هدی مرۆفانه. هه می گهورینین دونیای زی ل سهر ناستین دهی و جهی پهیدا دبن. ل دهسپنکی ل سهر ناستی جهی وهک تاك پهیدا د بیت و پاشی دجیتته سهر ناستی دهی کو ب کۆمیغه ههفه بنده. گهورینا ل سهر ناستی دهی زی بیافین فه گهر و پاشگه زبوونی ب زهجهتزی دکت.

د کلتوری کوردیدا دهی بهحسی گهورینی دکهن دی بیژن کو سهردهم یی هاتییه گهورین، ئانکو مهردم بی نهوه پهشیمانی یا ل گهورینا دهی، گازی یا ل دویف گورگییه و مرۆفی دئختته د فهدهری و گوشه گیریندا. لی چونکو پههلهوانی فی رۆمانی شیانی گوهارتنا دهی نین و نه کاریت دهی د لهزهیه کا خوشییدا راگریت، نهچار

بوويه ڪو خواه ب جهيڙه گريدهت و جهي بڪهته نارامگهها حهز و ههلويسٽ و بههانه
ڪرني خواه بين وي باوهري بي ههبي يان بي نهبي!

رهواتي يا شهري

هه رهولدهانه ڪا ژبو هه شهريه ڪي بهينه ڪرڻ، جهي گومانيهه. چونڪو د هه
شهريه ڪي ههبيت دا، لايهني ههفرك خواه ب راست و حق دادن و رهواتي يا شهري
خواه شرفه دهه. نوو دهه مرؤف جوداجودا گوهداري يا هه لايهنه ڪي بڪهت، دي
هزركهت ڪو نهو لايهه بي حقه و مافي بهرهفانيڪرني ژ خواه ههيه. ژبو في مهروهه
ژي ڪومه ڪا بههانه بين بهرهوز دهينه بڪارئينان ڪو لايهنگرين ههردوو لايهني ههفرك
بي قابيل د بن.

د سهردهه شهري و ههفركي بين دنافهرا نيمامي عهلي و معاويهيدا، هه لايهنه ڪي
هزر دڪر ڪو نهو بي حقه و ژبو بلنڊڪرنا ٽالايي ناييني نيسلامي شهري دهه. هه
لايهنه ڪي بي دي ب فتنه و ٽيڪدانا ٽيڪريزي يا موسلمانان گونههار د ڪر.

چونڪو رومان ژبو بهريڪانيهه ڪا رهواڪرنا شهري هاتيهه نفيسين (نهز وهسا هزر
دهه)، لهوا نفيسه رهولدههت ڪو بههانهيه ڪا فلهسهفي يا قابيلڪهه پيشڪيش كهه.
ههلبهه ههتا مرؤف بي بهرانهه قابيل بڪهت، فهره ل دهسپيڪي نهو ب خواه بي قابيل
بيته. هه ژ نهزهلدا و ههه شهريه شيانين رهواڪرنا شهري هاتينه دوماندن و چهنه
ليهه د رهواڪرنيدهه زيرهڪتر بوون، بياقين سهركهفتي پتر بوون. د في رومانيدا ژي،
نفيسهري ژبو رهوانهڪرنا شهري فياهه ل دهسپيڪي خواه قابيلڪهه. لي وهسا دياره ڪو
خواه قابيلڪرڻ ب رهواتي يا شهري دنافهرا عيراق و ئيرانيدا نه ڪاره ڪي ب سانهي
بوويه، لهوا نفيسهري پهلههواني خواه نيخستيهه د ڪومه ڪا ٽالزي و دوودلي بين
ڪوژه ڪدا.

ل دهسپيڪي و د چاپتهري ٽيڪيدا نفيسهري ههولدايه رههندهه ڪا فلهسهفي بهته في
شهري. لي چونڪو نفيسهري پيشوههت ههلويسهه ڪي دي بي فهارتي د نههشي يا

خوهدا ههيه، لهوا ههولدهدته كو شارهزايي بين خوه بين نفيسينا چيرۆكي بكار بينيت ژبو گشتيكرنا في بابهتي. د زانستي چارهسهركرنا دهرووني يا رهفتاراندا، ههر تشتهكي بهيته گشتيكرن (تهعميكرن)، د شياندايه كو بهيته نورمالكرن ژي. ئوو ههمي بويه ر رهفتار و هنر و دليني بين نورمال ژي ژ لايي خهلكيفه د هيه قهبولكرن. ئانكو ههر ل دهسپيكي ههولدايه نورمالكرنه كي (تهتبيعهكرنه كي) دگهل خواندهفاني خوه دروست كهت. چونكو نه دووره خواندهفاني ژي ههلويسته كي پيشوهخت ل ههمبهري شهري و دهستلاتي و فان جوړه بزافين رهواكرني ههبيت.

ديسا زيرهكيبه كا دي يا نفيسهري ديار دبیت، دهمي في رههندا خوه يا هزري و فلهسه في ل سهر زاري پههلهواني روماني د دهمي زارۆكينييدا خويا دكهت: "تهري سهيدا، ژن و ميتر، بهري بنه بويك و زافا، كهس ژ وان بيدي نا نياسيت و بهلكي ئيكودوو باش نه يدتن، نه مرؤفيت ئيكن و چ ههژيكرن ل گهل ئيك نينه، بهلي پشتي هينگي نم دبينن نياسينهك و ههژيكرنهك دنافهرا وان دا چي دبیت، تهري نه فا هني چهوا چي دبیت؟ نهوا چهوا ئيك و دوو دؤيت؟..... بپ.ه."

ههلبهت نهفه زيرهكيبه، چونكو نه بيگونههي و سادهي يا زارۆكانه ههروه كو وي ئيشارهتداي، بهلكو ب زانيبون و ب مهرهه ههولدايه في پرسياي ب نازرينيت كو بيته كليل و ژيدهري ههمي ههلويست و هزرين دي بين دكهفته دريكا پههلهوانيدا. ژبلي ئيشارهتدين جفاكي بين كو شيوازي جووتبون و ژنئيني دناف جفاكي كورديدا بي نهئينيه كا پيشوهخت د هيهت كرن، فيايه ئيشارهتهكي بدهته جوداهي بين دنافهرا نهفيني و ئولفتهيدا. نهفيني ههسته كا بيگهره و خودايي به كو مرؤف ب ههمي ههز و ههست و پاليتهر و رهفتارين خوه بين خوهويستي و خوه نهويستيفه ههز ژ دلبهري دكهت. لي ئولفهدت ريزگرته كا دوولايه نهيه ژ نهگهري بيكفه ژياني و ههفدهردى و ههفهرژه وهندي و ههف چاره نفيسي پهيدا دبیت. ئولفهدت گهلهك بهر پرسياي و نهركين سهپاندي د ئيخته سهر مرؤفي، لي نهفيني ب خوه نهرك و بهر پرسيايه.

لیٰ نفیسەر ل سەر زاری ماموستای ل شوینا ئولفەت و پیکهژانی بەری خواندەفانی
دەتە بابەتی خوینی:

- پشتی ژن و میر دبنه بویک و زافا، خوینا وان تیکههل دبیت و تیکهلبونا فی
خوینی دبیتە ئەگەرا حەژنکرنی و فیانی... بپ. ۵.

- ژ وی گافی وەرە یا ل نک وی بویه باوهری کو خوین سەرەکانیا فیانی یە...
بپ. ۵.

ئەؤ لیٰک گوهارتەنا خوین و ئولفەتی دەرگەهەکه کو خواندەفانی بکیشتە دناؤ بابەتی
خوین و رژتەنا خوینی و ل داویی ژی بەری وی بدەتە رەواتی یا رژتەنا خوینی ژییخەمەت
وہلاتی!!

د فی ہەقبەر کرنیدا نفیسەری ہەولداہیہ کو لۆژیکە دەرئەنجامی و ئیسنبتاتی یا کەفن
بکار بینیت. ئەؤ لۆژیکە ژ سی پشکین سەرەکی پیک دەیت: پشەکی یا مەزن،
پشەکی یا بچووک و ئەنجام.

پشەکی یا مەزن: ئەفینی کرپارەکا رەواہیہ.

پشەکی یا بچووک: سەرۆکانی یا ئەفینی خوینە.

ئەنجام: خوین رشتن ژبو ئەفینی رەواہیہ.

ل گورەہی فی لۆژیک، خوین ژبو رەواتی یا ئەفینی د ہیتە رشتن. ئەفجا ہەر
کەسەکی نیاز و مرادین ئەفینی ہەبن، فەرە بی بەرہەؤ بیت کو خوینا خوہ ژبو رەواتی
و پاراستنا فی ئەفینی برژیت. ہەر وہ کو مە ل دەسپیک گۆتی کو ئەؤ تہیزرینا فەلسەفی
ب ریکا گشتیکرنە کا مەرەمدار بەرچاؤ کرییہ. لی ژبو رۆھنکرنی و دانا چوینگی یان
گەھشتنا ریزگەھا رویاری ریحۆشکرنی، ئیکسەر ئەفینی ب وہلاتی و ئاخپقە گریداہیہ:

"..... خوین ژ ہمی تشتا بہا گرانتزە ل جەم مەرؤفا، بەلی مەرؤفی تشتی بہا گران
نەرزان دکەت دریکا ہیقییت مەزن دا، دریکا باوہرییت راست و دروست دا، دریکا

ئاخا پیروز و بژوین دا... بپ. ۶."

ب فی پوره گرافی نقیسه مدهما لژیکا خوه خویا دکهت و پهیسکه کی ژ وی گشتیکرنا خوه یا دهسپیکي د هیته خواری، خویا دکهت کو نهفینی یا راست و دروست، نهو نهفینی یا کو فوره خوین بو بهینه رژتن، تنی نهوه یا د ریکا ئاخ و وهلاتیدا... لی کیژ وهلاتی و کیژ ئاخ؟ کیژان دۆزی و کیژ ریکی؟ نهفه د چپته د جغزا وی گشتیکرنا د نههشی یا نقیسه ریدا و نهوا وهرگر بو خوه دادنیت و ل گورهی پاشخانا خوه یا هنزی و ههلویستین خوه یین وهرگرتی وهردگریت.

دهسپیکا دوودلیی ژ جهی دهست پی دکهت

ههچهنده من نهفیت ب دریزی بهحسی ناکاما دهردۆر و جهی ژیانندی ل سهر کهساتی و رهفتار و شیوازی هزر کرنی و تیرامان و بهریخودانین مروفی بکهه. لی ههژی نامازه پیکرنیه کو دهمی مروفل جهه کی نارام و دلخوش بیت، ههردهه ددهمی تنهنگافیاندا دی حهز کهت بهر ب فی جهی نارامگه هقه فه گهریت. دی وان رهفتار و هزران کهت یین ددهم و جهی نارامدا کرین. هندهه دهر وونزان دبیژن کو ب خۆفه میزتنا ددهمی ترسیانیدا ههلدانه کا فه گهریه بهر ب سهردهمی نارامفه کو زارۆکینی یا د کۆشا دایکیدا یه. نه گهر نهه دهوکی ل جهی دایکی دانین، دی بینین کو په هلهوانی دهرافی تنهنگ ژی نهوی "هه کو بچویک چ کونج نه هیلاینه ل دهوکی نه دیتین... پ ۷". دهمی بیزار دبیت و ههست ب ترسیانی دکهت فه دگهرته فه د کۆشا دایکا خوه دا و دهر وونی خوه ب دیتنا دهوکی نارام دکهت. د فی باژیریدا خاتوینه کا هدی، ژبهر کو ل باژیری دژیت بوویه نه گهری سهرنجر اکیشان و نهفینی یا په هلهوانی. دهمی دگهل گولفیندی ل سهر گفانده کا باژیری دروونته خواری، ل شوینا بهحسی خهه و خه یالین خوه یین که سوکی بکهت، دبیت: "تو خه می دبینی چهوا یا خوه ب سهر فی باژیری دادای و رهخیت وی بیت پاوان کرین... پ ۱۳".

نهفه بهریخودانه یه ههقه برکرنه کا هوشیارانه دنهقههرا دهوکا خوه یا جوان و جهی سهربازی یا وه کو بهریه کا رهپ و رویت د هزرا ویدا دلغینیت. د فی ههقه برکرنیدا د

كهفته دناف پروسهيا چيتراندنيډا، دى كيژان جهى چيترينيت: نهو جهى رهپ و رويى خون رشتن بو دقيت، يان نهو جهى نهو نارامى و خوشى يا خوه لى دبينيت؟ كيژان دوز مهزنت و رهواتره، دوزا وهلاتى ب ئولفت و خوينا پتقه هاتيه گريدان، يان نهو وهلات و باژيرى هيموگلوبين د خوينا ويدا و ژيدهرى عشق و نهفيني؟ چريسكيډ دوودلى د مهژي ويدا گهش د بن و هز دكت دلى خوه دهريژكت، لى دلدهريژكرن د دهى نالوزى و دوودليډا، نه دووره (ل دهسپيكي و د كاردانهويه كا دهملدهستا) نه نجامين خرابتر ژ نهوا ههيا ههبن: "نهز پندفى مرؤفه كيمه ل گه ل من راهوسيت و دهنگى خو بدهته ل گه ل دهنگى من.... بپ ۱۵".

د كريارا چيتراندنيډا، لايى ترازوويى بهر ب وهلاتى ويغه دادله قيت و پتر ب باژيريه دهپته گريدان. ب چند ناخفتن ب توفكلفه ناگه هدارى يا ههفالى خوه هوگرى دكت: "نهز ديژم روحا مهژى يا دهر و تراشيت مهرا، گاڤا مه ژى دوپركه، دى مرين.... بپ ۱۰".

ژبو ههڤسه نگرنا فى نالوزى يا مينا بشكوژكه كى د مهژي پهلوه وانيدا دى فهيت، باشتين گه رهوتريكرن نهوه كو دوزا دوماندا سهربازيى ب پاراستن و عشقا باژيرى خوڤه گريدهت و هردوو حالتين ژيانا ل بهريه كا رهپ و رويت و گه شاتى يا ديمى باژير و دلبره وى وه كو دوو هيلين ههفته ريب لاکيشه يا دوزه كى د مهژي ويدا فهژين. لى ههڤه ركرن و چيتراندنى رهين گومانه كى ل دهف پهلوه وانى چاندينه و رۆژ بو رۆژى قهبارى گومانى و نالوزى مهزنت لى دهيت: "ههري ئيكي نه گه رهك يا ههيا و دقيت شهر دريژ بيت دا هيفيت دلى خو بيت پيس ب جه بينيت، درهوا دكت نهوى بيت من ناشتى دقيت.... بپ ۱۶".

فى گومان و دوودلى يال همبهر نهفيني يا راست و دروست د مهژي پهلوه وانيدا، بيژارويه كا زهق و بهرچاڤ ل دهف پهيدا كريبه. نهڤ بيژارويه بوويه نه گهري ههبوونا رهشيني ل دهف پهلوه وانى. د پرانيا جاراندا رهشيني ژ نه گهري ههبوونا گيوله كى خه مگين يان خه موكى، ژ نالوزيه كا زهيري يان ژى ژ نه گهري ترؤمايه كا دهروونى

پهیدا دبیت. ئەڤ هەرسی حالەتین دەروونی ل دەف پەهلەوانی ئی رۆمانی هەنە، گروڤین
ئی چەندی زی حیوارین پەهلەوانینە:

- ئەڤه ژیا نا مەیه، ژ نویکا خوشە لی ناھیت، سو باھی ژ ئەڤرۆ نەخوشترە....
بپ ۱۴.

- ئەز پیدای سینگە کی مە سەری خو داغە سەر و بیھنا خو ل سەر فەدەم، ژ
وەستیانیت ژیا نا خو برەڤم... بپ ۱۵.

- من دوو چاڤ دڤین هەدارا خو پی بینم... بپ ۱۵.

- ئەز گەلە کی دئیشم، مرۆڤانیا من یا دەیتە کوشتن دگەل دیتنا هەر تەرمە کی ژ
فان تەرما ژبەر ئەزی خو دئینمە ریزا مرۆڤا.. بەلی بو من بیژن ژبەر چ ئەز
مرۆڤم... بپ ۶۵.

- بەلکی دی رۆژە کی بیژن شەر بەتال بو، بەلی هینگی دی گەلە ک شەریت
دی دەست پی کەن... بپ ۶۵.

راھاتن دگەل دوودلی

هەر وە کو مە د پەرە گرافا بۆریدا خویا کری کو دوودلی ژ بۆبەرە کی یان
هەلویتە کی دەسنیشان کری د دەردۆرا مرۆڤیدا دەست پی دکەت و ب گوھوراندا
ستایلی کەساتی یا جفاکی یا مرۆڤیڤە هەشەندە. ئانکو د شیاندایە کو مرۆڤ ب دلینی،
رەفتاری یان هزر کرنی دوودل بیت و دناڤهرا چیتزاندنی یان بریاردانە کا دروستدا
بجەیریت. گۆمان، دوودلی، یان ژی ئالۆزی یا دەروونی ب شیوہ یین خوہ یین سڤک و
دەسپیکي د پراڤیا جاراندا هاندەرن ژبو لیگەریانە کا بەردەوام و دویفچوونە کا مجد. لی
دەمی ئەڤ حالەتانه ژ راددە پی خوہ پی سرۆشتی د بۆرن، ب شیوہیە کی ئوتوماتیکی کار
د کەنە سەر کەساتی یا مرۆڤی و دبنە ئەگەری بیژاری و رەشبینی. ئەڤ رەشبینی یا نوو
پەیدا بووی بەرەبەرە دبیتە پشکەک ژ ستایلی کەساتی یا مرۆڤی و مرۆڤ دگەل رادھیت و
بەریخودانین نیگەتێڤ و رەشبین هەمی هزر و رەفتار و دلینی یا کەسی داگیر دکەن:

"جاره کا دی ئەمی خو دبین ل سەری چەند ریکت ئالۆز و تیکرا دەهه و درندیت دەحل و تراشا کاروانی گران فەرەفاندا.... بپ ۲۳."

د فئی هەفرکی یا نافخۆیی یا پەهلەوانیدا، ئالۆزییه کا دەروونی یا بەره بەره گەشه دکەت و بەری وی ددەته بەرزەبوونە کا دناؤ هزرین مژاوی و هەفدژدا. عشقا باژیری دگەل مەزن بووی و بو ژیاپی، خەونا جووتبوونی و گەهشتنا گولفییدی و خەما کاروانی بین هزرا وی د ئیشین و ب گۆمانکی لی دنیريت، هەلوستی وی بی نە گۆرل هەمبەر وەلاتی و دۆزا مرۆفانتیی و خەوندیتنن ب پاشەرۆژە کا گەشقە، نە تنی بو وەلاتی خوە، لی ژبو هەموو مرۆفانتیی و هەموو جیھانی... هتد. ئەف هەموو بۆیەرە بوونە نەگەری دوودلییه کا کوژەك کو بەره بەره د مەژیی ویدا وەرار د کر و جەگەر د بوو، تۆشی ئالۆزییه کا دەروونی یا مشت هەفرکی بین نافخۆیی دبیت و دگەل خوە د ئاخفیت: "ئەری ژبەر چ خەلك ژ مرنی دترسن؟ بو چ خو دسەردا دبن و یا ژ وان فە دی شین ژ مرنی رەفن؟ ... بپ ۵۵."

چاپتەری شەشی مشتە ژ دوودلی یا کوژە کا پەهلەوانی کا بگەهتە ناف شورەشی یان بمینیت، نە باوهری ب مانا ل بەرۆکین شەری مایه و نە باوهری ب گەهشتنا قۆلین هەفدژین ریژین پیشمەگەیی رزگاری یا کوردستانی هەیه. هەرچەندە د پشت ریژکان را د هیتە دیتن کو حەزە کا فەشارتی ژبو گەهشتنا ریژین پیشمەرگەیی هەیه، لی د سەر هندی را بەهانه بین توند و مجد ژبو نەچوونی دەر دپريت.

د چاپتەری چواریدا، دەمی دگەل مامی خوە سوحبەتا گولفیید و گەهشتنا ناف ریژین پیشمەرگەیی دکەت. رویگەش وەسا هزر دکەت کو مامی وی زی وە کو وی بی دوودله، کا کچا خوە بدەتی یان نە دەتی. مامی وی ئەوی مفا ژ شەری دبیتی و بەرژەوهندا خوە و خیزانا خوە بی پاراستی، حەز دکەت ب کچفە ژ ئاکامین شەری دوور بیت. وەسا دیارە کو مامی وی زەلامی حکومەتییه یان خوە فرۆشە که یان زی ب کیمی هەلپەرستە که نیچیرا دەر فەتان دکەت. لی سەرەرای فان ساخلەتان ژ ی هاندانا برازایی خوە ددەت کو بگەهتە ناف ریژین شورەشی.

نه دووره د کريارا دوودلی و نالوژييدا، بابه تين کسه وکی و پرسين بهرزه و هندا
تايهت روئی خوه دگيرين و به هانه بين لوژيکی ژبو فه شارتنا فان بهرزه و هندان بينن.
رويگهش حهز دکهت ل باژيري بمينيت داکو ژ دهوکی و گولقيدي دوور نه که فیت.
همی ترسا وی نهوه کو مامی وی ل دووری یا وی گولقيدي ژی دوورکهت و
خهونين وی سيداره دهت. نه فجا داکو فی بيافي نه دهته مامی خوه برياره کا پيشوهخت
دايه کول باژيري بمينيت، يان ب کیمی چوونا ناف ريزين پيشمه گهی ب چهوتی ل
قهلم بدهت. ب هنرا من، نه ههلويسي چهوتکرنا چوونا چيای، به هانه کرکه که ژ
نالافين بهره فانیکرنا دهروونی کو نه چوونا خوه بی به هانه بکهت. نه هه کرپاره ژی ژبو
هندي دهينه کرن کو د کاکلکا دل خوه دا حهز دکهت بچيت، لی نه فیت ژ گولقيدي
دوور بيت و ب ناوايه کی نه هوشی فی به هانه کرنی نه نجامدهت. نه تنی نهو، لی بهلی
جارنا ههولددهت کو ئینکارا هه بوونا وان ژی بکهت داکو به هانه به کا باوره پیکری
چیکهت کو ژ باژيري بارنه کهت و ژ چافين گولقيدي دوور نه که فیت... د فی
رهوشيدا ژبلی پاراستنا بهرزه و هندی و دلینی یا که سوکی چ مهره م و هنرین دی بين
ئيدیالی نه مانه. بيگومانه کو پاراستنا بهرزه و هندی یا که سوکی و ریزگرتنه خهون و حهز
و ههلويسين په هله وانی ژی گرنگيه کا تايهت هه به ژبو دو ماندا ژيانا په هله وانی.
دهمی نه م به حسی بهرزه و هندیان دکهين، مهره م بی بهرزه و هندی بين هه مه لایه نی بين
دو ماندا ژيانينه، هه ر ژ نارامی یا دهروونی و ههست ب ئیماهی بگره هه تا کول
گوره ی هیراکی یا ماسلوی دگه هته خوه بیی خوه ناکرني.

په هله وانی ده رافی تهنگ، و هه سا هزر دکهت کو دوورکه فتنه وی ژ دهوکی و
گولقيدي ژبو چ بيت و ژبه ر چ بيت، د بهرزه و هندا وی یا که سوکیدا نا بيت، لهوا ب
توندي رته دکهت و ب هه لچوونه کا هيستيري ئینکارا هه بوونا بزافه کا دی دکهت
کو نهو ژی هه فکویفا ژيانی بيت: "کانی نهو کاروانییت روژه کی ده ستوری ژ دايبییت
خو خوازین... نو چووين دا گرنژینی بو چافیت زاروکا بينن.... دا هنده سترانیت نوی
ب فه هینن، کانی؟ نهو ل کویفه نه؟... بپ ۲۳."

ههلبهت، په هله وان د ناخې خوه دا دزانيت ل كېښنه، لې نه فې پرسپار كړنا ب هه لچوونه كا توره شه ره تکرنه كا فهارتيه ژبو گه هشتنا وان. نه فې ره تکرنه نه برياره كا مجد و رژه، چونكه سهره راي في هه لويستي نه چوونا گوندي، دگهل مانا خوه ژي نه مورتاحه. نه فجا مان وي نارام ناكهت و چوون ژي دي نه نارامتر لي كهت. حهز دكهت ژ شهري دوور كه فیت (نهمازه نهو شهري وي باوهري بي نه مایي، يان ژي بيتر بووي)، لي حهز ناكهت ژ دهوكي يان ژ گولفيدي دوور كه فیت. ژبو كو بكاريت خه لكه كي دي بي دهر دور ب نه چوونا خوه قايلكهت، فهره ل ده سپيكي نهو ب خوه بي قايل بيت. د مونولوگه كا خوه يا نافخزييدا و هسا هزر دكهت كو "هندهك وندا بون، هندهك كه تنه بويسي نه يارا، هندهك بونه ئيخسريت تله و ركا، هندهك بونه ئيخسريت كونج و قولاجا، هندهك ره فينجهنده كيت دلشيره خوشير شيان دهر باس بن، هيدي هيدي ژ بهر ماييت كارواني دهاژون، به لي نزان بو كويقه، نه ريكه كه.. ههزار ريكن، نه سهر كيش و ري بهره كه.. هه مي سهر كيش و ري بهرن... بپ ۲۳". نه فې خوه قايل كړنا ته يسيوك ژبو هندي به كو دوو دي يا خوه بي فده شيريت، يان ب كيمي بكاريت ب شيوه به كي مجد به ره فاني ژ مانا خوه بكهت. لي مامي وي (كو هدر ماخولياني بين نفيسه ري ب خوه نه ل سهر زاري مامي دبيريت)، وي ژ فان ترس و نالوزي بين نه باوهري كړني ب چوونا ناف ريترين پشمه گهي فاله دكهت و نه رگومه نتين وي بين مانا دناف جهنگا چه پهلدا بي رامن و پويج دكهت: "ما بوچي تو ژي ناچيه سهر ي وه كي گه له كا و چي به گوندي ل نك خاله تا خو روينيه خاري، هه تا ئيك ژ دوا دبت، ما موني چ بي منه ته، تو هيشتا جحيلي، حالي ته ژي ب حالي وان هه ميا بيت چوينه وري، بهلكي دويري را دشي خو دهر باس كه وي و قورتال بي، بو خو رحهت بي... بپ ۱۸".

"ته شوله ب كه سي نينه، نه خو ب ده دگهل في نان ويهني، ههره روينه خار و بالده، وه كا تو پندفي چ تشتي، پارا، خوارني، جلكا، بلا مال بو ته فريكن... بپ ۱۹".

ل فیره دوودلی یا وی مهزنت ل د هیت، چونکو دزانت چوونا وی مهرج نینه دگهل لایه نه کی بیت کو وی باوهری بی نینه و د کاریت وه کو کهسه کی خوه سهر خوه بیاریزیت ههتا نه شاره تهفاؤ دبیت و نهو ب سهرساخی ژی دهر کهفیت. نهؤ دوودلی یا کوژهک دنافهرا مان و چوونیدا ئیخستییه دناؤ گو مانه کا بهرده و امدا، ل ههمی تستان و ژ ههمی کهسان ب گو مان دکهفیت. نه گهر بهری نوکه رویگهش ب نه بوونا سهر کردایه تییه کا ئیکگرتی و بهرزه بوونا کاروانی بین ریکا روژی و نازادی خوه قایل دکر، نوکه دزانت کو د شیاندایه وه کو کهسه کی خوه سهر و نه دگهل چ لایه نان ژیا نا خوه بیهته سهر و خوه بیاریزیت. ژ لایه کی ديقه ژی نهفیت ژ وهلاتی خوه دوور کهفیت، چونکه نهفینییه کا موکم دگهل وهلات و باژیروی خوه ههیه.

ل نک په هله وانی دهوک و گولفید دوو نهله میتین ههؤ ته مامکهرن. وی ل دهسپکی حهز ژ گولفیدی دکر چونکو ل دهوکی دژیت، نوکه ژی حهز ژ دهوکی دکهت چونکو گولفید ل دهوکی دژیت. نهؤ تیکههلبوونا وهلاتی و دل بهری دوودلی یا وی بهر ب ناراسته کی دی بی کوژه کفه د بهت کو ب گو مانان هاتییه داپوشکرن.

وی گو مان د ناخفتین مامی خوه دا هه نه کو ژبو بهرزه وهندی یا وی بن. نه گهر نه، پا بوچی ناهیلیت کوری وی بجیته سهلال، یان ژ بهر قهره بوو کرنا مالییه کو ل شوینا کوشتنا کوری دی پاره و ترۆمیل و پایه داریی دهنی؟! ههلبهت، نفیسهر و خوانده فان ههردوو دزانن کو دبیت نهؤ دهر پراندنا دهر باره ی چلیسی یا مامی، نه گهلهک نیزیکی راستیییه، چونکو ل گوره ی تیگهه و عورف و عهده تین کوردان، هه بوونا کوران ب ههمی مالی دونیایی د ئینیت، نه مازه دیار نینه کا مامی وی چهند کور هه نه. لی نه دووره مامی وی ژبو دوور کرنا ژ گولفیدی هاندانا وی کر بیت و ژ ترسی یان ژ پاراستنا بهرزه وهندی بین خوه بین تایبهت، نه هیلا بیت کوری وی بجیته چجای.

لی دهمی په هله وان ب کیماسی ل مامی خوه دنیریت و ب ههله پهرستی و شویشتی ل قهلم ددهت. نهفه مهعنا وی نهوه کو وی د ناخی خوه دا د قیت بجیته سهری و بگههته ناؤ خوجیهین چجای.

رهفین ژ بهرۆکین شهری

من نافی فئی پهره گرافی کره رهفین نه کره گههشتنا ریزین شوره شی، چونکو نفیسه ری ب ریکا پهله وانی خوه، بهروخت ئهم ناگه هدار کرینه کو کا چهوا باوه ری ب دژماندنا پشکداریکرنا دناؤ شه ریدا نینه، ههروهسا باوه ری ب کاروانی بین پهرت و بهلاؤه نینه و نه کاریت دگهل کومه کا ریبازین هه مه جور و هه فدر و پهرت و بهلاؤه بیته هه فریباز: "شقه ستانه هه می بزافیت مه بو ژیک گرتنی و جودا کرنا فان ریکا، یال نه نیا مه نفیسی یه بهرزهبونا مه دناؤ تارباتیا قوناغادا... بپ ۲۳".

ئهؤ رهفینا ژبو پاراستنا ژبانا خوه کرینه بههانه کو پیشینی بین خوه بین پیشوهخت ته کهز کهت و خوانده فانی تی بگههینیت، وهلاتپاریزی نه تنی ب ریکا شوره شی و چونو چیا د هینه کرن. پهلههوان کهسه کی وهلاتپاریزه و ژدل چهز ژ باژی و وهلاتی خوه دکهت و نه دووره بی بهره ف بیت، قوربانیدانین ماددی و مینه فی ژی بو بهت. ما نه وی خهونه کا ههلاویستی د وهلاتیدا ههیه؟! ئوو هه می ده مان و ل هه می جهان مروؤ ژبو هه بوونا خهونه کی خوینی دریزیت. وی خهونا خوه ل دهوکی هیلایه و بهر ب سهمتا خهونه کا مهزنتزه چوو.

وه کو هه ر وهلاتپاریزه کی دی کو چوو یه چیا و دناؤ گوندین نازاد کری ژ ره شه کین رژی می د ژیت، هه ر چ نه بیت، د فیا پشکداریی د دانوستاندین شوره شگیریدا بکهت. لی ل ده سپکی توشی شوکه کی دبیت ده ما خاله تهک ب ترشی و نه فیان پیشوازی یا قوله کی بزافی دکهت. پشتی چهند گازنده و سوحه تین ده باره ی گوهورینا جفاکی و چهواتی یا ب ریفه برنا هه فرکی، رویگهش د گههته وی باوه ری کوسه روه ره کی مژدار و نازاوه دناؤ نیرین و رهفتارین شوره شگیری بین خه باتکه ری، ل چیا ی ههیه و وهسا خویایه کو هه لبارتتا گرۆپه کی ژ ناه کوما گرۆپین هه فدر و هه فال نه کاره کی ب ساناهیه. فئی چهندی ژی باری دوودی یا وی گرانت لی کر و خه مین وی کوورتر لی

کرن: "ب خودی ب فی دهست و دانی ژینگرن یا ب زهجهته، نهز چ چریسکین
روناهی بی ل فی شهفا تاری نا بینم... بپ ۳۹."

ئو دوودلی یا پهلهوانی ب مان و چوونی دناؤ ناخی خوهدا ئافاکری و ب رهفینا
خوه ئیکلا کری، ل گههشتنا گوندی همبهری دوودلییه کا دی یا مان و فهگرایی
بوو. لی نهؤ دوودلی یا نوو ئالۆزتر و دژوارتره، چونکو سهربۆره کا نوو یا دوودلی ل
سهر ئالۆزی و دوودلی یا وی یا چوویی هاته زیده کرن و ب فی چهندی دوودلی دبته
پشکهک ژ ستایی کهساتی یا پهلهوانی. لی دهمی پهلهوان ژ دوودلی یا خوه
پشتراست دبیت و چ ریگین قورتالبوونی و ئارامبوونی نه بینیت، وه کو پرۆسهیه کا
سرۆشتی یا بهرگری یا میشکی ئالافی ئیسقاتی بکار د نینیت و وه سا هزر دکهت کو
خه لکی دی دوودلن. نهفه ژی کریاره کا سرۆشتیه ب ریگا ئالافین بهرگری یا میشکی
د هیته نهجمدان کو ئو ههست و رهفتارین ئو نهخوازیت ل دهف وی ههبن دی
هافینه سهر کهسین دی: "ژهر وان باوهریه کا دروست نینه ب فان تشتیت خه لک خو
سهرا ددهته کوشتن، ژهر هندی هه می گافا ئو دوودلن، دسهر هندی را کو ئو
دبیزن مه نهفیت هندی گهلهک دفین... بپ ۴۸."

ههلبهت نهفه دوودلی یا پهلهوانیه ژ ناخ و نههوشی یا وی دهر دکهفیت و هوشی
خوه بی ئارام دکهت و قایلبوونه کی ددهته رهفتارا خوه یا بهر ههست. ژلایه کی دیفه
ژی بههانهیه کی ددهته بریارا خوه یا پاشی دی دت. ئو بریارا وی ژ خه لکی دوودل
جودا دکهت: "یا ژ هه می چیتز ئه وه نهز ب زفرمهفه مال، ئو چ تشت بی خودی
نابن... بپ ۴۳."

نهفه بریارا داوییه کو ژبو ئیکلا کرنا دوودلی یا خوه دایی، لی د فی بریاریدا ژی نه
بی پشتراسته، بو جارا ئیکی د هه می چاپتهر و په ره گرافین رۆمانیدا چاره نفیسی خوه
ته سلیمی خودی دکهت. ههلبهت ده می مرۆف نه شیت بریاره کا دروست د کهتواریدا
بدهت دی په نا بهته بهر هیزه کا نه پهن و فهشارتی کو هیزا خودی تهعلایه. ههر ژ

ئەزەلدا ئەڭ ھېزە ژبو ئارامكرن و خوه قايىلكرنا ب رهوشا ھەيى ھاتىبە بكار ئىنان و بەھانە كرنە كا گيانىبە ژبو چوونا بەر ب نە ديارىبىقە.

بوچى دەراقى تەنگ

جارى ل دەسپىكى ئەم وەسا دىنين كو نقيسەر ژ نقيسينا فى رۆمانى دوودل بوويه. ئەرى بنقيسيت يان نە نقيسيت. من چ گۇمان د وى چەندىدا نينه كو ھىقىي رۆمانى، ھەر ژ دەسپىكا شەرى د سەرى نقيسەريدا دلقلقى و فى دوودلى يا نقيسيني يان نە نقيسيني (ب فى شىوازي ھەيى) نە ھىلا روخسار و نافەرۆكا رۆمانى د سەرى ويدا گەلالە بيت. ئەو ب خوه بابەتى شەرى و كارەساتان و ھەر بۆيەرەكى دى يى كار دكەتە ھەست و ھزر و رەفتارين مرۆقى و مرۆفانتى، ھىقىنەكى باش و زەمىنەخۆشكەرە كا ب پىتە ژبو نقيسينا بەرھەمەكى و پۆھى يان ھزرى يان ژى فەلسەفى. ئو پىشتى ھىلپن سەرەكى يىن رۆمانا خوه كيشان و بريارا نقيسيني داى، دىسا يى دوودل بوو كا د بەرىكانىيا رۆمانا جەنگىدا پشكدار بيت يان نە، چونكو نە دوورە رۆمان ب شىوازەكى دى يا نقيسايى بيت و سەمتە كا دى ب خۆفە گرت بيت (ئەفە تى گرىمانە، چونكو مە چ دوكمىنت ل بەر دەست نين و روماننقىسى ژى چ جاران چ داخويانى يىن ب فى ئاواى نەداينە). لى نە دوورە ژبو پشكدارىكرنا بەرىكانى ھندەك پەرەگراف زىدە كر بن يان كىمكر بن، كو دگەل مەرج و ستاىلى رۆمانىن بەرىكانى بگونجىت.

كۆمە كا ھەقدى يىن دناف سىسلە يا پىفاژۆيا بۆيەرىن رۆمانىدا ھەنە، كو ل وى سەردەمى دگەل ئىكەتى يا دەقى نقيسى نە دگونجيان. يان ژى نە دوورە نقيسەرى ب زانىبون ئەڭ شەلەژانى و دوودلى يا پەھلەوانى كرىبە ھىقىي رۆمانا خوه كو دەرپرېنى ژ رەوشە كا دەسپشان كرى يا كەتوارى سەردەمى خوه بگەت. ئەگەر ئەفە وە بيت و ئەڭ ھەمى ئالۆزى و دوودلى يا د رۆمانىدا رەنگدانەفە و دەرپرېنا ژيانا ژىواركى يا سەردەمى رۆمانى بيت، رامانا وى ئەوہ كو رۆمانا كوردى ل دەفەرا بەھدىنان ب دەسپىكە كا ب

هیز و هژی (ژ لایئ دەر وونی و جفاکیفه) دهست بی کرپه. هه رجهنده نه ز ل وی باوه ریمه کو تا راده کی زور، رومان ب هه می بویهر و حیوار و حاله تین خوه یین دەر وونیه خۆدیکا سهرده می خوهیه و نفیسه ری ب زانیوون نه ف کاره کرپه. لی ههروه سا ژی، فه ره نه هیته ژ بیر کرن کو نفیسه ر ژی ئیکه ژ په هله وانین وی سهرده می و ژ دوودلی و شهله ژانی و ئالۆزی یا هزر کرنا وی سهرده می زربه هر نه بوویه.

بیکۆمانه کو نه ف به ریکانییه ژبو ره واکرنا شه ری عیراق و ئیرانییه و ب نا فئ ژ تۆری جهنگی هاتییه ب نافکرن. لی پرسیار نه وه کا رومان نفیسی مینا هه ر ژۆزنامه فانه کی دی بی دهسته لاتا وی سهرده می دهه ولا خوه هه لگرتیه و بهر ب ره واکرنا شه ریفه دچیت؟ یان ژی هه ولدایه کو بهر هه مه کی ویزه یی مشت ژ هه ستین مرۆفی و مرۆفاتییی پیشکش کت و فی به ریکانییا ژ تۆری جهنگی وه کو پیرینه یه کا بهر هه فکری ب کار بینیت و رومانه کا کوردی بیخته دنا ف قادا ره وشه نیری یا عیراقیدا؟ هه لبه ت نه فه ب خوه ژی بابه ته که و هه تا نه هۆ گه له ک ژ ره وشه نیرین مه ل سه ر نه راوه ستاینه.

هه لبژارتنا نا فئ رۆمانی "ده رافئ ته نگ" ئیشه ره ته کا ئاشکرایه ژبو روودان و بویه رین رۆمانی کو دی د ده رافه کی ته نگدا بۆرن و شه ره نیخ و هه ف کرپه کا دەر وونی یا سه خت ژبو دهر باز بوونی بی دقیت. نه و سهرده می رۆمان تیدا هاتییه نفیسین، سهرده مه کی مشتی شه ره نیخ و دوودلی و ترس و ئالۆزی بوو. ترس ژ هه نو که یی یا جفاکی و ترس ژ پاشه رۆزا گه ل و وه لاتی و ترس ژ ده می شه ری کو رۆژانه کۆمین گه نجان دادعووریت و خه م و به هیداری ب وه که ه فی دادده ته سه ر هه می مالین خۆش و ئا فا. د فی ره وشیدا نفیسه ری قیایه پشکدارییه کی د دوکیۆمتتکرنا ره وش و دوودلی یا خه لکیدا بکه ت. لی پرسیار نه وه کا نه ف پشکداریکرنا د به ریکانییا تۆری جهنگیدا ریکا ئیکانه یا دوکیۆمیتتکر نییه یان ریکین دی یین فه ده ر ژ فی به ریکانیی هه نه، نه ری نه دیب و ره وشه نیرین دی یین هه فه ده می نفیسه ری "ده رافئ ته نگ" چه وا سهرده ری دگه ل فی پرسی کرپه؟ (هه لبه ت مه ره ما مه نه نه وه کو بالبه ری و نه بالبه ری یا فی پشکداری ل

هەر نفیسینه کا ب زمانی کوردی ل سەردەمی رژیما سالیڤ هەشتیان، تەحەددی و خەباتە کا بەرچاڤ بوو ژبو هەبوونا زمانەکی جودا و نەتەووەکی جودا و بەرسفە کا ناشکرا بوو بو هەمی وان هەولدانین بو هژاندنا مللەتی کورد دناڤ مللەتی زالدەستدا. ئوو ب هزرا من خووە لیدانا ئی بابەتی ژێ دانپیدانە کا دی یا ناشکرا بوو ژبو هەبوونا بزافا رزگاربخوازی یا کوردستانی.

ل سەر ئاستی کەسۆکی ژێ، دوکیۆمیتکرنا نفیسینا ئیکەمین رۆمانا بادینی بوو ل دەڤەری و ب دەستڤە ئینانا نافەکی وێژەیی بوو دناڤ قادا رەوشەنبیری یا وی سەردەمیدا. ژبەر ئان ئەگەران و نە دوورە هەندەک ئەگەرین دی یین ئەم ب سەرەلنەبووین ئەڤ رۆمانە هاتیە نفیسین و پشکداری د بەریکانییا تۆری جەنگا قادیسیا سەددامدا کری. پرسیارە کا گرنگ خووە دەهاتیە مەیدانی.. ئەری بۆچی پشتی ۲۲ سالان بەحسی ئی رۆمانی د هیتە کرن و دکەفتە بەر شوڤە کرنین دەروونی و جفاکی؟

هەلبەت هەر بەرەمەکی د هیتە چاپکرن ل سەر نفیسەری دبیتە مال و نە دوورە پشتی ب دەهان سالان سوحبەت ل سەر بەیتە کرن. ژ لایەکی دیڤە ژێ، کا چەوا نفیسەری بریار و دبیتین پیشووەخت بو هەندەک بۆیەر و هەلوپستین نافەرۆکا رۆمانی داناینە، هەر وەسا خواندەڤان ژێ ب بریارە کا پیشووەخت نە دگەل هەر بەرەمەکی تۆرا جەنگا عیراقی بوون و ئەگەر نە زمانی کوردی و سەربۆرا دەولەمەندا وێژەیی یا نفیسەری ئی رۆمانی بانە، وەکو کۆما وان گۆتار و کتیبین دی یین ب رژیما وی سەردەمی هاتیە نفیسین بو ماوی ۲۲ سالان نە د ما دناڤ پەرتۆکخانین نفیسەر و رەوشەنبیرین دەڤەریدا. دەمی من فیایی پیداجوونەکی دناڤ رۆمانین دەڤەرا بەهدیناندا بکەم، من وەسا دیت کو ئەڤ رۆمانە ئیکە ژ ڤەرێژین هزری یین دەڤەرا مە و هەژی خواندن و ل سەر راوەستان و دویفچوونییە. ژبلی بابەت و نافەرۆکا رۆمانی کا ئەز دگەلم یان نە، رۆمان ب زمانەکی جوان و حیوارین بالبەر و ڤەگیرانە کا پروفیشینالانە هاتیە هوناندن کو دبیتە ئیک ژ پیشەنگین رۆمانا کوردی ل دەڤەرا بەهدینان.

هه‌رچهنده ئەو دەرپرینه دەنگوباسن د کەڤنه بەر گوھین پەهلەوانی کو بەحسی سەربازین عیراقی دکەت، لی نه دووره هاوارە کا ناخی نقیسەری ب خوە بیت و بقیت د پشت ریزکان را بیژتە مە کو ئەو جەیی پەهلەوان ژئی هاتی وەسانە. نەمازە دەمی فەگەرێیە و نقیسەری خویا نە کرییە کال کێڤه و کینە ئەوین وەکی شیرێ راوەستیان. دیسا ئەو موناچاتا ناخی نقیسەری ل جەهەکی دی ژی خویا دبیت، دەمی پەهلەوان بیری یا هەڤالین خوە یین کوشتی یان شەهید دکەت (ب ئاشکرایێ نافی شەهیدان نە هینایە، نە یین عیراقی و نە یین شورەشی، لەوا مرۆڤ د کاریت گۆمانی د رامانا وی یا هەڤوکیدا بکەت و وەکو خوە تی بگەهیت): "بەلی وان ئەم هیلاین، خو فەشارتن، بیی کو خاترا خو بخوازن، نزا وا ئەم بو کی هیلاین؟ بو دەردا هیلاین.. بو کولا هیلاین، بو وەلاتەکی پر ئیش و ژان هیلاین.... بپ ٥٠."

ژ لایەکی دیڤه ژی، مامی پەهلەوانی ب عیراقیڤه هەڤبەندە و ب مجدی باوەری ب بەره‌فانیکنی و شەری هەیه، ژبەر هندی ژی نا هیلیت کوری وی ژ شەری دوورکەڤیت. لی نقیسەر وی ب خوڤرۆش و هەلپەرست و مرۆڤین کەسین ددەتە خو یا کرن! ئەگەر ب مەرەما دروستی یا نقیسەری پەسندان عیارقێ و رژێما وی با، هەر ب ئیشارەتە کا بچووک ژی دا خویا کەت کو مامی وی هەندەک خالین پۆزەتیڤ هەنە، لی دەمی مامی خوە ب شویشتی ل قەلەم ددەت، زیندەباری کەربقەبوونا وی ژ نیازین وی یین خراب ژبو دوورکنا وی ژ گولڤیدی (کو ئەڤه هەلوێستەکی کەسۆکییە)، لی هەروەسا ژی ئیشارەتە کا فەشارتی یا نەهۆشی یا نقیسەرییە کو ئەو کەسین ب رەهایی دگەل رژێمی د شووشتیڤه.

- ئەز نە بی رازیمە، من ئەو ژن نەڤیت ئەوا ئەو نەباری ئاخا من هەرماندی و بیته پشکدار ل گەل من دبەژن و گەردەڤیت وی دا، من نەڤیت چ جارن ئەز ب بمە میری دەهمن پيس و بی دەلنگە کا ب تۆرە و خوشرم.... بپ ٦٠.
- تە دڤیا ئەز ژی خو بفرۆشم، دا بشیم کچا تە بینم.... بپ ٦٠.

ئەڭ ھەلچوننا ھېستىر يايى و نېزىك ژ كەساتى يا توخىيى يا دوو كەربوويى، ئىشارەتەكە ژبو ئالۆزى يا نقيسەرى كۆل سەر زارى پەھلەوانى دەرد بېرىت. خوە ب فرۆشته كى و چەوا دەھمەن پيسەكا ژ خوە شەرم دى دى بېتە ھەڭزينا وى؟ ما دەم دەھمەن پيسە، چەوا يا ژ خوە شەرمە؟ ژ كەنگى وەرە دەھمەن پيس بووى؟ پىشتى زانى كو بايى وى نه بەرھەڭ بەتە يان پىشتى ژ چىاي زفرى و زانى ئەو ھزر و پىشېنى يىن وى كرىن نه ب وى رەھايى بوون ئەوا وى بو خوە دانان. باشە مادەم پەھلەوانى باوهرى ب چوونا چىاي نه بوو، بوچى چوو گوندى؟ ئەگەر ھەرۋەكو مە گۆتى، فەگەرا وى ژبەر گولفېدى بيت، پا بوچى ئېكسەر دېئۆتە داىكا خوە: "دادى دڤىت ئەز ژبىر بگەم.... ديارە خودى ھەز نه كرىه ئەم بگەھىنە ئىك.... بپ ۴۵".

ئەڭ ھەست و ھەلوستى نوى ژكىفە بوو پەيدا بوو؟ ئەڭ پىرسىار و ماخوليانە ھەمى بەرى مە دەنە وى چەندى كو نقيسەر ب رىكا پەھلەوانى خوە يى دوودلە و د ئالۆزىيەكا بەردەوامدا دڤىت. نه ژبەر ھندى كو باوهرى ب رىيازىن ل ناڤ شورهشى نېنە، لى ژبەر ھندى كو ئەڭ رۆمانە يا نقيسابى. مادەم وەسانە پا بوچى نقيسا؟ ما كى دەستى وى گرت بوو كو بنقيسىت؟ فى بابەتى شروڤە كرنەكا دى يا ل سەر ئاستى كەساتى يى دڤىت.

لى ژبو ھندى كو گەلەك ھەست ب گونەھى نەكەت، چاپتەرەك بو دانوستاندىن پەھلەوانى دگەل بەھزادى فەكر (كو پەھلەوانەكى لاوھ كى ژنشكافىيە). ل وى دەمى پەھلەوان زفرىيەڭ، بەھزاد ل سەر چوونى بوو، ئەڭ ئىشارەتەكە ژبو بەردەوامى يا خەباتى... ئەگەر كەسەك ژ كاروانىڭە بىنىت يان ژى فەقەت يىت، كۆمەكا كەسپىن دى ھەنە كو بەردەوامى يى بەن. ھەرچەندە دانوستاندا دگەل بەھزادى، گىنگەشەبەكا سار و ڤالا بوو، نەمازە گىنگەشە يا ل دەربارەى پرۆسا خوە گۆرىكرنى و ڤيانا وەلاتى. لى ھەر چنە بيت نقيسەرى ڤىايە ب رىكا پەھلەوانى بېھنڭەدانەكى بەتە ئالۆزى يا خوە يا ل سەر دل و دەروونى وى كوركوويى. جارەكا دى ڤىايە ئىسقاتاتىن خوە و

په هلهوانی خو په پافینه سهر ملی به هزادی. بکار ئینانا ئیسقاتی ل ههر جه و دهمه کی هدیته، ئیشاره ته که ژبو هه بوونا ئالۆزی و په سته کا دهروونی.

په یفه کا داوی

کا نفیسه ری ژبو چ و ل بن چ کاودان و ژبه ر کی ته ژرمانه نفیسییه. د بهریکانیا "ژ توری جهنگی" پشکدار بوویه و پلا دووی ب ده سته ئینایه. ته فه ژی رمانا وی چه ندی ددهت کو رژیم وی سهرده می ژی خواندنه کا دی یا د بهر ژه وندا خوه دا تیدا دیتیه، لهوا بیافی پشکدار یکنی دابی.

په هلهوان گهنجه کی عاشق و ئومیده واره، دیته سه رباز و پاشی ژ دۆزه ها شه ری د ره فیت و مینا ههر کورده کی دی بهر ب چیا یفه دچیت. لی چونکو گروپین جودا جودا بین بزافا رزگار یخوازی یا کوردی بی سه روبه ر و سه رگه ردانن (ل گوره ی دیتنا په هلهوانی رۆمانی د سه رده می بویه ریدا)، د لیبۆرینه کا حکومه تیدا، فه دگه رینه فه ناف رژیمی و بهرده وامی ب ژیا نا خوه یا مشت ئالۆزی و دوودی ددهت.

ل گوره ی لۆژیکا که فنا فه لسه فی، نهوا ل سه ر ده رته نجمان و ئیستینباتر کنی دهیته ئافاکرن، ههر لایه نه ک راستی و حقیقی ل لایی خوه دبینیت. ته فه ژی نه گه ری سه ره کیی پرا نیا شهر و هه فرکی بین جیهانییه. ههر لایه نه کی هه فرک هزر دکهت کو نهو ژبو لایه نی حقیقی و راستی خه باتی دکهت.

ته ژرمانه ژی ب هه می ئالۆزی و پیشینی بین ره شین و گه شبین خوه، مینا شه ره کییه و ههر لایه نه ک (رژیم و کورد په روه ر)، دکاریت ل گوره ی حه ز و باوه ری و هه لو یستین خوه بخوینیت. ته فه ژی بهایی وی یی ویزه یی و ئافرنده یی بلندتر لی دکهت. حه سه نی کوری عه لیی کوری نه بو تالیب ده ست ژ خیلافه تا موسلمانان بو معاویه یی کوری نه بو سفیانی به ردا دا کو خوینا موسلمانان ب دهستی موسلمانان نه رژیمی (ههروه کو هنده ک دیرو کفان دبیزن). نوو گه له ک لایه نین موسلمان هه نه شه ه نازی ب هه لو یستی حه سه نی دبه ن کو ب خیلافه تا معاویه یی قایل بوو دا کو ده ستین وی ب

خوینا برا یین وی یین موسلمان سوور نه بیت. ل فیره ژى په هله وان ژ شهرى برا کوژى دره قیت و فه دگهرینه فه دناڅ کوشا حکومتیدا، نه و حکومتا وی باوهرى پى نه یی. د شهرى عراق و ئیرانیدا یی ئه رکه کى میرى نه دا دکهت کو پرانیا شهر فنان ژى نه رازینه. لى ئه گهر ما با ل چیاى دا ب زانیوون و ب بریارا خوه پشکدارى د شهرین برا کوژیدا کهت. لى ئه فه هلوپستى ل گوروى هزارا مه، جهی ریز گرتى، نه دووره ل دهف هندهك که سپین دی هولدانهك بیت ژبو ره واکرنا پشکدارى د شهرى عراقى و ئیرانیدا. بو فى مه رهمى ژى ههمى شاره زایى و سه ربورین خوه یین نقیسه یى و وهلا تپاریزی یا ژبو کوردستانى بکار ئیناينه کو دهقه کى جوان بنقیسه یى و رومانه کا ژ هه ژى خواندنى بدانته بهر دهستى خوانده فنان. نه دووره نقیسه رى هزر کر بیت کو ئه گهر چهند که سه کین کیم ژى بکارن ههستا کوردینى تیدا ببینن، دى مه رهما وی یا فه شارتى ب جه هیئت.

هه ژى گوتنه کو نه فه خواندنا من یا شرو فه کارى چ هه فه ندى ب ئیدبولوژى و هه لوپستین سیاسى یین فى سه رده مى و سه رده مى رومانیه نینه، نه یین من و نه یین نقیسه رى رومانى. تنى خواندنه که ژبو رومانه کا ده فه رى کو وه کو ئیکه مین رومانا کوردى ل ده فه را به هدینان د هیته هژمارتن.

ڦين و ههژارى د رۆمانا "بوهرين" دا

ماله كا ههژار ل باژيركه كي بچووكي كوردنشين ههبوو، داياب و كومه كا زاروكان د في ماليفه د ژيان، بابي.. ب شهف و روژان، هه مي جوړين كاران د كرن هه تاكو د كاري پيداويستي بين ژيانه كا ساكار بو مالا خوه داينكهت. و هسا دياره كو زه هه تي و ناسته نكين ژيانا هه ژاري نه و بيا نه دابوو دايابان كو خوانده فا و ره وشه نير بن، هه مي ره وشه نيري يا بابي نه و بو، نه و ل مزگه فتي و هر گرتي و هه مي ژيانا وي دنافه را كارين هه مه جوړ و مزگه فتي هه هاتوو چوارچو فته كرن.

ده مي زاروكين كور د في ماليفه بووينه پسپوري و شيانين كار كوني هه بووين، باب هه مي زاروكين خوه دادنيته بهر كاري كو هاريكاري يا وي د داينكرنا پيدفي بين ژيانيدا بكنه. ژبو في چه ندي ژي زاروكه كي خوه ددانته بهر دهستي بهر گدروويه كي و ئيكي دكه ته شاگردى كه بابچيه كي و بي بچووكتر ژي وه كو فروشياره كي گه روك، تشتان د فروشيت و هه مي زاروكين كار كهر، داهاتي كاري خوه دكه نه ددهستي باييدا و باب عانه كي دده تي يان ناده تي.

روژه كي ماموستايه كي هه فسووي وان، ژ بابي دخوازيت كو كوري خوه بي بچووك دانپته بهر خواندني. پشتي كومه كا ناسته ننگ و دانوستاندين خورشين دهر باره ي فه راتي يا خواندني بو كوري خيزانه كا هه ژار، په هله واني سه ره كيي روماني (سه عيد) د چپته خواندن گه هي و ب شپوه يه كي سه رنجراكيش د خواندنا خوه دا د سه ركه فتي. نه ف سه ركه فتنه سه عيدى د خواندنيدا فينه كا دژوار د سينگي ويدا دروست دكه ت كو بهر ده وامي بده ته خواندنا خوه و قوناغ ب قوناغ سه عيد د خواندنا خوه دا سه ركه فتي هه تاكو د گه هته زانينگه هي و ل داويي ژي باوه رناما نوژداريي ب ده ستفه دنييت.

سه عيد، د في سه فه را خوه يا دريژدا هه مبه ري گه له ك ناسته ننگ و بهر به ستين ژياني دبپت و گه له ك كاران دكه ت، هه تاكو د كاري بگه هته هيقي و نو ميدين خوه و بو هه مي خه لكى باژيركي خوه خويا كه ت كو هه ژار ژي د كارن بگه هته زانينگه هي و

باورنامین بلند ب دهستفه بین، چونکو زانست و زانین ب ژین و میشکی مرؤقیفه ههقبهنده، نه ب ههییاتی و پهراخی یا جفاکیفه گریدایه. وه کو خهباتکهری هه دۆزه کا دی یا ههژی و رهوا، سهعید ب فینا (ئیراده) خوه یا موکم ل سهر هه می ناستهنگان زال دبیت و ریکا خوه بهر ب ریژگهها داویتفه د دۆمینیت.

ئهفه ههقینی سهره که یی رۆمانا "بوهرین"ه، کو ژ لایی رهحمهتی د. نافع ناکرهییفه هاتیه نفیسین و ل سالا ۱۹۸۹ی ل ریقه بهری یا رهوشه نبیری و لاوان ل ههولیری هاتیه چاپکرن و بهلافکرن. ئهؤ رۆمانه ژ ۱۲ چاپته رین پیکفه گریدایی پیک د هیت و ۲۵۰ لاپه ره بین قه باره نافنجی ب خۆقه دگریت. هه رچهنده ب نفیسین هژمارا ۱۳ ل جهی چاپته ری ۱۲ دانایه و ئه گهر نه م سه حکهینه هژمارا چاپته ری داوی، دی وه هزرکهین کو ۱۳ چاپته رن. لی دناؤ ده قیدا چاپته ری ۱۲ نه هاتیه نفیسین. ئهفه ژی دبیت جهوتیه کا چاپی بیت، یان ژی نه دووره نفیسهری مه رهمه کا فهشارتی بی هه بیت کو فیا به ژ هژمارا هه یقین سالی ده رکه فیت و مه رهم بی نهو بیت کو ئه گهر زهمه ن ل نک وی ب سالان بهیته بیفان، نهو ب فینا خوه یا موکم شیا به توخیین زهمه نی ب بهزینیت و کریاره کا نه چافه ریگری بکته. یان ژی نه دووره مه رهم بی نهو بیت کو چاپته ره کی فهشارتی دناؤ فی رۆمانیدا هه بیت و نفیسهری ب مه رهم نه فیا بیت خویا کته. لی ب هژرا من، بوچوونا ئیکی پتر نیزیکی راستییه، نه مازه رۆمان یا پره ژ جهوتی بین نیملایی و چاپی. هه رچهنده من نه قیت ل سهر زمانی رۆمانی راوه ستیم، لی ههژی ئاماژه پیکرنییه کو هه تا راده یی بیزار بوونی زمان و ریئقیسا نفیسهری جهوتی و لهنگی تیدا هه نه.

ئهؤ رۆمانه، مینا هه می رۆمانین ده ربیری ژ که توار ی یا هه فچه رخا جفاکی دکهن، ب شیوه کی تیرو ته سه ل و ب هووری وه سفا ره وشا هه ژاری و ژبهر و نه نجامین وی د کته. ل گوره ی راو بوچوونین عه باس عه بد جاسم د کتینا "دۆزین هه فچه رخین چیرۆکا عیرا قیدا-۱۹۸۲"، دده ته خویاکرن کو قوناغا که توار ی یا هه فچه رخ ب کۆمه کا ناکامین خوه یی و قهیرانین هزری بین نفیسهریفه گریداینه، نفیسهر ده ربیری ژ په هله وانین خه مگین و بارگران دکته، ئوو "ئهزا" وی د پرا نیا هه فکی بین نافخوی و

بابه تی یین جفاکیدا دیاره و هدر سهرکهفتن یان داکهفتنه کا د کهفته د ریکا پهله وانیدا، رهنگدانه فه یا سهرکهفتن و داکهفتنا نفیسه ری ب خوهیه د ژیانیدا. د فی ژومانیدا ژی ئەم وەسا هەست دکهین کو پهله وانیا ژومانی، نفیسه ر ب خوهیه و مینا حیکابه تیبژه کی یی سهریورا ژیانا خوه فه دگیریت.

ئەگەر ئەم بۆیه ر و پهله وانیا ژومانی دگهل ژیانا نفیسه ری هه فه ر کهین، دی بینین کو دانانگه هین ژیانا نفیسه رینه و ب شیوازه کی و یژه یی هاتییه هوناندن. هه می سالوخه تدانین پهله وانیا بهر ب وی چه ندیقه د چن کو نفیسه ر ب خوه پهله وانیا فی ژومانیه. پهله وان ژ خیزانه کا هه ژارا خه لکی باژیرکی ئاکرییه، ژبو خواندن د چیته مووسل و کولیژا نوژداری ب دوماهی دینیت، مل ب ملی خواندنا خوه یا ل کولیژا نوژداری، کارین هه مه جور ژبو دو ماندن و دابینکونا پیدای یین خواندن د کهت و ههروه سا بابه تین و یژه یی و شعر و چیرۆکان ژی دنقیسیت و د روژنامه و کوفاراندا به لاف دکهت. ئەف هه می ساخله ته (هه ر وه کو ئەم ژ ژیانا که سوکی یا نفیسه ری د زانین)، ل سهر نفیسه ری ژی د چه سپن و نفیسه ر د هه مان قوناغاندا بورییه. لهوا ئەم د کارین ب بی دوودلی بیژین کو سه عیدی پهله وانیا ژومانی، نفیسه ر ب خوهیه. ئەو ب خوه ژی ل ده سپیکا ژومانی ئیشاره ته کا بله ز و سه ربی دده ته فی چه ندی کو ئەفه سه رهاتییه و بی دوودله کو نافی ژومانی بدانته سه ر: "ئەف چیرۆکه.. ئەف سه رهاتی یه.. ئەف روژمانه ئەگەر ب شین نافی ژومانی دانیه سه ر... بپ ۳."

جهی ژومانی، ل گوره ی وه سف و په سندانین هوورین نفیسه ری، باژیرکی ئاکرییه و پاشی باژیری مووسله (کو دبیته جهی سه ره کیی ژومانی). ئەف هه ردوو جهه ژی ب نافی باژیرکی بچووک (ئاگره) و شاری مه زن (مووسل)، د ناف بهر په رین روژمانیدا هاتییه. ده می ژومانی روژا وه رگرتنا باوه رنامه نوژدارییه (لی ئەم نزانین کا کیژ ساله)، کو نو میدا سه ره کی یا پهله وانیه و هه ر ژ ده سپیکا ژومانی کار بو کرییه و هه تا گه هشتیه داوی.

بوهرين.. ژبو دانانهكا دى

ههروه كو مه ل دهسپيكي گوتي، نهفه ژينهنگارا نفيسهريه و وى قبايه ژيانا خوه ب ميناكي رومانهكا هونهري دانپته بهر دهستي خواندهفانين هيژا. نهو ب خوه پراپيا چيروك و رومانين دهبريني ژ كهتواري يا ههفچهرخا جفاكي دكهن، نفيسه ب راستهوخويي بان نه راستهوخويي، كومهكا هزر و بوچوون و ئيسقاتاتين خوه دناؤ بوپهراندا بهلي دكهن. في شيوزي ژى سهدهم و ساخلهت و بنهما بين خوه بين تاييهت ههنه كو ب رهوشا ههبي يا كهتواريغه گريداينه (نهؤ گوتاره نه جهي شروفه كرنا وانه). ب هزرا مه مهريه سهرهكه يا نفيسهري نه فهگيرانا سهرپورين خوه بين ژيانى بوويه، نهگه نه، دا نافي سهرهاتي بان بيرهوهري بين د. نافع ئاكرهبي دانپته سهر. ئوو گرنگي يا بيرهوهريان ژ گرنگي يا روماني كيمتر نينه، ب نهمازيه د بيافين جفاكي و رامباري و رهوشهنيريدا. بيرهوهري ژى ژانرهكي خوهسهره د واري نهدهبياتين ههموو جفاكاندا و پتر نيزيكي راستي و ژيواريه. چونكو پتر سهرهدهريي دگهل بوپهريين راستهقينه و كهتواري دكهن و كيمتر بهر ب ئاشوپ و ميناكين ويژهبي بين چيكرنا كهتواريهكي گريمانكيغه دچيت. نهفه ژى ژبو ليكولهريين جفاكي دبنه ژندهريين زانستي بين باوهر پيكري كو ههلسهنگانندن و فهكوليپين خوه بين جفاكي بي دهولهمهندن كهن.

لى روماني، ژبلي مفايي وي بي نهپستمي و جفاكي، ههروهسا خووشيهكا ويژهبي ژى ددهته مرؤفي و نفيسه ب ئاوايهكي ئاشويي و هونهري سهرهدهريي دگهل بوپهريان د كهن و ههولدهت كو كهتواريهكي جفاكيي گريمانكي ژبو سنسله و ريرهوا بوپهريين خوه دروست كهن. د في واريدا، ههمي شيانين خوه بين جوانكاري و شارهزايي بين خوه بين ژبهرييكرن و ژيكفه كيشانا رامانا پهيفان و ههفوكان بكار د ئينيت كو هه وهرگرهك ل گوره ناستي خوه بي جفاكي و رهوشهنييري بكاريت مفا و خووشيهكي ژى وهرگريت و ب ئاوايهكي نهكتيف سهرهدهريي دگهل بكهن.

ٲهٲجا مادهم نفيسهري بريارا نفيسينا رٲمانى ٲا، بيگٲمانه كو دى نافه كى (ژبلى
بيروهورى بين من) دانته سهري و د پړانيا جاراندا نافي بهرهه مى گرنكيه كا تايهت و
سهرنجراكيش ههيه كو دبيته كليلا دهركههى دهقى نفيسايى.

بوهرين، پهيقه كا سادهيه و ل گورهى شيوازي ب ليٲكرنى ژ دوو برهه يان پٲك د
هيت. راما نا وي يا فرههنگى ههليانه. زيرى، زيقي، يان ههري تشته كى دى د ههليين و
دكه نه دناٲ قالبين بهرهه فكري بين هههه جوردا كو تشته كى نووتر يان ل دويف رهنگ و
قه باره يى قالى ژى چيكه ن. لى چونكو رٲمان سهره دهريى دگه ل مادهه بين ههك و بي
گيان ناكهت، بهلكو بهحسى رهوشه كا مرٲفانتي يا مشتي ههست و سٲز و دليينى و
هزر و فين دكهت، لهوا د كارين بيژين كو راما نا بوهرينى د قى رٲمانيدا د بيته
بوهراندا رهوشه كا ههيه كو رهوشه كا دى يا باشتر و كارى گهرتر (ل گورهى هزرا
نفيسهري ژى چيكهت). ٲه گهر د پړانيا رٲمانين كهتواركى يا ههٲچه رخدا په نايى دبه نه
بهري چيكرنا كهتواره كى گرمانكى، د قى رٲمانيدا و ب ريكا فينه كا (ٲيراده) موكم و
مجد، كهتوارى هيفى و نارمانجين خواه يى چى دكهت.

نفيسهري ب زانبيون ٲهٲ نافه ههلبزارتبييه و مهريه كا ديار كرى يى هه بوويه، لهوا
ل دهسپيكا رٲمانى قى نافي شوٲفه دكهت و سهري بهندكه كى دكهته ددهستى
خوانده فانيدا كو گهلهك زهههتي ب ليگه ريانيقه نه بهت، د پيشگٲنه كا ب نافي
"پهيقهك" دا دبيت: "شه مال د بوهرين دا رٲناهيى بهت.. زيرى دبوهرين و دكه نه
د قالباندا.. دا تشته كى چاكر ژى دروست بيت.. ناسن، مس، سفر.. ههري تشته كى
دى دهيا ب بوهرين ب تاويته فه تا ريكا دروست كرنى و داهينانى فه كهته فه...
پٲٲٲ".

ٲهٲ داخويانى يا دهسپيكي ئيشاره ته كه كو دى نفيسهري ژ رهوشه كى خه بهري دهت و
دى رهوشه كا دى يا چاكر ژى چيكهت. دبيت ٲه وه خو ه دناٲ جفا كيدا ببوهرينيت و
كه سانه كى دى ژ خواه چيكهت و دبيت ژى كه سهك يان رهوشه كا ديار كرى وي
ببوهرينيت و بكهته دناٲ رهوشه كا ديدا. ده مى ٲه بهحسى رهوشه كا ديار كرى و دناٲ

جفاکه کی دیار کریدا د کهن، فہرہ ہمی لایہ نین گیاندارین جفاکی (ب تیکہ و رہفتار و ہزر و دلینیفہ) ب خوڤہ بگریٹ. لیٰ ئەوا د فی رۆمانیدا دبیین، تنی گوارتتا ژيانا پەهلەوانیہ دناڤ قالبەکی دیار کریدا، بەر ب ژيانا دناڤ قالبەکی دی بی بەرہەڤکریدا، ہمی قالب ژى ئاستەنگن د ریکا پەرفە کرنا ہزر و تیہزریناندا. لیٰ نفیسەر وەسا ہزر دکەت کو ب گوارتتا قالبەکی، خو ئەگەر ب قالبەکی دی بیت ژى، دی دەری کریارا گوہورینی ڤہبیت و نہ دوورہ د قوناعین بہیندا گوہورینین باشتر و کاریگەرتر ژى ہبن. ہمی ہهولا وی د فی رۆمانیدا ئەو بوو بیژیت کو ہزار و بەلەنگاز ژى د کارن مەژیی خوہ بکار بین و نمەر بین بلندتر ب دەست خوڤہ بین. ئەگەر مرۆڤی ڤینەکا موکم ہہبیت و خوہ تەسلیمی کەتواری ہہبی نہ کەت، دی شیت ژ کەڤلوزانکی خوہ دەرکەڤیت و ہەڤرکیی کەت. لیٰ فہرہ ل دەسپکی بکاریت کریارا بوہژاندنی ئەنجامدەت: " زێر، زێڤ، مس، سفر، ئاسن، ہەر تشتەکی دی، ئەگەر نہ بوہژین و روون نہبتەڤہ.. نہ تاوتەڤہ.. کەس نہ شیت بکەتە تشتەکی دی، یان ژى ناچیتە دناڤ قالبەکیدا و شکلی قالبەکەى وەرناگریٹ... بپ ۲۲۹-۲۳۰."

ئوگەر ئەم فی بوہژینی ب بوہژاندنا مرۆڤیڤہ گریدەین، دی ہەمبەری دوو رہوشین تیڤەل بین" بوہژینا پەهلەوانی دناڤ جفاکەکی بیانیی نامۆدا، کو دەمی ہاتییە بازیری مەزن گەلەک رہفتار و رہوشت و ہەڤبەندی بین جودا بین جفاکی دیتن. د پرائیا جاراندا، ئەڤ بوہژاندنە ل دەڤ وان کەسین مشەختین ل وەلاتەکی بیانی ئاکنجیووی یان ل دەڤ پەناہندەیان پەیدا دبیت. چونکو دکەڤنە دناڤ عورف و عەدەتین دوو جفاکین ژ ہەڤجودا دا، نفیسەر ل جہەکی ئیشارەتەکا بلەز ددەتە فی چەندی، "ل شاری مەزن، ئەو پەیوەندی نینە.. ئەوا ل گوندا و بازیری کورمانجادا ہەبی.. بەلی ئەو تشت نہمایە، تو چەندی ددەیە من.. ئەز ژى ہندی یان کی/تر دی بو تە پیش کیش کەم... بپ ۶۳."

ئو سەمتا دووی ژى، بوہژاندنا پەهلەوانیہ دناڤ بۆیەر و ہەژاری و ئاستەنگاندا کو بوویہ ئەگەری چیکرنا ڤین و باوہریہ کا موکم ب دۆزا خوہ و کاروانی حەزین خوہ

بئی ھاژۆتییه. لی داکۆکیکرنا بەردەواما پەهلەوانی ل سەر بوھژاندنی ژبو گوھارتنا رەوشی جفاکی، بەری مە دەتە وی چەندی کو هزری د مەرەمەکا دیدا بکەین. نە دوورە مەرەم بئی بوھژاندنا مرۆفی بیت دناؤ کۆمیدا کو پتر تی بگەھیت و بەرئێخۆدانین موکمی رەخنەیی و ھەلسەنگاندنەیی بو پەیدا ببن. ئەو ب خوە ژی مرۆف نەشیت چ گوھورینان د چ رەوشاندا بکەت ھەتا کو ب تەفاقی تی نەگەھیت و ھەلنەسەنگینیت. نفیسەری ژی د فی رۆمانیدا یا وە کری، وەسفەکا تیر و تەسەل یا دایە ھەمی جفاکی و ژ ھەمی لایدنن سیاسی و ئابوری و ئەتنی و کلتۆریفە بئ شروڤە کری و ھەفرکییەکا دژوار و دلسۆژ ژبو گەھشتنا ئارمانجا خوە یا کری.

مرۆف ب ڤینەکا موکم د گەھتە ئارمانجی

ھەر ژ دەسپیکا رۆمانی، نفیسەر بەری مە دەتە وی چەندی کو دی ھەمبەری خەبات و کێفەرەتەکا درێژ و ڤینەکا موکم یا پەهلەوانی فی سەرپێھاتی بین. رۆمان ب رۆژا دەرچوونا پەهلەوانی دەست بئی دکەت کو باوەرناما خوە یا نۆژداری یا وەرگرتی و بئ ڤەگەراییە مال ب ھووری و درێژی وەسفا ئۆدە یا خوە یا ھەژار و ژيانا خوە یا مشت ئاستەنگ و دەرەسەری دکەت: "رونڤکەک ژ چافی وی ھاتە خاری.. گری و ھسەرەت و پەشیمانی بو ژيانا تپپەری ل سەر.. کو تژی ژان و مانڤیین و ئازار بوون، دیسان شادی و خووشی بو... بپ ۵." ئەڤ ژيانا ب زەھمەت و نەخۆش و بارکری ب خووشی یا کێفەرەت و مجدی یا ل سەر ڤینەکا موکم، مینا ڤلمەکی سینەمایێ د ھیتە پێش چافان و بئی ڤەدگەریتەڤە ناڤ ھندەک دانانگەھین گرنگین ژيانا خوە یا بوری. ب فی چەندی ژی رۆمان ب دوو دەمین جوداڤە دەیتە گریدان" دەمی ھەنۆکەیی کو سەردەمی ڤەگیران و سەرپۆرتین بۆرییە، ئوو نفیسەر ب زانیبوون و ھشیاری داکۆکی ل سەر فی دەمی دکەت و د دەسپیکا گەلەک پەرەگرافین رۆمانیدا، بپرا وەرگری دنییت کو بئ بیرەوہری یین خوە ڤەدگیریت و ئەو ب خوە بئی ل سەردەمی رۆژا وەرگرتنا باوەرنامیدا. دەمی دووی ژی، دەمی رابردوویە کو پەهلەوان ب کەشتی یا بیرەوہری

یښ خوډ بو ډه دگهریت و هدردهم چاڅی ډه می ډوری ل فی رۇژا هه نوکهی یه و خه بات بو کریهه. له و ائهم د کارین بیژین کو ډه می نهو ریژگه و بهرهمی ډه می ډوریهه.

ئه ډه گه ریانه بو ډه می ډوری، ب ههستین حه نین و تامه زووریڅه، یان ب ډه گه را بهر ب سه رده می ته ناڅه هه څه نند نینه، به لکو شوڅه کره که ژبو گرنگی یا هه بوونا فیښی د ژیا نا هه ر که سه کیدا کو پی بگه هته هیڅی و نارمانجین خوډ یښ بلند. تنی پیڅه گریډانا وی ب باژیرکی و یڅه بیهنه کا حه نین و خه ریښی ژی د هیټ، هه می خه ریښی و تامه زووی یښ دی یښ ده رپراندی به هانه یښ ډه گه ریانا ناڅه که تواری ډوریهه کو پتر ب ناڅه سالو خه تدان و شوڅه کرنا جفاکی ډه رډورا خوڅه به چیت. د ئیشاره تدانه کا بله زدا به حسی نه فیښی یا خوډ یا دژوار بو باژیرکی خوډ دکهت و دده ته خو یا کرن کو نه ډه باژیرکه هدردهم دگهل ویدا ژیا به: "وینده یه کی شاری بچو وکی وی، هه می گاډا دگهل دا بوو ل به رامبه ر ته ختی نفستی، ل سه ر دیواری دانا بوو.. ل هه می تشتا گرنگر رادگرت... بپ ۱۰." هه لبهت نه ډه پیڅه گریډانا ب جهیڅه و ژیا تی یا موکم بو جفاک و که تواری ل پشت خوډ هیلا یی، ئیشاره ته که ژبو نه بو هژینا خوډ ب خوڅه به دناڅه جفاکه کی دی یی بیانی و ناموډا. ژ لای ډه روونیڅه، هه بوونا ژیا تی به کا موکم و جههک یان که سه کی گرنگ د ژیا نا مروڅیدا د بیته خاله کا ب هیژ کو مروڅی ژ په ست و دا که فتنین ده روونی د پاریزیت.

نقیسه ر ب پلان و زانیوون مه ب نک رابردووی خوڅه د کیشیت، نه ژ نشکاڅه یه، ډه می مروڅه دکه فته د کاودانه کی ته نگاڅه و په سته کا ده روونیدا، بی دهستی خوډ بهر ب سه رده مه کی ډوری ته نا هی یا خوڅه ډه زفریت. لی ډه می مروڅه د ره وشه کا سه رکه فتی و کاودانه کی ب هیژدا بیت، ب زانیوون و ژبو وه رگرتنا تاما گه هشتنا نارمانجی، سه ربورین خوډ یښ نه خوڅ ډه دگیریت: "فانیشکیت خو ل سه ر میژی دانان و سه ری خو نه فی کر و ب هدردو و ده سته سه ری خو گرت و تبلیت خو دناڅه پرچا خوډا برنه خاری و که ته ده ریا هزر و بپرا... بپ ۱۱." نانکو د قیت بیره وه ری یښ په هله وانی ب پلان بکه ته ریښانده ر ژبو هه می هه ژار و ده سته کورتین جفاکی کوردی

و بیژتی، نه گهر مروژی ښه کله موکم هه بیت و ل سهر ریازا خوه یی رژد و مجد بیت، دی هه گه هته نارمانجی.

د فی څه گیرانا هه ژاریی و رژدی و فینا موکمد، نفیسه ب درژی نیشاره تی دده ته ژیان و کلتور و جفاکی موزایکی کوردی و عورف و عده ت و سیسته مین په و رده یی یا خیرانی خویا دکته. نو ل ده سپیک، پشتی رهوشا ژوورا خوه یا تاییدت کو باشترین وه سفا رهوشه کا هه ژارییه، ب فلاشباکین خوڅه مه د نینته د مالا خوه یا هه ژارڅه کو، "د گهل سی برایت دپکه و باب و دهیکا وی دنا وی کولکه خانیکې بچیکدا د ژین کو وه کو شکه فتی بو... پ ۱۴". په هله وانی رومانجی، دده ته خویا کرن کو وی ب به رده وومی د زارو کینی یا خوه دا کار کریه، برای وی خدر ل بهر دهستی بهر گدروویه کی بو (هه رجهنده هه ز ژ کاری خوه نه د کر)، نو عه لیی برای وی ژی ل بهر دهستی که بابچیه کی بو ل شاری مه زن.

نه گهر هم ب چافی وی سهرده می سه حکهینه خیرانه کی کو چوار کهس تیدا کار دکهن و همی ب هه فرا همی داهاتی خوه ته سلیمی سه میانی مالی دکهن، بیگومانه کو دی ب بی منته، ژیانه کا نافتجی و بی محتاجی ژین. لی نه وه سفکرنا نفیسه ری ب زیده روئیغه ژبو هه ژاریی کری، نیشاره ته که ژبو مه زناهی یا دهرده سهری یین په هله وانی د پتقاژویا فین و رژدی یا خوه دا دیتین. د فی وه غهرا دریز و هوور و وه سفکرنا هه ژارییدا، نیشاره تین مه رمدار کرینه عورف و عده تین باوین کوردان و سهر و بهری ژیانان و ان یا روژانه خویا کریه. به حسی شه فرۆک و سترانین سافار قوتانی و روژا چیکرنا دانیکا دکته، بو فی چهندی ژی کومه کا سترانین وی سهرده می دکته به لگه. ههروه سا هندهک نیشاره تین سهر بی ژی دده ته تیگه هیین وی سهرده می کو ب شیوازی سهرده ری یین خیرانی و به ریخودانین نایینی و هه فر کی یین ته خایه تی و نه ته وایه تی ده براندینه. بو نمونه د وه سفکرنا که لها باژیرکی بچوو کدا دیژیت کو، "که لها که ښه، بلنده، همی که فره.. دیژن ل ده می کافرا یا هاتییه نا فا کرن... پ ۱۲". نه فی نیشاره تدانا ب سهرده می کافران، تیگه هه کی باوه د نا فا کورداندا کو هه ر

تشتەك يان شينوارە كى دىرۆكا وى بگههته بەرى دىرۆكا سەردەمى ئىسلامى، دى ب كار و كىرارىن كافرئىقە گرىدەن. ئەقە ژى ب ھزرا من ئاراستە كرىنن مەرەمدارىن ئىسلامىنە ل سەر مەژىي كوردى ھاتىنە سەپاندن كو ھەمى تشت و بۆيەر و ژيان ژ ئىسلامى دەست يى دكەت و ھەر تشتەك يان شينوارە كى بەرى ئىسلامەتتى ھەبىت كار و بەرھەمى كافرانە.

مەرھەما سەرەكى يا فى پەيامى ژى ئەو ھەمە كور مەژىي كەسى كورد بەر ب پىرۆز كرنا ئىسلامى و نەتەو ھەمە بىقە بەت. ھەر ھەسا ل گورە فى پىرۆز كرىن كى ئىمام نوونەرى خودىيە ل سەر ھەردى و مەلا يان كۆلكە مەلا نوونەرىن ئىمامىنە و باب يان سەمىانى مالى ژى دەستەلاتدارى رەھابى يە (مىنا خودى) دناۋ مالىدا. ئەقبا باب يان داياب ھەسا دىنن كو مافى رەوايى وانە كو مابى خوە د ھەموو ھورھور كىن ژيانا زارۆكىن خوەدا بكن و مىنا روپوتان ئاراستە كەن، "دەيك و بابى وى بوون ھەموو كار و تشتىت وى نەقشە و پلان بو داتنان.. فى شۆلى بگە، فى شۆلى نەكەى.. ئەقە ھەر ھەمە، ئەقە شەرھە... بپ ۱۵۷". ھەر ھەسا ب فى دەستەلاتا رەھابى، مشە جاران باب دگەل ئەندامىن خىزانا خوە، درندە و ھار دىت، "گەلەك جاران ب ئەگەر و ھۆ و بى ئەگەر و ھۆ ژى جفىن ددانە دەيكا وى... بپ ۲۴". يان ھەردەمى كرىارە كا نە ب دلى بابى با (خۆ ئەگەر بچووك با ژى)، دا باب وى قوتىت و مشە جاران ژى ب دژوارى ل زارۆكىن خوە ددان. ھەر چەندە نقىسەر فى رەفتارى رەت دكەت و ب شىو ھەكى نە راستەوخۆ ب رەفتارە كا شاش ل قەلەمدەت، لى چونكو پشكەكە ژ سىستەمى پەرور دەبى و ھەمى جفاك ل سەر راھاتبوون، لەوا نقىسەر د بەھانە كرنا رەفتارا بابى پەھلەوانىدا دىبىت، "بەلى دلى وى گەلەكى ساف و ساخ و سەبى و پاكۆ بوو، كەرب و كىنە ھەلنە دگرتن، توپرە يا وى ژى وەكى كەلا نىسكى بوو... بپ ۲۴".

ژ لايەكى دىقە ژى كار كرنا زارۆكان كو پراىنا وەلاتىن جىھانا نوول دژ رادو ھەستىن و كار كرنا زارۆكى ب كرىارە كا شاش و دوورە بەرژەو ھەندا وى يا بلند ل قەلەم دەن. لى نقىسەر دەتە خوياكرن كو كورد ھەز دكەن ژ زارۆكىنى، زارۆكىن خوە بداننە بەر

كارى، ب مەرەما وى چەندى كۆ دەمى مەزىن دىن دا وەجەكى ژخوھ بىگرن و فېر بىن كا دى چەوا خەرىتە يا پاشەرۆژا خوھ نەخشىنن. لى مېنا رەفتارا قوتانا زارۆكان، نقيسەر ب شېۋەيەكى نە راستەوخو قى كرىارى ژى رەت دكەت، نەمازە دەمى بەحسى حەزا براىى خوھ (خدر) دكەت كۆ يارى كرنىن دگەل زارۆكان ل سەر وى كارى بايى وى بو دەسنىشان كرى، دچىزانن. "بەلى ھېشتا زارۆك بوو، ب چاكى دونيا نەدناسى.. ل سەر ماكىنا خەياتى نەدروونشت.. تىفا بايى وى ل سەر سەرى راووستا با تا شۆل كرىا.. چاڧىت وى ژى وەرگەرىبا دا چىت گەرېت ناۋ بچوئىكا.. بپ ۲۹." زانستى نۆژدارى يا دەروونى خويا كرىيە كۆ كارپىكرنا زارۆكان ئاكامە كا نىگەتىف دكەتە سەر گەشە و وەرارا دلبنى و دەروونى و جفاكى يا زارۆكى، ئەفجال گورەى ياسا بىن پراىيا وەلاتىن جىھانى، كاركرنا زارۆكان ھاتىيە قەدەغە كرن. لى سەرەراى ھندى ژى ھەر داىباب داكۆكى ل سەر كاركرنا زارۆكان، ب نەمازەى، د خىزانىن ھەژار و سەمىانېن وەستىيىدا كۆ ھزر دكەن فەرە زارۆك ھارىكارى يا سەمىانى بكەت ژبو داىبىكرنا پىندى بىن ژيارا رۆژانە يا خىزانى. ل قىرە نقيسەرى قىايە ھەز و باوهرى بىن خوھ بىن ل دژى كاركرنا زارۆكان و ھەز و باوهرى بىن جفاكى بىن دگەل كاركرنا زارۆكان ھەقبەرى ھەڭ دكەت كۆ رۆمانا خوھ بكەتە خۆدېكا ژىن و ژيارا كەتوارى يا جفاكى.

ئو د ئىشارەتە كا بلەزدا ژبو موزايىكى يا جفاكى، نقيسەر د فلاشباكى، پەھلەوانىدا دەتە خوياكرن كۆ، "زۆر مزگەفتىت ل شارى وى دا ھەين، دېرەك ب تى يا ھەى.. كنىشتە كا جىا ژى ھەبوو بەلى پاش چوونا جىا ھەرفت بوو... بپ ۱۳." ھەبوونا سى ئايىنېن ژ ھەفجودا دناۋ باژىركەكى بچووكدا، نىشانا ھەبوونا گىانى پىكفە ژيانى و لىبۆرىنا ئايىنى يە. لى نقيسەر پتر ل سەر وەسفرنا ژيانا جوھىيان رادووستىت كا چەوا و بوچى ژ خەلكى دى ھەبىت بوون:

- ل دەمى بەھارى يان ژى ل وەختى داوھتى... سەرى ئەسپى دگرت، ھەر مالەكى جوھىى خوھ ھەبوو شۆل و كارېت وەسا بو دكرن.. زرنا لى ددا و دۆل بوون و لاڧزە بىژ بوون... بپ ۲۲.

- دوکانیت بهزازی و تیجارهتی هه بون... بپ ۲۲.
- بارکونه، نافی جیه کی بو، کویتال و کهل و پهل دناؤ گهرهک و مالا دا د فروشت... بپ ۲۲.

د عورفی گوندیاتییدا، بهقالی و فرۆشیارین گهرۆک ژ کارین کیمبها بون و خهلکی عهشیرهت و جوئیاریان کاران ناکهن. ئەفجا دهمی بهحسی دهوله مهندی یا جوهییان یان هندهک جاران فهلهیان د کهن، ب کارین نه میرانی و نه گشتۆکالییقه گریدهن، وهکو بههانهیهک کو کوردان ژ خوه نه دگرتن فان کاران بکهن. ئانکو بههانه کرنا نه زهنگینی یا خوه شرۆفه دکهن، بههانه کرن ژى د بنهکۆکا خوهدا ئالافهکه ژئالافین بهرگریکرنا میشکی مروفی کو ب کریارا ههفسهنگکرنا کهساتیی رادبیت و مروفی ژ پهستین دهروونی د پارێت. ل گورهی تیگههشتنا خهلکی ههچکوههیی، زهنگینی ئەگهرهکی سهره که یی پایه داری یا مروفییه دناؤ جفاکیدا، کورد دبیزن: "ههر چ یی ب ماله، ب مام و خاله" یان "ههیی به کوری کهری به" ئوو گهلهک گۆتین دی ژى د فی بیافیدا ههنه. ئەف گۆتنه ههمی داکۆکی ل سهر گرنگی و رۆلی کاریگهری دهوله مهندی د جفاکیدا دکهن. ئوو ئەوا خهلک ل سهر راهاتی و ژ بابکالکان فیڕ بووی ئەوه کو ئەوین موسلمان ژ ههمی نایینن دی باشتر و ئاقلتر و راستترن، خوه ل رۆزا قیامهتی ژى موسلمان سهرکهفتیترن کو دی جهی وان بهههشت بیت. لی ئەوا ب چاؤ دناؤ کهتواریدا د هیتسه دیتن، نه وهسانه. دی بینن جوهی یان فهله، ژ وان زهنگینتر و شارهزاتر و ئەمینترن، ههلبهت ئەف ههفدژییه بهری مروفی ددهته پهست و ئالۆزی یین دهروونی، ئەفجا داکو ژ فی پهستا دهروونی بهینه پاراستن، مهژی مروفی ب شیوهیهکی ئوتوماتیکی فان ئالافین ژینگۆتی بکار د ئینیت. ژبو بکار ئینانا ههر ئالافهکی ژى، فهره ل دگهل عورف و عهدهت و بهها یین جفاکی یین ههیی گونجایی بن.

کار کرنی د چیتینیت: "ئاغایی بی خۆلام" یان "نەکه و بۆ" ئو گەلەک گۆتین دی یین
د فی بیافیدا، ئیشارەتەکە ژبو ژیا نا هیسان و بی زەحمەت.

ئو ژبەر کو کارکرن د جفاکەکی وەکو بی کوردیدا ب زەحمەتە و مافین
کارکەران ب شپۆهەکی ریکۆپینک نە هاتینە ریکخستن، لەوا خەلک حەز ژ بێنقەدان و
کیمکاری دکن. ژ لایەکی دیفە ژی، ئاغا و بەگلەر و پاشا و شیخ و مەلا، هەردەم ل
مالین خوە روونشتینە و خەلکی مریبا و هەژار کار بو وان دکن. ئەفجا خەلک وەسا
هزر دکن کو نە دوورە ژیا نا وان یا بی کاریی خۆشتر بیت! زیدەباری خۆشی و
ساناهی یا ژیا نی ریزگرتنەکا زیدەتر ژ خەلکی دی بی کارکەر لی د هیتە گرتن. ئەفجا
مادەم خەلک ب چافەکی مەزن و ب هەببەت ل خەلکی نە کارکەری پەرلاخ د نیریت
و ب چافەکی کیمبەها سەح دکنە کارکەران، هەمی حەز و هەولین خەلکی ژی دی
بەر ب نە کارکرنی قەچن.

د رۆمانا "بوهرین" دا، بابی پەهلەوانی هەژارە و مینا هەمی هەژاران ژ دا بینکرنا ژیا را
خوە و زارۆکین خوە دترسیت. ئو بابی وی دزانیت کو د جفاکەکی هەژاردا، ئەگەر
ئەو ب خوە (ب کورقە) کار نەکن و ژیا را خوە دا بین نەکن، دی کەقنە بن منەتا
خەلکی بیانی. ئەفە ژی د بنەکوکا خوەدا ژ خوەبیی هەژاریی نەخۆشتر و قورسترە.
ئەفجا کاریکرنا زارۆکان هەمی بیافین هزرکرنا وی داگیر کر بوون و هەردەم زارۆکین
خوە پالددان کو ژبلی کاری و پەیدا کرنا پارە ی ژبو ژیا ری، خوە ب چ تشتین دیفە
مژوول نەکن، نە ژیا نا خوە یا زارۆکینی و نە خواندنا ل خواندنگەهین میری:
"جیرانەکی وان سەیدایی مەکتەبی بوو، گۆتە بابی وی تو بۆچی فی کورە ی نا هنیڕیە
مەکتەبی؟ بابی وی ب کەنی فە گۆتی.. ئەؤ کورە یی دینە و هیژای خویندنی نینە...
بپ ۲۵". مەرەما بابی ل فیرە تنی بەهانە کرنا نە هنارتنا خواندنییە، نە دیناتی یا کوری
ویە. ما ئەگەر بی دین بیت دی چەوا شیت دانته بەر خواندنی. لی باب ل سەر هزرکرنا
خوە یی رژدە و پشتی دادنیتە بەر خواندنی ژی، ئو سەرکەفتنا سەعیدی دناؤ هەمی
هەفال و هۆگرین خوە یین دەولەمەند و هەژاردا، هەر دوودلی یا بابی پەهلەوانی ئیکلا

نا بیت و هزر دکهت کو، "هنارتنا بو مهکتهبی تشتهکی راست نه بوو، دهبیا فییره شولهک بیا.. بهلی ل دهست چوو، ترسا ل برسا مرنا سهعیدی ل بهر چاقیت بابی وی بوو... بپ ۲۸." نهفه ههمی ژی ژبهر وی چهندی بوو کو، "فهقیر دهبیا پی خول دیف دریژیا بهرکا خو دریژ کت، نه وهک دی کفیت و دی ژ سهرمادا مریت... بپ ۲۸."

لی ههرچهنده سهعید فهقیره و دایابین وی نهخواندهفانن و گرنگی یا زانین و زانستی نزانن، لی نهو ل سهر خواندنی رژده و بریاری ددهت کو مل ب ملی کارکرنی، خواندنا خو هژی تهفآفکتهت، دا بو بابی خو ه و ههمی ههژارین وهکو خو هخویاکتهت کو سهرکهفتنا د خواندنیدا چ ههقیهندی ب جلکین جوان و دهولهمنهندیقه نینه، لی ب لفاندنا مهژی و فین و رژی و حزایا فیروونیقه ههیه. نهفجا ههر ل دهسپیکا ژیا نا خو ه، پههلهوانی رژیانه فییره کارکرن دبیت. نوو نفیسهر بیافهکی مهزن ددهته کارکرن پههلهوانی و داکوکی یا وی ل سهر دواماندنا خواندنی ب کریارهکا مهزن ل قهلم ددهت" ژلایهکیفه ئیشارهتهکه بو روئی گرنگی ههبوونا فینهکا مجد و رژییهکا بهردهوام، ژ لایهکی دیقه ژی ههژاری و رهوشا کهتوارکی یا جفاکی نیشان دکتهت. د فیی فهگیرانا دلسوژ و تیروتهسهلدا، نفیسهر بهحسی پههلهوانی دکتهت کو وی ژی ژ زاروکینی کار دکر و ژبهر ههژاری و دهستکورتی یا بابی خو نه شیا بچینه شاری مهزن ژبو خواندنا نافنجی (هیشتا قوتابخانا نافنجی ل باژیروکی وی نه بوو). نهفجا بابی وی دانا بهر کارکرنی:

- پالهیی د کر، بهر هوستایا چایخانا و کهباخانا ذکر....
- جارا ئیکی چووی و بوویه شاگردی چایخانی رژی وی ب سی فلسا بوو...
- ل سهعت پینجی سپیدی ل هافینی تا سهعت شهشی ئیشاری تنها یهک سهعت نیفرۆ بیهن فهدان بوو بو خارنی و نفیژا...
- ئیشاریا پینج شهمی پاری خو وهردگرت و دچووفه بو مال و دکرنه ددهستی بابی خودا، ههمی تو میدا وی نهو بوو کو دمه فلسا بدهتی دا ل رژیا نهینی بو خو ه ب مهزیخت.. بپ ۲۷.

لیٰ ئهڦه رامانا ویٰ ئه و نینه کو پهلههوانی هه ز ژ کار کرنیٰ ذکر، دلیٰ وی ب خوه د سۆت ده میٰ هه فالین وی ل سهر خواندنا خوه د بهردهوام و ئه و ب تنیٰ وه کو ژ یقهه تیا یهک مایه ل بهر کار کرنیٰ: "سالهک چوو.. هه فالیت وی دهرس ل شاری مهزندا د خویندن، هاتنهڦه.. پیش وی کهفتن، ب کیم بهایی ته ماشهی وی ذکر.. گهلهک ددیٰ وی را چوو.. ل ده میٰ ب تنیٰ رویدنشت دلیٰ وی ب خو دسوت و بو خر د گری و روندک دباراندن بهلیٰ هه ر لیٰ ب هیفی بوو... بپ ۲۷-۲۸."

ئهڦه پهره گرافین ل سهلال، نیشانا رژی و کار کرنا بهردهواما پهلههوانی خویا دکهت کو خواندنا وی یا سهره تایی پالده ره کی گرنگی کار کرنیٰ بوو. د هه مان ده مدا ژی ئهڦه کار کر نه دبیته نه گه ری هندیٰ کو بابیٰ وی ره زامه ندی یا خوه ل سهر دۆماندنا خواندنی بدهت. ئو ده میٰ مهزن دبیت و دگه هته زانینگه هی ژی، دیسا ل سهر کار کرنا خوه بی بهردهوامه دا کو چ بار گرانی بین ماددی نه ئیخته سهر ملیٰ بابیٰ خوه. د ئی واریدا خویا دکهت کو پهلههوانی هه تا ده ژمیتر ۴,۳۰ ئیقاری ل کار گه هه کا چینیٰ کار د کر و پاشی هه تا ده ژمیتر ۹,۳۰ ل بهر لوقه نته کی کار د کر و ئامانان د شۆشتن. ئهڦه کار کر نه ژبو هندی بوون کو خه رچی بین کولیژا خوه بی دابینکهت و دهستیٰ خوه بو کهسه کی درێژ نه کهت. ده میٰ ل بهرانه ر فه رمان به را تۆماری رادوه ستیت و وی باوه ر ژی نه کری کو قوتاییه ژ بهر بی سه روه بری و جلکین وی بین نه ئووتیکری و دریایی، پهلههوان ب دهنگه کی بلند دبیتتی "بو خاترا خودی.. ئه ری هه ژاری شهرمه و عه بیه؟! ئه ری به له نگازی گونه هه و تاوانه؟! بوچی وه سا ب چاهه کی سفک ته ماشهی خه لکی دکهن... بپ ۱۹۵." هه رچه نده، "ژیانی وه سا ل سه عیدی کر بوو کو گه لهک هه ستیار ببیت و ب ساناهی روندکیت وی بینه خاری... بپ ۱۴۹." ئهڦه ژی ژ گه تو گو یال سهلال دیار دبیت، چونکو ئه گه ر بی هه ستیار نه با، ب بهر وی هه می دانوستاندنی نه دکهفت. لیٰ دا کو کی یا نفیسه ری ل سهر دره خشان کرنا فان جو ره بو یه ران مه رهم بی ئه وه کو هه رده م که سی بهرانه ر شهرمه زار کهت و یا ژ و یقه ب وی شهرمه زار کرنی دی هه می ده وله مه ند بی شهرمه زار بن. ههروه سا وه رگرتنا هه لویستین ب هیژ و نه

شهرمکری ژى ژبو هندينه کو هه ژار شهنازي ب کارکون و بهرهمي خوه بکته، "روندکيت وى نه هاتنه خاري.. روندکيت وى گهلهک ب نهرخ و بههانه، چهوا بو ناخفتنه کي پينه خار... بپ ۱۹۵." نوو د رامانا پشت ريزکان را دبېژينه وهرگري کو شول نه شهرمه و نه تاوانه که کو مروڤ شهرم ژي بکته. لي جهي شهنازي و کوبارييه.

نه گهر ل وهلاتين روژنافايي، کارکون يهک ژ پيدفي بين ههفسهنگي يا کهساتي و نايبردهيه کي پيروزي ژيانا خه لکي بيت، د جفاکي کورده وارييدا، کرياره کا ب نه چارييه ژبو دوماندا ژيانی د هپته کرن. نه گهر ناني خه لکي بهپته داينکرن، نه دووره کهسهک خوه ب کارکنيقه زه همت نه دهت. چونکول دهف جفاکي کوردي کارکون يان پيشه کاري نه پايه يه کا بلنده دناؤ جفاکيدا. لي د هه مان دهما ژي خه لک ب چافه کي مهزن و مشت ريزگرتن ل کارکونا هندهک زاروکان يان گه نجان دنيرت. ب نه مازهي، نه وين ژ زيه کي زووفه بهرپرسياري يا خيژانه کي ب ستويي خوڤه دگرن. نوو ژبه ر نه کارکونا نافرته لي دهف کوردان ده مي باب يان سه میان د مريت، هه مي بارگراني يا داينکونا ژيارا خيژاني دکه فته سهر ملين که سي نير د ماليدا، خو نه گهر هيژ زاروک يان گه نجه کي بسپوري بيت ژي. نه فته ژي ژ وى عورفي جفاکي هاتييه کو پشتي ميړي، فهره ژن بمينته ل سهر زاروکين خوه و شوو نه که ته فته. هه رچه نده ئيسلامي ريکا دايه ژني کو بو خوه شوو که ته فته، لي تيگه ه و عورفين عه شيري و گونداتي، شوو نه کرنا بيژنا خودان زاروک د چيژنين، نه مازه نه گهر کهسه کي کارکهر د ماليدا هه بيت. نه فجا د في واريدا، گرنگيه کا مهزن و مشت ريزگرتن دده نه که سي کارکهر. لي نه گهر باب يان سه میان يي ساخ بيت، هينگي نه رکي سه ميانيه کو هه مي پيدفي بين ژيانی بو مالي داينکهت و نه دووره نه فته بيت نه گهر ي دهسته لاتا ره هايي يا بابي د جفاکيدا.

ټهډ ههډډډډډ و نالوډډډ يا د بياډډډ پيروډډډ يا کارکړنډډا ههډډډ، کو پړانډډا ته خ و ناستډډډ جفاکي ډهډگړيت، مينا رهډتاره کا کلتورډډډ يا قهبولکړډډډ د جفاکيدا د هيتته حسابکړن کو ټهډ نفيسينه نه جهډډډ شروډډډه کړنا ويډه.

ههډچهوا بيت، نفيسهډډډ باهتډډډ کارکړنډډډ ب شپوهيهکډډ پوزه تيف د رو مانا خوهډا تهوزيف کړيډه کو ههډ کهسهک خوها ټه نيا خوه بخوت و شهرم ژ کارکړنا خوه نهکته. ههروهسا ب ناشکرايډډډ ددهته خوياکړن کو چ جارن ههژاري نا بيته ريگر د ريکا سه رکفتنا خوازيارين زانستيدا. ټهډه ژي د کوکا خوهډا په يامه کا مهډمهډار و گرنگه ژبو گهډجډډ کورد کو ل سهډر خواندنا خوه يډډ بهردهوام بيت و ب ههډ چ رهوشا ههبيت، فهډه بگههته نارمانجين خوه ډاکو بکاريټ پشکداريډډ د نافتا کړنا وهلاتي و پيشفه برنا جفاکي خوهډا بکته. ههروهسا نفيسهډډ، ب شپوهيهکډډ په ييسکي بهري وهرگري ددهته وي چهندي کو شولکړن، شههنازيډډ بو کهسي شولکهر پهيدا دکته. ل دهسپيکي شهرم ژ جلکين خوه بين کاري دکته و پاشي دگهل وهختي بهره بهره دگهل في ههژاري و جلکين خوه بين کاري رادهيت، نه دووره ژبهډ وي بهريخودانا کيمبهها بيت، ټهوا بهرپرسين خواندنکههډي و ههډقالين يډډ سهح دکري:

- شهرمي نه که .. غمريت ته ټه نجاميت فان جلکيت روينداييت ته نه .. چاک روينه خاري... بپ ١١٣.

- مام ټهډ جلکه شهرفن و ټهز شانازيډډ يډډ دکهم کو ټهز شيام ب خوها ټه نيا خو بگههه کوليژا نوژداريډډ... بپ ١٩٤.

ههډمي ده مان په هله وان ب خوه سهډري و باوهري ب خوه بووني سهډهډهري دگهل ههډمي بوډهډر و ناستهنگين د کهډنه د ريکيدا دکته و ب سهرفهرازي ژي دهرياز دبيت. د ههډمي رو مانيدا، يهک جارا ب تني ژي خازو کيډډ ژ کهسهکډډ ناکته، بهروفازي في چهندي ټهوا جارا ههډقاله کي وي يډډ خواندنکههډي جلک بو نينين و ل دهف ههډقالان ب دفن بلندي گوډتي کو وي بين هنارتين، ټيکسهډر جلکين وي بو دزفرينيت و ل پيش چاډيټ ههډمي قوتايبيان دبيتډي کو منهت يډډ نينه و شههنازيډډ ب جلکين خوه بين

دریایی دبهت. ئەڤه ژێ بەری گەنجی کورد دی دەته وی چەندی کو خوه ژ خازۆکیی دوورکەن و هەر کەسەك پشت ب خوه بیهستیت ژبو دابینکرنا ژیاننا خوه.

ئەو جارا داخوازا هاریکاریی ژ عەونی ئاغای کری کو ببیتە کەفیلی وی، ب هزرا من مەرەمەکا هزری یی هەبوو. عەونی ئاغا وەکو هەلپەرست و رەشەکی رژیمی و ئەوی ل دژی بنەمالا وی چونکو کۆمەکا پسمامین بابی وی دگەل شوڤرەشی و خەباتا مللەتی بوون، گەلەك ب دلفرەهی دبیتە کەفیلی وی و دبیتیت: "ئەڤه کوری فی باژەرەیه.. سەری مه هەمیا یی یی بلند بی.. بۆچی ئەم ریکا هاریکاریی ل ئیکو دوو بگرین... بپ ۱۷۵". ب هزرا من، ئینانا فی بۆیەری (خو ئەگەر وەکو سەرھاتی راست بیت ژێ)، ئیشارەتە کە ژبو ریتۆهیکرنا هزرکرنی کو نه دووره دناڤ شەریدا هەندەك خیر ژێ هەبیت و مەرج نینە کو کەسی خراب ژ هەمی لایانڤه خراب بیت. مه ب خوه ب دریتۆهی یا رۆمانی دیت کا چەند (شەر) دناڤ (خیرا) بابی پەهلەوانیدا هەبوو. ئەڤ ریتۆهیکرنا هزرکرنی ئاسۆیه کی نوو ل بەر بەریتۆدانین نووخواز و پیشکەفتنخواز ڤەدکەت و بەری وەرگری ددەته هەلسەنگاندنەکا زانستی یا دروست. ژ لایەکی دیتۆه ژێ، نه دووره ئیشارەتەك بیت ژبو ساخلەمی و هەژیتی یا رژیمی کو بیافی خواندنی ژبو هەمی تەخین جفاکی ب وەکەڤی دابین کریهە داکو پایەداری بو کەسی زیرەك و ژیرمەند بیت! (هەرچەندە ئەز ب خوه دگەل فی هزری نینم، لی پا ئەڤه ژێ گریمانە کە و مادەم ئەم یی هەلسەنگاندنەکا رەخنەیی دکەین، فەرە هەمی گریمانین هەیی بیخینە سەر میزا دانوستانتدن). ئەڤ گریمانە ب نەمازەیی، ل دەف خواندەفانی پەیدا دبیت، دەمی نفیسەر بەحسی پشکین نافخۆیی بین قوتابیان دکەت: "دیت ئەو سەنتەنەتا تێدانە.. تو دبیتۆ ئەز ژێ لیرە بنڤم و بخۆم و ڤەخۆم... بپ ۶۳". هەر وەسا مشه جاران بەحسی بەرپرس و هۆستا و ماموستا بین خوه بین خواندنی ژێ دکەت کو رۆناهییه کا زیدەتر ژ راددەیی وی دئیخنە سەر کارکرنا وی و دگەل نمره بین وی بین بلند هەڤیەر دکەن. ئەڤ کریاره د پرائیا جفاکین دونیا یا مودریندا هەیه و مینا پروپاگەندەیه کی ژبو دەستەلاتا جفاکی یا ڤه کری یان دادپەرور د هیتە حسابکرن، چونکو ئەگەر ل سەردەمین بۆری

خواندنیین بلند و باوهرنامین ههژی، تنی ژبو تهخا ئه‌رستوكرات و دهوله‌مهند بوو بن، نوكه هه‌می كهس د كارن ب زبیره‌کی و ژبیره‌ندی یا خوه هه‌مان باوهرنامین بلند و هه‌ژی وهرگرن.

هه‌فرکی یا نه‌ته‌وهی و ته‌خایه‌تی

مه‌ ناڤی فی پهره‌گرافی کره هه‌فرکی یا نه‌ته‌وهی ته‌خایه‌تی و نه کره سه‌متین نه‌ته‌وه‌پاریژی، چونکو نفیسه‌ر پتر داکوکی ل سهر هه‌فرکی یا ته‌خایه‌تی دکهت. ههر ژ ده‌سپیکا رۆمانی نفیسه‌ر بریاری ددهت کو په‌هله‌وانی وی ب ریکا گه‌هشتنا وی کولیترا بلندترین تیکرایی یا نمره‌یان پی دڤیت، دی هه‌فرکی یا ته‌خا ده‌وله‌مهند و كه‌ساین هه‌قالبه‌ندی رژیمی كهت. لی نفیسه‌ری پی هه‌ولدایی کو فی هه‌فرکی یا ته‌خایه‌تی و هه‌فرکی یا نه‌ته‌وه‌پاریژی تیکه‌له‌كهت و د نه‌نجامدا تیکه‌له‌یه‌کی گونجایی ژ ته‌خایه‌تی یا نه‌ته‌وه‌پاریژ په‌یدا كهت. ب نه‌مازه‌یی نه‌گهر ئه‌م نه‌ته‌وه یین د وه‌لانی رۆمانیدا بکهینه کومه‌کا ته‌خه‌یان و ته‌رکیزی ل سهر دوو ته‌خه یین سهره‌کی بکهین، نه‌ته‌وا پله ئیک و نه‌ته‌وه یا پله دوو، هینگگی هه‌فرکی یا ته‌خایه‌تی دی شیوازی هه‌فرکی یا نه‌ته‌وه‌یی وهرگرت. لی مه‌ره‌ما سهره‌کی یا رۆمانی نه هه‌فرکی یا نه‌ته‌وه‌یی به، به‌لکو بابه‌تی فین و هه‌ژارییه، ئوو ژبو فی مه‌ره‌مییه، په‌هله‌وان هه‌مه‌ری هه‌فرکی یین ته‌خایه‌تی دبیت.

لی نیشانیین نه‌ته‌وايه‌تی دناڤه‌گیرانی و سنسله یا بۆیه‌راندا نا هیتسه فه‌شارتن. بو نمونه ل شارئ مه‌زن هه‌رده‌م كه‌سی كورد ب هه‌فه‌ولاتی دووی د هاته ل قه‌له‌مدان و گه‌له‌ك ژ كوردان ژى خوه ته‌سلیمی فی كه‌تواری كر بوو، ل ده‌می ل مالا دۆستی بابی خوه، كابانی یا مالی دبیت:

- نه‌گهر هورین چورنه بازه‌ری و ل مه‌كته‌بی ب كوردی نه ناخفن..
- بو بۆچی ما ناخفتنا كوردی گوننه‌هه؟

- نه كه كو من نه فیت نه فرۆ بزنان كو هوین كوردن.. نه وهك دی هنگو ئیشین و دی ئالۆزی یا بو هنگو پهیدا كهن... بپ ۶۴.

نهؤ دانوستاندنه نیشانا هندیه كو ههر كهسه كی ب زمانی كوردی باخفیت دی ئاریشه بو پهیدا بن، یان ب کیی دی جهی گومان و دویفچوونی بیت. ههرچهنده نفیسهر ب ههمی شیانیی خوه ههولدهت كو خوه ژ بابه تیئ سیاسه تی و پرسین نه ته وهی بده ته پاش، "به لی ههمی دزانن نه ز كوردم و نه ز بی ل بازه ره كی كوردا هاتیم و گه لهك قه دری ل من داتین ل بهر خویندن و رهوشیت من ل مه كته بی... بپ ۶۴." لی چونكو نفیسهر كهسه كه ژ جفاكی كوردی و پیرانیا ساخلهت و سه مت و ریازین په هله وانیا ب سه ربۆرا كه سوکی یا نفیسهر یقه باركرینه، له وا دی بینین كو ههر د كهفته دناؤ بابه تیئ نه ته وهی و وهلا تپارییدا. لی ل قیره دی باشتر بیت نه گهر نه م ب ژییاتی یا نه ته وهی، یان ملله تیئی، یان ژی وهلا تپارییی ل قه له م بده ی. چونكو ل ده سپیكی په هله وان دوو بابه تیئ هه قبه ند ب ژیان و فه گیرانا فلاشبا كین خو قه خویا دكهت" بابه تی ئیكی نیشا ددهت كو زنده باری خواندنا كولیژا نۆژداری هندهك په رتوكین دی یین جودا ژ خواندنا خوه یا فه رمی دخوینیت، "چاههك پیقه خشاندا و كتیپیت زل و نه ستوور و مه زنیئ خویندی و نه و كتیپیت دویر ل خویندنا وی، كتیپیت نه ده ب و توره ی دیتن... بپ ۶۴." لی دگه ل خواندنی، نه و ب خوه ژی بابه تان دنقیسیت، "چه ند هۆزان و چیرۆك و سه رهاتی یی دنقیسین و دناؤ پارچه كاغه ز و ده فته ریت بهرگ دریای دا هاتینه ئابلوقه كرن.. ههر نه و یی ل نه مان و مرنا رزگار بین كول سهر لاپه ریت رۆژنامه و كۆفارا دا هاتینه نفیسین و پاراستن... بپ ۶۴." ئوو وه سا دیاره كو پیرانیا بابه تیئ وی ل سهر بابه تیئ ژییاتی یا نه ته وهی و ملله تیئی و هه قی یا ته خاتییه، چونكو، "گه لهك جارا ل بهر خویندنا وان كاغه ز و نفیسینا ل جه م هه قالیئ وی یی تۆشی ته نگافی و ئاسته نگا بی... چه ند جارا ژی وی ب خو هیندهك ل وان كاغه ز و نفیسینا یی د سۆتین... ههر چه ند نه و سوتاندنه وه كو سوتاندنا پارچه كا له شی وی بوون، به لی چوو ریکیت دی ل بهر خو نه ددیتن.. ههر ل بهر فی چه ندی خو ژی رزگار

دکړ... بپ ۷. " ب فې چهندي بو مه خويا دبیت و چ گومان نا مینن کو مەرهم بی ټو نفیسین بین نه ب دلی رژیمی، یان ب کیمی ټوین ب دلی ملله تی وینه. بابه تی ټووی ټووه کو مەرهما سهره کی یا ههلبزارتن و چوونا کولیترا ټوژداریی خویا دکت، ټووی ټووه کو خزمهتا ملله تی خوه بی هه ژار و ته په سهر بی بکته. د خویا کرنا فان ههردوو بابه تاندا نفیسه ر کلیلا ټه کرنا ده رگه هی ټه لاتپاریزی و هه فرکی بین ته خایه تی ټه دکه ته ددهستی خوانده فانیدا.

۱. ژبایاتی یا نه ته وهی

پشتی سالا ۱۹۷۵ی کو سهرده می مشت ژان و دهرده سهری و دا که فتن بول دهف پراڼیا ره وشه نییر و خه لکی هه چکوه هیی جفاکی ژی، چونکو ټووه خه ونا ب شور هشا کوردیغه دیتین، مینا بیده را بای فری و ټه وای مایی تنی ټووه بوو کو ره وشه نییرین کورد ب ریکا زمان و فولکلور و ټه ده بی ټه لاتپاریزی ریکا خه بات و شور هشی بدزمین. "لی سعهیدی خو ب چ ټه مژوول نه دکر ژبلی خواندنی و فولکلور و سزائین کوردی... بپ ۲۳-۳۳. ټه فجا پشتی نسکویا سالا ۱۹۷۵ی پراڼیا و ټه ه فان و ره وشه نییران بهر ب نازراندنا ژبایاتی یا نه ته وهیغه چوون، هه رچه نده ب هزرا من کو پتر هه وله کا دلینی بوو ژ بابه ته کی کوری هزی (کو ټه نفیسینه نه جهی دویفچوونا فی بابه تییه)، لی روله کی کاریگه ر د لقاندنا هه ستا نه ته وهی هشیار کرنا ټه لاتپاریزییدا هه بوو. نفیسه ر د فلاشباکین خوه دا، ټه دگه ریته ټه سهرده می زارو کینی کو ده می دگه ل بابی خوه دچینه ب گونديغه:

"هیندهك جارا ب دهنگ بلندی د ناخفتن، بهلی کیم جارا ژی خو نیریکی پهك و دوو دکر و ناخفتنیت ب دهنگ نه فباتی دکرن، هیندهك جارا ژی کاغدهك ددهستیت وان دا بوو ټه دخوینده ټه و هه فرکی ل سهر دکرن... بپ ۲۳."

"هندهك جارا پهركیت مهزن و دريژ ټه دخویندن کو باسیت ملله تی و وهلاتی و پاشه روژی و شور هشی و گه لهك تشتیت دیکه دکرن... بپ ۱۴۴."

ههلبهت نهؤ ديمه نه دى سهرنج و ههزا مايتيكرنى ل دهف ههز زارو كه كى ههبيت
نازرييت و دى ههز كهت بزاييت كا نهو چ تشتى نهينييه بهحس ژى دكه ن. نه دووره
نهؤ خالا نازرينهرا دهسپيكي بيت كو پههلههوان ههزه كا ژ خوه مهزنتر بكهت. نهو ب
خوه ل گورهى زانستى دهروونى، نالوزى د ژيى سنيلاتييدا ب ريكا پرسيارين دهبراهى
ههبوونى و تهقهبوللا جفاكى پهيدا د بن و ههز نالوزيه كا توشى مرؤفى دبیت، دبیته
نه گهري وى چه ندى كو مرؤف ههزا خوه تييدا بكهت و پاشى فان ههزان بكهته كريان.
هندهك سنيله بهر ب پيشلبوونى و داكهفتنى و بيزاريقه دچن، هندهكين دى ژى
(وه كو پههلههوانى فى رومانى)، بهر ب خهباتى و گههشتنا نارمانجين خوئه دچن. ل
پهه گرافه كى، نفيسهه ئيشاره ته كا بلهز ددهته فى بابته دى دهروونى و دبزييت: "ههردهمى"
زارو كى ههشت نهه سالى پهيمان دگهل خو گرت كو وان پهرجان و سنوورا نههليلت..
دهبيا تشته كى وهسا بكهت كو چ پهرجان و سنوور ل پيش وى نه راههستن..
بپ ۱۴۵. "هههچهنده نهؤ ههفوكه د بيافى رژدى و فينا دو ماندا خواندنيدا نينايه، لى د
ههمان دهمدلا ژى ژبو ب جه نينا باهتتين دى ژى ل كاره. د بويهه كى ديلا كو دبه نه
بنگهه پولىسان و تويژاندى دگهل دكه ن. د فى بويهه ريدا، بابته تى تاوانبار كرنى سهرنجا
وى بهر ب كارى نه ته وه پاريزيقيه رادكيشيت، "بو حاكمى و پشكپنهري ديار بوو كو
نفيسينه كه ب دهستى سهعيدى نه هاتبوو نفيسين، نازاد بوو.. بهلى سهعيدى ههز دكر
كو نهو يا خهلكى كرى، وى كر با.. وى ريكي بگريت و گرت و بى ب ريقه
دچيت... بپ ۲۴۲." مشه جاران بويهه رين هو سا (كو كهسه كى بيگونهه ب پرسه كا
راميارى تاوانبار بكه ن)، دبنه خالا نازراندا ههز كرنى ل دهف كهسى بيگونهه و هه مى
سهرنجا وى بهر ب بابته تى تاوانبار كرنيقه دچيت و د نهجامدا دكهفته سهه وى ريكي،
نهوا ب بى ناگهه و غرور و ستهما دهسته لاتى دكهفته سهه. پههلههوانى فى رومانى
ژى، ددهمى تويژاندى ناگهه ژ وهلات و پرسا خوه يا راميارى دبیت و دكهفته دناؤ فى
پرسيدا.

ههروهسا دهمی پهلوانی رۆمانی ل شاری مەزن دخوینیت، هندهك ئیشارهتین ریکخستنه کا نهیئی پیقه دیارن و ههمی ئیشارهتین ریکخستنا نهیئی، نیشانا ههسته کا وهلا تپاریزی و ژییاتییه کا نهته وهیاتیی ددهنه پههلوانی. ئوو ئهو سهردهمه، دهمی ریکخستین نهیئی بوو:

- گهلهك دگهل وان نه دروینشت و نه دگهری یا، بهلی ل ده میت تایهتی یهك و دوو ددیتن و شۆلیت تایهتی دقه تاندن... بپ ۸۱-۸۲.
- ئهو په یوهندی یا دنا فهرا وان دا حەز نه ذکر کهسی دیکه بزانیت... بپ ۸۲.
- چه ند جارا تۆشی دهرده سهری و ترس و لهرز و گیان ئیشانی بوو، ل بهر وان نفیسینا یان زی ل بهر ناخفتییت کو دگهل هه فالیت قوتابخانی دکرن... بپ ۱۰۳.
- ئهو هه فالیت هاتینه گرتن گهلهك هاتنه نازاردان، بهلی چو ل وان دهر نه چوو... په یقهك ل ده فی وان نه هاته ده ری، ئه فرۆ بهردانه فه... بپ ۱۲۳.
- چه ند جارا بی تۆشی نه خو شی و ژان و نازارا بی، ل بهر هزر و بیریت نیشتمانی ی و تۆشی دهرده سهری بی... هیهج ده مه کی روندکه کا وی نه هاتی یه خاری... بپ ۱۴۹.
- بلا وی نه نیاسن، بلا دگهل وان تیکههل نه بیت، دا تۆشی چ دهرده سهری یا نه بیت... بپ ۲۱۵.

ریکخستنا نهیئی، بابه ته کی سهرنجراکیشی پرا نیا رۆمانین که تواری یا هه فچه رخا جفاکییه و سهرنجا خوانده فان رادکیشیت، چونکو ره نگدانه فی ژ زیان و سهربورین وان ب خوه دکهت. ل فیره مه ره ما ریکخستنا نهیئی نه ئهو تنییه کو فورما پارته کا نهیئی و نه ده ستووردایی ژلایی حکومه تیقه پر کر بیت، یان ژبو لایه نه کی دیارکری خه باتی بکهت، لی مه ره م بی ئه وه کو هزرین ریکخستی بین بابه ته کی دیارکری بداننه بهر فه کۆلین و دانوستاندنی. حکومهت پتر ژ فان جو ره ریکخستین ره وشه نبیری و هزری د ترسیت، چونکو ئه ون د بنه هیهقیی هشیارکرن و نازراندنا هه می ملله تی. ژ لایه کی دیقه ژی، ده می ریکخستنا نهیئی ب چ لایه نین دیارکریقه نه گریدایی بیت، نه دووره

وهرگرين جوداجودا و لايهنگرين لايهنيين ههمهجوړ، هدر نيك ل گورهى رهوشا خوه يا دهورونى و جفاكى، خوه دناؤ فه گيرانين په هله وانيدا بينيت. نهفه ژى مافى نقيسه ريبه كو رومانا خوه ژبو ههمى خهلكى و ههمى سهرده مان بنقيسيت. لى نه دووره كو نهفه ههمى ئيشارهت و خويا كرنين ب تويقل و مشت جهفهنگ، هندهك خواندين دى ژى ب خوؤه بگرن و هندهك ره خنه فان بيژن كو د بهرژه ونندا رژيميدا هاتينه نقيسين و نه دووره به حسى شوړه شا وان بيت كو ههمان ساخلهت و نارمانجين جفاكى و ههفركى بين ته خاتين ب خوؤه د گرتن... لى نقيسه ر د هيت و ب ئاشكرايى به حسى شوړه شا ئيلونا مه زن دكهت:

"نهفه شهش ههفت ههيقه شوړه شى دهست بى كرى.. خهلكه كى زورى هاتيه گرتن و دوپړئ خستن... بپ ۱۲۳."

"ل بهر وى هندى ژى كو گهلهك ل خرميت وان بى ل دويف بانگى وهلاتى دا چووين و ل وى هندى دترسن نه كه توشى به لايه كى بن ل بهر وان كه سبت چووينه چياى... بپ ۱۶۹"

نهفه داخويانى و ئاشكرا كرنه، چ ژ بهايى بيلايه نى يا نقيسه رى و وهلاتباريزى و نه ته وه پاريزى يا وى نا هينته خوارى، چونكو ل وى سهرده مى شوړه شا ئيلونا مه زن، شوړه شا ئيكانه يا ههمى ملله تى كورد بوو ب ههمى ته خ و جوين و هزر و ئيديولوزى بين جوداجودا فه.

۲. ههفركى بين ته خايه تى

ههروه كو مه گوتى كو ههفركى بين ته خايه تى ژى بيافه كى مه زن ژ فى رومانى ب خوؤه گرتيه و نقيسه ر ب ئاشكرايى ئيشاره تى دده ته فى ههفركى يا دناقبه را ههزار و دهوله مه نداندا. هه رچنده جفاكى كوردى د وى قوناغا پوختا سهرمايه دارى و هه بوونا ته خا ئوروستو كراتيدا نه بورييه، لى هه بوونا ته خه كا هه لپه رست و دهوله مه ند و ل هندهك جهان دهره به گ، جوداهيه كه ئاشكرا دناقبه را ههزار و زهنگيناندا چيكره كه كو هم د كارين بيژينى ته خين ههزار و دهوله مه ندان.

بپ ۴۳. " ئەڭ بابەتې ترانەپيكرن و كيمديتني دنافبەرا نەتەوہيپن ھەمان ۋەلات ژى ھەنە، نقيسەر ددەتە خويا كرن كو خەلكي شاري مەزن (كو ژ نەتەوہ يا زال دەست) سوحبەت ب خەلكي باژيكرى وى و دەردۆرپن چيا دكرن (كو كيّمە نەتەوہنە)، ئەڭ بابەتە ژى دبیتە ھەڤركى يا دنافبەرا دوو نەتەوہباندا كو ئيك پەدراخ و ھېزدارە و ئەوى دى لاواز و تەپەسەر كرىيە، ۋەكو ھەڤركى يپن دنافبەرا دەولەمەند و ھەزاراندا "نوكتە و سەرھاتپن وان ھەر ل سەر خەلكي دەرفەي باژەرى بوون.. بو خو پى دكرە كەنى... بپ ۸۱."

ھەرچەندە دبیت ھندەك ۋەسا ھزر كەن كو نە دوورە ھەسوودى بيت، لى ھەسوودى دنافبەرا تەخ و كۆمپن ۋەكەڭ ۋ د ھەمان ئاستدا پەيدا دبیت. لەوا ئەم دكارين بيژين كو ئەڭ رەتكرن و دژاتيكرا وى يا ل ھەمبەر دەولەمەندان ھەلوپستەكى ھەڤركىيە. ژبو بەھانە كرن و رەواكرنا قى ھەڤركىيە ژى، نقيسەر ب پاشخانە كا زەمىنە خوڭشكرى بو فلاشباكيپن پەھلەوانى دادنيت و ددەتە خويا كرن كو ھەر ژ زارۆكيپى ئەڭ ھەلوپستە ھەبوو، دەمى بابى وى و ھەڤالپن خوہ بەھسى پالە و جوتيار و ئاغا و كاربەدەست و دەولەمەندان دكر، د گۆتن "ئەو ماف و ھەقى وان برين، دەپيا ژى بستين... بپ ۱۴۵."

ھەروەسا بۆيەرەكى دى بى كەسۆكى ژى ئەڭ ھەلوپستە ئاڧدايە و دناڧ ناخى پەھلەوانيدا مەزندە كرىيە، ئەو ژى ئەوہ دەمى ھەردوو دلپەرپن وى (پەرى و ئيان) شوو ب كەسپن دەولەمەند دكەن، بپى ھېچ حسابەكى ژى بو ھەست و دلپنى يا وى بكن. ئەو ھەردوو كچ، كچپن دەولەمەندەكى ھەڤسوويى وان بوون، پەھلەوانى ب ئەڤىنيە كا ئيكلايدنى دلى خوہ دا بوويى، "ژ مەزناتى يا خودى دخاست كو ئيانا وى پيختە ددلى كچا جيرانا وان دا.. ھەرچەندە دزانى ئەو ل كىڤە و ئەو ل كىڤە... بەلى ب ئەڤلى وى ۋەسا ھزر دكر بەلكو ب ريكاً خودى مەزن ئەڭ تىشتە بگەھيتە ئيك... بپ ۴۷." ئانكو ئەو نەدشيا يان نەدوڤرى يا ئەڤينا خوہ بو كچا جيرانا خويا كەت، نەكو تۆشى سەتمىنە كا دەروونى ببیت. لى دەمى پەرى شوو دكەت، رەوشا پەھلەوانى د ھيتە

گوهورین و فیّ چەندی د کەتە بەهانه کو رق و کینه ژ هەمی کچان فەبەن. هەلبەت ئەفە رەفتارە کا نه سرۆشتییە، چونکو مادەم وی ئەفینا خوە بو پەریی خویا نه کرییە، ئەفجا ئەم نه کارین بیژین کو پەریی سەعید هینا یان خیانت لی کر. لی چونکو وی هەلوستەکی پێشوەخت ژ هەمی زەنگین و کار ب دەستان هەبوو، ئەفجا فی بۆیدی هەلوستی وی موکمز لی کر. ئوو دەمی ئەفینا وی یا دووی ژ ی بای بری، کو خویشکا پەریی بوو، ئەف هەلوستی ل دژی زەنگینان هیشتا موکمز و خورتز لی هات. د دانوستاندنه کیدا دگەل دایکا خوە، فی هەلوستی ب ناشکرایی خویا دکەت:

- بەلی کوری من تو وه کی وان نه به... دلی خو پر زاخ نه که.
- نه دایکی نه.. ئەگەر دلی خو پری کەرب و زاخ نه کهم، ئەز نه شیم ل پاشەرۆژی بەرامبەر وان راوهستم... بپ ۴۳.

ئەو ب خوە، د ژیا نا خوە یا نۆرمالدا، پەهلەوان یی مەشتی ئەفین و لیبۆردەیی بوو. لی هەلوستی ل هەمبەر زەنگینان و ب نه مازەیی ل هەمبەر کچین زەنگینان، دلی وی یی فالاً ژ کینی پری کین کر. پەهلەوان د فلاشباکه کا خوە دا دەتە خویا کرن کو، "دلی وی مەیدانە کا سپی بوو.. هیچ رک و کینه تیدا نه بوون، هەر کەسی خرابیش دگەل کربا.. رک و کینه ژئ هەلنە دگرتن... بپ ۵۶." هەر وەسا دەمی بەحسی عەلیی برایی خوە ژ ی دکەت کو وی کچا هۆستایی خوە وه کو خویشکا خوە حساب دکر، چونکو ژ دوو تەخین ژ هەفجودا بوون. ئەو ب خوە ژ ی فی رهوشا خوە یا ئەفینیی دگەل دەولەمەندان ب ئاویەکی شروّفەکاری یا دەروونی خویا دکەت (نفیسەر ب خوە ژ ی نۆژدارە) و دبیزیت: "هەمی گاڤا دەبیا بکەڤیتە د گرداڤا ئیانا دەولەمەند و خودان پارادا.. ئەو یی بەلەنگاز بۆچی هەر حال خویش دکەفتە د ریکا وی دا... تو بیژی ئەو ب خوە فی حالە ی نه کەت.. هەر ل دویف وان کەسیت بەریک تژی بگەریت.. دا ئەو کیماسییت د وی دا هەین پرکەتەفە... بپ ۱۱۸-۱۱۹." پاشی ئەو ب خوە بەرسفی ددەت و دبیزیت کو "چارەنفیس و قەدەرا وی ئەفەیه... بپ ۱۱۹."

دیت کسهك پرسیار بکته، باشه د سهردهمی رژیما (ئو رژیما ئهه هه می دزاین کا یا چهوا بو)، چهوا نفیسه ر شیا فی هه می ههست و سۆزین خوه یین نهتهوه پاریزی و وهلاتینی دهر بریت؟ ب راستی پرسیاره کا ههژییه و بیگومانه کو یان مه زیده رژییهك د شۆقه کرنا خوه دا کریه یان ژی نفیسه ری هندهك کلیلین پاراستنا خوه و بههانه یین به لاقبوونا روماننا خوه هاقیتینه سهر بابتهان. ههلبهت، سهردهمی رومان تیدا هاتییه نفیسین، سهردهمهکی مشتت دهردهسه ری و تهپهسه ری یا مللهتی کورد و ههستا نهتهوهی بو. ئەقجا چهوا نفیسه ر شیا هه خوه ژ مهقهسکا سانسۆری زرگار کته؟ ههروه کو مه ل گهلهك جهان خویا کری کو نفیسه ری پهنا بریه بهر جهقهنگان و ئیشهاریتین به زین نهتهوه پاریزی و د هه مان ده مده ستایشکرنا تیگهه و بهرنامهین رژیمی ژی ل بهر چاڤ وهرگرینه. لی ستایشکرنا وی بو رژیمی گهلهك کیتمتر و ساویلکه تهره ژ خهباتکاری و ههستا وی یا نهتهوهی. د فی واریدا دی چه ند خالیین کو د بهرزه وهندا رژیما هاتین، دانینه بهرچاڤ کو نه دووره سهردهمی قه بوولکرنا رومانئ بن و پاسه پورتا دهر بزبوونا وی بن:

۱. نفیسه ر نه دیه کی نافداری ده قهری بو، ههروه سا سهرۆکی ئیکه تیا نفیسه رین کورد بوو کو ژ لای رژیمیقه د هاته پالپشتیکرن. ههلبهت که سانه کی هۆسا دی ب ساناهیت ژ بن مهقهسکین سانسۆری دهر که قیت و بیاقین دهر برینین نازادتر و خورتتر دی هه بن.

۲. بابه تی به حسکرنا جو هییان و پشکداری یا کوردان د شه ری زرگار کرنا فهله ستینیدا، "هه ردهم دایکا وی دکره گری.. نزا ژ بهر جفین و خرابی یا بابی وی بوو یان ژ بهر برایی خوه یی ئیکانه بوو کول سالا ۱۹۴۸ی چوو بوو فهله ستینی و شه هید بیوو... بپ ۳۸." ئەڤ بابه ته وه کو دهر وازه یه کی ژبو گه هاندنا کورد و عه ره بان و پیکفه گریدانا وان د دۆزه کا دیار کربدا دهیته حسابکرن. ئەڤه ژی ئیک ژ نارمانجین هه ره سه ره کی یین رژیما وی سهردهمی بو، "کورد و عه ره ب برانه و ل عیراقی د ژین... بپ ۱۴۴."

۳. ههفرکی یا تهخاتیی بابه تهکی گرنگ بوو د تیگههی رژیما وی سهردهمیدا و ههردهم داکوکی ل سهر ب ههروهیی یا خواندنی ذکر کو ژبلی ههیهت و سولتانی حکومهتی چ تهخین گرنگ د جفاکیدا نینن. ئەفه ژی ئۆمیدا ههمی دهستلالت و حکومهتین نوونه، کو ههمی ملللت ل ههمبری وی وه کههه بن و ئەوی زیره کتر دی نیزیکت و گرنگتر بیت.

۴. دانپیدان ب وی ئازادی یا ژبو زمان و کلتوری کوردی هاتییه دان، ههردچهنده نه ل ئاستی ههز و خواستین کوردان بوو، لی رژیمی د فیا کو ئەوا دایی ب نفیسین و بهلگه بین کوردی مهزنده کهت و بیژیت کو کوردان ههمی مافین خوه بین وهرگرتین: "بهلی ههمی دزانن ئەز کوردم و ئەز بی ل باژه ره کی کوردا هاتیم و گهلهک قهدری ل من داتین ل بهر خویندن و رهوشیت من ل مه کته بی... بپ ۶۴."

۵. هاندانا چافلیکرنی ل دهف گهنجی کورد پهیدا کهت کو ههمی چاؤل خه لکی شاری مهزن بکهن کو شاره کی رژیمییه، ئەفجا دهمی په هلهوان ب فی چافلیکرنی و خواندنا ل شاری مهزن دگههته ئارمانجا خوه، نیشانه که کو گهنجین خوانده فان ژی چافلیکرن په هلهوانی رۆمانا بوهژین بکهن" "ئه گهر جل و بهرگ و زمانی فه خه لکی زانییا ئەفه خه لکی شاری مهزن نی یه، نه وهک ب ههمی رهوشتافه وه کی وان بوو... پاشی دهه کی کیم فونیتیکا زمانی عاره بی و دایالیکنا شاری مهزن ب چاکی زانی و پی دناخفت... بپ ۸۱."

۶. دهمی بهحسی پشکین نافخوی دکهت، گهلهک ب باشی و سهرسورمانفه بهحس ژی دکهت و ب هووری و دریزی پهسنا پشکین نافخوی دکهت کو مینا خهونه کی بوو بو کهسه کی ههژار. ئەفه ژی ئیشاره ته که ژبو هاندانا گهنجین ههژاران کو رووکه نه شاری مهزن و ل ویوی بخوینن، "دیت ئەو سهنته نه تا تیدانه.. تو دیژی ئەز ژی لییه بنقم و بخۆم و فه خۆم... بپ ۶۳."

۷. بویه رین رۆمانی ههمی ل سهر کهسه کی ههژاره کو ههمی دهمی خوه ژ بو خواندنی تهرخان کرییه و ئارمانج و ههزین خوه ل سهر سهرکهفتنا د خواندنیئا ئافا

دکته. ئەڤه ژى پالدانه که کو ههمى گهنجين کورد، نهمازه گهنجين تهخا ههژار، خوه ب خواندنېقه مژوولکهن و هزرا چ بابهتین دى یين مینا گههشتنا ناڤ ریزین شوهره شی نهکهن. ههچهنده ئەڤ بابهته دوو سهره و دبیت مللهتی کورد پتر مفادار بیت، لی مفایه کی هه نوکەبی بو دهسته لاتی ژى تیدا ههیه.

ترۆما یا دهروونی

سهتمین یان هه لنگفتن یان ژى ترۆما یا دهروونی، ئیکه ژ وان حالهتین کو د پرانیا رۆمانین کوردیدا ب شیوهیه کی زهق بهرچاڤ دین. ههلبهت ئەڤه رامانا وی ئەو نینه کو ترۆمایا دهروونی تنی دناڤ رۆمانین کوردیدا ههیه، لی مینا ههه حالهته کی دى یی دهروونی یه و تۆشى ههمی مرۆفان و ل ههمی جه و سهردهمان دبیت. ئوو ژبهر کو مللهتی د کۆمه کا دهردهسهری و ئەشکهنجهدان و بویه رین ترۆماییدا بۆریه و د بۆریت، بیگومانه کو پتر دناڤ رۆمانین کوردیدا رهنگدانهڤه یا خوه هه بیت. په هله وان د سنسلا بویهر و قوناغین ژيانا خوه دا مشه جارن تۆشى داكهفتن و سهتمین دهروونی بوویه. ئوو ژبهر کو نفیسه ر ژى نۆژداره و د ههمان دهمدا ویزه فانه ژى (شاعره و چیرۆکنفیس و رۆمانفیس و نفیسه ره)، لهوا ئەو نیشانین ئەو ددهمین ترۆمادارییدا دادنیه سهه په هله وانین خوه، بوختر و گونجاییترن.

گهلهك جارن دهمی چیرۆکنفیس وهسفا نیشان و رهفتارین په هله وانه کی خوه دکهن، نۆژدارین دهروونی د کارن حالهت یان نهخۆشى یا دهروونی یا وی کاراکتهری دهست نیشان بکهن. هندهك جارن ژى نفیسه ره وهسفا حالهته کی دهروونی دکهن کو پیش وهخت یی هاتییه دهست نیشان کرن، دڤی حالهتیدا فه ره نفیسه ره مفای ژ زانستین دهرووناسی و نۆژدارى یا دهروونی وهرگرن کو بکارن نیشانین دروست داننه سهه په هله وانان. دڤی رۆمانیدا، نفیسه ره یی وهسفا رهفتارین په هله وانان دکته چونکو ئەو جفاکی ئەو ژى خه بهر ددهت یی مشتی حالهتین ترۆمایى و ههڤر کی یین دهروونییه. ئوو پرانیا رۆمانین بهحسی کهتواری یا ههڤچه رخ دکهن، نفیسه ره بابهتی ترۆمایى ب

توندوتیژی و نه شکهنجه دانیه گریدهن، ههتا گههشتیه وی رادهی کو خهلك هزرکته تنی بابهتین نه شکهنجه دان و توندوتیژی د بنه سهدهمین پیشیلبووین کساتی و رهفتارین نه جفاکی ل دهف پهلهوانان. لی نفیسهری سنسلا بویهرین ترۆمایی بین کهفتینه د ریکا پهلهوانیدا ب سرۆشتی وهرگرینه و تهرکیز کریه سهروان ترۆمایی ژ نه گهری ژیکفه قهتاینین دلینیی پیدا بووین.

د وهسفرنا رهوشا عهلیدا (برایی بچووکتزی پهلهوانیه)، پشتی بابی وی بو ژنهکی ههلدبژیریت و دخوازیت و دئینیت کو ب دلی وی نه بوو، ههرچهنده خویا نه کریه کا ئیکا دی دهلیدا ههبوو یان ژی تنی ژنا وی ب دلی وی نه بوو. لی ئهو نیشانین پشتی ژن ئینانی لی پیدا بووین، بهری مه ددهته وی چهندی کو یی تۆشی ترۆمایه کا دروونی بووی و نیشانین پهستا پشتی ترۆمادارینه:

- وه لی هات کول سهرو شۆله کی ئوقرهی نه گریته...
- خودانی پهیمان و قهسیت خو نه بیت...
- ههر هیشتا ئاف نه گههشتی به گوزه کی ئه و د خه ندقیت...
- ب قسه به کی دونیایی دگههینته ئاستهنگه کا پر تهنگافی و پر تاری و رهش و دکونا دهرزی را تشتی مهزن ببینیت...

- نهقلی وی هندهك جارا حیشرهك ههلناگریته.. هندهك جارا ژی بچیکهك دهسیت ل سهرو ری دا بهت و ههخهلتینیت... بپ ۳۱.

پهلهوان ب خوه ژی سی جاران تۆشی ههمان بویهری ترۆمایی دبیت، د ههردوو جارین ئیکی و دووندا کو پهری و فیان بی ئاگههدارکونا وی و ژ نشکهکیته شوو دکهن. ههرچهنده هندهك نیشانین ترۆمایی بین تیکههله دگهل ههستین فیرهای بین تۆلفه کرنی و ههستیریایی و خه مگینیی ل دهف پیدا دهن، لی د فان ههردوو بویهراندا ئه م نه کارین وه کو داکهفتنا نه فیینی سهره دهری دگهل بکهین، چونکو تنی وی ژلابی خۆفه حهز ژ پهری دکر و پاشی ب ههمان شیواز ژی (وه کو شۆنگرتن) حهز ژ فیانی کر. نه دووره ئه د حهز ژیکرنه، پشکهك بیت ژ ههفرکی یا وی یا ته خاتی. کا چهوا

ددلی کوردا و ب ریکا خواندن و زیره کیی ئەو هه فرکی ب بیدهنگی د کر، ههروه سا
ژی ب ریکا دوغا و خه و نرۆژکان و ب بیدهنگییه کا ئیکلایه نی ئەفینی دگهل ههردوو
خویشکان (ئیک ل دویف یا دی) د کر: "سه عیدی چ تشتهك نه بوو دناؤ هه فالیت وی
دا بینته پیش چاؤ ژبلی زیره کی یا وی نه بیت.. ل دهرسا گهله کی چالاک و زیخ بوو...
بپ ۳۹". هه رفی زیره کی و زبخی یا وی د دهرسادا ل ده سپیککی پهری و پاشی فیان
ئینانه دهف کو هاریکاری یا وان د تیگه هشتنا دهرساندا بکته. وی د زانی زهحه ته
بگه هته مرادا خوه، چونکو ئەو ژ خیزانه کا دهوله مند بوون و سه عید ژی ئەو هه ژاره
بی مه د رۆمانیدا نیاسی، لهوا: "زوی تویره دبوو.. گهلهك جارا ئەگهر ب تی
روینشت با د گری.. ما نه دبوو حالی وی چیتر با.. دی بلا کوری ناغایه کی،
دهوله مند هه کی، مازنه کی با... بپ ۴۶". ئەفه هه می مالخولیا نی بین که سوکی و
خه و نرۆژکی سعهیدی بوون. بیی کو ئەفینا خوه بو پهری خویاکته، رۆژ بو رۆژی
ئەو ئەفینه ددی ویدا مهزنت ل د هات. ئوو پشتی پهری ژ نشکافه شوو کری گهلهك
بی شه پوزه بوو، ههردهم ریکا مزگهفتی د گرت و ددالغادا بوو: "سه عیدی جارا نه ما..
بی مایه فه شر د هزر و بیرت خۆدا، بی بی یه دالغه چی، نه دزانی چهوا بخوینیت... سه پیدا
بییت وی سه رسام بوون بو وی هیندی، چهوا وه سا هاته گوهورین... بپ ۵۲-۵۳".
هه رچه نده چ گوندها پهری نینه و فەر بوو ب فی شیوه بی هه بی شه پوزه نه بیت، ل
حاله تی دهروونی ب ئەرگومیتین لۆژیکی نا هیته پیشان، بهلکو ب ههست پیکرنا
که سی ترۆمادار د هیته پیشان. ما دهه سه عید ههست ب داکهفتنی دکته، خو ئەگهر
داکهفتنا وی نه لۆژیکی بیت ژی، دی هه سه ره ده ری یا داکهفتنی دگهل هیته کرن.
زیره کی یا سه عیدی پهری ژ نیریکفه بی دا نیاسین، وی ژی پتر خوه زیرهك د کر و
پتر د خواند کو ئەو ژی پتر خوه نیریکی پهری بکته. ئەفه ئومیدا ژ نوو بو پهیدا
بووی، دگهل فین و ههلو یستی وی بی ل هه مبه ر خواندن و گه هشتنا کولیزا نۆژداری
د گونجا و نهۆ فهراتی یا خواندن ل دهف وی مهزنت ل هات. ل ده می پهری شوو د
کته، ههزا خواندن ژی ل نک وی کز دبیت. ئەم د کارین بیژین کو د فی قوناغا ژبی

خوهدا، سه عیدی ژبهړ پهری و ژبو پهری د خواند، لی دهمی پهری چووی و د ژيانا ویدا نه مای، تاریستانی همی بهروبیافین ژيانا وی فه گرتن. وه کو کاردانه وهیه کا که ربه بوونی دگوت کو، "دروویه.. دروویه، تشتهک نی په نافی وی فیان بیت. و د وی ریکی دا نه دچوو کو په کهک ژ مالا حه جی ببینت... بپ ۵۳." لی وه کو گه ره وته ژیکر نه کا دهروونی دهست ب خواندنا کتیبین ویزه یی و سه ربورده یین نفیسه رین جیهانی کر و خوه ب خواندنا ویزه ییقه هاویش د کر. نه فه زی ریکه که ژ ریکن چاره سه ری یا دهروونی کو رهفتاره کا پوزه تیف ل دهف خوه ب هیر بیخیت دا کو بکارت ل سه رهفتارا نینگه تیف زال ببیت. دگه ل فی رهفتاری رادهیت و گه هشته وی باوه ری کو دگه ل دهمی، خویندن دی همی برینین وی ساریژ کت، "دهیا گوهی خو نه دهته تشته کی ژبلی خویندن و هه ر کچکه کا جوانیش هه بیت، دهیا ئیش و نازارا بخوت.. چونکه درووزن... بپ ۵۸." نو دهمی هاتیبه شاری مدزن کو بریارا خوه یا دزماندنا خواندن ب جه ببینت، "هیچ د بیرا وی دا نه بوو جگه ل وی هندلی کو ژن دره وینن و ئیش و ژانا ب خه لکی دگه هینن... بپ ۶۲."

هه رچه نه خویا نه کریه کو پهری سوزهک یان په یمانهک یان خو ئیشاره ته کا بچوو کا نه فیننی زی بو خویا کر بیت، لی نه و هسا ههست دکهت کو پهری خیانه تا لیکی و ئومیدا وی یا په رچقاندی. نه فه بوو بوویه نه گه ری وی دوژمنکاری یا وی دگه ل همی کچکین دونیایی چیکری. لی دهمی فیان (خویشکا پهری) هاتیبه دهف کو فیره دهرسا جه بری بکهت، ههستین وی یین دوژمنکاری و که ربه بووی کیتمز لی هاتن و به ره به ره نه فینی یا فیانی ددی ویدا جه گیر دبیت. نه فه زی رهفتاره کا شو نگره ژبو ساریژ کرنا برینا بوری. لی چونکو ژ دوو ته خین جودانه، سه عید هه مان رهفتارا نه فینی یا ئیکلایه نی دگه ل فیانی زی نه انجامدا:

- دناؤ نفیژا خودا داخوازا وی ژ خودی نهو بوو کو فیانا وی دناؤ دلی فیانی دا جیگیر بیت.. هه ر ل بهر وی هندلی دا کیماسیت خو پی پرکه ته فه... بپ ۵۸.

- خودی مەزن.. تە بەك ژ من ستاند، هەیفی یا من ئەوہ یا دی بکەبە پشکا من و
من ژى بى پشك نەكەى ژ وى... بپ ۵۹.

ب قى چەندى ژى، دىرۆكا ئەفیندارى یا سەعیدى خوہ دووبارە د کەتەفە. ئەگەر
ئەفینى یا وى ژبو پەرى ئەفیندارىیەکا پوخت و پىرۆز و بىگەرد بیت، د حالەتە "فیانى"
دا، رەفتارەکا شۆنگرە و خوہ ژبیرفە کرەنەکە کو بشیت پەرى ژبیرا خوہ بىت. دبیت
ژى هیشتا ئەفینى یا پەرى بیت ژبو فیانى هاتیبە ناراستە کرن، چونکو خویشکا وىیە و
ب هەمى سىما و رەفتارین خوڤە وەکو وىیە (هەر وەکو پەهلەوانى خو یا کرى). ئەڤ
شۆنگرتە ژى ژ لایەنى دەروونىقە هەولدانەکە ژبو هەفسەنگرنا وان پىشیلوونین د
رەفتار و کەساتى یا ویدا چىوون. کا چەوا ئەفینى یا وى دگەل فیانى کۆپکرنا
سەربۆرا وى دگەل پەرى بو، هەر وەسا شىوازی هیلانى ژى، هەمان شىوازی جارا
بۆرى بو. رۆژەکى گوھ لى دبیت کو فیانى ژى یا شوو ب کەسەکى دەولەمەندى
بازىرکى وى کرى، "رونڤکەك ل چافادا هاتە خارى.. بەلى وەکو وى جارى نەبوو کو
پەرى چووى و شوى کرى... بپ ۷۹."

ل گورەى نۆژدارى یا دەروونى، دەمى مرۆڤ تۆشى ترۆمايەکا دەروونى دبیت و ب
هەر ریکەکا هەبى ژى چاک دبیتەفە، ئەو بۆپەرى بویە ئەگەرى ترۆمايى دبیتە سەربۆر
بو کەسى ترۆمادار کو د بۆپەرىن بەیندا ب هەمان دژوارى یا جارا ئیکى تۆشى ترۆمايى
نەبیت. ل قیرە ژى ئەم د کارین بیزین کو بۆپەرى ترۆمايى ئیکى بو سەعیدى ببوو
سەربۆرەکا هیزدارى، لەوا د بۆپەرى د وى یى ترۆمايیدا گەلەك بى شەپزە نە بوو.
بۆپەرى سى ژى ئەفینى یا وى دگەل هەیفایى بوو. هەیفای خویشکا سامى یى هەفالى
وى بوو، ئەو ژى دەولەمەند بوون (ب کیمی ژ بنەمالا وى دەولەمەندتر بوون). ب
ریکا چوونا مالا سامى هەیفایى دبیت و حەز ژى دکەت. لى ئەڤ ئەفینە یا دوولایەنى
بوو، ئانکو هەردووین حەز ژهەڤ دکرن. هەردەم پەهلەوانى حەز دکر دگەل هەیفایى
بیت چونکو، "هەست ب خوڤى یەکى د کر کو دى هەیفایى دبیت و چ ددلى داپە
دى بو بیزیت... بپ ۱۴۸." لى وەکو نیشانەکا پەستا پشتى ترۆمايى هەردەم ژ ئەفینى یا

تشته کی مەزن و چاک ژێ دروست بکەت دا خزمەتا وەلات و میلەتی پێ بکەت...

بپ ۲۳۲.

ل ڤیره ژێ نفیسەر کریارا بوهژاندنی ب هەبوونا هەیفایقە گریڤدەت، ل شوینا کو پەهلەوان دناڤ بۆیەر و هەژاری و عەدەتین جفاکیدا ببوهرتیت و تشته کی باش ژێ چی بیت، هەڤساری بوهژاندنی دکەتە ددەستی کەسەکا دیدا کو فەر بوو بیته تەمامکەر و هەلگرا نیڤه کا بار و خەونین وی. ئەڤ وەربادانا ریره و هەست و بۆیرین دەربراندی، ئیشارەتەکا ڤەشارتییه بو وی چەندی کو هەردەم مروڤ دناڤ خەلکیدا و ب هاریکاری یا خەلکی دی د شیت کریارین مەزن ئەنجامدەت. هەروەکو کورد دبیژن، "دەستی ب تێ دەنگ ژێ ناهیت." هەروەسا پشتی ژ ڤی ترۆما یا دەررونی چاک دبیتهڤه، نه تێ بو دبیته سەربۆره کا هیزدار، لی دبیته پالدەر و هاندەری سەرەکا یی دۆماندا ژیان، "مرنا هەیفای بی یه هاندەر و پال پیڤه نەر بو پیڤه چوونا سەعیدی تا ئەڤرۆ کو برواناما نۆژداری وەرگرتی و ل پێش چەند سەعتا ل ناهەنگا دەرچوونی هاتی یهڤه و د های چووی.. نفست دا رۆژەکا دی ب دیڤدا بیت... بپ ۲۵۰." ئەڤ هاندەری نوو، کۆمەکا گریمانین دی ددانیتە بەر چاقین مه:

- ئیدی نەما حەزا تۆلفە کرنی و هەڤرکی یا تەخین دەولە مەند، پالدەرەکی سەرەکا یی رژی و بەردەوامی یا سەعیدی بن کو باوەرناما خوە وەرگرت.
- ل شوینا کەرب و کینه و پر زاخ کرنا دی، ب ئەڤینی دی بەردەوامی ب ریکا خوە دەت. ئوو ئەو حەزا ل دەسپیکێ بو دایکا خوە خویا کری، "نه دایکی نه.. ئەگەر دی خو پری کەرب و زاخ نەکەم، ئەز نەشیم ل پاشەرۆژی بەرامبەر وان راوەستم... بپ ۴۳." هاقینە د بیردانکا خوە یا دووردا و ئیدی نەما بیری لی بکەتەڤه.
- ژیان ب ئەڤینی خۆشتر و ب تامترە ژ شەرەنیخ و هەڤرکی یین بەردەوام.
- ئەڤینی گەلەک ریکان ل بەر مروڤی ڤەدکەت و مروڤی بەر ب سەرکەڤتیڤه دەت، لی کەرب و کین تێ ریکەکا و سەرکەڤتتا وی نه یا گەرەنتی کریه.

ب فان ريك و بياقن نوو بين كهفتينه بدر سينگي په هله واني، نفيسه ر پيامه كا مشت نه ثيني و گياني ليبوردهيي و پيگفه ژياني ددهته خوانده فاني كو مادهم مروث د شيت پيگفه بريت و تمامكه رين هه ف بن، پيدفي ب هه فركيان ناكهت. في چندي ل سهر زاري هه يفاي د ساته وه ختپن خوه بين داوييدا ددهته خويا كرن، "وه سپه تا من نه وه چافي وه ل سه عيدي بيت... سه عيدي گه لك ژان و نه خو شيت ديتن، هر هند داخاز دكهم هنگو ناگل وي هه بيت... بپ ۱۴۹. ب في چندي ژي، بهر په ري هه فركي يا بهر ده واما دنا فورا دهوله مند و هه ژارندا ب پيشنيازا دهوله منده كي د هيتنه گرتن. سه ده مي في پيشنيازي ژي نه ثيني بوويه.

د پرانيا چيروك و حيكايه تپن فولكلوري كورديدا، ل داويي كچا پاشاي شوو ب كوري شفاني دكهت و ژيانه كا خو ش پيگفه د بورين. ل نفيسه ري كچا پاشاي (نه فيندارا خوه يا دهوله مند) مراند و په هله واني خوه هپلا دنا ف خه ونه كا خو شا نه ثينييدا كو بيته پالده ره كي مان و دو ماندا خه باتي، ل نه خه باتا هه فركي، بهلكو خه باتا خزمه تكرون و هاريكاري يا خهلكي جفاكي و بهلا فكونا نه ثيني و پيگفه ژيان و گياني ليبوريني.

نه فجا خو شي يا گه هشتنا نارمانجي ب هزر كرن و بيره اتين نه فيندارا په هله وانيقه د هيتنه بهستن، "به ل ناخ سه د جارا ناخ.. خوزي، خوزيكا نه ف دهسكه فته مه زنه كو برواناما نوژداري ددهستي دايه.. نه فزو هه يفا زي دگه ل وي د في شادي و خو شي دا پشكدار بيا... بپ ۲۳۰. نه فه زي وي نيشاره تي ددهته مه كو هه بوونا كه سه كي گرنگ يان جه فنه كه كي هه زي د ژيانا هر كه سه كيدا خه زا بهر ده وامي و خو شي و هيزداري ل ده ف مروفي خورتتر ل دكهت.

سيكس و دين و سياست

نه ف سيگوشه يا هه مي ژيانا جفاكي فه دگريت، هه ردهم جهي پويته دان و نامازه پيكرين نفيسه ر و هزرمه ندان بوويه. نه م د كارين في سيگوشه بي ل هه مبه ري سيگوشه

يا كهساتي يا جفاكي دانين كو هزر و دليني و رهفتارن. ئەڤ هەردوو سىڭۆشهيه ژى بهركار و دەرئەنجامين سىڭۆشهيه كا دينه كو ژ خوهرسك و غەريزه بين سەرەكى بين مروفى پەيدا دبیت، ئەو ژى غەريزه يا ژيارى و سىكسى و پايدەدارييه. هەر مروفهك د هەمی جە و سەرمەدەماندا، ب فان هەرسى غەريزه بين سەرەكیغه گریڤداینه و هەمی خەبات و تىكۆشينا مروفى ب دريژاهى يا ژيانى ژبو تيركنا فان هەرسى غەريزه يى، ژيگۆتييه. ئوو مروف ل گورەى تيركنا فان غەريزه يان بەر ب سەمتا ژيياتى يا خوهره دجيت. كهساتي يا جفاكي ژى ب تيركنا فان غەريزه يان و ل گورەى ژيياتى يا وى د هيتە ناراستە كرن. ئوو د ئەنجامى داوييدا، سەرەدەرييه كا بالبەر يان نە بالبەر دگەل بابەتین سىكسى و دینی و سياسەتى د هيتە كرن.

ئەڤ سىڭۆشه يا سىكس و دين و سياسەت، د پړانيا جفاكين شوپياريز و ئوتوكرات و ئولداردا، دناڤ بورجين بلند و دەرگرتيدا پاراستيه و خوهر ليدانا فى سىڭۆشه يى بەزاندنا هيلين سوورين حەرام كرينه. د هەمی جە و سەرەدەماندا، نقيسەر و هزرەندان ب شيوه بين راستەوخو يان نە راستەوخو ئيشارەت داينه فان هەرسى بابەتان و ب نازادى يان نازاديه كا پەرجانكرى دەرپرین ژى كرينه. ئەو ب خوهر چ هزرەند نەشين خوهر ژ فان بابەتان فارى كەن، چونكو هەرسى بابەت ب كاريگەرى ب ژيانا هەنوگەيى و پاشەرۆژا مروفى و جفاكانفە نووسياينه. دين سەرەدەرى دگەل گيان و دونيا و ناخهتا مروفى دكەت. سياسەت هەقبەندى بين بەرهەمپناني و سەرەدەرى بين جفاكي ريك دئيتخيت و سىكس ژى پيدفى بين شهههتا مروفى و پاراستنا رقيشت و دويندەهى داين دكەت.

نقيسەرى رۆمانا بوهژين، مينا هەمی نقيسەرين دى بين جيهانى نەچار بوويه كو سەرەدەرى دگەل فى سىڭۆشه يا حەرامكرى بكەت. ل دەسپيكي و ب ريكا هەقبەندى بين جفاكي و هەفركى بين هزرى بين دناقبەرا تەخان و نايينان و نەتەوه ياندا بەحسى سياسەتا وەلاتى د سەرەدەمى رۆمانيدا دكەت. مە دا خوياكرن كا چەوا نقيسەرى ب شارەزاiane شيايه دەرپرینی ژ هەست و نەست و هەلوپستين هزرى و سياسى بين

جفاکي بکټ، د همدان دهمدا ژي شيايه ئيشاره ته کي بدته رژيما دهسته لاتدار کو غوړا وی ژي تير بکټ و ب سهرساخي ژ دلده ريژ کرنا خوه يا پهنگيایي دهر که فیت. د بابه تي ئايينيدا، مينا هر که سه کي هه چکوه هيی جفاکي سهره دهری دگهل ئاييرده يين ئايینی کرييه. هر ژ ده سپيکي خويا دکټ کو جفاکي بويه تيدا رووددهن، جفاکه کي ئولدار و موسلمان، ئهم دييژين موسلمان و نا بيژين باوهردار، چونکو باوهردار ئهو که سن يين باوهریيه کا موکم ب ئايینی ئيسلامی هه یی و ب کووری تي د گهن. لي موسلمان ئهو که سن يين ب ئاييرده يين ئيسلامه تيغه گريدايي و تيگه هشتنا وان ژ چوارچوغي حوجره يا مزگه فته کي و خواندنا قورئانا پيروز (بيی کو ب دروستی تي بگهن) نا بوريث. د بابه تي خواندنا په هله واني رومانيدا، بابي وی دييژتي کو نه گهر مهره م يي زانينا خواندني بيت بلا بچيته بهرده ستي فهقه يين مزگه فتي، لي نه گهر تشته کي دی بيت ئهو بار ژ ملين وی ناخوت، "ههرده م هه کو بابي وی توپره دي، د گوت کارينه ژ کفرا رانا بن... بپ ۱۳۱". نانکو ئهو ته سلیمی هه ژاری يا خوه بوينه و چ تشتي دی ژبلی کراسی فهقاتي ل به ژنا وان نا هيت. لهوا دی بينين کو په هله واني روماني ههرده م ب ئاييرده يين ئايينيه يي گريدايي بو، ئوو ههرده مي ئاريشه يه ک بو دروست بيا دا روو که ته مزگه فتي و نقيژ و سونه تان که ت.

نقيسه ر خويا دکټ کو مالباتا په هله واني مشتي زاروکه و باب نه شيت وان زاروکان ب باشي ب خودانکه ت. لي چونکو د تيگه ها ئايينجفاکيدا هه يه کو هر زاروکه کي خودي بدت، رزقي وی ژي دگهل ددهت، لهوا راوه ستاندنا زارو بووني ژ گونه هان د هيه هه ژمارتن. ئوو د راستيدا ژي، باب د في رومانيدا ب په روه رده کرن و خودانکرنا زارو کين خوه يين هوورقه دوه ستييت و داخوازي ژ زارو کين خوه يين کور دکټ کو هاريکاري يا بابي بکن د داينکرنا ژيارا روژانده دا. في چه ندي ژي په هله وان پالدا کو بيژيت، "ما نه گهر باب نه شيت زارو کيت خو ب باشي په روه رده که ت، دی بوچی زاروکان ئينيت... بپ ۱۴۰". هه ليه ت نه فه دگهل عورفي ئيسلامی و موسلماننه تي نا گونجيت، لي هزره کا نازرينه ره کو خوانده فان هزرا خوه تيدا بکټ. ل

جهه کي دی ژي دهمی بهحسی سهخیبری یا زارۆکین کچ دکهت دبیژیت، "تهوی قهدری کچا بگریت و ب چاکی خودان کهت خیره کا مهز نه.. پیغمهبری نهؤ کاره یی پیروژ کری... بپ ۳۲." ههلبهت ل گورهی ههمی عهدهت و تیگههین جفاکی کوردی، گرنگیدان و پویته دانا ب کوری، گهلهک ژ یا کچی زیده تره. نه دووره نهؤ ژي بو وی چهندی فهگریت کو کور هاریکاری یا بابی کار دکهت و ددهمین پیدفیدا شهری بو دکهت و دبیه میری تۆل و بدهلا. لی گرنگیدان ب کچی فهرزه کا نایینییه و پاراستنا نامۆس و شهرفا خیرانییه ژي. دبیت نهؤ ئیشاره تدا نه ژبو هندی بیت کو فه ره گرنگییه کا پتر ب کچی بهیته دان و داخو از نامه یه کا ب تویفکل بیت بهر ب وه کهه فی یا جینده ریفه.

ههروه سا ئیشاره ته کا دی یا بلهز دایه وی چهندی کو د شیاندایه نایینی ئیسلامی ژبو مه ره مین جودا جودا بهیته بکار ئینان، "نه دگۆت من پاره نینه و خو مه زن دکر و د گۆتی سینه ما یا حه رامه، حه رامی یا وی ژي یا بی پاره یی بوو نه ل بهر تشته کی دیکه بوو... بپ ۷۰." نانکو ده می وی پاره هه بن، سینه ما دی یا حه لال بیت و ده می پاره نه بن دی حه رامکه ت. ب درێژاهی یا دیرو کا ئیسلامی هه می هه قری و شه ر و ملامانی یین دنابه را گرو پین ئیسلامیدا، ل گوره ی بهر ژه وه ندا تابه تا گرو پان هاتینه ره واکرن یان نه ره واکرن. هه ر لایه نه کی هه قری ره وایه تی و حه قی یا خو ه، ب نایه تین قورنانا پیروژ و فه رموده یین پیغمهبری شرو فه دکرن. لی نهؤ بابه ته نه بابه تی رۆمانییه و نقیسه ری ب کووری خو ه نه داهیلایه دناؤ فان جو ره بابه تاندا. هه می بابه تی نایینی د چوارچو فه کی فالیکیی هه فه ند ب ناییره یین نایینجفا کیفه هاتینه ده براندن و ب مه ره م و زانیبوون، خو ه ل بنه ما یین سه ره کی یین ئیسلامی نه دایه. هه لبهت نهؤ ژي نه کیماسییه که ل سه ر رۆمانی دهیته گرتن، چونکو هه ر وه کو مه گه لهک جار ان گۆتی کو رۆمان خو دیکا ژیا نا جفاکییه و ده می بهحسی ناییره یین نایینی د کهت، د چوارچو فی تیگه ه و سه ره ده ری یین جفاکیدا بهحس د کهت. ئوو نهؤ رۆمانه نه گۆتاره کا نایینی یان

شرۆڤه كارى يا ئايىنى يە كو خوه ب داهيلىته دناڤ كورراتى يا رهه و ريشال و بنه ما يين ئايىنىدا.

نه دووره بابەتې سىكسى مەترسىزىن بابەتې جفاكى بيت كو خەلكى نەڤىت يان نەوېرىت بەحس ژى بكتە (تې ل دەف مەلا يين مزگەفتان نەبىت). ئەڤە ژى بو دوو ئەگەر يين سەرەكى ڤەدگەرەيت "بى ئىكى ئەووه كو خەلك هزر دكتە، مرؤڤ ب فيتره يا خوه نەپتى يين سىكسى دزانيت و سىكس ب خوه ژى كرىاره كا كەسۆكى يا پوختە و ئىكە ژ نەپتى يين خوه يىتى يا مرؤڤى. ئەگەرى دووى ژى ئەووه كو دىت سوحەت يين سىكسى بىنە ئەگەر يين ئازراندنا سىكسى و بەرى مرؤڤى بەدەتە خرابىي. ژبەر فان هەردوو ئەگەر انە كو رهوشەنبرى يا سىكسى د جفاكى مەدا پاشكەفتى و ڤەشارت يىه. لى ليكۆليناڤ خوياكرىيه كو چەند فى بابەتې بەرتەنگت لى بكتە، كرىارىن سىكسى مشەترن. ئەو كەسى (گەنج) نە كاريت نەپتى يين سىكسى ل خواندنگەه يان ژ دايابىن خوه فير بىت، دى ژ هەڤال و هەڤزى يين خوه يين كيم سەرپور فير بىت.

بىگۆمانە كو نقيسەر ژى ئىكە ژ ئەندام يين جفاكى، تىدا بوويه و مەزن بوويه، لەوا نە شىايە يان نە ڤىايە كو ب بەرفرەه يى بەحسى رهوشەنبرى يا سىكسى بكتە. لى ئىشارەتە كا بلەز دايه سىكسى حەرام، دەمى ژنە كا جىرانا وان (كو ژنا پىرەمپىرە كى بوو) كرىارا سىكسى دگەل دكتە و نقيسەر ب تەعدايى يا سىكسى ل سەر پەهلەوانى حساب دكتە و پەهلەوان تۆشى هەستكرنا ب گونەه يى دىت و هەردەم ل مزگەفتى دوعا ژ خودى دكتە كو لى ببورىت و ب زنا ل سەر حساب نە كەت.

لى تا راددەيه كى باش بەحسى رهفتارە كا سىكسى دكتە كو ئارىشا پىرانيا گەنج يان نوو گەهاينە. ئەو ژى پىرسا دەستپەرىيه، كو گەلەك ژ فەڤە و ئۆلداران ب گونەهە كا مەزن د هەژم يىن. بەهانە يا ڤى چەندى ژى ئەووه كو، "ئەو كەسى دەستپەرا بكتە، ل روژا قىامەتې دى هيت كو دەستې وى يى ئافزە... بپ ۹۳." هەلبەت ئەڤ تىگەهە، گەنجى موسلمان تۆشى هەڤر كىيە كا دەروونى يا كوژەك دكتە، هەردەم دكتەفتە دناڤبەرا نال و بزمارادا، ئەرى حەزا خوه يا سىكسى (ئەو حەزا خودى دناڤ لەشى ويدا

چاندی) تیرکەت، یان ژى تەپەسەر کەت؟ پراڤیا مەلا و کەسێن سادە وەسا ھزر دکن کو تەپەسەرکرن باشترە، ئوو ھندەکێن دی ژى پێتھە دچن و دبیژن کو فەرە تەپەسەرکرن یا ھەفدەم بیت ب تاعەتا خودی و نفیژ و روژی و ئایرەدە یین دی یین ئایینیڤھ. لى سەرەرای فئی چەندی ژى، "ل دەمی ئەژدەھا د ھەستافە، ھېچ رێک ل پېش وى نەبوو، بە لى دەمی تەواو دبوو ھەست ب گونەھەکا مەزن دکر... بپ ۹۳".

ل گورەى ریبازا شووڤەکاری یا دەررونی، تەپەسەرکرن حەزین سیکسى یین د ژى سنیلاتییدا دبنە ئەگەرى گەلەك ژ پېشیلبوونین رەفتارى و نە دوورە شیانین بەرھەمەیانى ژى ل دەف مروڤى لاوازتر لى بکەت. ئەڤجا دەستپەرى ب کریارەکا سروشتى یا قوئاغین وەرارا مروڤى دادنن و مینا تەجروبیەکا ساکار حساب دکن کو مروڤ ب سەر کۆئەندامى خوہ یى سیکسى ھەل د بیت. لى د جفاکى مەدا ئەڤ بابەتە ب بەرفرەھى نە ھاتیہ و نا ھیتە قەبوولکرن، ھەتا دەمەکى نېزیک ژى ل وانە یا زیندەوەرزانى، ماموستا یین پەسپور پشکا ھەڤبەند ب کۆئەندامى زاوژیتھە ب ناڤى شەرمى و زانینا فیتى، بو قوتابیان شووڤە نەدکر.

نقیسەرى ب شیوہیەکى جفاکى سەرەدەرى دگەل فى بابەتى کرییە و ھەر ل گورەى ئایینی ئیسلامى نە گونەھکرن دەستپەرى یان کیمکرن گونەھا وى خویا کرییە. ژبو بەھانەکرن فئی کریارى ھەردەم د گۆت کو، "گونەھەکا بچیک چپەرە ل گونەھەکا مەزن... بپ ۹۲". لى دبیت ھندەك ئۆلدار بیژن کو گونەھ ھەر گونەھە، چ بچوک بیت یان مەزن، وەکو دزیی" مروڤ دزییەکا مەزن بکەت یان ژى دزییەکا بچوک بکەت، ھەر دى ناڤى وى بیتە دز. لى نقیسەرى ب شارەزایى یا ھۆستایەکى د وارى جفاکیدا، ھزر د بەھانەیکەکا دی یا بەرھۆزتردا کر کو جفاک و ئاین ھەردوو بکارن قەبوولکەن. د فى بیافیدا، ل سەر زارى ھەڤالەکى پەھلەوانى دبیزیت، "ئەڤھە باشترە یان ژى گەریان ل دوڤى ژن و کچیت خەلکى یان چوونا جھیت خراب... بپ ۹۵".

ب راستى، بابەتى رەوشەنبیری یا سیکسى ئیکە ژ بابەتین ھەرە گرنگ د ژانا مروڤیدا، ھەرەسا مافى مروڤیہ کو نھیتی یین دەربارەى لەش و حەز و شەھوہەتا خوہ

بزانيت. د ولاتين پيشكفتي يين روژنافاييدا، ل خواندنا نافنجيي ب دريژي و تيروتهسلي بهحسي بابهتي ره وشه نيري يا سيكسي بو گهنجين خواه دكهن. نوو فوره نم زي جوداهييه كي بيخينه دناقيهرا نازراندا سيكسي و ره وشه نيري يا سيكسي دا. نازراندا ديبته نه گهري دهر كه فتن و هشياربونا چه زين سيكسي ل دهف مروفي، لي ره وشه نيري يا سيكسي ديبته نه گهري زيده بوونا پيرانيين مروفي. نه فجا ما دي بوچي نم گهنجين جفاكي خواه ژ فان پيرانيين هه فبه ند ب غه ريزه يه كا گرنگا وانقه زربه هر كه ين.

په هله وانی څه موی د روماننا "داویا شهر فانه کی" دا

بیت یان هەر باژێرکه کۆ سەر ب پارێزگه‌ها دهۆکیقه بیت. ده‌می رۆمانی پشتهی سهره‌لدانا بوهارا ۱۹۹۱ییه و ب فلاشباکین به‌ری سهره‌لدانیقه بار کرپیه. ئانکو ئەم دکارین بیژین کو هه‌ردوو سهرده‌مین راسته‌قینه و ناشۆبی یین رۆمانی دنایه‌را سالیین ۱۹۸۰ - ۱۹۹۵ دایه.

داوی یا شهرفانه‌کی

ئه‌و نافونیشانه سهرنجی مرۆفی به‌ر ب چاره‌نقیسی شهرفانه‌کیه رادکیشیت. لی چونکو ئه‌و شهرفانی ژێ خه‌به‌ر دده‌ت، نه شهرفانه‌کی به‌رنیاسه، به‌لکو شهرفانه‌که وه‌کو هه‌می شهرفانین دی یین شهر کرپیه پیشه و دۆزا خوه. ئه‌فجا فه‌ره ل سهر په‌یقا شهرفان راوه‌ستین.

ده‌می به‌حسی شهرفانان د هینه‌ کرون، نه‌مازه ئه‌گه‌ر نه پیناسه‌کری بن، کۆمه‌کا گۆمان و هزرین لابه‌لا یین ده‌رباره‌ی ره‌واتی و نه ره‌واتی یا شهرپی، می‌رخاسی و نه می‌رخاسیی، باوه‌ری و نه باوه‌ری یا شهرفانی ب خوه‌یی شهرپی د هینه‌ کرون. ئوو هه‌روه‌سا کۆمه‌کا پرسپاریین دی ژێ د هینه‌ نازراندن کو نه دووره مه‌ ژ بابه‌تی سهره‌کی دوور بیخیت.

هه‌رچه‌وا بیت و چه‌ندین پرسپار خوه د سهری خوانده‌فانیدا ب هه‌لافین، هه‌می پینکفه‌ ل ریژگه‌ها داوی د گه‌هنه‌ ئیک کو فی شهرفانی دۆزه‌ک هه‌بوویه و ژبو ب ده‌ستقه‌ ئینانا سهرکه‌فتنی یان پاراستنا ده‌ستکه‌فتی یین هه‌بی شهر کرپیه. لی ده‌می د چینه‌ دنا‌ف بۆیه‌رین رۆمانیدا و هه‌قه‌ندی یین فی شهرفانی ب ده‌سته‌لاتی و هه‌فریازین نۆکه به‌رپرس و ریقه‌به‌ر دبیین، پرانیا خوانده‌فانان هزر دکهن یان دی هزر که‌ن کو ئه‌و شهرفانه‌ خوه‌دی دۆزه‌ک ره‌وا بوویه و ژبو نازادی و رزگاری یا ملله‌تی کورد شهر کرپیه. بنگۆمانه‌ کو ئه‌و شهره‌ د تیگه‌ها ملله‌تی کورد دا، پیروژترین و ره‌واترین شهره‌ د ژیان و هه‌لوپه‌ستین مرۆفیدا.

لێ شەرفان ژ لایێ فەرھەنگیڤە ئەو کەسە یێ شەری دکەت، چ شەر بیت و ل کێڤە بیت و دگەل کێ بیت و ل دژی کێ بیت. ھەرچەندە ئەم د کارین ب سانھی بیژین کو فی شەرفانی ل شەری نازادی، ل کوردستانا عیراقی، دناڤ ریژین شورەشیدا و ل دژی رژیما داگیرکەرا عیراقی شەر کریبە. ئو سەدەمیی فی چەندی ژێ گەلەکن، رۆمانا کوردستانا عیراقی ھاتیبە چاپکرن، رۆمانقیسە کێ کوردی نە دوور ژ رەوش و کاودانیین شۆرەشا کوردی نقیسیبە و ل سەردەمە کێ مشت بیژاری و نە دادپەرورەری و بارکری ب گازندە یین کەڤنە شەرفانانقە ھاتیبە وەشاندن. ب فی چەندی ژێ خواندەفانی کورد کو عاشقی شورەشی و شەرفانیین شورەشییە دی یێ قاییل بیت؟! لێ ئەری ئەڤ شروڤە کرنا لوژیکی کەڤلی پرسیاری پر دکەت!؟

ھەلبەت ئەگەر ئەم ھزرا خوہ د پەیفا شەرفاندا بکەین، دی کۆمەکا ئەرگومیتین ھەڤدژی رەوشا ئیکێ پەیدا د بن: د شۆرەشین کوردستانیدا (چ ئیلونا مەزن بیت یان گولانا پیشکەفتنخواز بیت)، پەیفا شەرفان ژبو شەرکەر و خەباتکەران نە ھاتیبە بکارئینان، لێ ھەردەم پەیفان پێشمەرگە و لەشکەر ھاتینە بکار ئینان. ئەڤ پەیفا شەرفان د سەردەمی بزافا نەتەوہیی یا کوردستانا باکۆردا (ژ سالیین ھەشتییان و ھیرڤە) ھاتیبە بکار ئینان و ئەڤ کارئینانە ژێ یا چوارچۆڤە کری بوو، چونکو دپرانیا جاراندنا خەباتکەرین کوردستانا باکۆر، پەیفا گەریلا بو شەرفانیین خەباتا خوہ بکار د ئینن.

تیرمی شەرفان رامانەکا گشتیت ژ رامانا لەشکەری (خەباتکەری) شۆرەشی ددەت، چونکو لەشکەر و پێشمەرگە دوو تیرمین تاییەتمەندن ژبو فی مەرەمی. لێ د شیاندایە کو پەیفا شەرفان بو ھەر شەرە کێ دی و ژبو ھەر مەرەمەکا دی بەیتە بکارئینان. بو نمونە "شەری دنایەرا دوو گوندان یان دوو عەشیرەتاندا، شەری دنایەرا دوو کەسان یان دوو گرۆپان یان دوو حزباندا... ھتد!!

ئەم دی وەسا دانین کو مەرەم ژێ داوی یا پێشمەرگە کیبە یان داوی یا سەربازە کێ دنایە لەشکەری بزافا رزگاربخوازی یا کوردستانیدا. لێ دی پرسیارەکا دی سەرھەلدەت "مادەم مەرەم یێ پێشمەرگە، یا بۆچی پەیفا شەرفان بکار ئینایە؟! ئەری

ھەردوو پەيغ ھەفكويغ يان نغيسەرى گوھ نەدايە رامان و فەريژين پەيغى، يان ژى نەزانييە؟! يان ژى مەرەمەكا دى يا فەشارتى پى ھەيە؟

عيسمەت محمدەد بەدەل، چىرۆكئغيسەكى بەرچاڧى دەفەرا بەھدينانە و ھەر ژ سالىن ھەشتيان خەباتا چىرۆكا ھونەرى ددۆمىنيت، ل گورەى دىتتېن پرايا نغيسەر و ئەدبىين دەفەرى (خو ئەگەر ئەفە رۆمانا وى يا ئىكى بيت ژى)، نغيسەرى سەربۆرەكا دەولەمەند و ھەژى د بياڧى چىرۆكىدا ھەيە. ئەفجا ئەز ل وى باوهرېمە كو نغيسەرى پەيغ شەرفان ب زانبيوون و مەرەم دانايە سەر تايئلى رۆمانا خو. نە دوورە مەرەم پى ئەو بيت كو دوماھى يا ھەمى شەرفانان ل ھەر جھ و سەردەمەكى ھەي، مينا دوماھى يا پەھلەوانى ڧى رۆمانىيە. ئەفجا ئەف شەرفانە ئەگەر پېشمەگە بيت يان گەريلا بيت يان ژى سەربازى لەشكەرەكى فەرمى بيت، دى ھەر گەھيتە ڧى دوماھى، ب نەمازەي ئەگەر دگەل باي شاشى ھەي (ئەگەر ھەييت!) نە دەتە رى. يان ژى دىت پېشبينىيەك بيت ژبو دوماھى يا شەرفانين شۆرەشا باكۆر و پارچين دى يين كوردستانى. نە دوورە ژى ئىشارەتەك بيت ژبو داوى يا وان شەرفانين پىگىرى و خزمەتكرنەكا بەردەواما ب لەش و گيان د ھەمى شەرىن رەوا و نە رەوادا پېشكىشكرين، د بزاقين نەتەوھى و مەسەبى و دەفەرۆكىدا پېشكىشكرين... ھتە. نە دوورە ژى رۆمانغيسى ب ھزركرنەكا رېژەي ھزركر بيت و ھەسا دانا بيت كو مەرەج نېنە ھەمى شەرىن پېشمەرگەى رەوا و پىرۆز بن، ئەفجا تېرمى شەرفان بو بكار ئينا بيت كو كەسەكە ژبو رېبازەكا دياركرى ھەمى جۆرىن شەران كرىنە و گەھشتىيە ڧى داوى يا ژى خەبەردايى.

ھەرچەوا بيت، ئەف سەردا بلەزا دەربارەى تېرمى شەرفانى، ئىشارەتەكا فەشارتى يا بلەز دەتە مە كو مەرەج نېنە ئەو بابەت و دۆزىن شەرفان (ھەر شەرفانەك بيت) شەرى بو دكەت، ب ھەمان كوبارى و پىرۆزى يا خوڧە ھەتا داويى بىن. ئانكو فەرە شەرفان ژى وەكو ھەموو تشت و بۆيەرى، دى يين ژيانى دگەل گوھارتنا سەدەم و رېژگەھ و ئەنجامان بەيتە گوھورين.

ب کورتی، ئەم وەسا تێ دگەهین کو نقیسەری دقیت بیژتە مە، راستی یا رەوا نە پرۆسەیه کا جھگیر و نەگۆرە، وە کو هەمی تشتین دی یین دجفاکیدان ل گورە ی بەرزەو و پیدفی یین لەحزەیا دیرۆکی د هیتە گۆهورین و دۆز د سەردەمێن جودا جودا دا سەمتین جودا جودا وەردگریت. فی شەرڤانی، مینا هەمی شەرڤانین دونیایی دۆزەک هەبوو، سەوداسەر و پیگیری دۆزا خوێ بوو هەتا گەهشتینە ریژگەهی کو ئۆمیدان وی یا سەرەکە بوو. لی کا چەوا مەیدانان شەری هاتە گۆهورین، فەر بوو وی زی خوێ دگەل گۆهارت با و ئۆمید و سەمتە کا دی بو خوێ دانا با. لی وی وە نەکر و ب بنەما یین کاروانی گەهشتیە بنەجهیڤه ما گریڤدایی.

ئەڤ بابەتە د پەرانیا شۆرەش و بزافین رزگاربخوازی یین جیھانیدا د هیتە دیتن، کو پستی گەهشتنا ئارمانجی و ژبو دانا ئارمانجە کا دی، شۆرەش دەست ژ پەهلەوان و مریدین خوێ یین سەردەمی بۆری د شۆت و گرنگی و ستایشی ب هەندەک مرید و خەباتکەرین دی یین نوو دەت. لی پا ئەگەر ئەڤه راستیا یان ب کیمی شەرڤان و خەباتکەران باوەری پی ئینا با، کەسەکی بەردەوامی ب خەباتا خوێ یا رەوا نەددا. راستە پەرانیا خەباتکەران (ئەوین گیانی وان ل سەر دەستان و هەردەم بەرئانافی کۆشتنی) دیژن کو ئەو ژبو پاشەرۆژ و ئاییندەیی زارۆک و مللەتی خوێ دکن. لی دەنگەک د کووراتی یا نەهۆشی یا واندا دیژتی کو ئەو ب خوێ زی مفادارن، ئەگەر نە گەهین بەرەمی بخۆن، دی ناڤ و قەهرەمانی یا وان بو مینیت کو ئەڤه زی تیرکرنا غرۆر و غەریزە یا هەر کەسەکییە.

لی د ژیانان کەتواریدا، نەمازە ئەگەر کەسەک بگەهتە ریژگەهی (ئۆمیدی) و جەهی خوێ دناڤ مفاراندان نە بینیت، فی هزری ناکەت. هەردەم دی گەلی و گازندان ژ رەوشا هەیی کەت و نە دوورە وە کو پەهلەوانی فی رۆمانی تۆشی خەمۆکی و فەدەری بییت. چونکو ئەو هزر دکن وان یا کری و هەندەکین دی یین هاتینە سەر سفرا وان یا بەرەڤکری. ئەگەر ژ لای کەتوارکی و پیدفی یین سیاسەتا سەردەمی لەحزەیا دیرۆکی رەوا بییت زی، ژ لای دینی و دەروونی شەرڤانانڤه نە کریارە کا بالەبر و دروستە.

كى كر و كى خوار!

ئەڭ گۆتە د كورده وارييدا د هيتە گۆتن دەمى كەسەك خوە ب كارە كىفە زەحمەت دەت و بو ماوہە كى دريژ خەباتى بو بكت، پاشى دەمى د گەھتە بەرھەمى، كەسە كى دى يان ھندەك كەسپى دى بىنە سەر سفرا حازر، ئەفجا چ جھى وى بگرن يان ژى بىنە شەرىكىن وى.

پەھلەوانى رۆمانا "داوى يا شەرقانە كى" د فى كاودانيدا بۆرىيە و ھەلويستە كى نەرىنىي خۆفە كيشانى وەرگرتىيە. ئەڭ بابەتە ژى وى ھزرا كەفن و نوو يا دەربارەى ھەمى سەرھەلدان و شۆرەشان د ھىنتە بىرا مرۆفى كو ژىرمەند و رەوشەنبىر و ناقلمەند پالانا شۆرەشى دادن، خورتەمىر و پەھلەوان ب جە د ھىنن و بەر ب رىژگەھا سەر كەفتىفە دەن، ل داوىي ژى خۆپەرست و فىلباز و مشەخۆر بەرھەمى دخۆن. ل گورەى سەربۆر و بىرەوهرى يىن پرانيا شۆرەشقان و خەباتكەران، ئەڭ بابەتە ھەبوويە و نە دوورە ل ئايندەى ژى ھەر يى بەردەوام بىت. لى ئەرى ب فى رەھايى يا ژىگۆتتىيە يان زىدەرۆيىيەك تىدا ھەيە؟

ب ھزرا من ئەگەر پشكىن ئىكى و دووى ژ فى گۆتتا ئامازە پىكرى سەدا سەد راست بن، پشكا داوىي كو مشەخۆر و ھەلپەرست بەرھەمى دخۆن، زىدەرۆيىيە كا ئاشكرا پىفە ديارە. چونكو مەرج نىنە ھەمى بەرھەمخۆر ھەلپەرست بن. نە دوورە ل گورەى پىدفى يىن لەحزە يا دىرۆكى و گوھارتنا شىوازىن خەباتى ھندەك لادان د بنەما يىن ئىدىيالى يىن پەسەند كرىدا بەھتە كرن و خەباتكەرىن ب كوورەيى و رەھايى باوهرى ب ئمونەيى يا بنەما يىن شۆرەشى ئىناين، تۆشى ھندەك ھەلنگفتنىن دەروونى يىن سقك يان دژوار بن.

ھەر ھەلنگەتتە کا دەروونی ل سەر توندی یا بۆیەری و بەرئاتفی یا کەساتی یا
 مرۆفی رادووستییت. ئەفجا ھندەك کەس (نەمازە ئەوین مشت سەربۆر و پێشتر ترومادار
 و چاکبووینەفە) د کارن ب ساناهی خوە دگەل رەوشا نوو بگونجینن، لئ ھندە کین دی
 شیانین فی خوگونجانندی نینە. خوئە گونجاندن ژى بەرى مرۆفی ددەتە ھەلوپستەکی
 پۆزەتیش (ھەفێکی) یان نینگەتیش (خوئە کیشان). لئ چونکو مرۆفی خەباتکەر وەسا ھزر
 دکت کو گەھشتنا ئارمانجی بەرھەمی خەباتا وییە و وەکو زارۆکەکی خوە لئ دنیتریت،
 دل ناھیلیت ھەلوپستەکی ھەفێکی ل بەرانەری ھەفێپازین خوە یین دوھی بکەت.
 ~ فجا دی خوگونجانا نینگەتیش کو خوئە کیشان و فەدەر کرە بکار ئینیت (ھەرچەندە
 مەرچ نینە ئەف ھەلوپستە ژبو ھەمی کەس و ھەمی جفاک و د ھەمی سەردەماندا راست
 بن). لئ ئەو راستی یا بی بەلگەنەویست ئەوہ کا چەند خوئە کیشان مەزنتز و دوورتر
 بیت، بی ھەبوونا رەفتارە کا شوئگر یان گەرەوتزیکرە کا بالبەرانە یا ھەلنگەتتی، رەوشا
 دەروونی یا مرۆفی خرابتر لئ د ھیت و نە دوورە بەر ب حالەتەکی دژوارتری
 دەروونیفە بەت.

ئەف ھەفۆکا نیفتانەبی (کی کر و کی خوار)، رۆژانە دناف پرائیا دام و دەزگەھین
 میری و حزبیدا (چ حزب بیت) د ھیتە گۆتن. ئوو د کوردستانیدا پشتی لیپورینا گشتی
 یا جەنابی سەرۆکی بو ھەمی چەتە و ھندەك پلە یین حزبا بەعسا ھەلوەشیایی، مشە
 جارن کەسانین نە ھەژى ل ھندەك جھین ھەژى د ھیتە دیتن، نە دوورە ھندەك ژى ببنە
 کاربەدەست ژى. ئەگەر ئەف رەوشە ژ لایى سیاسیفە نۆرمال بیت و بەرژەوہندییە کا
 سیاسی یا فەشارتی بی ھەبیت، ھەرۆکە مە ل دەسپیکى گۆتى ژ لایى دلینیفە
 کارتیکرە کا نینگەتیش د کەتە سەر دەروونی کەسانین زەھەتدیتی و تۆشی بیزاریی د
 بن. ئوو چونکو رۆمانفیس ئەندامەکی فی جفاکییە و ئەف دیمەنە ب بەر چافین وی ژى
 دکەفن و ئەو ژى بی بیزار دیت. ئەف بابەتی جفاکی ب ھۆشی یان نەھۆشی دناف
 بۆیەری رۆمانا خوەدا تەوزیف کرییە. ئەرکی سەرەکە بی رۆمانفیسى ئەوہ کو پرسین
 ھەفبەند ب ژیا نا خەلکیفە ب ئازرینیت.

گوهارتتا رهفتارین پههلهوانی

نقیسه ره و هسا ددهته خویاکرن کو پههلهوانی رۆمانی ژبانه کا خوش و سرۆشتی دگهل دایاب و خویشکا خوه د بۆراند، ههقبهندییه کا نهفینداریی دگهل ههفاله کا خوه یا خواندنیه ههبوو، ژبانا وی خوشتر لی د کر و هیقییه کا نایندهیی ددی ویدا چاند بوو. لی وه کو هه کورده کی رهوشهنبیر و هشیار دۆزا گهل و وهلاتی د ناخی ویدا د لفی و گهرمییه کا دی ددا خواندن و نهفینی و ژبانا وی.

ئوو ژبو ب جهئینانا ههز و ههلویستین خوه یین وهلاتینی و مللهتینی ژی، پههلهوان دبیته نهندام د ریخسته کا نهئیدا ل دژی رژیما داگیرکهه. کریارا ریخسته نهئینی دناؤ باژیراندا کاریگهریه کا مهزن ل سهه هشیاری و پاراستنا تیگهه و کلتوری کوردی ههبوو. زیدهباری ههلویست و کوردپهروهی و وهلاتپاریزی یا فی کریاری، ههروهسا موغامههه و خوه ئافاکرن و بلند راگرتنا سیلفستیم مرۆفی ب خوه ژی بوو، ب فی چهندی ژی کهسانی ریخسته یان ب کیمی یی کوردپهروهه، ریزگرتنه کا تاییهت ل دهه خه لکی ههبوو. ههروهسا دچاقین خه لکیدا ژی وه کو کهساتی یین ب هیز و پههلهوان د هاتنه دیتن. ئوو ل هه می دونیایی و د هه می سهردهماندا" کچ ههز ژ کهسی پههلهوان د کهت (چ بیت و چهوا بیت): "کاری ته یی سیاسی، پز نهفینا وی ددی ته دا موکم و گهرمز لی کر بوو... بپ ۷۵".

ئه رهفتارا سرۆشتی و کهه می دناؤ جفاکی کوردی یی بهری سهههلهلدانیدا ل دهه پیرانیا گهنج و لاوین کورد ل کوردستانا عیراقی ههبوو. نه دووره ل پارچین دی یین کوردستانی و ل دهه هه می جفاکین خه باتکههه و شوهرهشقان هه بیت.

ئه گهر ئه م ژبانا کوفانی دناؤ خیرانا ویدا و نهفینی یا وی یا دگهل دلبره وی (فیان) و بهردهوامی یا خواندنا وی ب رهفتاره کا جفاکی یا سرۆشتی دابنن. دی بین چوار جارن یی هه مبهری گوهارتتا رهفتارا خوه بووی، دوو جارین ئیکی بهه ب رهفتاره کا پۆزهتیف (ژ لایی کلتوری و دهروونیقه) هاتییه گوهارتن و جارا سیی ژی بهه ب

رهفتاره کا نه بالبهرفه هاتيبه راکيشان. نوو د گوهارتنا رهفتارا چواريدا بهر ب خوه نياسينيقه فه دگهریت و دزانیت کو بی توشی حالته کی دهررونی بووی. نهفه زی ل گورهی زانستی چاره سهری یا دهررونی ب رهفتاره کا پوزه تیف دهیته ل قهلهمدان.

په هلهوان دگهل خهون و هیقی بین خوه د ژیا و شهفه کی ژ شهفان، ژنشکه کيقه پولیسین رژیمی نهو دهسته سهرکر و گرت، ههلبهت ده می بهحسی گرتنا کورده کی د کهین ژ لایي رژيما بهعسیقه، مههم بی نهو کو نهو گرتنه یا بارکریبه ب ئهپانه کرن و نهشکه نجهدان و گهفین مرنیقه. نهفجا فی بویهری ترؤمدار بهری رهفتارا وی دا ریخستین نهینی دگهل نیزیکتین ههفالی خوه بی خواندنئ کو (سهربهست) بو. ب فی چهندی زی دهست ب ژیا نه کا نوو یا مشت ژ خهبات و کيقه راتا ل دزی رژیمی کر. نهفه رهفتاره ب پوزه تیف دهیته ل قهلهمدان چونکو کریارا ههفرکی گهرم دکهت و سیلفستیما (ریزگرتنا مروؤ ژبو خوهی خوه دادنیت) په هلهوانی ب هیرتر لی دکر. کوما تیگه و ههلویستین ههفه نهند ب فی رهفتاریقه هیقی بین گشتیتز و بلندتر دئخته د ریکا مروؤفیدا و خوه رازیبوونا مروؤفی ژ خوهی خوه بی پهسهند د بیت.

گوهارتنا دووی کو ته فافکرنا رهفتارا شونگرا ئیکیبه، ده می خواندنا خوه د هیلیت و بهر ب ریژین شورشا چه کداريقه دچیت. فی گوهارتنی زی هاندانه کا دی یا بالبهر دایي کو دی ب پراکتیکی پشکداریی ل دزی وی رژیمی کهت، نهوا مافی وهلات و چاره نقیسی ملله تی وی کهرافتی. نوو ژ لایي دهررونیقه، نهم دکارین بیژین کو خهباتی ژبو تولفه کرنا خوه یا کهسؤکی کهت، ده می د گرتیخانیقه هاتيبه ئهپانه کرن. نهفه ههفگونجانا دوزا کهسؤکی ب دوزا گهلیریقه گریدهت، ههزا دؤماندن و خهباتی گهرمتر لی دکهت. ژ لایه کی دیقه زی، بابه تی نایابی بان چیریی د جفاکیدا، فاکتوره کی دی بی خوینگهرمی یا وی بو. ههروه کو مه گوئی کو د پرانیا جفاکین دونیایندا کهسی شوره شگیر و پیگیر ب دوزه کا رهوا یا ملله تیقه، جهی ریژگرتن و پهسندانا جفاکیه. زیده باری فی چهندی زی ب په هلهوان دهیته وهسفرکن و هه می کچ حهز ژ په هلهوانان دکهن. فی گوهارتنا دووی نه فیینی یا فیانی پتر ددی ویدا جهگیر

کر و وەسا ھزر کر کو ژبو رزگار کرن و خوښی یا قیانی (ئەوا هیفی و ئۆمیدای وی) خەباتی دکەت. لەوا ھزر دکەت کو: "کاری ته یی سیاسی، پو ئەفینا وی ددلی تەدا موکم و گەرمتر لی کر بوو... بپ ۷۵".

ھەرچەندە نغیسەری خویا نە کرییە کا چەوا و بۆچی و ژبەر چ بریارا فی گوھارتنی ھاتییە دان، لی ناشکرایە کو دوو سەدەمین سەرە کی ھەنە ژبو گوھارتنا خەباتا نھیتی بەر ب خەباتا چە کداریفە: ناشکرا بوونا شانە یین ریکخستنا نھیتی، ئیکسەر بەری ریکخستیان ددەتە ناؤ ریزین شوڤەشی، چونکو ئەگەر ب زووترین دەم ژ باژیری دەر نە کەفن، نە دوورە بەینە گرتن و سیدارە دان. سەدەمی دووی ژی ئەو ھەر کو خوینگەرمی یا کەسی ریکخستی بلندتر لی دەیت و ئیدی نە شیت خو ھەوا ناشکرا نە کەت، یان ھەزە کا دژوار یا پشکدار بکرنە کا پراکتیکی د رزگار کرنا وە لا تیدا بەری ریکخستیان ددەتە چای. ئەؤ گوھارتنە ژی بالبەرە و کریارا ھەفر کی ژ دۆخە کی مت بەر ب دۆخە کی دەنگدارفە دەت. ھەژی گۆتە کو ستران و ھەلبەستین شوڤە شگێر و نافودەنگی یا پەھلەوانین پشمرگە سەدەمە کی دی یی دەر وونییە کو خەباتکەر بریارا خەباتا چە کداری بەت.

لی ل جارا سیی رەفتارا وی بەرەف خوڤە کیشانە کا نیگەتیف د ھیتە گوھارتن کو پەھلەوان خو ھەر ژ وی خەباتا وی ھەمی ژبی خو ھەر بو تەر خانکری فەد کیشیت و چ ھەفر کی یین شوڤەر ل شوینی ئەنجام نادات. دەستەلات دکەفتە دەستی شوڤە شقانان و ئیداریە کا خو ھەر د ھیتە پیکتینان، لی ئەؤ ئیدارە کرنە ل گورە دی تینین پەھلەوانی مشت شاشییە و ئەو نە کاریت دگەل وان شاشییان بەردەوام بیت و سەر دەرییە کا کاریگەر و بالبەرانە دگەل بکەت.

- من ھزر کر ئەز ل کوو فەمە و ئەز کوو فە دچم؟ من دیت ئەو بیرواوەرین ئەز ل سەر ھاتیمە پەر وەر دە کرن و ل سەر بنیاتی وان بیرواوەران من ئەؤ رییە ھلیژارتی، ب راستی من دیت ھەمی خەلەتە... بپ ۸۰.
- بەلکو وەسا نە بیت، لی ئەز وەسا دینم... بپ ۸۰.

ئەۋ ھەلويست يان رەفتارا نېگە تېغا ھەڧر كى يا خۆگونجانى (خۆڧە كېشان) وى تۆشى ھەلنگفتنە كا دى يا دەروونى دكەت. لى ل شوينا سەربۆرېن وى يېن چووبى بېنە ھارىكارېن خۆگونجاندىن و چاكبوونى، دېنە نازرېنەرېن كوروكرنا ترۆمادارى يا پەھلەوانى. دا سەحكەبە قان بۆيەرېن بۆرى يېن ژيانا پەھلەوانى:

۱. بابى وى ل كۆچا مليونى وەغەر دكەت (بۆيەرەكى ترۆمايى يە- بەرزە كرن).
۲. خويشكا وى شوو دكەت و ژ مالى دەردكەڧىت (بۆيەرەكى ترۆمايى يە- ژھەڧدووربوون).
۳. دلېرا وى (ڧيان) لى بەرزەيە و چ ژى نزانىت (بۆيەرەكى ترۆمايى يە - ژېكڧەڧەتيان).

۴. بېھېڧىبوون يان (خېبە امل) ژ ھەڧال و رېياز خوه (ھەڧر كېبە كا دەروونىيە). ئەۋ ھەرسى بۆيەرېن ترۆمايى يېن ئېكى د بىنە سەدەمى نە ئارامى و ھەلنگفتنا دەروونى، ئەڧجا نېشانېن پەستا پىشتى ترۆمايى ب رېكا ھەلوېستەكى نەرېنى ھەبوونا شاشى يېن رېياز و دۆزا وى دەردكەڧن. ئەو ب خوه كەسەكى ترۆماداره و ئەۋ خۆڧە كېشان وى رەوشا وى خرابت لى دكەت، ھەتا دگەھتە وى راددەى كو ئەو ب خوه ب نەساخى يا خوه دەروونى بچەسىيىت. ڧى قۇناغى (دەمى كەسى ترۆمادار ب پېشېلبوونا خوه يا دەروونى دىخەسىيىت) رۆلەكى كارېگەر د چارەسەرى يا دەروونىدا ھەيە. چونكو ب پلان و زانىبوون دى ل چارەسەرى گەرىيىت و دى ھندەك رەفتارېن شۇنگرېن بالبەر بو خوه بېنىت يان دى بو ھېنە دېن. ئەڧە ژى ب گوھورېنا رەفتارى يا چوارى د ھېنە ھژمارتن، چونكو پىشتى ڧى پېنەسىيانى، ئېدى ل شوينا رەفتارا خۆڧە كېشان و ڧەدەرىيى دى تەركېزا وى كەڧتە سەر رەفتارا نەخۆشىي: "من خوه دنىڧ كۆمېدا بوھژاند بوو، دگەل كۆمى بووم، د سەر واستيان و نەخۆشىي را لى ئەز ھەر پى شاد بووم، من چ ئارېشېن دەروونى نە بوون... بپ ۸۰".

د جفاكېن كوللەكتېڧدا، مروف ژبو كۆمى و دناڧ كۆمېدا دژىت. ئەۋ پېكڧە ژيانە ژى ئارامىيەكى ددەتە دەروونى مروفى و ھەست ب ئېمناھىيى دكەت. د ڧى پروسېدا مروف

خوه ب مهزناهي و ههژيني يا كومي ههژي و مهزن ديبينيت، نانكو گرنگيدان ب
دهردوران نه گهره كي سهره كه يي دو ماندا ژيانيه.

دهمي په هله وان خوه دناؤ كوميدا د بوهژينيت، مهروم يي نهوه كو ژيانه كا جفاكي يا
نارام بژيت و ژ لايي جفاكي دهردورقه قه بولكري بيت. چونكو ل گوره ي دينا
جفاكي كولله كتيّف، مروؤ ژبو كومي د ژيت و دهسته لاتا كومي ژي ژبو پاراستنا
به رژه وهندي يين كه سانن.

ل داويي ژي په هله وان هه مبهري رهفتارا خوه يا داويي دبیت كو دگهل نيشانين
خه موكي و ترؤماداري رادهيت و هزر دكته چ مهفر بو نينن. لي چونكو مروؤ
گيانه وهره كي جفاكيه (ههروه كو گهلهك جفاكناس ديژن)، لهوا دي بينن كو دگهل
في رهفتارا وي يا داويي، رهفتاره كا دي يا سيكسي هيه. نهؤ رهفتاره ژ نه گهری
بيئوميدي و بيژاري يا خوه ژ ههردوو جه مسهرين بابه تي (جفاك) و خوهيي (دهرووني
كه سوكي) پهيدا دبیت كو پشتي نه مانا پالدهر و حهزا دو ماندا ژياني مروؤ بهر ب
خوه رسك و غهريزه يين خوه يين نازه ليقه د هيتته هاژوتن. لي نفيسهري ههولدايه كو
في رهفتاري وه كو نه له ميته كي چاره سهريي بكار بينيت.

تورا جفاكي يا په هله واني ب خيران و دهردورقه ههولدهن كو ريگه چاره يه كي بو
ترؤماداري يا وي بينن و وهسا دبينن كو ژنيان (سيكس) باشزين چاره يه، چونكو دي
بهك ژ غهريزه يين مروفاني يا وي (ژلايي دهرونيقه) هيتته تيركرن. ههروهسا دي
هه مبهري بهرپرسياري يا خيراني بيت (ژ لايي جفاكيه) كو نه دووره بيته پالدهرهك
ژبو فه گهرا وي يا نه كتيّف بو ناؤ جفاك و تورا خوه يا جفاكي.

خه موكي و په هله واني خه مگين

خه موكي يا هه لچوويني (الكابه الانفعاليه) و نالوزي دوو حاله تين هه لچرونا
وژدانا مروفينه ژ نه گهری په ستين دهرووني يين دهرفه يي و هه فركي يين هه مه جورين
نافخويي پهيدا د بن. مشه جاران دهرووناس ددهنه خويا كرن كو نالوزي كليلا

دەرگهه‌ی خەمۆکییە و خەمۆکی چیکری یا ئالوزییە. هەلبەت تروماداری وەکو شیوازەکی ئالوزی، رۆلەکی کاریگەر و مەزن د چیکرنا خەمۆکی یا هەلچووینییدا دبینیت.

ئەو حالەتین دبنە ئەگەری تروماداری ب شیوہیەکی راستەوخۆ یان نە راستەوخۆ دبنە پالەدرین چیکرنا نیشانین خەمگینی و خەمۆکی. گەلەك جار ان ژى تیکهه‌لییە کا بەرچاؤ دناقبەرا نیشانین خەمگینی و ترومادارییدا هەنە و ئەگەر سەرەدەرییە کا بەرەرانە ژ لایى جفاکی و دەر دۆران دگەل نە هیتە کرن، نەخۆشی بەر ب نیشانین خەمۆکییە دەبن (خەمگینی حالەتەکی هەلچوونا گیلوییە و خەمۆکی نەخۆشییە کا دەر وونیە).

دەمی ئەم بەحسی خەمۆکی د کەین فەرە ئەم خەمۆکی یا هەلچووینی و خەمۆکی یا زوہانی ژێک فاقیرین. خەمۆکی یا هەلچووینی بەرەلەقە، ژ ئەگەری هەفرکی یین دەر وونی یین نافخۆیی و پەستین دەر فە کاری پەیدا دبیت، رۆلی بوماوہیی تیدا کیمە، تۆشی هەمی تەمەنان دبیت، نەخۆش د کاریت د تشتان بگەهیت و کەساتییە کا لۆژیکی و تا راددەہیەکی نۆرمال (ژبلی گیلۆی خەمگین) هەبە، ئوو دەمی دچیتە دناؤ خەلکیدا رەوشا وی باشت لى دەهیت، نە گەلەك دژوارە و دشیاندا یە ب چارەسەری یا دەر وونی و رینماییکرتین جفاکی یین خیزانی و دەر دۆران چاک بیستە فە. لى خەمۆکی یا زوہانی، دژوارترە، بەرەلەقی یا وی کیمترە، رەهین بوماوہیی و قنیتی رۆلەکی مەزن د پەیدا کرنا ویدا هەبە، پشتی ژیی سیہ سالی پەیدا دبیت، گیلۆی نەخۆشی دەمدەمیە دناقبەرا خەمگینی و دلخۆشییدا، ژبەر کیمخواری زەعیف دبیت، نەخۆشی وەهم و ہندەك جۆرین هەلوہسەیان هەنە، چەند پتر بچیتە دناؤ خەلکیدا رەوشا وی خرابتر لى دەهیت و ئەگەر ب دەرمانان و کارەبکرنی نە بیت، چارەسەری یا دەر وونی و هاریکاری یا دەر دۆران رۆلەکی کاریگەر د چارەسەرییدا نینە.

ئەم وەسا ہزر د کەین کو پەھلەوانی فی رۆمانا ل بەر دەستی خواندەفان خەمۆکی یا هەلچووینی ل دەف هەبە. نەخۆشی خەمۆکی ہەردەم خەمگینە، گیلۆکی رەشبین هەبە، ژ پراپا بۆیەر و تشتان نە رازییە، یین تەنگە و ہەدارا وی ل چ جہان نا هیت،

وهسا ههست دکهت کو شیانین خوه یین جاران ژ دهستداینه یان گبولی کار کرنی نینه، ههست ب گونههباریی دکهت، ترسه کا نه دیار ژکریارین هه نوکهی و پاشهروژی ههیه، چ پویته ب بویهر و نهجامان نادهت، ل داویی باوهری یا ب شیانین وی لاواز دبیت و باوهری ب خوه نا مینیت. نهؤ نیشانه ههمی ل دهف کوفانی هه نه و دهمی سهربهستی ههفالی وی و خیزان و تورا وی یا جفاکی هاریکاری وی دکهن و بو د ناخفن، رهوشا وی پی باشن لی دهیت.

ل دهستیکی (بهری دهستیوردانین تورا وی یا جفاکی) نفیسه رهوشا گبولی وی پی خه مگین خویا دکهت کو ههردهم پی خه مگین و ب تنییه، چ ههفالیین باوهری نه ماینه:

- ما تو نه گههشتیه وی باوهری کو هیقین ته ههمو ب ئافیدا چون و تو ژی پی هیقی بووی؟ ما ته ههفاله ک ژی ل فی دری مایه؟... پ ۹.

- دی ههره و سی بهرکان پشت خوه را بهافیزه، ما ته چ مایه ته ب فی عهردی ویرانه گری بدهت؟... پ ۸-۹.

لی د فی رهوشا مشت رهشاتی و خه مگینیدا، نفیسه ههولدهت هه دارا وی ب هندهک فلاشباکین سهردهمی نه فینی یا وی دگهل فیانی یان سهردهمی پیشمه رگاتی و خهباتی بینیت. بو نمونه کهیفا کوفانی ب بارانی د هات و ههمی ههزا وی نهو بوو کو روژه کی ل بهر بارانی دهستی یارا خوه بگریت و پیاسا بکهن، د هه مان دهمدای ژی فلاشباکین پیشمه رگاتی د هیته بیری کو روژین بارانی باشترین دهرفهتین هیرش و کریارین لهشکهری بوون. نهؤ فلاشباکه دبنه جهی نارامی یا وی، چونکو ل دهف وی جهی دلدانه وی دگریت. ژبلی نارامی یا دهروونی ژی نهؤ دلدانه وه دبیته پالدهرهک کو دووباره هزری د رهوشا خوه دا بکهت و شیرهت و ریئماییکرنین خیزان و ههفالیین خوه ههلسه نگیینیت:

- ما ته چ مایه ژ بلی هندی وی ناگری جاران خوهش بکی و بشارینی.... پ ۲۶.

- ههروه كو تو ژ هندی پشت راست بپوی كو د فی كاودانی تو تیدا دژی...
 د فی رهوشا پری شكهستن و بی هیفیبون و خهم و بیزاریدا چ تشت نین ته راکه نه فه
 سهر پین ته، گهرماتیه کی بدهنه ژیا نا ته یا سار ژبلی فیانی (فیانا دلبره را وی)... بپ ۱۵.
 ههروه سا ئەڤ فلاشباکه نه بدری وی ددهنه هه فه برکرا دنا فه را ژیا نا ئەفرۆکه و
 بهریدا. ئانکو هه ولدانه که ل گوره ی میکانیزما بهرگری یا مهژی کو فه گهرینه فه
 سهرده می نارام و تهنا. میکانیزما بهرگری یا مهژی سیسته مه کی سرۆشتی مهژی
 مرۆقییه، هه رده می مرۆفه بهرئاتافی نه رهحه تیه کی یان پهسته کا دهروونی یا دهرفه کاری
 یان نافخزی دبیت، ب شیوه یه کی ئوتوماتیکی مهژی و دهروونی مرۆفی ب ریکا هنده که
 ئالاقین بهرگری کرنی هه ولدهت کو که ساتی هه فه سنگ کهت و فه گهرینه فه سهر
 دۆخی جارن. یه که ژ فان ئالاقان ژی پاشفه زفرینه Regression کو مرۆفی
 فه دگهرینه فه سهر دۆخه کی بهری رهوشا هه نوکه یی یا ژیا نا مرۆفی و مرۆفه بی نارام
 دبیت. د پرانیا جاراندا ئەڤ ئالاقه مرۆفی فه دگهرینه فه بهری سهرده می هه فرکی، وه کو
 وی چهندی کو فه گهرینه فه سهر رهفتارین ژبی سنیله یی یان گهنجاتی یان هنده که جارن
 بو سهرده می زارۆکینی. لی د رۆمانیدا هه رده م فه دگهرینه فه سهرده می خورتی یا
 ههلو یست و باوهری یین خوه.

- بۆچی ژیا نا مه یا بهری ب تامر بوو؟ هه رچه نده ب ترس ژی بوو... بپ ۴۲.
 - هه تا رۆژا ئەم ره فه نه چیا ی ژی، ل ویری ژی هه ر ژ فی کافی خوه شتر بوو،
 مه خوه ل بهر هه موو كاودانان دگرت... بپ ۴۲.
 - مه خوه بهرئاتافی كوشتنی دکر.. سهر هندیرا مه گه له که پی خوه ش بوو،
 به لی نهۆ ئەز گه له که هه ست ب بیزاری دکم، نزا تو ژی پی دحه سی؟... بپ ۴۲.
 - ده می ل ناف شوره شی له شین مه یین هینگی بوون و هزرین مه یین ئەفرۆکه
 بوون، لی نهۆ له شین مه یین ل ئەفرۆ دژین و هزرین مه بهر ب بهر یقه دچن... بپ ۴۵.
- ئه گه ر ئەم ب هووری سه حکه یه هه فه ندی یا دنا فه را هزر و هه لو یستین نفیسه ری
 و بۆیه رین ژیا نا په له وان ی رۆمانی، نه دووره هنده که په یامین شه رمینین فه شار تی (یان

ترسیایی) دناڤدا بینین. هاندانا پهله‌وانی کو ناگری جارن بشارینیت و خوښکه‌ته‌فه، دبیت ئیشاره‌ته‌کا به‌ره‌لستی یا ره‌وشا هه‌یی بیت و به‌ری پهله‌وانی بده‌ته کاردانه‌وه‌یه‌کا نه‌کیفتز ژ خوښه‌کیشانا هه‌یی: "ما ته چ مایه ژ بلی هندئ وی ناگری جارن خواهش بکی و بشارینی.... بپ ۲۶". ئەفه ژی هدر فه‌گه‌ره‌که به‌ر ب هه‌لوپستی وی یی به‌ریقه (ئو فه‌گه‌رین هه‌رده‌م نفیسه‌ر ب فلاشباکان دکه‌ته د ری‌کا پهله‌وانیدا)، ما نه وی خه‌باتا خوه یا نه‌ینی ب خه‌باتا چه‌کداری گوهارت، پا بوچی نوکه ژی خوگونجاندا خوه یا نیکه‌تیف (کو خوښه‌کیشانه ژ جفاکی) ب خوگونجاندا نه‌کا دی یا پوزه‌تیف ناگهوریت (کو دی هه‌فرکییه‌کا ناشکرا و چه‌کداری بیت!!). په‌سندانا ده‌می بوری یی مشت نه‌خوښی و شهر و هه‌فرکی و به‌رخودان، ب ده‌می خوښ و ته‌نا، خه‌ریی و تامه‌زروویه‌کا فه‌شارتییه به‌ر چه‌کرنا شوهره‌شه‌کا دی یا ل دژی نه‌دادپه‌روه‌ری و نه‌حقیی، خو ئەگه‌ر ئەفه شوهره‌شه ل دژی هه‌فریبازین سه‌رده‌می بوری بیت ژی:

"بوچی ژیا نا مه یا به‌ری ب تامز بوو؟ هه‌رچه‌نده ب ترس ژی بوو... بپ ۴۲".

"ده‌می ل ناؤه‌شوره‌شی له‌شین مه بین هینگی بوون و هزرین مه بین ئەفرۆکه بوون،

لی نه‌وه‌ له‌شین مه بین ل ئەفرۆ دژین و هزرین مه به‌ر ب به‌ریقه دچن... بپ ۴۵".

لی هه‌روه‌کو مه ل ده‌سپیکئ دایه‌خویاکرن کو هه‌وله‌کا شه‌رمین یا ترسیایی یا نفیسه‌رییه، شه‌رمین ژ هه‌فالین ریاز و دۆزی و ترسیان ژ ئەنجامین نه‌ دیارین فی هه‌فرکی یا نافخوی کو نه‌ دووره‌ته‌ر و هه‌شکان پیکفه‌بسۆزیت و به‌ری فی به‌ره‌می ساڤا بده‌ته‌ دۆزه‌هه‌کا نه‌ چه‌فه‌ریکری. ب راستی ژی، دبیت یا ب ساناھی نه‌بیت کو مروڤه‌خانیی خوه یی ب خوه و خوینی ئافاکری به‌رئاناڤی هه‌رفاندن و پاشفه‌زفرینه‌فی بکته‌ت. لی ئەفه پهله‌وانه‌ چه‌کریی ده‌ستی نفیسه‌رییه و فه‌ره‌ریگه‌چاره‌یه‌کی بو خه‌م و خه‌فته‌ت و ئالۆزی بین وی بین ده‌روونی بینیت. ئەفجا مینا چه‌اره‌سه‌رکاره‌کی ده‌روونی، هه‌ولده‌ت شو‌نگره‌کی گونجایی و قه‌بولکری دجفاکیدا بو بینته‌فه: "هه‌روه‌کو تو ژ هندئ پشت راست ببوی کو د فی کاودانی تو تیدا دژی.... د فی ره‌وشا پری

شکسته و بی هیپیون و خه و بیزاریدا چ تشت نین ته راکه نه فه سهر پین ته،
گهرماتیه کی بده نه ژیا نه ته یا سار ژبلی فیانی (فیانا دلبره وی)... بپ ۱۵.

ههلبهت نه ژرمانه نه گوتاره کا زانستییه کو ب هووری سهرده ری دگهل رهفتار
و ههلویستین ههلچوی بی بکهین، لی دهقه کی نه ده بییه و نفیسه ری ههللدایه کو
خوشییه کی و مفایه کی نه پستی و پدیامه کا دیار کری بده ته خوانده فانان. لهوا ههردهم
ههللددهت کو خوانده فانی ژ باز نه بی ههقه بر کرنا ههر دوو سهرده ماندا دهر نه نیخیت، نه
دووره نفیسه ژ وی چهندی بترسیت کو خوانده فانی وی ژ وی وه کو په هله وانی وی
بکهفته دناؤه خه نورژک و خهونین بوزیدا، نهو خهونین نه ب دل نفیسه ری، چونکو
نفیسه ره سا خویا دکهت کو خهونین کهفن یان فلاشباکین نارامی و ته نابوونا
په هله وانی دی وی به ره ف مرنی و پیپیونیتفه بهن. نه ژ ههلویستی نوو بی نفیسه ری،
پشتی وی چاره سهر کرنا جفاکی یا قه بولگری بو په هله وانی دیتی، خویا دبیت. ل
دهسپیک داکو کی ل سهر ته نابوون و هاویش بوونا ب فلاشباکین چووی دکر کو
په هله وانی ژ نالوزی و کهفتی بپاریزیت، نوکه ژ بریاری ددهت کو خهونین کهفن
مرؤفی بهر ب مرنی و پیپیونیتفه دهن: "خهونین کهفن ته بهر ب مرنی و پیپیونیتفه،
رزپیونیتفه دهن، دهست ب ژیا نه کا نوو بکه، ل فیانی بگهره... بپ ۶۲."

نه ژ ههلویسته ته داخوله کا راسته و خویا نفیسه رییه بو ناف جیهانا په هله وانی، نهو
جیهانا وی ب فلاشباک و خهونین کهفن بو خوه خوشگری. لی نفیسه نه تنی مایی خوه
د رهفتارین په هله وانی دکهت، بهلکو ههللددهت کو بهر ب دیتین خوه ناراسته
کهت: "ل فیانی بگهره... بپ ۶۲."

ب فی چهندی ژی نه دی که فیه ههمه ری نفیسه ری و په هله وانی ههر دووان.
چونکو نفیسه په هله وانی ژ زنجیرین هزر کرنا خوه نازاد ناکهت کو ب سهر بهستی
به حسی خه موی و خه مگینی و رهوشا خوه بکهت. نه دووره پدیاما فهشارتی یا
نفیسه ری نهو بیت کو فهره مرؤفی خه مگین دهست ژ خه ما خوه بهر ددهت و ژیا نه کا نوو
دهست بی بکهت. نه گهر هزا نفیسه ری نهو بیت کو په هله وانی وی ژیا نه کا نوو

دهست بې بکته (ژ سفرې دهست بې بکته)، بېگومانه کو په هله وانی نه قېت ژ سفرې دهست بې بکته، چونکو نه شیت یان نه قېت سهر بؤرا خوہ یا بؤری ب ئیراده یا خوہ بنگور کت و ژيانه کا دی ژنوو دهست بې بکته. چی د بیت خه ما وی یا سهره که ههر نهو بیت کو نه قېت ژيانا خوہ یا بؤری پشتگوہ پاقېت و ژيانه کا دی بژیت، لهوا هه ولدانا وی دی چاکرنا ژيان و سهر بؤرا هه بی بیت، نه ژ سفرې دهست بې بکته. نه گهر نه هه هلو یستی په هله وانی بیت، پا هه لویستی دیکتاتورانه بې نفیسهری دی چ مدهرم هه بیت؟

ب هزرا من نفیسهر ب شیوهیه کی ره های موه عاتوفه دگهل په هله وانی هه تا وی راددهی کو بکته په شککه ژ هه بوون و خه ونین خوہ. نه دووره کومه کا ههست و باوهری بین خوہ ژی هاقیت بنه سهر که ساتی یا وی یا خوہ سهر. هه ولدانا وی یا ئیلغا کرنا خه ونین که قین په هله وانی و دانانا ژيانه کا نوو یا مینا بهر پره کی سپی، حهزه که یان پلانه که د نه هوشی یا نفیسهریدا ژبو دانانا پر ژه بې رومانه کا دی و ئافا کرنا ژيانه کا دی. داکو هه ردهم د که توارای خوہ دا پلان و پر ژه بین داهاتی دانیت، هه شساری موهامره بین په هله وانی دناؤ رابردو ویدا بهر نادته و نا که ته کوله بی دیتین خوہ ژی. راگرتنا فی هه شسهنگی یا دناقههرا نوکه و بهریدا د هه قبه رکرنا و ماخولیانی بین هه نوکه بی بین په هله وانییدا بهلی دکته.

د هه مان دهمدا ژی هزر و هه لویستین بهر گومانگری ژبو نازادی و ته عاتوفا دگهل په هله وانی ددهته خوانده فانان داکو وه کو ئافرند کی په هله وانیان بچیته دناؤ دیتنا خوانده فانیدا" وی نه هه په هله وانه بې چیکری (کو د هه مان دهمدا نازاده و نه نازاده ژی)، د کاریت یان ل بهره هنده که په هله وانی دی ژی د هنده که رومان و چیر و کین دیدا چیکته: "ته دقیت ژ ههر تشتی رزگار بی، ژ بیر هاتنان، ژ هه موو هه قبه ندی و سؤزا، نه ری ما تو نا ترسی ژ مرو فینی بې بهر بی.. ما مرو فینی چیه؟ ما نه نه هه تشته نه؟... بپ ۶۱."

پاشی بهانه کرنا ڦی رفتارا خوه یا زالدهست ب نهراسته و خوی و ب ریکا
سیسته می نالافین نه هوشی بین بهرگری یا میشکی خویا دکهت کو غرورا نفیسینی پی
تیر بیت: "ما فرنده سهر بهستن؟ نهو ژی ئیخسیرین مشهختیوونی و وهرزین سالی و
سهقای دنیا پی نه... بپ ۶۱."

نیشانه کا دی یا خه مویکی نهوه کو ههردهم نه خوش یی بین تنگ و بیهداره،
سهبرا وی ل چ جهان نا هیئت و ههست دکهت کو ژیا نا وی مینا گوره کییه و ل هه
چوار دورین وی رهشاتی و تاریستانه. ههردهم ههست ب وهستیان و بیتاقه تی دکهت.
ئوو باوهری یا وی ب شیانین وی بین ژبو نهجامدانا ئهرك و کارین رۆژانه نینه یان
کیمتزه ژ بهری نۆکه، ئوو رهشینییه کا کور ل دهف پهیدا دبیت:

- دیوارین ژوروا ته دهینه ئیک، بان دنخیت، دبته گزر، بیهنا ته تنگ دبیت...
بپ ۲۲.

- ته خیره؟! ما ته چ ل بهره؟ تو واستیایی یان ته چ بهرۆک فی نهمان تیدا
دریژی ب شهرنیخا خوه بدهی... بپ ۲۴.

خاله کا دی یا ههره گرنگ نهوه کو کهسی خه مگین و خه مویکی ههست ب
گونه هباریی دکهت. نهوه ههست کرنا ب گونه هباریی دهرنهجامی تیکچوونا سیسته می
ریزگرنا خوهیی خوهیه. مرۆف و هسا هزر دکهت کو ئوبالا هه می رهوشین نه خوش و
شاش د ستویی مرۆفی ب خوه دانه. هه رچهنده نهوه ههسته ژ نه گهری رهشینی و
بیئومیدی دهردکه فیت، لی ههروه سا ههست کرنا ب بچوکی و کیمدیتنی ژی بهری
مرۆفی ددهته خوگونه هبار کرنی: "دبت ته ههست ب گونه هه کی ددهره فی وی دا
دکر و ته هزر دکر ب فان ناخفتنن وی و هلیفرینا خه مین ته بین په چنی دی گونه هین
ته غفرن... بپ ۳۵-۳۶."

هه رچهنده مهرج نینه کو خوه گونه هبار کرن ب خوه کیمدیتنیقه هه فبهند بیت. لی
ههردوو د ناسته کی دهروونی دیار کیدا ههوه دگرن. خوه کیمدیتن حاله ته کی
دهروونییه، ژ سهرده می زارۆکی پی پهیدا دبیت و نه گهر نه هاته چاره کرن، نه دووره

بیته گریه کا دەر وونی. ل گورهی هزرا یونگی یا دهربارهی نه هوشی یا کومی، نه دووره وه کو دیاردهیه کا جفاکی دناڤ پیرانیا خه لکیدا ل همبهر جفاکه کی دی به لاف بییت. ده می مروف خوه کییم دبینیت، همی دوردور و کلتور و بهرهمین خوه زی کییم دبینیت. ل همبهر فی چهندی زی همی عورف و ترادیسین و هنرین دهر فیهی زی ب چافه کی مهن و پر بها دبینیت.

ل گورهی لیکولینین دهر وونی هاتیبه خویا کرن کو خوه گونه هبار کرن د حاله تی نالوزی و ترۆمایدنا دژوارتره، د فان حاله تاندا نه خوش پهنای دبه ته بهر خوه سزادانی و ریکین جودا جودا ژبو فی سزادان و خوه هه لوه شانندی هه لدبژیریت. نه دووره جگاره کیشان و بکارئینانا زیده رویی یا کحول و ماده یین بیهوشکهر بهر به لافترین ریکین خوه سزادانی بیت. هه چهنده ژ ئالیی فالیکیفه نه خوش فان ماده یان وه کو ئارامکهر و کیمکرنا ئیشانی بکار دبینیت لی د گه وه ری خوه دا سزادان و خو کوشتنه کا هیدی هیدییه. مشه جاران زی که سی خه مۆکی هزر د خوه کوشتنیدا دکهت. لی د خه مۆکی یا زوهانیدا بهر به لافتره.

ههروه سا خهوا که سی خه مگین و نالوز نا هیته و نه گهر بنقیت زی خه وین ب ترس و کابووسان دبینیت. نه ف خه ونه ل ده ستپیکا شه فی بو پهیدا دین، لی ل دوماهی یا شه فی و بهری سپیدی ئارامتر و ره حه تره. گه له ک جاران زی وه هم و نیشانین زیده هشیاری و ره شه زی Illusion ل ده ف په هله وانی دیار دین کو دینه کۆکا خوه دا ژ نه گهری نالوزی (ترۆمداری) پهیدا بووینه. لی ههروه کو مه گۆتی کو خه مۆکی یا هه لچووینی پهروه ده کری یا دهستی نالوزییه:

- دهن لحتیکی فه دمایه هشیار، سه همه کی تو دگرتی و ته هزر دکر دهه ر گافه کی دا دی عفریته ک لحتی ژ سه ر ته هافیت و دی خوه دته وه رکته .. هه ر دهنگه کی ژ ههوشی دهات تو دبزداندی... بپ ۳۰.

- هه موو تشت ل بهر چافین ته دبوونه ره شه... بپ ۳۰.

- هه ردهم کابووسان دبینیت... لی دپرانیا جاراندنا خهوا وی ناهیت... بپ ۲۳.

تۆرپا جفاكى

مەرهم ژ تۆرپا جفاكى كۆما وان كەس و كار و خزم و ھەفالى و ھەفېشە يېن دەردۆرا مروفېنە. ھەر كەسەكى تۆرپا خوە يا جفاكى يا تايبەت ھەيە. چەند ئەڤ تۆرە پتر مروفان ب خۆفە بگريت، دەولەمەندتر و گرنگتە ژبو پاراستنا مروفى ژ پەستېن دەروونى و فەدەرى يا جفاكى. فې تۆرى ژى رۆلەكى كارىگەر د چارەسەر كونا دەروونى و ئاراستە كونا كەساتىي و جفاكيوونىدا ھەيە.

ھەر كەسەكى د ناڤ جفاكىدا بژيت يان كارەكى بكەت، بىگۆمانە كو رۆژەكى ژ رۆژان دى تۆشى پەست و ھەلنگفتنېن دەروونى بيت. ئەفجا كەسېن فې تۆرپا جفاكى (چ ب پلان بيت يان عەفەوى بيت)، دى بنە ھارىكار و پشتمەفانېن وى كەسى و د ئەنجامدا بېي بى ب ھەسېت دى ھەست ب ئارامى و چاكيوونەفې كەت. ئەڤ پروسە يە رۆژانە روو ددەت و دېتە پشكەك ژ پېكھاتە و كلتورى جفاكى كوللەكتيف. ئو مادەم پشكەكە ژ كلتورى، ھەمى كەس ژ دل فې كرىارى ئەنجامدەن و ھەر كەسەكى خەمسارىي بكەت يان خوە ژ ھارىكارىكرنى فەدزيت، دى ب شەرم و فەيتى ھېتە ل قەلەمدان. چەند مروف پتر ھارىكار بيت، جفاك پتر ريزى لى دگريت.

پەھلەوانى فې رۆمانا ل بەر دەستى خواندەفانى ھېژا ژى دناڤ جفاكى كوردېدا دژيت و د بن ئاكاما فې جفاكىفە گەشە دكەت. ل دەمى تۆشى خەمگىنى و ھندەك نېشانېن خەمگىنى بووى، تۆرپا وى يا جفاكى كو ژ داىك و خويشك و زافا و كۆمەكا ھەفالىن وى يېن نۆكە كادرېن كاربەدەست پېك دەيت، ب ئەركى خوە بى ھارىكار رادېن و ھەر كەسەك ژ لاىي خوەفە ھەولددەت كو كوفانى فەگەرىننەفە وەكو بەرى: "تو ئەڤ كادرى دلسۆز و خەم خوەر، سەرا ھندەك خەلەتېيان، كو ھندەكان كرى وەسا بو تە كاردانەفەك چى بو، دلى تە ژ ھەمى تىشى سار كر و ئەو رۆژ ئېك و ئەفرۆ دوو، ھېشتا بى تە ب وارا نە كەفتيە... بپ ۶۵."

ههلبهت ئەفه ئومونه که ژ وان ئومونه یین باره بوو کرى ژبو هاریکاری و دلدا نه ویا په هله وانی. د فئ پهره گرافا ل سه لالدا دوو ستایلین ههلوستان بهرچاؤ دبن“ ههلوستی په هله وانی، ده می زانی کو نه شیت چهوتی یین هه بی راستکه ته فه یان که ساین چهوت دوور کهت، بریارا خوه دوورخستنی دا و خوه ژ هه موو پرؤسا سیاسی فه کیشا. ئوو چونکو فی هه لوستی چ ئاریشه چاره نه کرن، تنی زه رگه هین دهر وونی یین کوور و مه زن ب خودانی هه لوستی ئیخستن و روژ بو روژی بهر ب خراب تر یفه بر. لهوا ئەه خو فه کیشانه ب هه لوسته کی نه رینی د هیته ل قه له مدان. هه لوستی دووی، رهفتارا هه فال و هه فچه پهرین ویه کو هه ر ئیک ژ لای خوه هه ولددهت هاریکاری یا وی بکهت و به هانه کرنین (لوژیکی یان نه لوژیکی) ژبو چهوتی یین هه بی دینن: "تو ل مرؤفان نا نیری وه کو مرؤف، به لکو وه کو فریشته، ئەفه ژى نه دیتنه کا واقعیه، به لکو خه یاله و تو د خه ونان دا د ژى... بپ ۸۱".

ل فیره مه رج نینه کو کوفانی باوه ری ب به هانه کرنین هه فالین خوه هه بیت، لی کریارا گرنگ نه وه کو هه فالین وی هه ردهم به رهفن دهستی هاریکاری بو دریز کهن. ئەگه ر کوفانی خوه به ردا بیته عه ردی و ده ستین خوه ژ دوزی و جفاکی شویشت بن ژى، هه فال و تورا وی یا جفاکی نه و پشتنگوه نه هافیتییه و د دویفچوونه کا به رده واما ره وشا ویدانه. ژ لایه کی دیفه ژى خیزانا وی کو دایک و خویشک و زاقایی وینه، هه ردهم دکاری لی دکهن کو بو خوه ل ژنه کی بگه رییت و ژیا نا خوه جه گه ر کهت.

ههروه کو مه د بابه تی رهفتارا سیکیسیدا به حسکری کو ژنتینان بهر پرسیارییه و وه سا هه ر دکرن کو هه رده می کوفان بکه فیته بهر انبه ر بهر پرسیاری، دی ره وشا وی باشتر لی هیت. ئەفه ژى ته کنیکه کا زانستی چاره سه ری یا دهر وونییه ژبو جفاکی کرنا که ساین فه ده ر و نه جفاکی. لی فه شارتنه خه به ری شوو کرنا فیانی و هیلانا په هله وانی دناؤ خه ون و خه یالیدا، نه دگه ل زانستی د گونجیت و نه ژى دگه ل په یامین نفیسه ری رۆمانی دگونجیت، نه وین د ناؤ په ره گرافین بویه راندا خویا کرین.

هدرچنده پستی وی چافه ریکرنا دریز ل هیفی یا فیانی خه بهری شوو کرنا وی گهلهک ب ساری هاته وهرگرتن، ههروه کو کوفان نه نهو کوفانه بی فهدور و خو فه کیشایی و خه موکی لی. نهو ب خوه دیتن و بهرسقا فیانی د کوزکا خوه دا ترؤمایه کا دی بو، فهر بو پهلههوان توش بیایی، لی نفیسهری چاقین خوه لی نقاندن و لهزه کا چیکری د ده سنیشانکرنا چاره نفیسی پهلههوانیدا کر. فی لهزا هه ژی شاشییه کا زانستی نیخسته دنا ف پیقازویا ژيانا پهلههوانی و سنسله یا بویه رین ترؤمایه بین رومانیدا. لی نه گهر نه ب چافه کی جفاکی لی بنیرین، نهو رهفتاره ژی ساخله ته کی کلتوری کوردییه (خو شاش بیت ژی). د کورده واریدا ده می بویه ره کی دلته زین د قومیت نیکسه نا بیژنه که سی شوله ژی، چونکول وی باوره رینه دا توشی هه لنگفتنی نه بیت. د نوژداریدا ژی هه تا ده مه کی نه دوور، نوژداران راستی یا نه خو شیی نه د گوتنه نه ساخی دا کو خه مبار و دلسار نه بیت ژ فیانی. ل گوره ی پیرانین نو بین جفاکی و دهروونی فهره راستی (چهند یا ته حل بیت ژی) بو که سی شوله ژی بهینه گوتن.

د فان نمونه بین پیشکیش کریدا، نفیسهری دقیت هندهک ژ ساخله تین جفاکی کوردستانی بو خوانده فانان خویا کهت و بیژیت کو ههر که سانه کی دنا ف جفاکی کوردستانی توره کا جفاکی یا ب هیز و کاریگهر ههیه. ههروه سا دیاره کو نفیسهری ب خوه ژی باوهری ب فی چندی ههیه و په یاما وی نهوه کو پتر گرنگی بی بهینه دان. باشترین گرو فی فی چندی ژی نهوه کول داوی کوفان فه دگهرینه فه دنا ف جفاکیدا (نانکو مینا هه می چیرۆک و حیکایه تین فولکلوری، دو ماهییه کا دلخۆشکه ر ده ته چیرۆکی)، نهوه ژی رهنگدانه فه یا پاشخانا کلتوری یا نفیسهری خویا دکهت.

سه رهست هندهک پارا دده تی کو بو خوه کاره کی بی بکهت و نهو ب خوه ژی داخوازا غوربه تی دکهت کو شوی بی بکهت. نانکو ب دو ماهی نینانه کا دلخۆشکه ر چاره نفیسی پهلههوانی ده سنیشان دکهت. سه ره رای هندی کو فیانی دینیت یا شوو کری و خه ونا هه تا نوکه بو د ژیا و بی د ژیا وه کو بهر فا بوهاران هه لیا و مینا

خوناقی، خوهه کا هور ب روومتهی ویدا د هاته خوار، لی هدر ژنه کی د ئینیت و کاره کی ل کهرتی تاییهت بو خوه دکهت.

دیسال فییره ژی نهم دی که فینه بهران بهر ته داخولا راسته و خو یا نفیسه ری د ژيانا په هله و انیدا. نفیسه ری نه هیلا په هله وان ب به هانه کرنین هه فالان قایل بیت و هدر و سا ژ هلو یستی خو فیه کی شانای ژی لیقه نه کر، به لکو فه گه رانده دنا ف تورا جفاکیدا. نه فه ژی راما نا وی نه وه کو نفیسه ری فیایه بیژته مه کو جفاک ب هزر و هلو یستین هه مه رانگ جوانه، کا چهوا به خچه ب گولین رانگین و رانگاوره رانگ جوانتر لی دهیت، جفاک ژی ب هزرین خوه یین ژ هه فچودا جزانره. ئومیدا نفیسه ری ژی نه وه کو هزر و هه الویستین هه مه جوړ و جودا جودا دنا ف جفاکیدا هه بن یان په یدا بن.

ل داوی ژی دیژین کو که کی عیسمهت د فی بهر هه میدا هه ولدایه کو خوه بهر دهته نا ف کووراتی یا دهروونی په هله وانای خوه و ب ریکا وه سفکرنا ساخله تین که سوکی و هه فیه ندی یین جفاکی یین په هله وانای، هه ولدایه کو کومه کا ساخلهت و هه الویستین جفاکی کوردی بهر چا فکهت.

ئو وه کو هه می رومان نفیستین کورد ب دیتنه کا ئیدیالی و نمونه بی سهره ده ری دگهل جفاکی کریه. نه دووره نه فه ژی رانگدانه فه یا مه نزومه یا خوه بیی هزرا وی ب خوه بیت و نه و ژی د ژيانا خوه دا ب ئاوا به کی ئیدیالی هزر بکهت. هه رچه ند نفیسه ر هه ولدهت کو بیلا یه نی یا خوه پاریژیت، دی هه رهندهک ساخلهت و تیگه هین وی یین هزری (چ ب ناگه بیت یان بیئاگه بیت) که فنه سهر که ساتی یین رومانای و دی سهره ده ری یین جفاکی و هه فیه ندی یین بهر هه مه پینای ژی ب هه مان سه متا هزر کون و دیتنا نفیسه ریقه هینه بادان.

ئالاقىن ھىياركنا جفاكى د رۇمانا
"ئەو ئاشى دەراق لى وەرگىراى" دا

ئەو ئاشى دەراڧلى ۋەرگىراي، رۆمانەكە ژ لايى كاك ناجى تاها بەرۋاريفە ھاتىيە نقيسەين و ب ھاريكارى يا ئىكەتى يا نقيسەين كورد/ دەۋك ل سالا ۲۰۰۲ ھاتىيە چاپكرن. ئەڧ رۆمانە شەش چاپتەرىن پىكفە گرىدايى دناڧ ۱۰۵ لاپەرەيىن قەبارە ناڧىجيدا ب خۆڧە دگريت.

ئەڧ رۆمانە ۋەكو پرايا رۆمانين دەڧەرى داكۆكىل سەر خەباتا مللەتى كورد و دوكميىتكرنا رەوش و بۆيەرىن جفاكى كوردستانا باشۆر دكەت. لى نقيسەرى ھەولدايە كو زىدەبارى رەوشا ھەيى يا جفاكى كوردى چاڧخشاندىنەكا بلەز بەدەتە دىرۇكا ھەڧچاخ و نوو يا كوردستانى و ل گورەى تىگھە و ھەڧبەندى يىن بەرھەمەيتانا تاكى كورد سەرەدەرى دگەل بۆيەر و پەھلەوانين رۆمانى بكەت. چونكو نقيسەرى ڧى رۆمانى د كۆكا خوەدا ھەلبەستفانە و ئەڧە سەربۆرا وى يا ئىكى يا نقيسەينا رۆمانىيە، كۆمەكا ئىسقاتاتين شەركى بەرداينە سەر ڧەگىرانا بۆيەران و چونكو ۋەكو ھەر نقيسەرەكى دى دناڧ جفاكيدا دژيت، ب ھزرىن خوە يىن ۋەعزكارى و ئاراستەكار، كار دكەتە سەر جفاكى و ب ژيانا جفاكى يا كەتۋاركى ئاكامدار دبىت. ئوو دناڧ ڧان ھەردوو ھالەتەين داخباربوون و ھەولەين ئاراستەكارىدا، پاشخانا خوە يا كلتورى، جفاكى، سىياسى و رەوشەنبرى دئىختە دخرمەتا ھشياركرنا ۋەرگىر يان مللەتيدا.

پرايا حيوار و ڧەگىرانين رۆمانى د چوارچۆڧى تىگھەين فولكلۆر و كلتورى كورديدا د ھىنە كرن. بەرچاڧترين چقى فولكلۆرى د ڧى رۆمانيدا گۆتەين مەزنانە كو ب شىۋەيەكى راستەوخۆ كرىنە دناڧ حيواراندا. ئەڧ چەندە ژى شىۋازى ڧەگىرانەكا رىپۆرتاژكرنا ھونەرى ددەتە رۆمانى. ئەم د بىژين رىپۆرتاژكرن چونكو خواندەڧان ھەوجەى ھزركرنەكا كوور نا بيت كو گۆتەين مەزنان دناڧ رۆمانىدا خويا كەت.

که لوایشی گشتیی رۆمانی

ئەڤ رۆمانە ل سەر شەش چاپتەرین سنسلەیی هاتییه دابه شکر. هەر چاپتەرەك مینا جوکه کییه ژ سەرۆکانییه کا ئیکگریته د هین و بهر ب ریژگههه کا ئیکگریته دچن کو ههلویستی نفیسه ریه، ئەڤ ههلویسته ژى ژ ئەگهري خواندن و شروقه کرن و دیتین نفیسه رى ژبو بزیه ران پهیدا بووه. هەرچه نده شەش چاپتەرن، لی ب شیوهه کی گشتی ژ دوو پشکین سەرەکی پیک دهیت" پشکا پیناسه کرنا دیتن و بوچوونین نفیسه رى کو ب چاپتەری ئیکى ب نافی پیناسه دەربرینی ژى دکەت. ئوو پشکا دووی ژى هەمی چاپتەری دى یین رۆمانینه کو په هله وان فه دگه ریته فه ره هوریشالین ده سپیکا هەست پیکرنی و هشیاربوونی و بهر خودانی. ب فان هەردوو پشکان رۆمان مینا دوو رۆمانان دهیتنه پیش چاڤ: رۆمانا ئیکى بیافه کی به رفه ه و مهز نه، ره وشا سیاسى و جفاکى یا هەرچوار پارچین کوردستانى ب خوڤه دگريت. لی رۆمانا دووی چیرۆکا په هله وانە کی خودان دۆز فه دگيریت کا دى چهوا بهرى گهل و وهلاتى دهته ژيانه کا خوش و خوه سەر و سەر به ست. ب فى چه ندى ژى ئەم دکارين بیژین کو ئەگه ر پشکا ئیکى ژ رۆمانى فه که بین ژى، چ زه رگه هین مهزن ب روخسار و نافه رۆکا رۆمانى ناکه فن و خوشى و مفادارى یا خوانده فانی ژى بی له ننگ نا بیت.

ئەڤ شیوازی هشیار کرنا ملله تی و ههللدانا ناراسته کرنا وی بهر ب سه متین هزرا نفیسه ریه، شیوازه کی ده سپیکى رۆمانا عیراقیه کو ب نافی که تواری یا جفاکى و ره خنه یا ریالیستی هاتینه دناڤ قادا ره خنه گرتنا کوردیدا. ئوو چونکو رۆمان نفیس هشیار کرنا ملله تی ب ئەرکى خوه بی سەرەکی دزانیت و وه سا هزر دکەت کو وه زیفه یا ویزه ی هشیار کرن و ناراسته کرنا جفاکیه بهر ب سه متین پیشکەفتی و شوره شگيرفه، لهوا دى بینین کو رۆمان مشته ژ شیرهت و ناراسته کرن و نهزعه یین رۆمانسى یین که سوکی و... هتد. ب فى چه ندى ژى رۆمان مینا گوتاره کا ئیدیولوژی یا پیشفه برنا جفاکى لی دهیت و رۆمان نفیس ژى دبیته لیده ره کی جفاکى شوره شقان.

۱. پشکا ئیکي: پیناسه

د چاپته ری ئیکیدا کو ب نافی پیناسه دانایه، نفیسه هر هولددهت کو کلیلا فه کرنا ده رگه هی رۆمانی بکته دهستی خوانده فانیدا دا کو ب سانهی تی بگه هیت و سهرده ری دگه ل گوتارا سیاسی و ئیدیولوژی یا نفیسه ری بکته. هه لبهت پرانی نفیسه ری رۆمانی هولددهن کو رهوشا سیاسی و جفاکی و ئابوری یا گه ل و وه لاتی بهرچافکه ن و ژبو رفیشته ی بهین بکهنه دو کیومینتین دیروکی، ب مه ره ما وی چهندی کو نه ؤ دو کیومینته بنه هیقیته ی بهر ده وامی یا خه باتی و دیتنا پاشه رۆژه کا گه شتر. په هله وانه کی خه مگین و خودان دۆز ل راستی یا تشنان و وه لاتینی د گه ریته. به ری هه ر تشته کی یان هه ر کریاره کا دۆماندنا خه باتی یان په قاندنا بۆ به ره کی، هیف دکته باکگراوند و رهوشا هه یی یا دۆزی:

—خه مره فین: سه رکیشه که... سه ری وی راکه ن، سه حکهنه مه ژبی وی، بهر ده وام دلفینی دایه، شیرینی مینا هه لی ژی دفریت، کانیه کا بوشه و گه له ک جوو و ده را ؤ ژی دچن.... بپ ۲.

— نه و جو یا به ری وی ل باکوری، ئافا بوش مینا روینی ل چلی زفستان ب لیفانه ده مسیت، برای من "سه روه ر" که راخه... هه رو سی جار ل سه ر ده را فی ده یته پاشفه برن، هه فیتی دو جار سه ری وی ده یته شکاندن، به لی هیشتا پاشفه ناچیت... بپ ۲-۳.

— نه و به ری وی ل رۆژه لاتی، "شقان" ی برای ل کاملانا بهاری په زی خو لی به را ؤ دکته.... نه فرو ماگوری دی نوبه داری یا ته رش ی پر بوی که ت، بیره وه ریا دلته زینا باپیری مه زن دکومبوونیدا بۆ فه گیریت... بپ ۳.

— نه و به ری وی ل باشوری، دو تا ژی دچن، رزگاری برای من نیچیری دکته، جار شو کفانه، شوکا وی ب زیر و زینه تین باش بازارگانان، مارین نافی دگریته. جار زی که وگرفانه، ده ریین وی ل بن پین وی ده قن.... چهنه جار دمیریت، دو قات دگریته، به لی هه ر باوه ری ب خو هه یه... بپ ۴.

بیگۆمانه ئەڤ پیناسه یین کورت و پوختکری، شرۆڤه کرنه کا پیشوه ختا هه می ناهه رۆک و گۆتارا سیاسی یا رۆمانییه، ئەو گۆتارا بوویه کرمی لغاندا مه ژبی وی که سی "نافی وی ژ تپا (ک) ده ست پیدکهت و ب (و) بدوماهی دهیت... بپ ۲. ب راستی هه بوونا فی باکگراوندی زه مینه خو شکرنه کا ب پیته ژبو دۆماندن و بهرده وای یا په هله وانی دناڤ ژبانه کا پیشبینی کردا.

جویا به ری وی ل باکووری، ب هه زرا من ئیشاره ته کا مژه ویه ژبو کوردستانا باکوور، لی ده می شرۆڤه دکهت کو ئافه کا بوش و سهروه ری برا د هیته پاشقه برن و هه فیتی دوو جارن سه ری وی د هیته شکاندن و هه ری بهرده وای، فی نه راسته و خویی، راسته و خو دکهت و چ گۆمان تیدا نا مینن کو به حسی خه بات و بهر خودانا کوردستانا باکووره. هه لیزارتنا نافی هه سی برا یین ل سه ر فان هه سی جوو یین ئافی (ئاڤ ته هارهت و پاڤژی و ژبانه)، ده لاله ته کا خویا کرنا پیشبینی و هه لویستی نفیسه رییه، سهروه ر ژبو کوردستانا باکور دانایه کو خه باتکارین ریازا کوردینی ل باکوور سهروه ری یا هه می کوردستان و کوردین باکوور دکهن. ئەو شفانی بیره وه ری یین باپیری مه زن د کومبووناندا فه دگیریت، ئیشاره ته کا سه رییه بو خه باتا قازی محمه د و نهوین ل دویف شوپا وی دچن. ل داوی ژبی نافی رزگار ژبو پشکا رزگار کری ژ کوردستانی هه لده بژیریت. لی فی جووکی دوو تا ژبی دچن: جار شوکفانه و جار که و گیرفانه، ئەفه ژبی ده لاله تا ره وشا هه بی یا هه ریما کوردستانی ل گوره ی دیتین نفیسه ری.

شو کفان ئیشاره تا هه لپه رست و که ییسکار و مشه خو رین به ره می خه باتینه و ئینانا نافی بازرگانان با شترین گرو فی فی چهن دییه. ل گوره ی هه لویستین سوشالیستی یین پرا نیا نفیسه ری کوردستانی ل سه ر پهروه ده بووین، هه رده م بازرگان جه فه نگی هه لپه رستی و میژتا خوینا دۆماندا خه باتینه. هه رچه نده پشتی جیهانگیری و دروستبوونا جیهانا نوو، فی جه فه نگی ئەو دره خشانا جارن نه مایه، لی هیشتا د نه هوشی یا هه ده ک نفیسه راندا (نه دووره ئەز ژبی ئیک ژ وان بم) زه نگه کا بلند هه یه. سه ره رای

فئی بهر یخودانا نینگه تیف بو شوکفانی، لی ههروه سا ئیشاره ته کا دی یا ههقدژ ههیه کو وهلات بهر ب پیشکفتن و وه راریقه د هیتنه هاژۆتن، نهو ژی ب ریکا سوخره کرنا هه می پیرینه بین ل بهر دهست ژبو ئافا کرنا جفا که کی مودیرن.

تایی که وگرفانی ژی ئیشاره ته کا بلهزه ژبو شهری برا کوژی، چونکو که وگرفان کهوی ژبو گرتن و زیندان کرنا که وه کی دی بکار دهینیت. ههردهم کورد ب کهوی هاتینه شوبهاندن! د ههردوو رامانین شوبهاندنیدا "چ وه کو وه کهه فکرن یان ژی شوبهیا گومان کرنی.

۲. پشکا دووی: تیکست

ئهڤ پشکه ژ پینج چاپتهران پیک دهیت کو ب شیویه کی سنسله یی ده برینی ژ دیرۆکا ملله تی کورد دکهت و قوناغ ب قوناغ مینا ماموستایه کی خواندنگه ها ناماده یی ژبو خوانده فانان شروقه دکهت. نه دووره ئهڤ شیوازی راجاندنی ژ ئه گهری ئاکاما کاری نفیسه ری بیت کو نهو ب خوه ماموستایه. سهیدایی هیژا عبدالرحمن مزوری د دیداره کا خوه دا دبیزیت کو نه دیی کاری ماموستایی کری دکاریت ب سانا هیتر مه رهم و نارمانجا نفیسینا خوه بگه هیتنه خوانده فانی.

نارمانجا فئی نفیسینی ژی (ب هزرا من) نفیسینا دیرۆکا کورد و کوردستانییه ب ناوایه کی ویزه یی، نه قجا ما دهم نارمانجا سه ره کی نافه رۆکا بابه تییه، بیگومانه کو دی ل سه ر حسیبا روخساری بیت و هه می ته رکیزا خوانده فانی دی ل سه ر هه لو یستین هزری و له حزه یا دیرۆکی و پیقازویا بویه ران بیت. ژبو فئی مه ره می ژی نفیسه ر ب ریکو پیکی چاپته ر داناینه بهر ئیک: (ههست پیکرن، هشیار بوون، سه ره هه لدان، بهر ده وامی، ئوو به ره ف خوه سه ری).

کوردستانا باشور یهک ب یهک د فان هه ر پینج قوناغین سنسله ییدا بۆرییه و نوکه ل قوناغا پینجی کار بو دروست کرنا دهوله تا کوردستانی دکهت. لهوا ژ لایی فالیکیفه د کارین بیژین کو پشکا دووی یا رۆمانی فه گیرانا دیرۆکا بزافا رزگار یخوازی یا کوردستانا باشوره. لی چونکو ملله تی کورد زمان و ناخ و دیرۆکه کا هه فپشک هه یه و

ب زالدهستی یا بیانیان هاتییه دابهشکرن، دناؤ درئیژی یا فه گئیرانیدا هموو پارچه ههؤ دگرن و نفیسه ب ناگههی یان بیئاگههی سهردههیری دگهل دیروکا کوردستانا مهزن دکهت و مژداریهکا چیکری یا ویزهیی دایه فی تیکستی کو ژ خانا راستی بین رویتین دیروکی بهر ب دهقهکی هونهریفه بچیت.

بابهتی گشتیی رۆمانی دۆزا خوهسهر و رزگارکرنا مللهتهکییه. داخوازکرنا خوهسهیری ژ نه گهری بندهستی و ههست پیکرنا ب زۆرداری و ستهملیکرنی پهیدا دبیت. چیرۆکا فی بابتهی ژی ب ههست پیکرنی دهست بی دکهت. ههتاکو بکارین ههستا خهلکی ژبو ههر کار و نارمانجهکی بلغینین، فهره ل رههوریشال و پاشخانان فه گهرین. نفیسه ب شارهزایی یا ماموستایهکی دیروکی چیرۆکا دهولهتا میدی دکهته دهسپک بو چاؤ فهکرنا قوتابی بین گوهدار (خواندهقان): "ل فان دهفهوان، ئیمپراتۆریهتهک ب نافی ئیمپراتۆریهتا میدی ههبوو، پایتهختی وی "نهکیاتانا-ههمهدان" بوو، مللهتهکی نازا و چاؤ نه ترس بوو... ل سالا ۶۱۲ پ. ز ب سهروکاتیا کهی نه خساری دوی ب سهر ناشۆریاندا زال بوو... بهلی گهلهک نهکیشا و ل سالا ۵۵۰ پ. ز ب دهستی پاشایی فارسی کۆرشی دوی هاته روخاندن، ئانکو نههینی ب سهر میدیا دا زال بون... بپ ۱۳. "نوو پشتی فی فه گئیرانا کهتواری یا دیروکی، ددهته خویاکرن کو کورد دبنیاتدا میدینه. بیگۆمانه نهؤ پیزانینه ههستهکا دلینی بو مروفی پهیدا دکهن. فی دهسپکنا سهرنجراکیش بهری نفیسهری دا فه گئیرانا چیرۆکا داستانا کهلا دمدم و جهژنا نهوورۆژی و خیانهتکاری یا ههفالان و گریدانا فی روودانا دیروکی ب کهوهکی رباد درکههیدا.

- نهری سهیدا نهفه چ کهوه د فی رهکی دا؟!۱

- نهفه کهوی رباده، کهوی راف و نیچیری یه.

- باشه سهیدا، کهو بخو هاریکاره بو گرتن و کوشتنا ههفالین خو... بپ ۱۸.

سههرای فی پیغه گریدانا چیرۆکهکا دیروکی ب تایی کهوگرفانیی د پیناسه یا دهسپیکیدا، ههروهسا ژبیر نه کرییه کو مهلای بکهته ری نیشاندهری سهرهکه یی فی

هەست پیکرنی. مرۆفی کورد ب سڕۆشتی خوە یی چیا یی و گشتۆ کالیقە پتر سەرە دەریی دگەل دلینیی دکەت و مەژیی وی پتر ب قۆناغا غەیب و میتافی زیکیقە هەقەنە. بوویە مەلایەکی ئاسایی دشتت هەستا خەلکی ب ئازرینیت و بەر ب وەرگرتنا هەلو یستین دەسنیشان کریقە بەت.

پشتی ئەق هەست پیکرنە دچیتە دناق ناخی مللەتیدا و دبیتە پشکەک ژ دلینی و هزر و رەفتارین وی یین رۆژانە، دۆرا هشیار کرنی د هیت. هشیار کرن ب ریکا وەلاتینی و زمانی و خیرانا ئیکگرتی د هیتە کرن. ژبو ئەنجامدانا قی کریاری ژی باشتین ناڤگین یان میدیا دیوانا مەلای و کوچکا ئاغای و ستزاین کۆچک دیوانانە. هەولدانا پەهلەوانی ژبو تەجنید کرنا ئاغای و ئاراستە کرنا مەلای راستییە کا دیروکییە و ل هەر چوار پارچین کوردستانی هەبوویە. ئینانا نمونە یین زولم و ستەما داگیر کەران و رزینا لەشین نازک د کونجین زیندانانقە، دلینییە کا ساکار و ساویلکە یا هەبی بەر ب هشیاری و هزر کرنە کا کوورت رتقە دبەت: " ئەق رەنگین رویدانین دلته زین، هەر رۆژە کی میفانین گوندە کینە، ماله کینە، ئەق دیوی رەش، هەرۆ چەند گەنج و لاوین مللەتی مە دادعویریت، دیمی نازکی بهارا وەلاتی دچرمسینیت... بپ ۳۴."

زیدەباری قەگیرانا کارەسات و دەردەسەری یین ژ ئەگەری ساویلکەیی و نەزانینا کوردان ب سەری مللەتی هاتین، کۆمە کا نمونە یین هەلبەستین جزیری و خانی و نالی دکەتە گرۆق ژبو هەبوونا قی حەزا رزگاریی و راکیشانا سەرنجا خەلکی هەچکوهەبی کو پی داخبار بن. ب فان نمونە و گرۆقین پشکیشکری، نفیسەری هەمی ناڤگینین بەردەستین سەردەمی روودانین رۆمانی ژبو هشیار کرنی بکارئینانە و ب شارەزایی یا ماموستایی فان بۆیەر و کارەساتین نەخۆش بەهانە دکەت: " ئەگەر نەخۆشی نەبن، مرۆق چ ژ تاما خووشیا نزانیت... بپ ۱۴." ئەق بەهانە کرنە زەمینە خۆشکرنە کا ئاشکرایە ژبو هندی کو بەحسی گەلەک بۆیەری نەخۆش بەیتە کرن و ئەق نەخۆشییەنە بوویە پالدەرین سەرەلدانی و بەردەوامی و ژیانە کا نازاد و خوەسەر.

د چاپتهرې سهرههلدانېدا، ب ماخوليانې يېن خهمرهښېنې و وېرانكرنا گوندان دهست يې دكەت. ل گوره رېرهوا رۆمانې خواندهښان ولسا هزر دكەت كو د ډې چاپتهريدا دې بهحسې سهرههلدان و بهرخودان و خورآگرېي هېسته كرن، دې وسفا خوشترين لهجزه يېن هلكېشانا بايې نازادېي و زرگارېي هېسته كرن. لې ئەډ چاپتهره مشتە ژ فلاشباك و بېرهوهرې و كارەساتان، تنې وهكو حەز و خەون و دلخوشكرن بهحسې سهرههلدانې دكەت، نەمازه دەمې خهمرهښېن سهرهډانا برايې خوه دكەت: " هېشتا د سهر ډې حالى را برايې من يې پرسيارا دهنگ و باسان دكەت، يې هزر دكەت، ههما سوبههې سپېدې دې ژ زېندانې دهركهښت و دې سهركېشيا شورەشا هشيرايې و سهرههلدانان كەت، دې گازی كەت، سهرههلدانه، بهرخودانه، شورەشه...بپ۵۲." ژبلى ډې نېشارهتې و هندەك نېشارهتېن دې يېن گەلەك كورت، چ بهحسې خوهيې و گهوههرې سهرههلدانې ناكەت. د تېگههېن كوردهوارېيېدا، دەمې كهېفەك بو مروډې چې دبېت، دې ههولدهن فهشېون و دگەل بويهريېن دلتهزېن ههډبهركەن، چونكو ل وې باوهرينه كو "فهره ل دەمې خوشييان، مروډ نهخوشيان ژبېر نهكەت" و ههردهم بېننه بېرا خوه. ئەډه ژې ب هزرا من ژبو ترسيانا ژ چافېنكرنې دهېت، دەمې بويهرهكې خوش ب سهرې كهسې كورد دهېت، داکو چافېن نهېت، نېكسەر دې بهحسې نهخوشې يېن بوري و دهردهسهرې يېن ههېي كەت. نه دووره ئەډه بېت سدهمې وې چەندې كورد ب دې خوه نه كەنه كەنې و ئەگەر هات و جارەكې ب دلخوشې كەنې، نېكسەر دې بېژېت، "خودې خېركەت." چونكو ل باوهرييه كو پشتي كەنې دې خهمرهښېنەك ههېت.

د ډې رۆمانېدا، زېدهبارې بهلېكرنا ههلويستېن سېاسې و گوتارا شېرهتكارې يا ههردهم نفېسەر ناراستهې دهستهلاتې دكەن، نفېسەرې "نهو ناشې دهراف لې وەر گېرايې" بهحسې ژيانا كهسوکی و ژنېنانې دكەت. پېك نېنانا خېزانې تهمامكرنا نېقه كا نايېنې مروډېيه (ههروهكو نولدارېن موسلمان دبېژن). ل گوره ډې هزري، نفېسەر ل سهر زارې پههلهوانې ههولدهت كو ژيانا مروډې بکته سې قوناغ: "ژيان د سې قوناغېن

گرنګ دا دېوریت“ بوون، ژننیاں و مرن.... بپ ۵۶. " نه گهر نهم ب چافه کي جه شهنگي ژي سه حکينه فان هه رسي قوناغان، چ هه شهندي دگهل نارمانج و ناراسته بين روماني بهلي نا کهن. لي ب هنرا من نفيسه ري ثيايه بين فهدانه کي بده ته خوانده فاني دا بشيت هنرا خوه د گوتارين ناراسته کري بين بوريدا بکته و هولدانه کا ساڤا و ڤالیکيه ژبو پیکفه گريدانا تاك و کومي دناڤ هه لويسته کي نيدبولوژيدا. ژ لايه کي ديفه ژي دڤيت دا کوي ل سهر گرنګي يا خيتراني د تيگه هي نيسلامه تييدا بکته، چونکو نه هه رسي قوناغين ژيانا مروفي کو بوون و ژننیاں و مرنه، ب بهريخودانين ناييني نيسلامه يقه هه شهندن، چونکو د نيسلامه تييدا مروفي ژبو تاعدت و پيگريکونا فه رمانين خودي هاتيه دان و هه ر کاره کي دي بي ژبلي تاعدتا خودي بهيته کون يان هات بيته کون، ب زک و بنزکين مروفيقه هه شهنده و پاداشتي ژ هه ميا مه زنت دي ل بهه شتي بيت.

ب هه مان مژداري يا بابه تي سهره لداني، چاپته ري بهرده وامي ژي، پتر به حسکرنا رهڤين و شکه سن و سيداره دانا قازي محمهد و خيانه تکراري يا د داستانا خاني له پ زيريندا چيوي و خه م و کاره ساتانه: " نه فروکه، خه بهره کي بالکيش و ب سه م من بهيستي يه، نه گهر وه سا بيت، مينا ريزا ديواري، دي هه ر ژوه کي گه را نيکي بيت، ب في چه ندي، دي توفی مه ل دونياي برهيت.... بپ ۶۹. " نوو هه ر ب في رهنگي له تم و فه کولاندنا برين بوري، دريژي ب چاپته ري بهره ف خوه سه ري يقه ژي ددهت و مينا ريپورتازه کا روظنامه فاني نيشاره تين پچرپچر ددهته نه نفال و سيانیدی و سهره لداني و رهڤيني و هه بوونا پشکه کا نازاد ژ هه ر چوار پارچين کوردستاني.

بيگومانه کو نفيسه ري ب مجدي هه ولدايه في چيروکا راسته قينه يا کاره ساتين ملله تي کورد دناڤ رومانه کا هونه ري دا دوکيومي نت بکته. لي مژداري يا چيکري و هه شوکونا بويه ران ب هندهك فلاشباکين دووباره کريفه و هه ولدانا گشتاندنا هه مان چيروکي بو هه ر سي پارچين نامازه پيکري د روماني دا (کو نه دووره مه رهم بي نيکگرنا کوردستاني بيت)، چيروکي بهر ب ناراسته يه کا نه ديار و مژدارفه دبهت و سهری

گوتنا مهزنان دى وه كو خوه هيتنه وهرگرتن، تنى دى كورد ديبژن يان وه كو بايرين مه گوتى ل پيشى يا گوتنى هيتنه زيده كرن.

د فى نفيسينيدا تنى دى به حسى شيويهى راسته خوئى بكارئينانا گوتنين مهزنان كهين. چونكو نهؤ شيويهه دگهل گوتار و ناراسته يا گشتى يا رومانى دگونجيت، ژ لايه كى ديفه ژى شيويهى هونهرى يان نه راسته وخو كيمتر هاتينه بكارئينان. نه دووره ژ نه گهرى كلتورى ريساندى دناؤ ناخى نفيسهريدا و ب ناوايه كى نه ناگهى نهؤ گوتنه دناؤ ريژكين هه فوكين حيواراندا هاتينه فهشارتن و پاشى ژ لايى خوانده فانى دوورينغه هاتينه ديتن. لى شيويهى راسته وخو، ب ناگهى و زانيبون هاتينه بكارئينان، ل ههر جهه كى بكارئينانى نفيسهري مهرمه كا دياركرى بى هه بوويه و ههروه سا ژى ژبو ساناهيكرن و دهره هيكرنا مهرمه مين ناشكرا و فهشارتى بين هزران بكارئيناينه.

ب گشتى پتر ژ ۳۸ گوتنين مهزنان، نه وين بهر به لاؤ ل ههمى ده فهرين كوردستانى بكارئيناينه و تنى چوار گوتن ژى دووباره دبن. ههلبهت نهؤ چه نداتى يا زور ژ گوتنين مهزنان نيشانا هه بوونا پاشخانه كا دهوله مه ندا فولكلورييه د ناخى نفيسهريدا.

ههمى بهر ههمين ويژه يى ب ناگهى يان بيئاگهى يا نفيسهري ره نگدانه فه يا پاشخانه هزرى و كلتورى يا نفيسهرييه. ب فى چه ندى ژى نه م دكارين بيژين كو نفيسهري پاشخانه كا فولكلورى يا دهوله مه مند هديه و ب شاره زايى ژبو جوانكرن و به ليكرنا مهرمه مين ده فى خوه يى هونهرى تهر خانكرييه.

د پرائيا جاراندا، نهؤ گوتنين مهزنان يان بين پيشينان نامانى هه لگرتنا فه لسه فه و بهر يخودانين كلتورى ملله تينه، نانكو نه م دكارين بيژين فه لسه فه يه كا گه ليرى يا ههمى ملله تيهه ژ لايى كه سه كى مه زنفه (كو حه كيمه يان دهسته لاتداره يان ژى ناقلمه نده) هافيتيهه دناؤ خه لكى هه چكه وه بييدا و سه ره ده رى دگهل هاتيهه كرن هه تاكو بوويه گوتنه كا گه ليرى يا ههمى جفاكى. ههر ل ده سپيكي مه زن ديبژن: "گوتنين مهزنان نه خشه ل بهر انه." كو ئيشاره ته كا ناشكرايه ژبو گرنگى و كاريگه رى يا فان گوتنان ل سه ر هزر و ره فتار و تيگه هشتنا خه لكى، ژ لايه كى ديفه ژى ئيشاره ته كه ژبو

پيروزی يان نهمری يا فان گوتنان كو ههتا ب ئههده ههردى مينن. د ریکا دیراسه تکران و شروقه کرنا فان گوتناندا، د کارين شیوازی هزرکرن و رهفتارین ملله تی کورد بزاین، ههروهسا د ههمان دهه د کارين ژبو گوهارتن و ناراسته کرنا خه لکی بکار بینین و مشه جارن ژى د شیاندايه كو ژبو نارامکرنا دهروونی و خوینگه رمیی و هاندانی ژى بهینه بکار ئینان.

ههمی گوتن د ههرد هوش و بویه ره کیدا بوویی رهوشا ههیی و ههقبه ندى بین لهزه یه کا دیارکری یا سهرده می قهومینا بویه ری جفاکینه، لهوا نه دووره هنده ک گوتن بو ههمی رهوش و بویه ران نه دروست بن، يان ژى ژبو ههرد رهوشه کی رامانه کا جودا ههبن. هنده ک ژ وان نمونه بین دناڤ ریژکین رومانیدا هاتینه بکار ئینان و هیژه ک دایه حیواران ئه قین ل خوارینه:

- توبه .. توبا دارکوکهی بیت .. بپ ۳.
- ئه زمانى دريژ دارکوکى سهري خودانيه .. بپ ۴.
- ههتا ناڤا دهستی رهش نه بیت، تاما دهڤى خوڤش نا بیت .. بپ ۵.
- روژا خوڤش نه دهه ب يا نه خوڤش .. بپ ۵، بپ ۲۹.
- مار گهزتى ژ وهريسى دترسيت .. بپ ۶.
- ژنا نه بژیره ئهسل خیره .. بپ ۶.
- گوتنين مهزنان نه خشه ل بهرانه .. بپ ۸.
- دهوى جهرباندى باشته ژ ماستى نه جهرباندى .. بپ ۱۰.
- چ نشيفى د بى ئه فرازى نينن .. بپ ۱۱.
- سهري نه ئيشيت ههوجهى چ دهرسوكا نينه .. بپ ۱۲.
- چ ناگر بى دويكىل نينن .. بپ ۱۶، بپ ۳۳.
- چه م بى چه قه ل نا بن .. بپ ۱۸.
- تشتهك د بن كولاڤى ويڤه ههيه .. بپ ۲۳.
- بيهنا شاعيرا بى ستران ناهيت .. بپ ۲۳.

- جەرك ب رىكا ئاقىقىە دشكىت .. بپ ۲۴ .
 - ئەگەر كەر كەتە كۆرى خودان ب خو بەدەلى سەدايە .. بپ ۳۰ .
 - ئەگەر مروۇفە نه خوشىيى نه بينيت، چ ژ تاما خوشىيى نزانيت .. بپ ۳۰ .
 - ئەگەر ئاۋ د گۆلاڧە ما دى گەنى بيت .. بپ ۳۰ .
 - پرسيار بكة ژ دنى گوهى خو بدە خو بتنى .. بپ ۳۳ .
 - چ دويكىل بى ئاگر نينن .. بپ ۳۳، بپ ۱۶ .
 - دىكىلى رۆژەكى به، نه مريشكا سەد سالان .. بپ ۳۴ .
 - مالال مالخوى حەرامە .. بپ ۳۵ .
 - سەيى وەفادار ژ براى چيژە .. بپ ۳۶ .
 - گەلەكى نەدە ب پيچەكى .. بپ ۵۶ .
 - پرسيارا جيرانى باشى يا هەڧگيانى .. بپ ۵۷ .
 - ئاگرى مروۇڧى ژ دەهمەنا مروۇڧى بەردىتە مروۇڧى .. بپ ۵۷، بپ ۸۷ .
 - بمرە بو ژينى، نه ژى بو مرنى .. بپ ۶۱ .
 - سيارى خەلكى ھەر يى پەيايە .. بپ ۶۱ .
 - دونيا دىيت بهوست، دوژمن نا بيتە دۆست .. بپ ۶۷ .
 - مروۇڧە چەند يى زانا بيت، ژ مروۇڧى زاناتر ھەنە .. بپ ۷۷ .
 - قوچال كەڧرىيە .. بپ ۸۶ .
 - ئەگەر ئاگر بەر بوو رىلى، تەر و ھشك پيڧكفە د سوزن .. بپ ۹۰ .
 - تڧا سەر ئەڧرازە .. بپ ۹۱ .
 - سوتم ناهيتە گۆتن .. ۹۱ .
 - بايى بەرپن بەرئاشا دىت، ئەم يى بەحسى كەنگر پەرا دكەين .. بپ ۹۳ .
 - رەشوب دەستيت خو ئەگەر دى ئاۋ تە بەت .. بپ ۱۰۰ ھەد .
- ھەلبەت ھەر گۆتنەك ژ فان گۆتنيىن ل سەلال ديار كرى، د رەوشەكا تاييەت و ھەلوپستەكى دەسنيشان كرىدا ھاتينە گرتن . ھندەك جاران ژبو رەنگدانەڧەيا رەوشا ھەيى

د جفاکیدا، یاریکرن ب ههڤوکا گۆتئی کرییه کو دگهل هزر و ههلویستی پههلهوانئی رۆمانئی بگولجن، بو نمونه "چ ناگر بی دوپکئل نین..بپ۱۶". کو ههر کریاره کئی بهرزهنگ و سهربارکین خوه ههنه و ههر کریاره کا مروڤ بکته (خو ئه گهر بچووک بیت ژئی) دی ههر ناکامه کئی کهته سهر رهوش و ریرهوا جفاکی. لی ههمان گۆتن ب شیوازه کئی دی ژئی د هینه گۆتن: "چ دوپکئل بی ناگر نین.. بپ۳۳". کو ههمان پهیف و ههڤوک و نافهروکه، لی رامانا وی د هینه گوهارتن. ل فیره ب مهره ما وی چهندی د نینیت کو ههر گۆتگۆتک یان غهلبه غهلبه کا دناڤ جفاکیدا د هینه کرن دهرئه نجامی ههلویست یان کریاره کییه (خو ئه گهر نه دیار و نه ناشکرا بیت ژئی).

ههژی گۆتنه کو بکارئینانا فولکلۆری، نهمازه گۆتئین مهزنان، رۆمان زهنگین کرییه و هیهزهک دایه ئه رگۆمیت و حیوارین د ناڤه گهیرانا بویه راندا. لی هه بونا مژداریه کا چیکری و ژیکفه قهتینا بویه ران و بازدانین ل سهر بویه رین مشتی دیروکا جفاکی کوردی، رۆمان ژ مهره ما وی یا هشیار کرن و دوکیومیت کرنا دیروکا کوردی (ئهوا ژ شیوازی نفیسینی خوه فهرز کری) بهرگۆمان کرییه و بهری وی دایه قه گهیرانه کا وهسفی یا جفاکی کوردی یی بار کری ب خه ما دۆزه کا بۆری و هه نۆکه یی و ئایینه یی ژئی. ژبو فی مهره می ژئی گۆتئین مهزنان کو فهریژ و بهرهمی هزر و تیهزینا جفاکییه بکار ئینینه. ئانکو دقیت بیژته وه رگری، نهڤ دۆزا من کرییه ریژگه ها سه فهر و بهرئخودانین جفاکی و بهری وه دده می، دگهل فهریژ و ره نجا وه یا هزری دگولجیت و ژ وه بو وهیه. ل داوی یا فی پهره گرافی د کارین ب شیوهیه کئی گشتی بیژین کو بکارئینانا گۆتئین مهزنان دناڤ حیوار و قه گهیرانین رۆمانیدا مفا و هیهزه کا مهزنتر دایه بویه ر و ههلویست و خویا کرنا رهوش و کاودانین هه یی یین جفاکی. ب فی چهندی ژئی ئه م د کارین بیژین کو نفیسهر شیایه فولکلۆری ب ئاوایه کئی پۆزه تیف دناڤ رۆمانا خوه دا بکار بینیت و هیهزه کا مهزنتر و کاریگهرتر دایه حیواران.

رۆلی رۆمانی د رهوشه‌نبرکرن و هشیارکرن ملله‌تیدا

ئه‌وه رۆمانه فه‌گی‌رانا سه‌ربۆرین خه‌باتا ملله‌تی کورده ل ههر چوار پارچین کوردستانی. فه‌گی‌رانا بیره‌وه‌ری بین رۆژانین خه‌باتی و کاره‌سات و ده‌رده‌سه‌ری بین ب سه‌ری ملله‌تی کورد هاتین، خویا دکه‌ت. نفیسه‌ری ب هه‌می شیان و شاره‌زایی بین خوه بین نفیسینا هه‌لبه‌ستی هه‌ولدایه کو هه‌لو‌یست و ئیدیولۆژی یا ملله‌تی کورد ل هه‌مبه‌ری داگیرکهران بو رفیشتین بهین دوکیۆمینت بکه‌ت و بکه‌ته هیقینی به‌رده‌وامی یا خه‌باتا ژبو خوه‌سه‌ری د هیتنه کرن. هه‌رچه‌نده ئه‌وه رۆمانه مینا رۆمانه‌کا دیروکی (دیروکا هه‌شچه‌رخا ملله‌تی کورد) د هیتنه به‌رچا، لی د کوکا خوه‌دا وه‌کو ریپورتاژه‌کا رامیاریه. کو ب ئه‌رکی هشیارکرن و ئاراسته‌کرن ملله‌تی رادبیت و د هه‌مان ده‌مدا ژی ئاماژه بین رهوشه‌نبرکرن جفاکی ب زانییوون و ژ سه‌ربۆرا ماموستایه‌کی شاره‌زا د کریارا فییرکرنیدا تیدا دیار دین.

پروسا فییرکرن و رهوشه‌نبرکرنی ب ریکا به‌ره‌میین وێژه‌ی و نه‌مازه رۆمانی، هنده‌ک جفاکاندا، وه‌کو جوژه‌کی وێژه‌ی سه‌ره‌ده‌ری دگه‌ل دکهن، نه‌مازه ئه‌و جفاکین پاشکه‌فتی یان ئه‌وین ژ نوو پیش دکه‌فن. بو نمونه د وێژه‌ی عه‌ره‌بیدا جوژه‌کی وێژه‌ی هه‌یه دبێژنی وێژه‌ی په‌روه‌رده‌ی “وه‌زیفه یا فی وێژه‌ی ئه‌وه کو ب ریکا وێژه‌ی، نه‌مازه هه‌لبه‌ست و چیرۆکی، پروسا په‌روه‌رده‌ی یا جفاکی ل گوره‌ی سیسته‌می هه‌ی و دانایی د مه‌ژی وهرگراندا بچینیت و جه‌گیرکته‌ت. هه‌روه‌سا تیرمه‌کی دی یی وێژه‌ی هه‌یه دبێژنی، وێژه‌ی پیگیر کو وێژه‌فان پیگیری ب سیسته‌م و تیگه‌هین هه‌ی دکته‌ت، یان ژی ب کیمی ب دۆزه‌کا دیار کریفه‌ گریدایی و پیگیره. هه‌رچه‌نده ئه‌وه تیرمی پیگیری ل گوره‌ی دۆزا هه‌ی د هیتنه گوهورین و سه‌متین جودا جودا وهردگرت، لی د جفاکی مه‌دا ب دۆزا شوره‌شگیری و رزگاربوونا ملله‌تی کورد و هشیارکرن و رهوشه‌نبرکرن خه‌لکی هه‌چکوه‌یه‌یه‌ گریدایه.

هه‌فکیشا کا وێژه ژبو وێژه‌یه یان ژبو خه‌لکی جفاکیه (هونه‌ر ژبو هونه‌ری یان ژبو جفاکی)، بو سه‌رده‌میی دوور و درێژ بابه‌تی دان و ستاندنن ناڤگینن وێژه‌یی و رامیاری و ره‌وشه‌نبیری بوو. د جفاکه‌کی وه‌کو جفاکی کوردیدا، کو پرانیا شوره‌شگێر و ئیدیولۆژیستین دۆزی ژ سیاسه‌تمه‌دار و ره‌وشه‌نبیرین جفاکی پینک د هین، بیگۆمانه‌ کو دی هه‌می هیز و شیاین مرۆفان و به‌ره‌می وان یی ره‌وشه‌نبیری و هزری کهنه‌ د خزمه‌تا دۆزا ره‌وا یا رزگاربخوازی و شوره‌شگێرییدا، ئەڤجا سرۆشتیه‌ کو درووشی وێژه‌ ژبو هشیارکنا گه‌ل بلند کهن و هه‌ر وێژه‌فانه‌کی ژ خه‌تی ده‌رکه‌فیت، ب لادایی یان نه‌ پینگی ل قه‌لم بده‌ن. د هه‌مان ده‌مدا ژی ئەوین د خزمه‌تا دۆزا دیارکری یا به‌رتنگدا کار دکهن ب وه‌لاتپاریز و پینگی و کوردپه‌روه‌ر ل قه‌لم بده‌ن. ئو ل گوره‌ی که‌ساتی یا جفاکی یا هه‌ر که‌سه‌کی ل هه‌می جه‌ و سه‌رده‌مان، کو ب رازیوون و به‌ریخودانین خه‌لکی جفاکی ده‌یته‌ پیشان و هه‌لسه‌نگاندن، بیگۆمانه‌ کو هه‌ر ره‌وشه‌نبیره‌ک دی هه‌ولده‌ت کو لبه‌یه‌کی دانته‌ سه‌ر ئاڤه‌یی ئاڤا کرنا جفاکی (ئه‌وی ب پینگی یا دۆزه‌کا ده‌سنیشانکری هاتیه‌ پیناسه‌ کرن)، ئو ب فی چهن‌دی ژی دی ناڤی خوه‌ دناڤ تپه‌زین و دیتن جفاکیدا نه‌مر که‌ت.

فی وه‌زیه‌یا ده‌سنیشان کری یا وێژه‌یی به‌ری پرانیا وێژه‌فانین کورد دایه‌ هندی کو پشکداریی د شوره‌شیدا بکه‌ن و به‌ره‌میی خوه‌ یین وێژه‌یی بیخه‌ن د خزمه‌تا سه‌رکه‌فتنا شوره‌شیدا. شوره‌ش ژی ب سه‌ر ناکه‌فیت هه‌تا کو خه‌لکی هه‌چکوه‌دی تی نه‌گه‌هیت و باوه‌ریه‌ه‌ کا ره‌هایی پی نه‌ ئینیت.

د سه‌ربۆرین گه‌له‌ک ملله‌تاندا، فی شیوازی پینگی سه‌رکه‌فتن ب ده‌ستڤه‌ ئینانه‌ و وێژه‌فانین فی ریبازی ژی د چاڤین ملله‌تیدا، نۆلا رینیشاندهر و رابه‌رین جفاکی لی هاتینه‌. لی ئەڤه‌ دبیته‌ پشکه‌ک ژ وێژه‌ی، چونکو وه‌کو ئەله‌مینه‌کی سه‌رکه‌فتنا دۆزی هاتیه‌ بکار ئینان و سه‌رکه‌فتنا هه‌ر دۆزه‌کی پیندی ب کۆمه‌کا ئەله‌مینه‌یی خوه‌یی و بابه‌تی هه‌یه، وێژه‌یی پینگی ژی فاکتۆره‌که‌ د ناڤ کۆمه‌کا فاکتۆراندا، خو ئەگه‌ر کاریگه‌رتین فاکتۆر بیت، هه‌ر دی مینیت پشکه‌ک ژ کۆمی. ژ لایه‌کی دیڤه‌ ژی، نه‌

دوره د هه مان جفاکدا، کومه کا خه لکي دی هه بن، نه دگهل دوزا ده سنيشان کري بن و نهو زي پشکه کن ژ جفاکي. ل فيره نه م دي گه هينه وي پرسیاري کا نهري ويژه خو ديکا زيانا جفاکيه يان زي خو ديکا دوزه کا جفاکيه؟

ب هنرا من ويژه ژ پيگير کرنا ب دوزه کا ده سنيشان کريفه به رفره هتر مه زنتره، خو نه گهر نهو دوز پيروزترين و گرنگزين دوزا چاره نفيسي ملله ته کی بيت زي. ويژه پروسه يه کا مرو فانتیيه و سه ره ده ري دگهل هه می مرو فانتی و هه ست و هنر و ره فتارين هه می مرو فان دکه ت. نه فجا ده می نه م دبيژين کو فهره ويژه ژبو ملله تي بي ناراسته کري بيت، مه ره م بي نهو نينه کول سه ر حسيبا خواه يي هونه ري بيت، هه ره وسا زي ده می دبيژين فهره ويژه ساخه لتين خواه يين هونه ري ب پاريزيت و ب هونه ره کی هه زي و پا به به رز به يه هونان دن، مه ره م بي نهو نينه کو مينا فيلوسوفين که فن ب هنده ک هنرين ره هايي دناؤ بورجين خواه يين بلند و دووره جفاکفه بژين و هه ز و خواست و هه لچوونين خوشي و نه خوشي يين مرو فانتی پشتگو ه پافين. ويژه بي کاریگه ر و پيگير (ب هنرا من)، نهو ويژه يه بي بکاري ت ب هه قسه نگی سه ره ده ري دگهل خواه يي هونه ري و پرسا مرو فینی يا جفاکي بکه ت، مينا با به تي رو خسار و نافه رو کی، زيده پويته دانا هه ر لايه کی دي ل سه ر حسيبا لايه ني دي بيت.

نقيسه ري رومانا "نهو ناشي ده راؤ لي وه رگيراي" ب هه می شيان و سه ربور و شاهه زايي يين خواه يين د واري فير کون و ره وشه نير کرني دا هه ولدايه کو خه لکی ب دوزا نه ته وا کورد هه شيار که ت و ره وشه نير يه کا نه ته وه يي پيشکيشي ملله تي بکه ت، نوو د في بي افيدا بي سه ر که فتي بوويه، چونکو نهو ب خواه ماموستايه و دزانيت کا دي چهوا سه رنجا قوتابيان به ر ب با به تي خو فه کيشيت. ب في چه ندي زي، نه م دکارين بيژين کو نقيسه ري هه ولدايه سه مته کا ديار کري بو خواه قوتابي يين خواه دانيت و به ري وان به تي. نهو سه مته زي دوزه کا پيروز و گرنگه د زيانا جفاکي کورديدا، کو نه ته وه پاريزي و رزگاري يا وه لايه يه. لي دا کو خواندنا مه يا بيلايه ن و هه سه نگر بيت، فهره ئيشاره تي به يه نه سه ربورا هونه ري يا نقيسه ري کو شيايه في دوزي ب هنده ک

میناکین هونہری یین جوان و ہلبہستکی دہرپریت و فی بہرہمی ژ گوتارہ کا دیروکی یان رامیاری جوداکہت. لی ہروہ کو مل دہسپیکا فی پەرہ گرافی گوتی، کو چوارچوٹہ کرنا میناک و بابہتین ہونہری دناؤ سہمتہ کا دیارکری یا بابہتہ کی دیروکی و رامیاریدا، کو تہرکیزہ کا زیدہتر دکہفتہ سہر نافہروکی و پیگیری یا ب دژی، ئەفہ ژی تاراددہیہ کی میناک کی چیرۆکہ کا ریپورتاژ کی ددہتہ رۆمانی.

ئەفہ شیوازی چیرۆکین ریپورتاژکی، ہروہ کو رەخنەفانی عیراقی عەباس عەبد جاسم دبیژیت کو ل سەردەمی سالیین ۱۹۵۰ - ۱۹۷۰ ل عیراقی بەرہ لاقبوو. ل گورہی خویاکرنا رەخنەفانی نافیری، گەلەك ژ چیرۆکنفیس و رۆمانفیسین پیشہنگین عیراقی ل سەردەمی ہشیارکرنی و فہ گیارانا پەهلہوانی یین خەباتا ژبو رزگاری ئەفہ شیوازہ بکار ئیناینہ. ئەفہ ژی دکہفتہ دبن خانہ یا چیرۆکین وەسفی یین شرۆفہ کاردا، کو نفیسەر رەوشہ کا ہدی پەسن دکہت و پاشی ل گورہی تیگہ و مەنزومہ یا خوہ یا ہزری و ئیدیولۆژی شرۆفہ کرنہ کا رامیاری یان جفاکی یان ژی رەوشہ نبیری ددہتی. پرائیا ساخلہتین فی جۆری چیرۆکی دگەل ساخلہتین ریپورتاژہ کا رامیاری یا سەرکەفتی د جەسپن. لی جوداہی یا فی رۆمانی ہەر چیرۆکہ کا دی یا وەسفی یا شرۆفہ کاری دگەل ریپورتاژی ئەوہ کو چیرۆک ب شیوازہ کی جوان و مشتی میناکین ہونہری دہیتہ ہوناندن، وە کو مەرجه کی سەرکەفتی سەرکەفتنا چیرۆکی، لی د ریپورتاژیدا تہرکیزا سەرکە کی ل سەر بابہتی و دۆزا پیشکیشکریہ (وہ کو مەرجه کی سەرکەفتی سەرکەفتنا ریپورتاژی) و نہ گرنگیدان ب میناکین ہونہری کو تنی ژبو جوانکرنی دکہفتہ دناؤ دہقیدا. ئەفجا ئەم دکارین بیژین کو چیرۆکا ریپورتاژکی، وەسفکرنا دۆزہ کا رامیاری و جفاکیہ دناؤ پەروازی چیرۆکہ کا ہونہریدا.

ہەرچہوا بیت، نفیسہری رەنج و زەحمەتہ کا مەزن ب فی رۆمانیقہ دیتیہ، ہەتا کو شیایی ہەفسەنگیہ کی (خو ئەگەر تا راددہ کی نالیسەنگ بیت ژی) بیختہ دناقبہرا پەياما خوہ یا ئیدیولۆژی و بہرہمی خوہی ہونہریدا، کو ب جوانی ئیخستیہ بہر

دهستی خواندهفانان. ل داویڙی دبیټم کو ئهؤ رۆمانه ههڙی ل سه‌ر راوه‌ستانی و
خواندنییه.

ئەقىنى د سەردەمى شەرىدا
خوانەدنهكا شرۆقهكارى يا دەروونجقاكى د رۆمانا
"رهقىن بهرف نه ديارى" دا

پنج گنجین کچ، قوتابی یین زانینگهها مووسلن، ل ژووره کا ب کرئ گهشتینه
ئیک. ژوورا خوه ب نافئ بههشتا هدر پینج کچکا ب نافکرییه. ژیانه کا خوش و مشنی
کهیف و شادی ل زانینگههی د بهنه سهر و ئیک ژ وان کو پهلهوانا سهره کی یا فی
رۆمانییه د کهفته دناؤ دافین ئهفینی یا ههفاله کی خوه یی د هه مان زانینگههیدا. لی ژ
ئه گهرئ رهوشا نا لهبارا سیاسی یا عیراقئ و لیدانا دهؤلا شهرئ کهندافیئ دووی
ژیکفه دین و ههر ئیک بهر ب مال و کهس و کارین خوؤه دچیت.

د کۆچا ملیونیدا نارین و برایی خوه یی شهش سالی ژ دایابین خوه فهدهتیین و ب
تنئ پیقاژویا مشتی نهخوشی و برس و سهرما و نهساخی ددهنه ری ههتا دگههنه
که مپه کال سهر توخیی تورکیا.

د فی ریپفانا درئژدا، ههمی هیقی و ئومیدین نارینی ئه و بوون کو برایی خوه ب
سهلامهتی بگههینته دایابین خوه و خوشتقیی خوه ل سهر توخیی بینیت.

پشتی کۆمه کا دهرده سهری و لیگهریان و چافه رییه کا کۆژهک دایابین خوه دبینیت،
لی چ دهنگوباسان ژ کاروانی خوشه فی و هیقیان نزانیت (کو پهلهوانی فهشارتی یان
لاوه کیی رۆمانییه)، ههتا کو فه دگه ریته فه دهؤکی. نارین ل دهؤکی دزانیت کو
خوشتقیی وی ل شهرئ بهرگریکونا باژیوی شهید بوویه و پشتی فی چیرۆکا مشت
حهز و پالینه رین چافه ریکونی و بهرده و امکرنا ژیانئ، نارین بریاری ددهت کو ژیان خوه
ژبو هشیارکونا ئافرهتا کورد تهرخانکهت و دگهل بره وهری و بیرهاتین خوشتقیی خوه
بژیت.

ئه فه پوخته یا بابه تی نافه رۆکا رۆمانه کییه، ب نافئ رهفین بهره ف نه دیاریی. نفیسه را
دووره وهلات قه شدم عه لی باله ته یی ب زمانئ ئینگلیزی ل ئهمیریکا نفیسییه و ل
وه شانخانا بیسایدبووکس ل سالا ۲۰۱۰ی چاپ و به لافکرییه. ئهؤ رۆمانه ۲۷۰ بهرپهرین
قه باره نافنجی ب خوؤه دگریت و ل سهر شهش چاپته رین وه کو سنسله یی پیکفه

گریدی هاتییه دابهشکرن و چاپتهری دوماهی ژبو چاره‌نقیسی په‌هله‌وانین ده‌سپیکا رۆمانی تهرخانکرییه. هه‌روه‌سا پیشکۆتته‌ک ده‌بارهی ره‌وشا کوردستانی و سه‌رده‌می بۆیه‌رین رۆمانی نفیسییه. چونکو بۆیه‌رین رۆمانی سه‌رده‌می کۆچا ملیونی یا بوهارا ۱۹۹۱ی قه‌دگین، ئیشاره‌ته‌ک دایه‌ وی چهندی کو ئەڤ رۆمانه ژ خه‌یالا نفیسه‌رییه و هه‌ر وه‌که‌ه‌ثیه‌کا دگهل هه‌ر په‌هله‌وانه‌کی رۆمانی به‌یته‌ کرن دی چیه‌ دخانا سو‌د‌فه‌ییدا.

سه‌رنا‌ف‌ یان تایتلی رۆمانی

مشه‌ جاران نافونیشان یان سه‌رنا‌فی ده‌قی، کلایلا فه‌کرنا ده‌رگه‌می گرتی بابه‌تییه و ئایه‌تا شو‌فه‌کرنا ته‌لیسمین نافه‌رۆکییه، پیناسه‌یه‌کا پۆخت و کورتکری یا بابه‌تی ده‌قییه.

پرانیا نفیسه‌ران ب ه‌شیاریه‌کا زیده سه‌ره‌ده‌ریی دگهل نافونیشانان دکهن، چونکو فه‌ره‌ ده‌مان ده‌مدا سه‌رنج‌اکیش و راماندار بن و ده‌رپینی ژ نافه‌رۆک و روخسارا رۆمانی بکه‌ت. گه‌له‌ک جاران سه‌رنا‌ف سه‌رنجا مرۆفی رادکیشیت و مه‌ره‌قه‌کی د ه‌زرا مرۆفیدا دروست دکه‌ت کو ده‌قی بخوینیت و سه‌حکه‌ته‌ تیروته‌سه‌لی یا بابه‌تی دا‌کو ب سه‌ر فه‌ریژ و به‌راد و رامانین فه‌شارتی یین دنا‌ف ریژکین ده‌پرانیدا هه‌لبییت.

ره‌فین به‌ره‌ف نه‌دیاریی، ده‌سته‌واژه‌یه‌که ژ دوو په‌یفین سه‌ره‌کی پینک ده‌یت و ب په‌یفه‌کا ئاراسته‌کرنی کول جهی ئامرازی پیکفه‌لکاندن، رسته‌یه‌کا کاملان و راماندار دروست کرییه.

ئه‌ڤ رسته‌یه ژ دوو جه‌مه‌سه‌رین سه‌ره‌کی و بارکری پینک ده‌یت: (ره‌فین - نه‌دیاری). ره‌فین وه‌کو په‌یفه‌کا فه‌ره‌نگی ب خو‌فه‌کیشانه‌کا نینگه‌تيفقه هه‌فه‌بنده، کو مرۆف نه‌کاریت به‌رسینگی هه‌ف‌کییه‌کا دیارکری بگرت و په‌نا یی د به‌ته به‌ر خوه‌ دوورکرنی. لیگه‌ریانه‌ل ئارامگه‌ه‌کی کو ترس و ئالۆزی یا مرۆفی هه‌فسه‌نگ که‌ت و که‌ساتی و هیمنی یا وی به‌پاریژیت.

د دهر وونزانییدا“ ره فین وه کو میکانیزمه کا راهاتن و گونجانی دگهل ره وشه کا ناله بار یان پهستدار دهیته دیتن. د جفاکیدا ب رهفتاره کا نیگه تیف و خوه فه کیشانی ژ قادا ههفر کیی یان خوه ته سلیم کرنی د هیته هژمارتن، ل وی ده می کو پیدفی ب بهر سینگ گرتن و بهر خودانی هدی. د پرانیا جاراندا ره فین ب ترسینو کیفقه هه فه بنده و ترسینو کی د جفاکیدا نا هیته قه بوولکرن، چونکو ئیشاره ته کا لاوازی و بیهیزی یا که ساتی یا مروثیه. هه مرؤفه ک د جفاکیدا ههز د کهت هیز و شیاین خوه خویا کهت، نه بوونا هیزی ژی ههستا خوه کیمدیتنی ل دهف مروثی چی د کهت. هه ههست پیکر نه کا ب کیمی ژی بهری مروثی دده ته کومه کا ناریشه و گری یین دهر وونی کو نه و ژی ب ریکا خوه کار دکه نه سه هه فه سه نگی یا که ساتی یا جفاکی. ل جه م سیاسه تفانان خوه فه کیشان هه لویسته که ژبو خویا کرنا نه رازیوونی یان ژبو فه گهره کا خورتتر د هیته بکار هینان. ههروه سا د بیافی له شکه ریدا ژی هنده ک جارن ره فین ته کتیکه کا ههفر کییه وه کو ته کتیکین هیرشکرنی. سهر کردین له شکه ری ره فین و خوه فه کیشانی ژبو ریکخستنا ریزین له شکه ری یان وه هماندا دوزمنی کو ژبو ده سپکا جه وله کا دی یا ههفر کیی نه جامددهن. ب هزرا من نفیسه را فی رومانی ژی ل گوره ی بوهر و حیوار و فه گیرانین پیشکیشکری، ب شیوه یه کی ناگاهی یان بیئاگاهی، راسته و خو یان نه راسته و خو سه ره دهری دگهل هه می لایه نین دهر وونی و جفاکی و سیاسی و له شکه ری بی مه فهومی ره فینی کریه.

- ژ لای دهر وونیه ژبو خو گونجاندن و راهاتنا خه لکی هه چکوهه بی دگهل پهست و ترس و نالوزی یا که فین شه ری د ناخی جفاکیدا چاندين، هاتییه بکار نینان.
- ژ لای جفاکیفه خویا کرنا ترس و توقینه وه یا خه لکیه ل هه مبه ری دوزمنه کی درنده کو ب دریاھی یا دیرؤکا نوو ژیردهست و ته په سهر کری بوویه و ههست ب خوه کیمدیتنی کریه ل بهر انبه ری دوزمنی داگیر کهر.
- ژ لای سیاسیفه هه لویسته کی نه رازیوونیه ژ سیسته م و رژیم هه بی و پلانه کا نه هوشی بوو ژبو فه گهره کا خورتتر و سه لاهه تتر.

– ژ لايي له شكهريشه ژي ژبو ريځخستا ريژين پيشمه رگه و گه نجين خوينگه رم هاتيه بكار ئينان كو جاره كا دي بزافا رزگار بخوازي فنه ژيننه فنه و فنه گره نه فنه دنا ف قادا خه با تيدا.

لي ژبلي فان همي ديتن و بوچوونين شروفه كاري ژبو كاريار ره فيني، نه دووره مدهم بي رهنگانده فنه يا زين و ژيارا ملله تي كورد بيت كو ديروكه كا دوور و دريژ ژ ره فيني هه يه. ل سهرده مي بويه رين روماني بيرا من ل ناخفتنا پيره ميره كي د هيت دده مي ره فيني د ب شيوه يه كي هستيري دگوت: "هندي بيرا من هيت، پشتيكي من بي ب پشتا منقه و نه زي د رهم.. هه ر ژ بچووكاتي هه تا في ته مندي نه ز بي د ره فينه كا به رده و امدا...!!"

هه لبت نه ز في پيره ميري ب نه ز ا كوميفه هه فنه نه، چونكو ده مي ملله تي كورد ب بسته هي به حسي ره فيني دكوت، مدهم بي ره فينا ب كومه. پدفا دي يا ته مامكه ر يان هه فكويفا پدفا ره فيني، نه دياريه.

نه ديارى ب راما نا هه بوونا جهه ك يان دمه كي مژدار و نه كه هي و نه ناسراو. هه ر ژ نه زه لدا مروژ ژ نه ديارى و مژدارى يا تيگه هشتا بويه ران ترسيابه. ژبو زالبوونا ل سهر في ترسياني نه فسانه يين هوډوژى و شروفه كاري و پيكه اته يي چيكرينه و ل گوره ي قوناغين تيگه هشتن و خويا كرن و فهر يژا هزرين مروفايه تي، نه فسانه يين ملله تان ژى و هه رار كريبه و گوهورين ب سهردا هاتينه. بيگومانه كو ژبو زالبوونا ل سهر في ترسيانا ژ نه ديارى يا ريژگه ها ره فيني ژى، فهره داستانه كا هوډوژى و شروفه كاري به يته هونان دن كو زاروك بي بنفن و ده روونين وه ستيايى بي نارام بن.

نه گه ر ره فين بكاريت هنده ك به رادين دي يين ژ ده رفه ي ترسيان و به رزه بووني ب خوفه بگريت، لي نه ديارى نه و بيا فنه نينه و مروفي د ئيخته دنا ف گيژه فانكه كا به رزه بوونيدا. نوو نه ف هه ست و پيشيني يين ب به رزه بووني و ترسيان ژ ئاينده يه كي مژدار ب ئالافى پيكفه لكاندن (به ره ف)، د بيته كه تواره كي به ره هه ست و ره شينييه كا ئاشكرا خويا دكوت. ب في چهندي ژى راما نا ترس و ئالوژى و مژدارى و به رزه بووني

دناڤ څي ههرايا باوهري و عورف و تراديسيونين پاشقهروزي بين بهرتهنگ، چيروكا نهښينه كا پاڅو و مشتي ههست و دليني بين كهلين ته بگرتي دنافهرا دوو قوتابي بين زانينگهها مووسلدا چي دبيت.

ههلبهت، ههردهم زانينگهه جهي نهښيني يا كچ و كورين كوردانه، مادهم نهښيني ل مال و وارگهين وان ههرايه، نهچار د بن كو د هه فرسهته كا نازاديدا څي ههستا پر مروښانتي تاقى بكه: "فرسهتا مه ل څيره پزه ژ باژپرين مه، چونكو ل ويري د پرايا جاراندانهښيني و شووكرن ژبو پسماميه، نهو كهسي ب دريژاها زيي خوه دنياسن و دبين و چ بياښين ديتنا كهسه كي دي نينه.... بپ ۲۹."

هه ل دهسپيكي نفيسه نيشاره تي ددهته چيروكه كا نهښيني كو دي رویدهت يان يا روودايي، ده مي نارين زانينگهها خوه د گوهوريت ژ بهغدا و بهر ب مووسلفه د هيت، ژبهر وي چهندي چونكو كاروان ل زانينگهها مووسل هاتيه قهبولكرن. هه بونا ناريني و كارواني ل هه مان زانينگهه بياښي ههډيتن و دو ماندا نهښيني يا وان يا نيد يالي پتر لي دكهت. نهڤ زه مينه خوښكرنه ل زانينگههي خويا دبيت ده مي چيروكا نهښيني يا نارين و كارواني خويا د بيت. هه رچهنده ههردوو ل هه مان كوليڅي دهوامي ناكه، لي بيره وهري و ناههنگين زانينگههي كه فيلن كو بياښه كي باش ژبو ههډيتنا نهښينداران بره حسين. روژا نهو روژي و روژا زانينگههي مهزنترين و باشترين بيره وهري بين ههډيتنا نهښيندارانه: "نهو روژ روژا نازادي يا كوردانه، ناگري هه لدهك و هه مي خه لك جلكين كوردي دكه نه بهر خوه... هه رچهنده ههدهك هزر دكهن كو نهفسانهيه، ژبهر كو گهلهك يا كهښه، لي كورد ناههنگان بو دگيرن ههروه كو روژا نازادي يا وان.... بپ ۲۴."

نهڤ روژه ههروه كو ههلبهستفاني مهزني كورد نهحمه دي خاني ديڅيت كو روژا ديدار و ههډيتنا نهښيندارانه. د څي روژيدا نارين و كاروان خوښترين روژين نهښينداري يا خوه د بورين. زيدهباري څي روژي زي كو روژه كا ديروكي يا نهښيندارانه (ژبلي جهښهنگين وي بين نهتهوهي)، نهښيندارين ل زانينگههي هه روژ ههڤ دبين. لي ده مي

فهدگه رنه فهد باژيرين خوه ب هندهك ريكنين دى بين نه راسته وخو يان ب هاريكاري يا لايه نه كي دى بي سي هه ولددهن هه بيبين، چونكو ل گورهي عورف و عهده تين جفاكي، هه فديتنا گه نجين كچ و كور حه رامه يان نه يا قه بولكريه. چونكو نه فيني حه رامه و نه گهر بيت زي فهره ب زووترين دهم بيته جووتبون: "دهمي ل دهوكي بان.. به ياني ته له فونا ناريني ذكر و پاشي دا ده ته ف كارواني... بپ ۲۷".

نقيسه ر ب دريژي به حسي نه فيني يا ل زانينگه هي و خهونين نه فينداران دكهت. ههردوو نه فيندارين في رومانى زي، ل زانينگه هي پلانين دههوات و شاهي و جووتبونوا خوه دادن و نافي زاروكين خوه بين هاتي زي پيشنياز دكهن: "سايكولوژيست دبيرن نه گهر مرو ف هزرين خوش بكهت دي دلخوش و بهخته وهه ر بيت، لي نه گهر هزرين نه خوش بكهت دي دلتهنگ و خه مگين بيت... بپ ۴۱".

گه نجين زانينگه هي، ههردهم هزرين خوش دكهن و ههردهم گه شيبين كو پترتيرين روژين دلخوشي دگهل دلدارين خوه بوينين. لي دهنگي دهولا شهري و بهرزه بوونا خهلكي دنا ف پيشيني بين هه مه جوردا خهونين نه فينداران زي دكه فنه دبن گه فندا. وهسا يا باوه كو ههردهم د رهوشين خوش و بهر فره هييدا پرؤسه يا نه فيني د هينه كرن. لي روماننقيسي جيهاني گابرييل گارسيا ماركيز د رهوشه كانه باردا گهرمترين و جوانترين چيروكا نه فيني و نه ختوباري نقيساند (نه فيني د سهردهمي كوليرا ييدا)، نانكو نه فيني ههسته كا مرو فانتى يا پوخته و نه هه فبهنده ب چ سهردهم و جه و رهوشين ديار كريفه. لهوا نقيسه ري زي فياه كو چيروكا نه فينييه كا پوخت و بيگهر د ل سهردهمي شهري بنقيسيه، كو نه ف چيروكه زي سهريهاتي يا پهلهه وانا رومانيه.

دهمي هه فالى وي د بيژتي كو خوه ب خواندنا كتيه كيه مژولكهت داكو هزرين شهري زي دوور كهفن:

- من چ كتيين نوي ل مال نينن كو بخوينم.
- هه كو تو دهيه مالا مه ب سهردهان، دي كتيه كا خوش دهه ف ته، نهز تازه ژ خواندنا وي ته فا ف بوجه، نافي وي "نه فيني د سهردهمي كوليرا ييدا" به.

- باشتره نه گهر نافی وی نه فینی یا د سهردهمی شهری دا با... پ ۴۸.

ههلبهت نه ف تایتلی دووی چیرۆکا نفیسه را رۆمانییه کو د کورراتی یا دلی خواهه دا
حهز د کر چیرۆکه کا نه فینداری د سهردهمی شهریدا بنفیسیت. فی چهندی ژی د
دهروونزانییدا دبیزنی (هزر کرنا حهز کری وخواستی - Wishful Thinking)، نفیسه ری
حهز دکر وهسا بیت و وهسا هزر کریه ههتا کو باوه ری بی ئینای و کریه که تواره کی
راسته قینه د نا ف بهر په ری رۆمانیدا.

نه گهر نه عورف و عدهت و شیوازی پهروه ردهمی په هله وانا رۆمانی ل سهر
مهزنبوی هه فبه ری وان بویه ری نه فینی یا وی و کاروانی بکهین، دی هه مبه ری
هه فدییه کا هزری و رهفتاری و دلینی بین، چونکو نه وا گۆتی و نه وا کری دگهل هه ف
ناگونج. نه فجا یه ک ژ ههردوو جه مسه ری فی هاوکیشی ئیسقاتا نفیسه رییه و
جه مسه ری دی فه گیرانه کا دارشتیه یان ژی هزر کرنه کا حهز کریه. لی چونکو نفیسه
شیایه جه مسه ری کلتوری و عورف و عدهت و تابو بین جفاکی ب شیوهیه کی که هی
و بسته ه و ب تیروته سه لی وه سفکته، نه م د کارین بیژین کو نه دووره جه مسه ری
نه فینی د رۆمانیدا هزر کرنه کا حهز کریه و نفیسه ری ژبو جوانکر و خوشی ل گوره ی
حهزا خواه هافیتییه سهر بویه ری رۆمانی کو هیقیه کی بدهته خوانده فانی و بیته خۆدیکا
جفاکی ب خوشی و نه خوشی بین خۆفه. مه رهم ژ هزر کرنا حهز کری نه وه ده می مروف
حهز ژ تشته کی یان بویه ره کی د کهت و هه ردهم د هزرا مروفیدا بیت و هزری تیدا
بکهت (لی د که تواریدا نه ف بویه ره ب وی کاملانی یا هزرا حهز کری نینه)، نه فجا دی
ب مشه ی به حسکهت و وهسا دهته خویا کرن کو هزره که، بویه ره که، یان رهفتاره که یا
قهومی یان د قهومیت، یان ژی دی قهومیت.

گه له ک جار ان ژی نه ف هزر کرنه د چیه د کورراتی یا ناخی مروفیدا و مروف باوه
دکهت کو یا قهومی و ب پشتراستی بو خه لکی و گوهداران (خوانده فنانان)
فه دگیریت. نه دووره که سه ک بیژیت، که کو نه فه رۆمانه و مافی نفیسه رییه کو هزرین
خوه بین حهز کری بداده ته سهر که رهسته بین راسته قینه بین ده فی پیشکیشگری. د

بەرسقېدا دى بېژم راستە، لى فەرە ئەف ھزرېن ھەزكرى دگەل فەزايى گشتىي رۆمانى بگونجىن و كوئىنى ھزرېن خوە يىن ھەزكرى ل گورەى كەرەستەيان و زەمىنەيە كا خۆشكرى دادەتى.

مشە جاران نقيسەرى ھەولدايە كو ئەفنىي يا ھەردوو پەھلەوانىن خوە بکەتە دناف پەروازى مەفھۆمى ئەفنىي يا دناف كورداندا و ب شىوہەيەكى رىژەيى و بەرگومانكرى سەرەدەرىي دگەل ھندەك بۆيەران بکەت "تېنگەھشتنا كوردان ژبو ئەفنىي ئەوہ كو زەلام وى ژنى نە ئىنيت يا ھەز ژى كرى، چونكو سوممەتا ژنا ئەفنىدار دناف جفاكيدا لەكەدار دىت... بپ ۶۳. لى د وارى ھەقبەندى يا نارىنى و كاروانيدا ھەولدايە كو فى چىرۆكى بکەتە دناف چوارچۆفى پوختى و بېگەردى يا داستانىن ئەفنىدارى يا كلتورى كورديدا.

ما چىيە ئەگەر داستانە كا دى يا ئەفنىدارى ب نافی داستانا كاروان و نارىنى ل سەر فولكلورى كوردى بەيتە زىدە كرن. فى ھەولدا نا رەوا و دلغە كەر بەرى نقيسەرى دايە ھندى كو دناف چىرۆكيدا بژىت و ب ھندەك ئەيۆنن گەرمىن ھەستە كا فېرھايى ل سەر زارى پەھلەوانى بېژىت: " ئاخفتن دگەل كاروانى ھەردەم باشرىن دلخۆشكرنە د جىھانىدا... بپ ۴۹. "

ئو ھەر ئەف ھزرە بوويە بەرى نقيسەرى دايە وى چەندى كو ب راستەوخۆيى بېژتە خواندەفانى ئەفە چىرۆكە كا راستەقىنەيە ژ كلتورى كوردى و نە تنى فەرىژا خەياللا منە: "نارىنى ژ ئەمىلىي خواست كو ل كەمپە كا دى، ل كاروانى بگەرىيت و خەبەرەكى بو بىنيت. ئەمىلىي گۆت: ئەز ھەز ژ چىرۆكىن ئەفنىي دكەم، نەمازە چىرۆكىن راستەقىنە... بپ ۲۲۷. " ئەف خوياكرنا ب راستەقىنەيى يا فى چىرۆكا ئەفنىدارى دناف رەوشە كا ژ ھەمى تىشتان دوور، ژبلى مرنى، بەرى مە ددەتە كۆمە كا خواندنىن دى يىن دەروونى. نە دوورە نقيسەرى فىا بيت بېژىت كو مروفى گەلەك شىانين فەشارتى ژبو بەردەوامى يا ژيانى ھەنە و د نەخۆشترىن رەوشدا د كاريت ھەستىن خوە يىن ئەفنىدارى پارىژىت. يان بېژىت كو ئەفنىي ب چ جە و سەردەم و رەوشانغە (خۆ ئەگەر نەخۆش

بن ژى)، نه ههغه بنده. نفيسه د پوره گرافه كيدا خويا دكته: "تهميلي ره سمهك بو گرت و گوتى كو دى ره سمى وى دانته سهر جلدى كوفارا خوه و دى نفيسيت: تهف كچه سهره راي ژيانا نه خوخال نافه كه مپي، دلى وى مشتي نه فني بو... بپ ۲۳۴. يان زى نه دووره ئيشاره تهك بيت كول وى چاخى چ ئوميد و پالدهر و هاندهرين ژيانى نه ماین، نه فني ب هيزترين نارامكه و دلخوشكه را دهروونى مرؤفیه.

- نه ز چ بكم دى باشه لى هم؟!

- هه رده مى ته هه قاله كا خوه ديت، به حسى كاروانى بو بكه، هه ولده هه مى

ده مين خوشين ته دگه ل بوراندين بينيه بيرا خوه... بپ ۹۵.

نه فني ههسته كا ب كاملانى و خوشي دده ته مرؤفى، ههستا به خوشينى ل دهف مرؤفى ب هيزتر لى دكته و ههغه بندي يا وى/ وى ب ناخى و ناسمانى و مرؤفانغه موكمتر و مجدتر لى دكته. پهرين نه فینداران هه رده م فه كرينه ژبو فرينه كا بلند و دادانين خوش كو هه مى مه خلوقاتى فه گريت. نه فني ههستكرنا ب خوشييه و حهزا به لافكرنا فى خوشييه. د پرانيا جاراندا دلخوشى، پيدفى ب ده برينى نينه، چونكو هه مى ماسولكه بين ديم و چاډ و له شى مرؤفى سه ماى دكهن.

- وى دفا بيژه هه مى خهلكى ل سهر جاددى كو يا دلخوشه و حهز دكته

هه مى خهلك زى دلخوش بن... بپ ۷۴.

- ده مى فه گه رهاغه ژورا خوه، ديت كو تهخت و چارچهف و نفين وى

گه لهك جوانن.. (هه رچه بنده هه ر نهو بوون بين ژ دايرا وى بو ماین)، لى چونكو نه فرؤكه دلخوشه، تشتان زى جوانر دينيت... بپ ۷۴.

نه فني پرؤسه يه كا كاملانى و ههغه نكي يا كه ساتى يا مرؤفیه. نه تنى حهزه كا گوهنيلى يا خوه رسكيه كو نير و ميان بهر ب ههغه رادكيشيت. لى كرهاره كا تيكه سه دگه ل ژيانا رؤژانه و سيسته مى پهروه رده يى مرؤفى گه شه دكته. هه ر ژ ده سپكى نفيسه په هله وانا خوه دده ته نياسين كو مشته ژ نه فني بو براى خوه يى بچووك (صالح) و ژبو دايباين خوه و هه قالين خوه و وه لاتى خوه. هه بوونا هه قاله كا نه

د ئاستى وى ئى رەوشەن بېرىدا گرۇڭى ئەڧىندارىيە كا پوخت و بېگەردە. ئەوى بكارىت ب پېشكىشكرنا ئەڧىنى دلىن خەلكى خۆشكەت، بېگۇمانە كو دى شىت ب ئەڧىنى خوه ئارامكەت و ھىز و ڧەزەنى ژى، ژى وەرگىت:

- ھندەك جاران دەنگى كاروانى دەھاتى دەمى دگوتى كو ڧەرە يا ب ھىز بىت و تىن و ڧەزەنى ژ ئەڧىنى يا خوه وەرگىت... بپ ۱۴۴.

- ل ناۋ سر و سەڧەما سەرمايى و ل بەر كوچكى ناگرى كو بى گەرم نە دبوو... بېرەۋەرى يىن كاروانى ل سەيرانا زانېنگەھى گەرماى ددا لەش و مەژى وى... بپ ۱۴۶.

وھكو ھەموو چىرۆك و داستانىن ئەڧىندارىيە كو مشتن ژ ژىكڧەڧەتياى و ھىجرانى، ئاستەنگىن سرۆشتى يان مرۆڧچىكەر دكەڧنە درىدا و ل داۋىي ژى سەرەراى ھەمى ئەلەمىتېن ھارىكار (چ ھەڧال بن يان كاله پېرىن سەرى سېرىنان بن) ھەردوو ئەڧىندار نا گەھنە ئىك... نەدوورە گەلەك چىرۆكىن گەرم و مەزىن ئەڧىندارىيە ھەبن، لى ب گەھشتنا وان و داۋى يىن دلخۆشكەر چىرۆك ژى ب داۋى د ھىن.

نارىنى د ڧيا دوماھىيە كا دلخۆشكەر بو ڧى چىرۆكى دانىت: "ما چىيە دەمى ئەز دايايىن خوه دئىنمە بن خىڧەتا خوه يا بچووك... ب رىڧە كاروانى ژى بىنم... خودى وو خۆشى يا من كاملان بكة و ڧى رۆزى بكة خۆشترىن رۆز د ژيانا مندا... بپ ۲۰۷". لى ژبو داستانكرنا ڧى چىرۆكى، وھكو ھەمى داستانىن دى يىن كوردەۋارىيە، ڧەرە ھەردوو ئەڧىندار نە گەھنە ئىك. ھەرچەندە نڧىسەرى ب ھەمى شىايىن خوه ھەولدايە، چ ب كرىار يان ب ھەزىن مشت مالخوليانى كو بگەھنە ئىك، لى ھەمى ھەولتىن وى ب بەرئافىدا د چن و نارىن ب دەست ڧالايى ژ وەغەرا خوه يا ئەڧىندارىيە ڧەدگەرىت، تى بېرھاتىن چىرۆكەكى كو بىتە بەنىشتى سەر دەڧى خواندەڧان و خەلك ھىز و راستەڧىنەبى يا ھەستىن خوه بى وەسڧكەت.

ژبو كاملانكرنا ڧى داستانى و مانا وى دناۋ خەلكىدا، نڧىسەرى ژبىر نەكرىيە كو قوربانىدانى ژى بكەتە جەمسەرەكى چىرۆكى. سەرەراى ھەمى ھەز و خەۋىن نارىنى

ب زه گيبيٽه ديتين، ئەڤ رۆمانه مشته ژ گۆتني ناريئي، ئەوين ب بهژن بالا زهنگيني و ژيانه كا تهنا و هيسانقه گوتين. لي دهمي فرسه تهك بو ههلكهفتي كو شوو ب ئيكي زهنگين بكهت، ره تکر و ژبه ر كارواني شوو پي نه كر.

گهلهك دهروونزان و نقيسه ر وهسا ددهنه خويا كرن كو زهواج پرۆژهيه كي دانانا خيژانه كييه، لهوا فهره مرۆڤ ب عقلي و كهتواركيانه سه رده ربي دگهل بكهت، لي ئەڤيني ههسته كا خودايي به و چ ههڤبهندي ب چ تشت و بويه ر وهفتارين كهتواركيه نينه. چيژاندنا ههستين خوه بين خودايي بين مشت ئەڤيني ل سه ر پرۆژهيه كي داينكرنا ژيانه كا خۆش و هيسان قوربانيدانه. ههروهسا كارواني ژي خوه كره قورباني وهلاتي ژبو داينكرنا ژيانه كا خوه سه ر و نازاد كو نارين تيدا سه ر فهراز بژيت. پاراستنا بيهن و بيرهاتنا ئەڤيني يا كارواني كو مينا نه خشي ل سه ر كهڤران مايه ددلي نارينيدا كو جهي چ كه سين دي تيدا نه بيت، قوربانيدانا دووي يا ناريني به.

لي ما كي نا بيژيت كو نارين وهلاته و كارواني خوه ژبو پاراستن و رزگاري يا وي را كره قوربان. وهلات وه كو مه عشوق هه ر ژ نه زه لدا تا ب نه بهد بي ساخه و هه ردهم عاشق ژيرا د بنه قوربان.

ديارده بين جفاكي د رۆمانيدا

گهلهك ره خنه فان ديژن كو رۆمان خوديكا دهرووني نقيسه ري و به ره هه مين جفاكيه د سه رده مه كي ديروكي ده سنيشان كریدا، يان ژي سنسله يه كا سه ردهم و له حزه بين قهريژ و هزرين جفاكه كي ديار كرينه. نقيسه ر ژبو به ري خودانين خوه بين هه لسه نگانده يي و شروڤه كاري د نازرينيت.

مه ره ما سه ره كي ژي ئەوه كو ره فتار و كه ساتي يا په هله وانان پي شروڤه كهت و تبلين ره خنه و هه لسه نگاندي ناراسته ي ديارده بين نه گونجايي دگهل حهز و سه رده مي هه يي بكهت كو بنه كه ره سه ته بين خاڤ ژبو چيكرنا جفاكه كي ل دويف حهز و خواستين سه رده مه كي نوو بي ديروكي. هه لبهت ئەڤ بابه ته ژ ده سپيكي، ل سه ر ناستي كه سوكي

نقیسەری دەست یی دكەت و پاشی ب ریکا میناك و بۆیەر و هەقیبەندی یین بەرھەمھێنانا بەرھەمی ب شیۆھەکی راستەوخۆ یان نە راستەوخۆ بەر ب جفاکیفە د ھیتە ئاراستە کەرن. ھەمی گوھورین ب درێژاھی یا دیروکی ل سەر فان ھەردوو ئاستان ھاتینە ئەنجامدان" ل سەر ئاستی کەسۆکی د ھیتە ئافاکرن و گوگراندن و گەلالە کەرن، پاشی دەمی دكەفتە دناؤ بازنەیی کۆمیدا (جفاک)، ھینگی کریارا ئەنجامدانی دەست یی دكەت و سەرکەفتن و داكەفتنا دیاردە یین گریمانکی یین دانایی ژبو گوھورینی ل سەر دوو فاکتۆرین سەرەکی رادوھستین" یی ئیکی جوانی و ھێزا دەبراندنا بابەتی ب شیۆھەکی کو دگەل ھزر و رەفتارین خەلکی ھەچکۆھەیی بگونجیت و بکارن قەبوولکەن و سەرەدەری دگەل بکەن. فاکتۆری دووی ژی ئەو ھەتا چ راددە ئەؤ گوھورانندنە ب بەرژوھەندا کەسۆکی و ژيانا رۆژانە یا خەلکیفە ھەقیبەندە.

ژ کەشندا ھاتیە گۆتن کو پیدفاتی دایکا داھینانییە، لەوا فەرە بابەتی پیشکیشگری ژبو گوھورانندی ھندەك ژ پیدفی یین سەردەمانە یین خەلکی (چ تاك بن یان کۆم) تیر بکەت و دەربەینی ژ ھەز و خواست و خوھەرسک و غەریزە یین وان بکەت.

ھەلبەت گوھورین پروسەییە کا بەردەوامە، "ھەمی تشت د گوھورینیاندە، یاسا گوھورینی ب خوھ نەبیت". ئوو ئەفە یاسا یا سرۆشتی یا ژیانینی، جفاکان و مرۆفان دئێختە د وەرارە کا بەردەوام و ئەزەلیدا. لئ ھیواشی و لەزاتی یا قی گوھورینی ل سەر خوھیی ئاستی تینگەھشتنا ھەلسەنگاندنەیی و رەخنەیی یا تاکین جفاکی رادوھستیت. ئوو چونکو نقیسەر یان ویژەفان تاکەکی جفاکییە و بەری خەلکی شیایە خوھ بگوھوریت، لەوا دی بیتە پیشەنگی کریارا لەزاتی یا گوھورانندی.

رۆمان پیرینەییە کا کاریگەرە ژبو دەسپیشخەری یا دەست پینکنا پروسەیا ب سەرھەلبوون و گوھورینی.

ھەرچەندە د پراڤیا جاراندنا، رۆمانین دەفەرا مە مشتن ژ کەتواری یا جفاکی و ھەلسەنگاندن و رەخنەیا کەتواری کو بارکرینە ب ئاراستە کرنا شیرەتان و چاکسازی یین جفاکی. لئ د رۆمانا "رەفین بەرەف نەدیاریی" دا، رۆماننقیسی وەسفا دیاردە و

عورف و ئايرده يين جفاكي كرينه و ههلسهنگانندن و بريارا رهخهگرتني ژبو
خواندهفاني هيلينه.

ب ئاوايهكي گشتي نفيسهري ههولدايه كو تني وه كو كاميرهفانهك بيت و رهسمي
جفاكي كوردى ژبو خهلكي بياني خوياكهت. لي وه كو ههه تاكه كا دى يا في جفاكي
كو ب فان بويهان داخبار بوويه و كار كرينه سهه شيوزي هزر كرنا وي يا تيكههله ژ
پاشخانه كا كلتوري يا كوردى و ژيانا ل وهلاتهكي روژنافايي، مشه جاران بي بي
بجهسييت و ب شيوه يين نه راستهوخو يين تههه كومي و ترانه پيكرنقه هندهك ديارده يين
نه فايي رهتكرينه و رهت دكهت. ههه كهسهكي في روژمانه بخوينيت، نه مازه بياني، تا
رادهكي زور دى شييت د جفاكي كوردى كههيت و ل سهه شهنگستي في تيگههشتني
دى شييت كهساتي يا تاكي كورد شروقه كهت. هندهك ژ بهرچاقزين وان ديارده يين د
رومانيدا هاتينه بهحسكرون، دگهل تيبيني و بهريخودانين مه يين ههلسهنگانندهي، نه فيين
ل خوارينه:

۱. ديكتاتوري يا بابي دخيزانيدا

خيزانا كوردى ب سروشتي خوه يي گشتو كاليقه، خيزانه كا بهرفرهه و مهزنه، كور
و كچ و بويك و داپير و باپير، جارنا خويشكيين ميړى زي پيگفه د ماله كيغه د زين.
سهه كرده و ريقه بهري في خيزاني بابيه. ههلبهت ژبو دابينكرن و چاره سهه كرنا ناريشه
ييين في كومه لگهها بچووك زهجهته كا مهزن ب بابي دكه فيت و د نهجامدا ههردهم يي
توره و فهدهره، چونكو پرانيا دهمي خوه ل كارييه يان دناؤه ههفالاندايه. ههلبهت نه فه نه
ههلبزارتنا بابيهه كو في روژي وهرگريت، لي عورفهكي جفاكييه و ههه بابيهكي د مالا
خوه دا يي دهسته لات بيت يان كييم دهسته لات بيت، جفاك ب چافهكي كيماسي لي
دنيريت. نهؤه بهريخودانا جفاكي بوويه نه گهري وي چهندي كو باب (خوؤه نه گهه نه ل
ناستي پيدفي بيت زي) بيتهه برياردهري هههه پوسين ههفهههه ب ژيانا خيزاني و تاكين
دناؤه خيزانيدا.

بېگومانه کو بابی رۆله کۆ گرنګ د ههمی جفاکاندا ههیه و بې بابی کۆمه کا کیشه
 یین دهروونی و جفاکی د خیرانییدا پهیدا بکهت، لی جوداهی نهوه کو د جفاکی
 کوردیدا باب چافلیکونا حاکمه کی دکتاتور دکهت و حکمهتا خواه ل گوره ی پاشخان
 و تېگه هشتتا خواه ب رېقه دبهت (خو نه گهر سهردهم و جه گوهارتی بن ژی). ژبو
 پاراستنا فی دهسته لاتی ههردهم کورد پیکفه ژيانا خیرانان دچیزینن: "خیرانا باش نهو
 خیرانه یا ژیکفه نه بیت... بپ ۶۶". ههبوونا فی جوړی خیرانی دی پندفی ب کارکه ران
 هه بیت و چونکو کار تنی ژبو زه لامیه و ژن تنی ژبو چوونا نک نوژداری، یان بازاری
 یان ژی خواندنگه هی (نه گهر بابی هیلا بجیته خواندنگه هی) دهردکه فیت. "نهو ژنا بی
 کاره کی فهر ژ مالا خواه دهردکه فیت، دی سومعه تا وی له که دار بیت... بپ ۲۹". لهوا
 کورد حه ژ کوران دکهن و ههردهم کور پالپشتی بابیه و میری تول و به ده لانه. د
 خیرانا کوردیدا جوداهیه کا بهرچا دنا فبهرا کور و کچاندا د هیته کرن، خو د واری
 خوارن و فه خوارن و جلکاندا ژی بههرا شیری بو کوریه. نفیسه ژی کو نافرته، نه
 بابه ته ب مجدی و ب دریا هی یا رۆمانی به حسکریه "هه ژ رۆژا بوونا صالح (برای
 نارینی) یا خواه پیقه مژولکری و هه تا ب سه لامه تی گه هاندیه دایابین خواه ل که می،
 هه می ژبه ر هندی بوو کو کوره، نوو خهون و نو میدا چه نندین سالین دایابین وی بوو
 کو کوره ک هه بیت.

ل گوره ی تېگه هشتتا جفاکی کورده واری، کور نافی بابی د پارین و کچ مالی
 خه لکینه، کور هاریکاری یا خیرانا خواه دکهن و کچ دبنه نه ندامین خیرانه کا دی یا
 بیانی، کور هاریکاری یا بابی دکهت و کچ د باشترین حاله تدا (نه گهر سومعه تا وی
 له که دار نه بیت) هاریکاری یا بابی ئیکی دی دکهت. نوو ل داوی ژی ههردهم کچه
 (ژبه ر بابه تین شهرفا خیرانی) دبیته نه گهری دوژمنکاری و کوشتنا نیرین خیرانی. د
 کورده وارییدا شهرفا هه می خیرانی یا د کۆشا ژنیدا!!!... نه فجا نه بوونا کچی بی
 سه رگیژیره و هه بوونا کوری هیره بو خیرانی و خه لک حه سوودی ب خیرانه کا مشتی
 کور دبهت، لی دلی خه لکی د مینته ب بابی کچانغه. ده می کورد دو عایه کا خیری بو

ژنه كې يان زهلامه كې دخوازن دى بېژنى ئېنشاللا بېيه بابى كورا يان داىكا كوران..
خو هه كو كچ ژى د بن و خهلك پېرۇزباھىي ل سھلامه تى يا داىكى دكهن، دى بېژنى
ب داىباب مهزن بېيت و بېيته خوېشكا برا!!!...

ئەفەندە ئەو سەدەمىن سەرە كى يېن بووینە ئەگەرى چیتاندا نېرى (خو ئەگەر
ساویلکه بېت ژى) ل سەر كچى (خو ئەگەر ژیرمەند بېت ژى). ل ئەفە راما نا وى ئەو
نېنە كو هەمى خهلك مېنا سكه كې تېرى و كھەفن د فې پرسېدا، هەروە كو مه ل
دەسپېكى گۆتى كو گوهورين پرۆسەبە كا بەردەوامه و گەلەك خېزانېن كوردى هەنە
كو جوداھىي نا ئېخنە دناقبەرا كچ و كوراندا. يەك ژ نمونە يېن نفيسەرى خويا كرىن،
پەهلەوانا وىيە كو نارين گەلەك نېزىكى بابى خوہ بوو (بەروفاژى هەمى دەردۆر و
ھەفالىن خوہ)، لى بابەتې چیتاندا كورى هەمى مەژى و بياقې دېتتا نفيسەرى ل سەر
زارى پەهلەوانا خوہ فەگرتيە و هەمى ھەولا وى ئەوہ كو دېتتى بگوهوريت: "گەلەك
ب دلى نارينى نەبوو دەمى بابى وى دگۆتى خۆزى تو كور باى..... بپ ۶.۴"

ھەروەسا ب دووربېنيە كا شارەزاiane ل داوى يا رۆمانى ئېشارەتې ددەتە
جھگېرېوونا رەھوريشالېن دكتاتورى و دەستەلاتا بابىنى دەمى بابى عەيشى بەرزە دېيت
و تەرمى وى نە ھېتە دېتن و وەكو ھەموو كەسپن مرى نە ھېتە فەشارتن. ئەگەر چاخى
فەگەرى ب سەردەمەكى نوو بى ئازاد بھېتە وەسفرىن، لى نە فەشارتتا تەرمى بابى
دەستەلاتدار ئېشارەتە كە ژبو مانا ئاكام و بەرژەنگېن فې دەستەلاتى. ئەفە ژى راما نا وى
ئەوہ كو دەستەلات و دىكتاتورى يا بابىنى دناف كورراتى يا مەفھۆمېن جفاكېدا چاندېنە
و بووینە پشكەك ژ كەساتى و رەفتارېن تاكى كورد.

۲. تۆلھە كرن

ھەروە كو كورد دېژن: "قازى لەو قازيە، كو ھەر كەسەك ژ خوہ رازيە" ئەف
گۆتتا مەزنان وى راما نى ددەتە مه كو ھەر كەسەك ژ ھەژىتى و ژیرمەندى يا خوہ
رازيە، ئەگەر ھندەك كەس ھەبن ب رەوشا خوہ يا داراى و پاىەدارى يا پېشكېشكرى
نە رازى بن ژى، لى د بياقې ھېز و شيان و شارەزايبېدا، ھەر كەسەك ژ خوہ رازيە و

کەسەك خوه ب کەسەکی دی نادهت. بابهتی نه رازیوونا رهوشا دارایی و پایه‌داریی
ژی، ژبه‌ر وی چهندییه کو ب دانیهه هه‌شبه‌نده، ده‌ستلالت ل گوره‌ی خزمه‌ت و
مفاداری و شیانین خه‌لکی دده‌ته وانف، لی چونکو کەسەك خوه ژ کەسەکی کیمتر نا
بیت، له‌وا هه‌می هزر دکهن کو هه‌ژی باشترین ریژگرتن و پترترین خه‌لاتن.

هه‌می هه‌فرکی و شه‌رین دنا‌به‌را کەسان و خیزاناندا چیبووین ل سه‌ر شه‌نگستی
وی چهندینه کو هه‌ر ئیک خوه ژ یی دی شه‌ریفتر و به‌هادرتر و پایه‌دارتر و راستتر
دادنیت. نه‌گه‌ر نه‌فه شیوازی سرۆشتی هه‌فرکی یا هه‌می جفاکان و گروپان و نایینان
بیت، شیوازی هه‌فرکی بین عه‌شایه‌ری و بنه‌مالان دنا‌ف جفاکه‌کی پاشکه‌فیدا شیوازه‌کی
دی یی نه‌ ره‌وا و نه‌ سرۆشتی وه‌ر دگریت. د کلتوری عه‌ره‌بین کوچه‌ردا هاتیه:
"پشته‌فانی برایی خوه به، چ سه‌مه‌کار بیت یان سه‌مه‌لی‌گری بیت!!" هه‌لبه‌ت نه‌فه گۆته
ژ بۆشایی نه‌ هاتیه، لی نه‌ دووره کریاره‌کا خوه‌پاراستی بیت، چونکو ماده‌م د عورفین
عه‌شایه‌ری و پاشقه‌رو‌دا هه‌می خه‌لکی بنه‌مالی، گوندی، عه‌شیره‌تی ب گونه‌ها
گونه‌هباره‌کی گونه‌هبار دهن، نه‌فجا بیگۆمانه‌ کو نه‌فه هه‌لو‌یسته‌ دی بته‌ نه‌گه‌ری
هه‌فگرتنه‌کا به‌رته‌نگ د چوارچۆفی بنه‌مالی و عه‌شیره‌تیدا.

جفاکی کوردی وه‌کو هه‌ر جفاکه‌کی دی یی گشتوکالی و کولله‌کنیف، ژ فی یاسا
یا عورفین جفاکی نه‌ فه‌ده‌ره. د کورده‌واریندا کریارا خوینداریی ل سه‌ر ئاستی بنه‌مالان
چی دبیت و بنه‌مال خیزانه‌کا به‌رفره‌ه و ژیکفه‌گری ب خو‌فه‌ دگریت کو هه‌می پسمامن
و خوین وان دگه‌هینته‌ ئیک. کورد دبیزنی خوینداری، ژبه‌ر لایه‌نه‌کی خوینه‌ک یان خوین
ریژته‌نک ل سه‌ر لایه‌نه‌کی دی هه‌یه و هه‌رده‌می خوینا لایه‌نه‌کی هاته‌ ریژتن، لایه‌نی دی
دی بته‌ خودانی خوینی و ب فی چهندی ژی کریارا خوینداریی د بازنه‌کیدا د زفریت و
ته‌فا‌ف نا بیت هه‌تا نه‌فی و نه‌فیچرکان ژی فه‌دگریت. د رۆمانیدا به‌حسی تۆلفه‌کرنی
هاتیه‌ کرن ده‌می دده‌ته‌ خویاکرن کو "مامی بوهاری کەسەك کوشتبوو، ئینا مرو‌فین
کەسی کوشتی بابی بوهاری کوشتن وه‌کو تۆلفه‌کرن... نه‌فه نه‌ سزایه‌کی یاسایی به، لی
کوشتا ژبو خوینی به...بپ ۱۵".

نه دووره بابی بوهارى دگهل وى كوشتنى نه بيت، لى چونكو براى وى گونهبار، نهو زى پى گونهبار دبیت. ل قیره بابهتهكى دى پى ههفبند ب خالا ئيكيفه خویا دبیت كو دهمی بابهك د مریت یان د هیته كوشتن، زارۆكین هیتیم بو مالا بابی دزقرن، چونكو خوینا وانه بیى كو حهز و قیانا زارۆكان ل بهر چاؤ وهرگرن. ههلبهت نهفه زى " نه بریارا دادگههیه، لى یاسا یا چیایه، یاسا یا شهرفیه... بپ ۱۶. " ب ههمان شیوه زى دهمی براى عهیشی د هیته سیداره دان و ژنبرا یا وى شوو دکهت، ههردوو زارۆکین وى د میننه ل دهف بابی وى: "خهزیرى وى ههردوو زارۆکین وى زى ستاندن و نه د هیلا بیینیت، لى وى ب دزیکیفه ل خواندنگهه ددین.. بپ ۶۵. " نهفه زى ئیشارهته که ژبو کیشه یا بیژنان د کورده وارییدا. چونكو ژن وه كو ههر تشتهكى دى مولكى زهلامى و بنهمالى و ناموسى و خوینی یه، نهفجا چهند ژنا بیژن مینته ل سهر زارۆکین خوه و شوو نهکهت، دى ب قهدر و قیمهت بیت ل نك مالا خهزیرى (بنهمالى). لى ههردهمی شوو کهت، ل گورهی عورف و عهدهتین عهشایهری زارۆك دى میننه ل مالا بابی، چونكو خوینا وانن.

بابهتی خوینی د جفاكى كوردیدا، بابهتهكى گرچن و فرهچقه. خوه د بابهتی شوو کریندا زى، كورد قى بابهتی دناؤ بنهمالیدا دچیتین (دهمی) نهم بهحسی بنهمالى دکین، مههم پى مامن و د بیافی شوو کریندا پسمام و دوتمان). مشه جارن قهومییه دهمی ئیک بو خوه کچکهکا بیانی دخوازیت، بابی کچکی دى پرسیارا پسمامین وى کهت کا کهسهكى دل تی نینه (ههروه كو دى پارچه کا زهفیى یان هندهك کهل و پهلان دهته ئیکى دى بی بیانی!)، نهگهر کهسهكى نهفیا ژنوی دى دهنه وى کهسى بیانی. نهفه زى نه دووره ژبو هندى بیت كو خیرانه کا بیگهر د ل بنهمالى زیده بییت و ههمی زارۆك دى بنه مولكى بنهمالى و چهند بنهمال مهزنتر بیت، ب هیتر و پایدار تره دناؤ جفاکیدا. لهوا ژماما بوهارى حهز دکر بوهارى ل کورى مامى وى مارهکهت، هههچهنده بوهارى نه د قیا زى، لى "پسمامى وى گۆت بوو ههمی خهلكى كو ههر

كەسى بوهارى بخوازيت دى وى كەسى كوژيت.. لى دسەر هندى را ژى بوهارى
ههقالهك ب نافي نراز ل كوليزى ههبوو.... بپ ۳۰."

لى ههژى گوتنه كو جوانترين و دلسوزترين چيروكين نهفينداريى دجفاكى كورديدا
نهون، بين دناقهرا پسمام و دوتماماندا. نهفه ميهره بانا بهروارى ل سهر خاترا نهفيني يا
پسمامى خوه، داخوازي يا ميرى ناميدي ره تکر و شوو بى نر کر. فى چهندي ژى
ديت هندهك ره هوريشالين دهرووني بو ههبن" چونكو تيكههلى كچ و كوران
دكورددهواريندا يالا چوارچوڤه كريبه، نهفجا نيژيكترين و كههيترين كهس ل دهف
پسمامى دوتمامه و ل دهف دوتمامى پسمامه. پيكفه مهزن د بن و د ههمى خوڤشى و
نهخوشى بين ژيانا بنه ماليدا پشكدار د بن. ههر نيك خالى، پوزه تيف و نيگه تيفين يى
بهرايه ر زانيت، ب فى چهندي ژى دى شين خيرانه كا خوش و بهخته وهر دانن.
هه رچه نده گهلهك كهس و هسا هزر دكهن كو نهف نولفه تا دناقهرا دوتمام و پسماماندا
پهيدا ديت، ههسته كا خويشك و براييني ل دهف پهيدا دكهت، لى ب هزرا من، نهفه
گهلهك ژ راستي نيژيك نينه چونكو ل گورهى عورف و عهده تين كورددهواري، پسمام
و دوتمام ههتا راددهي نيژيكبونا خويشك و برايان ژ ههف نيژيك نابن كو نهف ههسته بو
پهيدا بيت. لى نه دووره نهفه بههانه يهك بيت ژبو برايدين دايبابان كو هندهم مهره مين
ديتر ل بهر بن.

ههروه سا ده مى په هله وان به حسي ژيانا داياكا خوه ژى دكهت، كيشا هه لگرتنا
كچكى بو پسمامى د هيتته بهر خه بهر كرن. لى ل فيره ديارده كا دى يا گرنگ د جفاكى
كورديدا د هيتته به حسكرن، نهو ژى رهفاننده. ده مى كچهك و كورهك ههز ژ ههف بكهن
و بنه مال ريگر بن د ريكيڤدا، زهلام دى ژنى رهفينيت و بهته جهم سهروك عهشيره ته كى
دى يان دى چنه جهه كى دى. ههلبهت نهف كرياره جودايه ژ كريارا سه بيكرنى يان
رهفانندا ب زورى، لى نهف كرياره ب رهزامه ندى و دلخوشى يا ههردوو لا د هيتته كرن،
نو و نهو كچكا د هيتته رهفانندن ديژنى يا خوه دايه رهفانندن، نانكو ب دلى خوه يا دگهل
ميرى چوويى. كريارا رهفاندى و خوه دانره فاني ب مشه يى د كلتورى كورديدا هه بوو

بوو، لی دگهل مشهختیوونا بهرف باژیران و نهجامین خوینداری و گوهارتنا هندهك ژ عورف و عدهتان و بدرفرههيوونا بیافی خواندنا کچان، نهؤ دیارده کیمتر لی هاتییه: فاتما خویشکا سی برا و چوار خویشکا بوو، ههز ژ زهلامه کی دکهت دیژنی نهجهد. لی بابی وی نادهته نهجهدی، چونکو بو پسمامی وی هیلا بوو. فاتمایی خوه دگهل نهجهدی دا رهفاندن و کچهك ژی بوو دگوتنی بهسنا (دایکا نارینی). لی بابی فاتمایی دگهتی و ههردووا دکوژیت و بهسنا ژی دناؤ مالین گوندییاندا دهیته ب خوانکرن ههتاكو مهزن دبیت. حهسن بهسنایی ل گوندی د بینیت، دخوازیت و مالا خوه دئینه دهؤکی... پ. ۵۶."

ژبهه فان ههمی نهگهران و بابهتی تیگرهس و گرچنی خوینی، کورد دیژن: "خوین نا بیته ناؤ". تۆل د هیته فهکرن خوه نهگهر پشته چهندين سالین دوور و دریز بیت ژی. نفیسه ری ب کوشتنا مامی بوهاری ئیشارهته کا ئاشکرا دایه فی چهندی کول داوی یا رۆمانی مامی بوهاری ژی ل غوربهت و غهریبی یا ب دهستین دوژمنی وی د هیته کوشتن. کورد دیژن "خوینداری ب دار و بهران نه کهفیت".

۳. کچینی و قهیره بوونا کچی د مالبایدا

د پهره گرافی نهئینییدا، مه ب دریزی بهحسی نهئینی یا ههردوو پههلهوانین رۆمانی کر. ههروهسا مه هندهك ئیشارهتین بلهز بهردانه سهه رهوشا نهئینی د ناؤ جفاکی کوردیدا.

کچینی خالا هههه گرنگه د ژيانا ههمی خیزانین کوردیدا، د شهفا بوو کینییدا کاری سههه کیی سههه سپی نهوه کو گرؤفی کچینی نیشا ههردوو بنهملان بدهت. ههردهمی کچهکی کچینی یا خوه ژ دهستدا بیت یان ژدهست بدهت، شههه فا ههمی خیزانی دکهفته د بن گهفیدا و بنهمال ب مهزن و بچوو کفه پی شهههه زار د بن. دهمی نارینی زانی کو کاروان شهههید بوویه و تۆشی هیستیریایی بووی، ههمی خهه ما دایکا وی ژ دهستدانا کچینی بوو. ههلههت نهؤ ههلوپستی دایکی یی بهرچاؤ و ئاشکرایه ل دهف ههمی جفاکی، لهوال شوینا نارین خوه د همبیزا دایکا خوه وههههت و چیرۆکا یاری

خوه بو ڤه گيريت، ئيکسر ب کاردانه و هيه کا هيسټيري و مشتي ههلچون بهر بو
 سهروچاڤين وي: "نهوا تو ژي دترسي، نه بوويه.. نهز کچه کا کچينم... بپ ۲۵۳."
 خوه ددهمي نهڤينيډا ژي ههردهم ل سهر کچي ڤه ره کو خوه بپاريزيت، چونکو
 کريارا سيکسي د کورده واريډا کهفتنا ژنييه و سهرکهفتنا زهلاميه! "ههردهم کارواني د
 گوت کو ڤه ره ژن خوه بپاريزيت ژ وان کهسين چ بنه ما و باوهری نه بن، چونکو نهو
 کهسي چ باوهری نه بن دي ژني ئيستغلالکته و دي شهره ف و سومعه تا وي
 له که دارکته... بپ ۳۲."

خاله کا دي يا گرنگ د ڤي واريډا ههيه، دهمي نهڤيني يا کچه کي ناشکرا د بيت،
 بنه مالا وان وي کچي ناده نه خوشتشي وي داکو خه لک هزار نه کهن کو نه کچه کا
 کچينه، لهوا دي ب ته عدايي دهنه ئيکي دي کو گروڤي کچيني يا وان بو ههمي
 خه لکي خويا بييت.

لهوا ههردهم خه ونا کچکا ميړه، ههروه کو کورد ديژن. کا چهوا داياب حهز
 دکهن کچين وان زوو شوو کهن، ههروه سا کچ ژي حهز دکهن زوو شوو کهن کو ژين
 کونترول و ديوارين دهستلالتا بابي و بنه مالي دهرکهفن و ژيانا خوه دگدل ههڤښه کي
 بدومين. دهمي دهنگي دهولا شهری ههمي بهروياڤه ڤه گرتين زهينه بي د گوت: "بوچي
 بهختي مه هويه؟... ههمي هيڤي يا من نهو بوو کو دهر بچم و هيڤياني خوه بينم و شوو
 پي بکه م... بپ ۲۸." نهڤ لهزا شوو کوني بابه ته کي دي ژي ب خوڤه دگريت کو
 ڤه يره بوونه.

ڤه يره بوون رامانا وي نهوه کو کچه ک ژ سيه و شهش سالي بيوريت و شوو
 نه کهت. ههرچه نده تشته کي سرؤشټيه، لي دجفاکي کورديدا ههسته کا ب کيماسي و
 نه ره حه تي بو کچکي پيدا دکهن و ههروه سا خه لکي دهر دور ژي ب چافه کي کيم و
 دلپڤه ماني لي د نيرن. زيده باري فان پهستين دهر ووني ژي، نه دووره خه لک و هسا
 هزار کهت کو نه دووره کچا ڤه يره نه وپريت شوو کهت ژ بهر کو نه کچينه. نهڤ
 هزار کهن ب تني بهسه کو کچي و دايکي و ههمي بنه مالي بيخته د گومانه کا کوژه کدا.

پرانیا کچان (ټوټن نه خویندهوار) د ژبې پیڅه هشتنیډا شوو دکهن، لی ټوټن ل بهر خواندنې، دگهل ته فاقبونې همی خهون و هیقی و پلانین وان یین ژبانی شوو کرنه کو ژ ستيگمایا قهیره بوونی پاراستی بن. نفیسهر ئیشاره ته کا بله ز دده ته قهیره یی: "وی نه د فیا بجیته مالا کاروانی ژبه ر دایک و سهیرانا خویشکا وی، ټهوا قهیره، بلند فری و همی ټوټن ټهو د خواست نه ب دلی بوون، ئینا مال مال و بریار دا کو شوو نه کهت... پ ۲۷".

ل قیره رهوشا دهررونی یا سهیرانا قهیره ب نه راسته و خوئی خویا دبیت، ژبو نه دیتنا سهیرانی قوربانی ب دیتنا کاروانی ژی دا. ټهفه ژی رامانا وی ټهوه کو کچین قهیره بووی د پهسته کا دهررونی یا کوژه کدا د ژین و ټهفه پهسته ژی کار دکه ته سهر نه نورمال کرنا رهفتار و سرؤشتی سهره دهریکرنین وان کو د ټه نجامدا دبیته ټه گهری بیزار بوونا هه قال و میقان و دهر دوران ژی.

۴. نهخت و پیڅوهورکانی

نهخت ټهو داخواییه ټهوا بابی کچکی ژ بنه مالا زاقای دخواییت بهرانبه ری رازیبوونا زه و اجا کچا خوه، د پرانیا جاراندا نهخت پاره یه، لی ههروه سا هنده ک جاران ژی زیده باری پارا تشتین دی ژی د هینه خواستن. بابه تی نهختی د نایینی ئیسلا میدا ژی قه بولکریه و چونکو ملله تی کورد ب سرؤشتی خوه یی ساکار ب نایینیفه گریدا یه. دگهل دهی نهخت بوویه عورفه ک ژ عورفین جفاکی و ل گوره ی هزرا نهخت خوران، چه ند نهخت پتر بیت، بهاداری و قه درگرتنا بویکی ژی پتره! هه لبه ت ټهفه به هانه کرنه کا دهررونییه ژبو ره واکرنا خووانا نهختی و داخوای کرنا نهختین گران. هنده ک جاران ژی ټه گهر زاقا بیانی بیت و ب دلی بنه مالی نه بیت، دی نهخته کی گران ژی خووان کو پیغه نه هیته. جارنا ژی ژبو دایین کرنا نهختی برای بویکی یان پسمامی وی، باری زاقای گرانتر لی د کهن.

ب فی چه ندی ژی کریارا زه و اجی ل دهف هه ژاران ب زه هه تر دکه قیت. لی چونکو کریارا جووتبوون و پیک ئینانا خیرانه کی ژی سنه ته و ټهرکه کی جفاکیه.

ئەفجا نەچار د بن كو ب كړياره كا دى يا نه شههرستانى فې فالاھيى بې پر كهن. فې كړيارى ژى دېژنى پېنگوهوركانى“ مەرم پې ئەو كو مالەك كچا خوہ بدەتە مالە كا دى و ئەو مال ژى كچا خوہ بدەتې، نانكو گەنجەك دى خویشكا خوہ دەتە گەنجەكى دى ل بەرانبەرى خویشكا وى. ھەرچەندە ئەف كړياره چارەسەريە كا لوژيكيانە يا بابەتې ھەژارى و نەختى گرانه، لى فەرە ب رەزامەندى يا ھەردوو كچكانفە يا ھەفبەند بيت. د پراڻيا جاراندا كچ حەز ناكەت شوو ب ئىكى نە ديتى و نە نياس بكەت، لى ھەروە كو كورد دېژن بەختى وپە. ئوو مادەم بريارا وى ددەستى نېرى مالىداپە (ھەروە كو د پەرە گرافين چوووييدا مە بەحسكرى)، باب يان برا وى بريارى پيشفە ددەت و ئەو ژى چ ب خوشى يان نە خوشى رازى دبيت.

دگەل وەختى و شاش بكارئينا نا دەستەلاتا خوہ، بابى دەستەلاتدار و ديكتاتور ل گورەى بەرژەوہند و حەزىن خوہ يين تايبەت ئەف ھەردوو دياردە بەر ب ئاقارە كى دى بى دوور ژ چارەسەركارى يا جفاكى بكارئيناينە و بووينە دوو دياردە يين مشتى شەرم و فھيتى. دەمى باب نەختى زىدە دخوازيت و بريارا وى ب زىدەھى يا نەختيفە دەيتە دەسنيشان كر، كچا وى يان خویشكا وى وە كو ھەر تىشتە كى دى دھيتە بەر كړين و فرۆتنى: "باب حەز دكەن كچين خوہ يين بچووك بدەنە زەلامين پير ژبەر نەختى، باب كچا خوہ دفرۆشيت... بپ ۵۶". ئەف فرۆتنە ژى ل گورەى ھەموو عورف و عەدەت و بنەما يين خيژانى نا ھيتە قەبوولكرن، لى ھەبوونا بەھانە يين ئايينى و عورفى جفاكيبى وەرگرتنا نەختى، زەمينە بو دايبابان خوشكريبە كو فې كړيارا ب شەرم و مشت ئيھانە ئەنجامدەن.

ب ھەمان شپۆە ژى كړيارا پېنگوهوركانى ھاتيبە شيواندن. نقيسەر ئيشارەتې ددەتە ھەردوو جيرانين خوہ يين كەمپى“ مەيان و پيريفان كو ھەدوو د ژى ۱۷ و ۱۸ سالييدانە و ھەر ئىكى يا شوو ب بابى ئەوا دى كرى. ھەر ئىكى ژ وان ۵-۶ نەفسى يين بچووك ھەنە و ژيانا خوہ دگەل پيرەمپرە كى دېژنين... بپ ۱۸۱". دوو زەلامين ھەژار، ھەر ئىكى پتر ژ پينج زارۆ كين بچووك ھەنە و سيوينە، ژبو سەخبيير كرنا زارۆ كان

و مالین وان بریار دان کو هدر ئیک کچا خوه بده ته یی دی. ههلبهت نه گهر ههردوو زهنگین بان، نه دووره ل دویف دلین خوه ژنه کا نوو بو خوه ئینابان و کرپانه دایک بو زارو کین پیندفی دلسوژی یا دایکی، لی ههژاری یا ههردوو بابین ژنمری بهری وان دا فی ریکا ژ نه چاری کرین. لی قوربانی یین سهره کی یین فی پیکگوهورینی ههردوو کچن، ما گونه ها وان چیه کو هدر ئیک شوو ب کهسه کی د ژیی بابی خوه دا بکهت.

نهؤ دیارده ژی، نه مازه ده می جوداهی یا ته مهنی گهلهک مهزن بیت، جهی فهیتی و شه رمیه د جفاکیدا. ره تکرنا فان ههردوو دیارده یان ب فی شیوازی هه بی دناؤ جفاکیدا، نه ئه رکی سهر شانی نفیسه ری فی رۆمانی ب تییه، لی ئه رکی هدر کهسه کی کورده.

۵. خهسی و بویک

بابه تی کی شه و هه فرکی یین خهسی و بویکی، د کورده واریدا ب نافودهنگن. نه دووره هه فرکی یا دهستلانا نافمالی بیت، یان ئیره یی یا خهسی بیت ژ بویکی، کو پتر جهی پویته پیکرنا کوری ویه، یان ههستکرن ب پیراتی بیت، یان ژی هدر سه ده مه کی دی بیت. نهؤ د باشترین و خوشتین حاله تدا، لی نه گهر بویک ب دلی خهسی نه هاتبینه نافمالی، هدر ژ رۆزا ئیکی یا هاتنا بویکی دی پیلان و هیجدهت و شهر و هه فرکی دهست پی کهن: "پشتی ههفتیه کی ژ دهواتا به سنایی خهزیری وی مر.. مریه ما خهسیا وی هزر ذکر کو وی شه پتان دگهل خوه یی ئینایه دمالدا... بپ ۵." نهؤ هیجدهته دهسپیکا هه می هه فرکی یین ددویفدانه. ههروه سا به سنایی ژی حهز ژ خهسوویا خوه نه د کر، ژ بهر کو "ههردهم خهسیا وی دگۆته کوری خوه ژنه کا دی بینیت دا کو کورهک هه بیت... بپ ۵."

د به هانه کرنا شه رین خهسی و بویکیدا ههردهم هیجدهت هه نه و بهردهستن. ههلبهت نفیسه ری ب فی ئیشاره تدا نی فیایه بیژیت کو نهؤ هه فرکی یین دناؤ ماله کیدا ناکامه کا نیگه تیف د کهنه سهر زاروک و وه رارا سرۆشتی یا خیرانی. په هله وانا رۆمانی د مونولوگه کا خوه یا فه کریدا، بیرا خوه ل سهرده می داپرا خوه دئینه ته: "ده می نارین

دگهل داڤيرا خوه، هەر رۆژ ب سەدهم و بى سەدهم ژ لايى داڤيكا خوڤه دهاته قوتان، لى داڤيرا وى گهلهك حمز ژى دكر.. پشتى داڤير مرى داڤيكا وى ژى يا رهحەت بووى و ئىدى نارينى نا قوتيت، ما تو بيژى ژ كهريين داڤيريدا كچا خوه دقوتتا... بپ ۵۸." هەلبەت هودۆزىيه كا لوژيكييه، داڤيكا ژبەر ميړى خوه نه د شيا، يان نه د قيا، دلى خسوو يا خوه بهيلىت، ئەفجا ب ريكا قوتانا كچا خوه زەرگههين دەررونى د گههاندنى.

۶. ژنا دووى

د نايينى ئيسلامهتييدا بو زهلامى حەلاله هەتا چوار ژنان ژى بينيت، لى ب مەرجه كى كو ب وه كههڤى سەردههريى دگهل هەميا بكەت. لى پراڤيا مللهتەين موسلمان قى ئايەتا قورئانى بو خوه دكەنه بههانه كو ژنين نوى و گەنجتر بو خوه بينن. نه دووره سەدهمى سەرەكەى قى حەلالكرنى ئەو بيت كو ژنا بى ميړ بهيئە ستاره كرن و ب خودانكرن، نەمازە د جفاكەين رۆژههلاتيدا زهلام پيدڤى بين ژيانا خيزانى داڤين دكەن و ژن كاروبارين نافمالى دكەت و زارۆكان پهروهردە دكەت. ئەفجا ئەو كەسى بكاريت ژنه كى يان دووان د سەر ژنا خوهره بهيئە، گرۆڤى زهنگينى و پيچييوننا وييه، زيدهبارى قى چەندى ژى ئيشاره ته كه ژبو گەنجاتي يا وى يا بهردهوام.

بيگۆمانه كو ئەڤه پيشيلكرنه كا ناشكرا يا مافى ژنبيه، چونكو ئەو ژنا هەمى ژيانا هەژارى و كيهفەراتى دگهل ميړى بۆراندى، حمز دكەت د سەردهمى تەناهى و زهنگينييدا ژى هەر ئەو شەريك و هەڤرييازا ميړى خوه بيت. لى زهلام وهسا هزر ناكەن، ديژن كو ژبەر زارۆكبوون و كارين گرانين نافمالى ژن زووتر پير دبيت و بوويه كلتۆرهك كو هەر كەسى شيانين ب خودانكرنا ژنه كا دى هەبن فەرە بينيت: "دهمى" كورمانج ب پاره دكەفن، يان دى ميړه كى كوژيت يان دى ژنه كى رهڤيت... بپ ۵۲." ئەڤ گۆتتا مەزنان گرۆڤه كى ب هيزه ژبو شيوازي هزر كرن و رهفتارا جفاكى. لى چونكو باهەتى ژنا دووى ب نايينى ئيسلامهتيه هەڤبهنده و مللهتەى كورد ب سرۆشتى خوهرى گشتوكالى ب نايينى و باهەتەين غەيبى و گيانيقه پابهنده، باهەتى ژنا دووى ب هيجەتەين

همه‌جوړ د هېته بهانه كړن: "مادهم سیتوی زاروځ نینن، مافی ویه ژنه کا دی
بینیت... پ ۶۵."

بابه‌تی زاروځ و نه بوونا زاروځین کور ب هیژترین هیجه‌تا زه‌لامیه کو ژنه کا دی
بینیت، ئو چونکو ژن ژی ئیکه ژ فی جفاکی و د زانیت و باوهر د کت کو زاروځ و
کوران گرنگیه‌کا مه‌زن بو مالی هدی، له‌وا ئه‌و ب خوه ژی فی مافی دده‌ته زه‌لامی.
ده‌می نفیسه‌ر به‌حسی ژیا نا په‌له‌وانی دکت، نه‌ؤ بابه‌ته ژی ئیکه ژ سده‌مین هه‌فرکی
یین دن‌فمالدا: "هم‌دهم خه‌سیا وی د گوته کوری خوه ژنه کا دی بینیت دا‌کو کوره‌ک
ه‌بیت... پ ۵۴."

لی د راستیدا چ ژن حه‌ز نا‌کن، ل بن چ په‌رده و هیجه‌ته‌کا ه‌بیت کو ژنه کا دی
ب سه‌ر به‌یت. نفیسه‌ر ژنه و فی هه‌ستی ژنی ب باشی د زانیت، له‌وا ته‌رکیزی د‌کته
سه‌ر نا‌کامین نیگه‌تیفین ئینا نا ژنا دووی: "هه‌کو ژنا دووی د هیت کچا ژنا ئیکي شو
ناکت، چونکو دی کهرین وی ژ هه‌می زه‌لامان فه‌بن، کور دی خواندنی هیلیت و
شولکت دا‌کو دایکا خوه ژ ژنابای جودا‌کت و ته‌نا بژین.. زاروځین بچووک د ره‌وشا
ه‌دی ناگه‌ن و دی بیژنه دایکا خوه کا بوچی نا‌کته‌که‌نی، یان نه‌ؤ ژنا بیانی ل مالا
مه‌چ د‌کت... پ ۵۳."

بیگ‌مانه کو زه‌لامان دیتنه‌کا دی ه‌دی و ئولدارین ئیسلامی بین زه‌لام ژی کومه‌کا
نا‌کامین پوزه‌تیف هه‌نه ژبو به‌هانه‌کړنا ژنا دووی. لی وه‌کو خوانده‌فانه‌کی بیلابه‌ن د فی
پرسیدا دبیژم کو ژنا دووی ب چ هیجه‌ت و به‌هانه یا ه‌بیت پیشیلکړنا مافی ژنا
ئیکیه. ئو کا چه‌وا زه‌لام حه‌ز د‌کن ریژل مافین وان به‌ینه‌گرتن، فه‌ره ریژل مافین
ژنی ژی به‌ینه‌گرتن.

۷. نایرده بین شاهی و به‌هی

وه‌کو هونه‌رمه‌نده‌کا شیوه‌کاری، نفیسه‌ری هه‌ولدايه کو هه‌می قولاج و کونجین
جفاکی کوردی ره‌سمکت. د هه‌می جفاکاندا شاهی و به‌هیان نایرده بین تابه‌ت هه‌نه
و نه‌ؤ نایرده‌یه پشکه‌کن ژ کلتوری جفاکی. د بابه‌تی شه‌هیانا‌دا به‌حسی چه‌واتی یا

ههلبژارتنی و نهختی و زیران دکهت، لی وه کو عهدهتین کوردان دبیت کو "نیشانی ل مالا بووکییه و دهوات ل مالا زافایه.. هندهك كهس هولان کری دکهن و هندهكین دی ژل حهوشین بهر مالین خوه دکهن... بپ ۶۸".

ههمی داخواز کری، دهواتی دکهن و ژن جلکین کوردی یین رهنگاورهنگ دکهنه بهر خوه. ل رۆژین پشتی رۆژا دهواتی ههر مالهك ل گورهی پیچیوونا خوه، دی دیاریهکی یان هندهك پارا بو زافای بهت کو زافا بکاریت ژيانا خوه یا نوو بی ب ریفه بیدت.

لی ژبو بهی ب دریتتر وهسف دکهت کا چهوا ژن دکهنه گری و خوه د قوتن و ب کهسی مری دبیتن، ل رهخی زهلامان ژی ههمی کهس و کار و دهردۆر د هینه نك خودانی تازی و فاتخی د خوینن: "ژن ب رهخ ئیکفه ب دهنگهکی بلند دکهنه گری، عهیشی و خویشکا خوه سینگی خوه دقوتان و پرچین خوه فه دکیشان و دنالین، ههرچهنده هندهك ژنان ههولددان وان بیدهنگ کهن لی بی مفا بوو.... بپ ۸۳".

د لاپه رهیین ۸۴ - ۸۵ د، نفیسهر ل سهر زاری نارینی ب شیوهیهکی شرۆفه کاری و تیرامانی بهحسی ئاییده یین بهی دکهت:

- پیگۆتن: د پرانیا جاراندا نهوی ب مری دبیت ههقاله یان کهسهکی نیزیکی رهحهتییه و دهنگهکی خوش و کومه کا سترانین پیگۆتنی ژبهرن. نهف سترانین پیگۆتنی پشکهکن ژ فولکلوری کوردی، د ههمی بههیاندا دووباره د بن و خهلك دبهر را دکهته گری. پیگۆتن بپرا بههیفانان ل خهمین وان یین تایبته د هینتهفه و ههر ئیک بو دهردی دلی خوه دکهته گری.

- هندهك ژن ههرسی رۆژان ل تازی بهرهفه د بن کو بو کورین خوه یان براین خوه ل ژنان بگهریین. راستی یا جوانی و دهستهلی و مهعریفه تا ژنی ل تازی دیار دبیت، چونکو ههمی نه کارکینه و بی مکیاژن، نوو ههفکاری یا ههفدکهن د خوارن لینانی و دانانی و شووشتا ئاماناندا، نهفه ژی بیافهکی پتر ددهته ژنان کو د کچین چافگری بگههن و دهسینشان کهن.

- د كورده وارييدا همی كه سوکار و د هرو جيران و خهلكی د هردور ژی د هینه بهیې. سی رۆژا فه دكیشیت. لی ژبو بنه مالی یان خزمین نیریک ههتا ههفت رۆژان ل مالا بهیې به رهه ف د بن.

- وه كو عورفه کی جفاکیه كو همی جیران پشكداریی د به رهه فكارنا خوارنا به هییدا بكن. هه رۆژ مالهك لیانا خوارنی ب ستوویی خو ف د گریت، چونكو هندهك به هیفان ژ جهین دور د هین و به هیدار نه شین خوارنا همیا به رهه فكارنا، نه گهر هاریکاری یا خزم و نیاس و جیرانان نه بیت.

نه فه ژی ئیکه ژ سه ده مین پیكفه گریدان و كوله كتیفی یا ملله تی كورد.

۸. گیانی هاریکاری ل ده ف كوردان

ههروه كو مه د خالا ئایرده بین به هییدا خویاگری، ملله تی كورد د جفاكه کی كوله كتیفدا د ژیت و د خو شی و نه خوشیابندا هه فکاری یا هه ف دكهن. دنا ف چاپته رین فه گیوانیدا كومه كا حالت و بویه رین هاریکاری د هینه دیتن كو پشكه كن ژ تیگه ه و كلتوری كوردی.

- ده می مهتا نارینی كارهك ههبا، نارینی هاریکاری یا وی دكر د سه خیری یا زاړو كین ویدا.

- ده می كاده چیکرنی و شاهی و به هیا بی گوتن همی كهس هاریکاری یا هه ف دكهن.

- د سه فهرا خوه یا دریزدا، مشه جاران خهلكی ل سه ر ریکی هاریکاری یا نارینی کریه.

- ده می گه هشتیه كه می، مالا خاله تا سینم بی به رانبه ر هاریکاری بو پیشكیش كر "وه سا هزر د كر كو مالا خاله تا سینم مالا وی یا دوویه .. بپ ۲۲۹".

- ده می خیفهت وه رگرتی د هرو جیرانان همی کارین نارینی بو ب به ریكفه ئینان.

- هدرچهنده مالا مهیانی یا بۆش بوو، لی هیلا کو نارین و برایی خوه تهوالیتنا وان بکار بینن.
- مهیان و شوکریایی ب ههفرا هاریکاری یا نارینی د کر دئینانا ئافی و چیکرنا کو چکیدا.
- مالا هافیانی نارین داخواز کره مال و گوئی کو ههمی تشتین وان بکار بینن. نه گهر ل باژی و دناؤ کهس و خزمین خوهدا هاریکاری کریاره کا سروشتی بیت، ب ریقه و ل کهمپی کهسهکی نارین نه دنیاسی و کهسهکی چ ژئی نه دزانی (کچه کا ۲۳ سالی و کوره کی شهش سالی ب تی). لهوا ئهم د کارین بیژین کو ئەؤ گیانی هاریکاری ساخله ته کی پۆزه تیف و بالبهری جفاکی کوردیه کو نه دووره ژ بهرمایکی کلتوری گونداتی بیت.
- لی د سهر فی گیانی هاریکاری را ژی، حاله ته کی نه هاریکاری و کریت ل کهمپی بهرچاؤ دکهت ده می ئیبراهیمی بهرپرسی به لافکرنا ناهین خوارنی دزی ژ خه لکی د کر و کهسه کی نه د زانی کا چ ل نهرزاقی دزی دکر. هه رچه نده کریاره کا کریتنه د ره وشه کا مان و نه مانیدا کهسه ک دزی ژ خه لکی خوه بکهت، لی ئەفه ره سه کرنا که تواره کی راسته قینه یه د ههمی جفاکاندا.
- ژبلی فان خالین مه گو تین کو ب درئی به حسکرینه و ب مه ره ما دانه نیاسینا دیارده بین جفاکی کوردی کرینه هیقیتی فه گیرانا چیرۆکه کا ئەفینداری. زیده باری وه سفکرنا ژيانا گوندان و جلك و خوارنین کورده واری، ههروه سا هنده ک ئیشاره تین بله ز داینه هنده ک دیارده بین دی بین وه کو:
- به لافکرنا نانی گهرم ل سهر ده روجیرانان ژبو پاراستنا خیرانی و سه لامه تی یا کهسه کی دوور یان نه ساخته کی.
- ده می ئەندامه کی مالی ژ باژی ره کی دی فه دگه رینه فه فه ره خه لاته کی بو زارۆکین بچووک بینیت، "نارین یا خه مگین بوو کو نه شیا بوو چ دیاری یا بو صالح بینیت... بپ ۴۵".

- سنه تکرنا کوران ل دهف کوردین موسلمان سنه ته، "ژنا وی نه هاته فه گوهاستن هه تا کو بری سنه تکر، چونکو ب زارۆ کینی نه هاتوو سنه تکرن..."
- سه ره دانین دنا فه را مالین هه فه در و خزماندا عه ده ته کی جفا کییه.
- روونشتنا ژنان ل بهر ده رازینکین مالان و فه گوهاستنا ده نگوباسان.
- برنا خه لاتان بو سه ره دانا نه خۆشان و پشت خانیان و پشت لاندکان و سه ری زاڤا و بووکان، "به سنایی گۆته حه سه نی کو چ تشت ل بازاری نینه بهینه سه ره دانا کوری جیرانی، ئینا حه سه نی گۆتی هنده ک پارا بو بکه دناؤه زه رفه کیدا و بدانه بن بالیفکا وی... پ ۶۶."

شیر شیره چ ژنه چ میره!

نقیسه را رۆمانی ژنه، په هله وانا سه ره کی یا رۆمانی ژنه و پرانیا په هله وانین لاهه کی ژنی ژن. ئەو حاله تی سه ره وری یا ژنان د چیرۆکه کا که توری یا مینا فه گیرانا سه ربۆراند، ئیشاره ته که ژبو باوه ری یا ب دۆزا ژنی و خویا کرنا شیانی وی یین فه شارتی. د جفا که کیدا کو زه لاهی هه می به رو بیاقین ژیانی کونترۆل کرین، بیگۆمانه کو رۆلی ژنی دناؤه کریارین زه لامیدا دی به رزه بن، لی قه شه م باله ته بی د فی رۆمانا خوه دا هه ولده ت کو شیانی ژنی بهرچا فکه ت و ب ده نگه کی بلند بیژیت شیانی ژنی نه کی مژن ژین زه لاهی و ههروه کو کورد دیبژن: "شیر شیره، چ ژنه ژ میره".

چیرۆک ب فه گیرانا ژیانا پینج کچکان ده ست بی دکه ت و خه ونین وان یین خزمه تکرنا وه لاتی و دۆماندا ژیانی بهرچاؤه دکه ت.

ئیکه مین پرسا نقیسه ری د فی دۆزیدا خوه لیدای، پرسا ئه فینداریییه. ل گوره ی عورفین جفاکی کوردی، د پرانیا جاراند کور ده سپیشخه ری یا خویا کرنا ئه فینی یا خوه بو کچکی دکه ت. لی نقیسه ری باوه ری ب وه که ه فی یا هه ردوو جه مسه ری ئه فینی هیه و ل سه ر زاری په هله وانه کا لاهه کی هه ولده ت کو فی نایه تی به ره فاژکه ت و

کچکي دسپيشخه رکته: "بوهارى دل دگهل پسمامى خوه نه بو، نارازى هوگرى خواندنى سهرنجا وى يا راکيشايى. لى نارازى هيشتا نه گوتى.. ئينا بوهارى بريار دا کو نهو دسپيشخه ربيت و موصاره حا نارازى بکته... بپ ۳۱."

ههلبت نهفه جورته ته که ژبو سهر ژنو و دانانا خه ريبته يا هه فبندى يين دنافه را کچ و کوراندا. ده مى نارين فى بريارى بو خوشتقى خوه خويا دکته، ب شيوه يه کى ديلوماسى نه رازيوونا خوه يا فهشارتى خويا دکته: "لى هه رده مى ژنى دسپيشخه رى يا نه فنيى کر، فه ره يا به ره هؤ بيت بو ره تکرنى ژى... بپ ۳۲." نانکو ب نه راسته و خوئى د بيژتى کو زه لاما شيانين ته فه بولا ره تکرنى هه نه، لى نه يى پشتراسته کو ژنان ژى هه مان شيان هه بن.

د چيروکا ناريندا ژى، و هسا خويا دکته کو هه رده م نارين هه ولا ديتنا کاروانى ددهت و تيله فونا بو دکته. ژبلى ده مى کاروان ژ گوندى هاتيه سهره دانا وان و سه به ته که کا هیکا بو ئيناى، چ جارين دى دسپيشخه ر نه بوويه ژبو هه ولدانين ديتنا نارينى. ل وى سهره دانى ژى "ده مى چويه بهر ده رگه هى، ديت کو ديمى کاروانى ب ته حلاتى دنالى، چ جاران کاروان هؤسا ترسيلى نه ديتى يه... بپ ۱۲۲." هه رده م ژن د ترسن و زه لام دله ک دله کى ژنان ددهن (نه گهر نه هؤ گوتنه، نه ره هاى بيت ژى، ب کيمى د جفاکى کورديدا و هسا د هينه خويا کرن). خوه ل روژا قوتابى يين کوردين زانينگه هى ژى بريارا فه گهر يانى بو مالين خوه داين، نارين دچينه ده ف کاروانى ل کوليژا وى. نه گهر نه فه نيشاره تين دسپيشخه رى و زيره کى و جورته تا ژنا کورد بن، د هه مان ده مدا ژى نه م دکارين بيژين کو نه دووره نفيسه رى د ژيانا خوه يا که سوکيدا هه مان کيشه دگهل زه لاما هه بيت کو که سه کى (يان ب کيمى نه و که سى وى دقيت) د خوه را نه ديت بيت موصاره حا وى بکته و ل گوره ي حه ز و فيانا وى، وى بنازيبت. لى دبيت نه و که سى ب دلى وى نه هات بيت و گه له ک که سين دى يين نه ب دلى وى نه فينا خوه بو خويا کر بيت. نه و ژى هه ر ما بته ل هيقى يا هيقيانى خوه و نه ناخفتنا هيقيانى وى تو شى بيژارى و بى تو ميديى کر بيت، د نه نجامدا ژى بيته نه گهرى

وی چەندی کو باوهری پتر ب شیانین ئافره تی بینیت و ب فی شیوازی زوق دهر برینی
ژی بکەت. ئوو نه دووره ژێ ژ نه گەری رهوشا ههیی یا جفاکی کوردستانی کو شهرمه
کچ دەسپیشخەر بیت، ئەف ههلوپستی بهران بهر بو پهیدا بیت و ددی خوهدا گۆت بیت
ما دی چ بیت نه گەر کچ موصارەحا کوری بکەت، خو دونیا خراب نا بیت.

د روژانین سەر ههلدانی دا ژێ، پشکداری یا ژنی مل ب ملی زهلامی شهران دیار
دکەت. جیهان دگەل زهلامان دچیتە سەر باره گایی ئەمنا رژێما ههرفتی و کۆمه کا
فابلین ئاسایشی ژێ دهر دنیخیت و ب دلگەرمی دیبژته نارینی: "هەر چهنده ئەز وه کو
هه می خه لکی گه له ک دخرشم، لی من نه دفا ئەف سەر ههلدانه ب هاریکاری یا جاشا
هاتبا کون... بپ ۱۱۷." نینانا فایلان ئیشاره ته که ژبو دووربینی و هشیاری یا سیاسی یا
ژنا کورد.

فی ههستکرنا ب زیره کی و شیانین ژنی ل سەر هه می ژنن جفاکی د گشتینیت و
وه سا دده ته دیار کون کو زیره کی یا ژنی ب درێژاهی یا دیرۆکا کوردان هەر هه بوویه:
"ژنن کوردان ژ هه می ژنن جیهانی پتر کار دکهن... نانی دیبژن، دچنه دارا، شیري
ددۆشن و ژنن دسه ر پیتی سالییدا کاری ژنن بیست سالی دکهن... بپ ۱۰۲."

به رچا فکرا شیان و خو راگری یا ژنی د ده می ره فیدا ناشکراتر لی دکەت. ئەو ب
تنی ل بو دی یا لۆرییه کی سوار دبیت و زارۆکه کی شهش سالیی برسی و ترسیایی
دده ستاندا، بی دایاب و بی (کاروان!) به رخۆدانی دکەت. ل کۆمه لگه هه کی ده می
کۆمه کا ژن و زهلامان د ژووره کا بچوو کفه ترسیایی و برسی ماین، ژنه کا به ژن بلند
ب ریکخستنا خیزانه کا هه ف ته ماکەر د وی شه فیدا رادبیت و نهرک و کاران ل سەر
زهلام و ژنان به لاف دکەت کو خوارنه کی چیکهن و روژا پاشتر ب زکی برسی نه دهنه
ری: "ئه فه گوندينه، هه رده م ئه هین هه شکین هه لگرتی یین خوارنی هه نه، هلون لی
بگه ریین و بینن کو ژن خوارنه کی بو مه هه میا چیکهن.... بپ ۱۳۶." پشتی هه می
که سین د وی ژوور یقه (دگەل زهلامان ژێ) خوارن خوارین، ب چافی سوپاسی و

مهزنيي سح دكرنه وي ژنا بو ماوي چهند ده مژميره كا خوه كريبه سهر كيش و ري نيشانده را وي كوما بچووكا خهلكي و سهر كه فتن ب دهسغه ئيناي.

زيده باري كارين گرانين ژني، ههروهسا كريبا بوون و نووبووني ژي ل سهر ملين ويه. ژنه كي ل گونده كي نيزيك ئاميداي جيمكه كي زاروكان بو، پاشي ئيكا دي د كوله كيغه، ل سهر توخيي توركي زاروكه بو. نهؤ بويه تهحه مول و بهر خودانا ژني بهرچاؤ دكهت و ژ لايه كي ديفه ژي نيشاره تهكه ژبو بهرده وامي يا ژياناي. دگهل هه بوونا مرنا بهرده وامي ههروهسا بوونه كا بهرده وامي ژي ههيه، نه گهر پيره ميره كي ب ناسالغه چووي بمرت، زاروكه كي نووبووي ل جهي وي دبیت و ژيان بي ههسهنگ دبیت. نهؤ هه مي نمونه يه بوچوونا مه يا دهرووني ده باره ي كه ساتي يا كه تواركي يا نفيسه را روماناي د پهرين، كو نهو ب خوه ژ نهينه كا راسته قينه يا مه حرووم بوويه و ههز د كر هيفياناي دلي وي بهيت و گوله كا جوان دناؤ به خچه يي ژيانا ويدا بچينيت. لي وهسا دياره نه هاتيه و وي بريارا دو ماندا ژيانه كا مشت ب باوه ري ب خوه بووني دگهل خوه دايه.

حاله تي دي يي سهر نجر اكيشي زيره كي يا ژني نهوه ده مي نفيسه ري بويه ره كي قه ره ماناي دانايه د ريكا په هله وانا خوه دا و ناريني وه كو هيرويه كا نه فسانه يي سهره ده ري دگهل بويه ري كرى. زاروكه كي نه سرؤشتي ما بوو ل بن تراشه كي و دايبين وي هيل بو، يان هافيتبوو. لي سهره راى برس و ترس و وهستيان و نه ساخي يا ناريني كه فته د هه فركيه كا دهرووني يا كوژه كدا كا دي چهوا في زاروكي ب تني هيلته ل ناقارى: "نه گهر نهز في زاروكي ل فيره بهيلم، دي چهوا دناؤ هه فالين خوه دا راجه فه و بهحسي بنه ما و بهايان كه م.. دي چهوا سه حكه مه چافين كارواني، دي چهوا باوه ري يا صالح ب من هيتفه كو يي ب چافين خوه دبينيت... ل داويي برياراي ددهت كو في زاروكي دگهل خوه بهت و پاشي چ ب قه وميت بلا بقه وميت... بپ ۱۵۹". زيده باري هه لويسي مرؤفانتي مشت دليني، هه سترن ب بهر پسياري ژي د في هه لويسي دا خويا دبیت، د كو كا خوه دا هه سترن ب بهر پسياري جورئت و شيان

بئی دڤین. دهمی بریارا خوه یا داوی دای "هه می وهستیان زههتا خوه یا دریز ژیر کر و ههست ب رهحه تیه کی کر... بپ ۱۶۰".

ژبلی فی ههلو یستی جفاکیی مرۆڤه روه، ههروه سا ئیشاره ته کا دهروونی تیدا ههیه " نافی وی کوری ئومید بو، دایایی وی ب ریقه هیلا بو، لی پشتی دهه کی کورت باب لی دزڤریت و ئومیدا خوه فه دگه ریته فه و چافین وی ژ ههست کرنا ب گونه هی یان ژ که یفادا مشتی روندک د بن. فه گه رانا ئومیدی بو نا فه دهستین بابی یان دایایی وی ئیشاره ته که کو نیریکه ئومیدا ملله تی کورد ژ دی بو فه گه ریت. ب هزرا من، نه فه ب هیترین ئیشاره تا نه راسته وخو یا دیزاین کرنا چاره نفیسی خه لکی ره فیایی بو. سه ره رای هه می سر و برس و ده رده سه ری و ناسته نگین ریکی، هه ر ئومیده کا گه ش د چافین واندا د برسقی.

به ری چاره نفیسی هه می هه فالین خوه بین کچ (ژن) ب سه رکه فنیانه خویاکه ت کو هه می د بنه که سائین به رپرس و به ره مهینه ر د جفاکیدا، ئیشاره تی دده ته بریارا بو هاری کو دڤیت ل که مپا سلوی بمینیت و ده رکه فیه ژ ده رفه ی وه لاتی. نه فه بریاره بریارا بو هاریه (نه وا هیشتا کچ و تازه مامی وی هاتییه کوشتن). شیانی خوه سه ری یا بریاردانی زیره کی و شاره زایه که ژ شاره زایی بین ژیانی و نیشانا هیزداری یا که ساتی یا مرۆڤیه.

سه رده می دیرۆکی و جفاکیی رۆمانی

سه رده می رۆمانی ده سپیکا سالا ۱۹۹۱ یه کو گه فین ده هولا شه ری عیراقی و هیزین ئیکگرتی ژبو ده ریخستنا وی ژ کویتی هه می وه لاتی عیراقی فه گرتبوو. جهی روودانین رۆمانی زانینگه ها مووسل، باژیری ده وکی و ریکا کوچا ملیونی گرتی هه ر ژ نامیدی و گه لیبی بالندا، هه تا دگه هته که مپه کا په نا هنده یان سه ر توخیبین وه لاتی تورکیی بوو.

وهرگرتن. ئەفجا ژبو رووسپیکرنا (روویی خوه یی رهش) ل هممبهر خهلکی نه عیراقي
ئەف ریکتین فیلباز ل دژی قوتابی یین کورد بکار دئینان.

پاشی د هیته سهر بابەتی سهرههلدانی و ناماژه یین بلهز ب پشکداری یا جاشان د
فی کریارا دیروکی یا مشت شهنازیدا دکەت. جاش نافهکه ژبو وان کهسان د هیته
گوتن یین چهکی ل دژی مللهتی خوه رادکەن و مینا کری گرتی یین دوژمنان رهفتاری
دکەن. ب درپژاهی یا دیروکا بزافین رزگارینخوازی یا کوردی، فهوجین جاشا زهره رین
مەزن گهاندینه ریزین شورەشی، چونکو جاش ب نهتهوه کوردن و هه مان جلك و
کلتور و زمان و شارەزایی یین جفاکی کوردی هه نه، لی دژی کوردانن و داردهستین
دوژمنینه. ب فی چەندی ژێ پراڤیا نفیسەر و رهوشه نیران کهوی دکەنه سیمبولاً
مللهتی کورد، چونکو ههروه کو کورد دبیژن کهو دوژمنی سهری خوهیه.

کاروان د نامه یین خوه دا بو نارینی، بهحسی ژیا نا گوندان و رهوشا گوندیان
دکەت، د نامه کیدا بهحسی چوونا نیچیرا کهوان دکەت و خویا دکەت کو "وی روژی
دلی وی نهجوویی گوشتی کهوی بخت...بپ ۱۰۴". ژبه ر کو د ناخی خوه دا وهسا
هزر دکر کو ئەف کهوی ب دهستی کهوی د هیته گرتن ههژی تهعاتوف و پشتهفانییه،
نه ههژی سهر برینییه. ب هزرا من هه ر ژبه ر فی نه گه ری بوویه کو نارینی و جیهانا
هه قالا وی هه ز ژ پشکداری یا جاشان د سهرههلدانی نه دکر. وه کو هه ر بابەته کی
دی یی دلینی و ژبه ر کو جاشان گه لهک زه ر گه ه گه هاند بوونه پیشمه رگه و شورەشی،
لهوا پراڤیا خهلکی ستهمدیتی و زهره ر مەند هه ز دکرن سهر کردایه تی ل جاشان نه بو ریا
و وان تۆلین خوه و لاوین خوه یین سیداره دایی و به رزه بوویی و نه نفالکری ژێ
فه کریان. لی ههروه کو دبیژن چه جارن خو شی نه کاملانه، هه رده م داره ک ژ پدیسیکی
کیمه.

ژ لایه کی دیفه ژێ نیشاره ته کا ناشکرا دده ته رهوشا ناژاوه یی یا سهرههلدانی. نارین
د بیژته هه لیمایی و ناخفتنا خوه ئاراسته ی هه می جقاتی دکەت:

– ئەز دگەل وە دا مە، سەرھەلدا نە ھێسانە، بۆیەرەکی مەزنە و رەنجەکا مەزن بو
ھاتیبە کیشان، لی ئەز بەحسی لایەنی مەرفانئیی دکەم، خەلک یی د ھیتە کوشن، ژ
مالین خوە د رەفن، ھەمی کەس چە کدارن، چ یاسا نین و مەرفان نزانیت کی بەرپرسی
فی باژیریە... بپ ۱۱۹.

– ھندەک زەلامین رژیمی خوە د مالین کوردانفە فەشارت بوون... بپ ۱۱۹.

– ژن و زارۆک و پەککەفتی نەھاتنە کوشن، چونکو وە کو مۆرال و سنجی مللەتی
کورد نە یا قەبوولکریبە کو ئەو جۆرە کەسانە بەیتە کوشن، خو ئەگەر دوژمن بن
ژی... بپ ۱۱۹.

ئەفە چەند لەقتە یین وەسفرکنا ھەستین فیرھایی و راستەقینە یین ھەر کەسەکی
کورد بوون د لەحزە یین سەرھەلدا نیدا. ھەرچەندە خەلک ھەمی دلخۆش و نازاد و
خوەسەر بوون، لی د ھەمان دەمدا ژێ ھزرا پینگافین ددویدا د ھاتە کرن و خەلک
پیدفی یاسایەکی بوو کو باژیری کونزۆلکەت و کریارین تالانکرن و فەرھۆدکنا محازە
و بارەگا یین رژیمی راوەستینیت. دەمی خەلکی ناھین خوارنی ژ کۆگا یین رژیمی
دەریخستین و ب باربەری ئەرزاق ل سەر ھەمی مالان بەلاکیرن. ژنوی خەلکی ناگەھ
ژ ھەبوونا ھەمی تشتان ھەبوو، نارینی گۆت: "چ حکومەتەکا زالم بوو، ھەمی تشت
ھەبە و ھلگرتیبە، خەلک ژێ ژ کیم خوارنی دنالین و ب زکی برسی د نفسن....
بپ ۱۲۰."

وەسفەکا ھوورین ژبو ھەمی رۆژین سەرھەلدا نیدا دکەت، ھەستین خۆشی یا نازادی
و دل قەرفینا فەرھۆدکنا بارەگا یین حکومەتی تیکھەل د بوون. لی ئەو ھەمی گرتین و
تنگزینە ب داخوینیبەکا رادیویی کەفتنە بەر ترس و ئالۆزی و گۆمانان، "دەمی جورج
بوش دایە خویاکرن کو پوسا کوردان پوسەکا نافخۆزی یا عیراقیبە و وان شولە ژێ
نینه... بپ ۱۲۱." فی داخوینیبە مینا ناگری بەر بوویە کابی، ھەمی مال فەگرتن و
خەلکی خوە ژبو رەقینی بەرھەو دکر. ھەلبەت پەھلەوان ئیخستە د بن باری
داکەفتنەکا مەزندا، چونکو ھەر ئەو پەھلەوانە بوو کو چ جارن پشینی یا فی

هەلویستی ئەمیریکی نە کری، د بەرسقا هزره کا گو ماناوی یا کاروانیدا دبێژیت: "ئەو چ جارا نا بیت، بوش سەرۆکی ویلایهتین ئیکگرتی بین ئەمیریکیا و چ جاران خیانەتی ل مللەتەکی هەژاری وەک کوردان ناکەت... بپ ۱۱۲. ئەو دا کەفتنا وی ژ هەلویستی ئەمیریکی، بەرەم و ئەنجامی هزره کا کلتوری یا رەهایی یا تێهزرینا جفاکی کوردییه، کو باشی و جوائیری میناکەکی رەهایی ب خوڤه دگرت و نا بیت چ پەرمووچکین خرابیی پیڤه هەبن. ئەو هزر کرنا مینا هزرا لۆژیکا فیلسوفی یا کەفن، چ جفاکی خوە یی گوندیاتی و گشتوکالیی عەشیرکی وەرگرییه. د عەشیرەتیییدا ئەگەر ئیکی یان لایەنەکی بریارەک یان سۆزەک دا فەرە هەتا دوماهیی ل سەر سۆزا خوە بیت و لیڤه نەبیت. لی ژبەر دلخۆشی یا خوە یا ب سەرەلدان و ئازادیی ژبیر کر کو د سیاسەتیییدا سۆز و پەیمان و داخووانی بین سیاسی ژبو پاراستنا بەرژەوهندین ستراتیژی د هیئە دان. ئەو ژی وی گوتنا کەفن و بەردەوام د ئینتە بیرا مە کو چ هەڤال و چ دوژمنین بەردەوام نین، لی هەردەم پاراستنا بەرژەوهندیان بەردەوامە.

ئەڤجا دەمی بەرژەوهندا (ویلایهتین ئیکگرتی بین ئەمیریکا!) خواستی کو دەست ژ کورد و سەرەلدا نا رزگاربخوازی یا کوردستانی بەردەن، تنی پیدڤی ب داخووانییه کا پیڤج دەقیقەیی دین و بو وان نە خەمە کا چ ب سەری خەلکی هەژاری کوردستانی بهیئت یان کا دی چ ب سەری وان هیئت، یا گرنگ ل نک وان ئەو کو بەرژەوهندا وان یا ستراتیژی بهیئتە پاراستن. پرۆسە یا مافین مرۆڤی و دیموکراسیی ژی وەرەڤەبەکە ل گورە ی سەمتا پاراستنا بەرژەوهندی بین وەلاتی خوە بکار دئین. لی رامانا فی چەندی ئەو نینە کو تیگەهین مافین مرۆڤی و پرۆسەیا دیموکراسیی ل دەڤ وان درەو کە ل خوە و پاشی ل خەلکی جیهانی هەمیی د کەن. بەلکو مەرەما مە پی ئەو کو فەرە مللەت ب خوە سەرەدەریی دگەل چارەنقیسی خوە بکەت و دگەل سەمتا بەرژەوهندین وەلاتین زهیز بگونجینیت، بیی کو ئاکامە کا نیگەتیڤ بکەتە سەر بەرژەوهندا مللەتی خەباتکەر. ئانکو یا فەر بوو سەرەلدا یی بین کوردستانی هزرا هندی کر با ئەگەر ئەمیریکا دەست ژی بەردەت و ب تنی بمینە ل قادی.

ههلبهت، ئەگەر ئەو هزره هاتبا كرن و بهر ههقییهك بو ههبا، ئەو داكهفتن و ئازاوهی یا خهلك كهفتیه تیدا، نه د بوو، یان دبیت سفكتر با. نفیسهری ب ئاگهه دهركا فی چهندی كر و ل دهف وی مینا ههنگفتنه كا دهروونی بوو. لهوا ب دریزی و تیروتهسلی وهسفا تیک هاتنوجوونا خهلكی ژبو رهفینی د كر، پاشی ژ نشكه كیفه ب هیستیریایی ل هه مبهری بابی خوه رادوهستیت و دبیزتی: "مه چ ههفال نین، حهسهنی گۆت: راسته، مه چ جارن ههفال نه بووینه، تنی چیا یین مه بو چه نین سالان ئەم ژ دوژمنین مه پاراستینه... بپ ۱۲۱".

ژ لایی جفاکیه ئیشارهتی ددهته کۆمه كا عورف و عهدهت و دیارده یین جفاکی کوردی و مشه جارن ژی ب شیوهیه کی نه راسته وخۆیی رهخنی ل هندهك دیارده یین نیگهتیف دگریت و شههنازی ب هندهك دیارده یین مینا هاریکاری و باربهری و شههامة تا كهسی كورد دكهت. ئەو بابته ب دریزی د پهره گرافه کی بۆریدا هاتییه بهحسكرن. زیدهباری فان بۆیه ر و میناکین ئاماژه پینکری، ههروهسا دوو چیرۆکیین فولکلۆری کوردی د ئینته دناؤ رۆمانیدا "چیرۆکا زهنگ و بهنگا و چیرۆکیین پیرهقیان، لی د ههردوو چیرۆکاندا گوهورینی د ئیخته دنافهروکا واندا، ههولدهت کو لایهنی توندوتیژی د ههردوو چیرۆکاندا پشتگوه پافیت و دوماهی یین خوش بو بدانیت. ئەفه ژی ههولدهنه كا ژبو چاککرنا خالین نیگهتیقین فولکلۆری کوردی (ب هزرا نفیسهرا رۆمانی). یان ژی دبیت مینا کاردانه وهیه كا ماندلایی بیت ل هه مبهر توندوتیژی یا ههیی. ئەو ب خوه ژی، ل گورهی زانستی نوو یی دهروونی، فهره چیرۆکیین زارۆکان قالا بن ژ توندوتیژی و کریارین نه بالبهر.

ژ لایی ئابۆریقه ژی وهسفا جفاکی کوردی د سهردهمی ئابلۆقا ئابۆریدا دكهت. هیزین ئیکگری ژبو میژتنا هیزین عیراقی و مهعنهویاتین لهشکهری وی، سزا یین ئابۆری ل سهه سهپاند بوون. ژ ئهجمی فی ئابلۆقا ئابۆری، بازارین عیراقی و ب نهمازهیی، یین کوردستانی قالا ببوون ژ ئاهین خوارنی و ههمی پیدقی یین دی یین ژیاننا رۆژانه. نارین ب بیزاریه د بیژیت: "کارهساته، تنی چه ند هه یقه کن نه تهوین ئیکگری سزا داناینه

سەر عیراقی، چ ل هه‌می تشتین ناڤ بازاری هات، ب جاره‌کی بازار بی ڤالا بووی، ما چ قه‌ومییه ل فی خه‌لکی... بپ ۴۷. "خه‌لک نه‌چار بوو کو نابۆری د هه‌می تشتاندا بکه‌ت، نه‌مازه نابۆری د گاز و نه‌فتا سپی و خوارنیدا د کر. زیده‌باری فی ره‌وشا ناله‌بار زی هیرشین ئاسمانی ده‌ست پیکرن و "هه‌می خه‌لک نه‌چار د‌بون کو دده‌می لیدانا زه‌نگا ناگه‌هدار کرنیدا بچه‌ه د سهرداڤه‌کیفه هه‌تا کو هیرشا فرۆکه‌یان ب دو‌ماهی د هیت. خه‌مین ژیا نا هه‌ر رۆژ" خوارن کیمه، سهرداڤه‌مشتی بیه‌نا جگاران، ئاڤا گه‌رم نینه و نه‌فتا سپی زی نه‌مایه... دایکا وی کوچکه‌ک دانا بوو مه‌ته‌خی، بیه‌نا دو‌پکیلی هه‌می خانی ڤه‌گرت بوو... بپ ۸۹."

لی ل هه‌مه‌بری فی ره‌وشا پر کاره‌ساتاوی یا خه‌لکی هه‌ژار زی، مالین ده‌وله‌مه‌ندان یا نه‌وین په‌یوه‌ندی دگه‌ل رژی می هه‌ین، چ تشت زی کیم نه بوو: "ده‌می گه‌هشتیه‌ه مالا به‌فرینی، گه‌له‌ک حییه‌تی ما ژ مالا پاڤژ و ده‌وله‌مه‌ندی یا وان... بپ ۹۷." هه‌روه‌سا مالا مه‌تا وی زی چ کیماسی لی نه‌بوون و گه‌له‌ک جاران هه‌ر د کر کا بوچی داخو‌ازا هاریکاری ژ سافیا یا مه‌تا خوه‌ ناکه‌ن، لی دایکا وی ب رژی لی ڤه‌دگه‌راند کو "د هه‌می ژیا نا خوه‌دا مه‌ خواستن نه‌ کریه، پاشی حالی مه‌ زی ب حالی فی خه‌لکی هه‌می... بپ ۹۱." نه‌ڤه‌ زی عورفه‌کی کوردان و پرانیا جفاکین گشتو‌کالییه کو ژ خوه‌ ناگرن خواستی بکه‌ن، چونکو خواستن که‌ساتی یا مرۆڤی کیمتر لی د که‌ت و نه‌و سهربلندی یا هه‌بی نا مینیت.

هه‌روه‌سا د فی واریدا ته‌رکیزه‌کا ئاشکرا و سهرنجراکیش د ئیخته‌ه سهر جوداهی یا دناڤه‌را هه‌ژار و زه‌نگیناندا. هه‌لبه‌ت نه‌ڤه‌ هه‌ستکرنا ب هه‌ژاری، ژ نه‌گه‌ری هه‌ڤه‌رکرنا ژیا نا خوه‌ یان یا په‌هله‌وانی دگه‌ل ژیا نا زه‌نگینان هاتیه‌ه کرن و ب ژیا نا رۆژانه یا وانڤه‌ هه‌ڤه‌نده: "چه‌ند خۆشه‌ه مرۆڤی زه‌نگین بیت، چ جاران سار نا بیت، ته‌ه چ بقیت دی خۆی، دایکا من راست دیبیت، ئابلۆقا نابۆری کار ناکه‌ته‌ه سهر زه‌نگین و که‌سین ده‌سته‌لاتی... بپ ۷۶." نه‌ڤه‌ خۆزیکین زه‌نگینی ل گوره‌ی پیدڤی بین ژیا نی د هینه‌ه خویا کرن. ل ده‌می ئابلۆقا نابۆری و نه‌ بوونا خوارنی، زه‌نگینی ژبو دایبکرنا

خوارنی و پیدفی یین مالی دهیته داخواز کرن. د رهوشین نورمالدا زهنگینی ژبو مه‌ره‌مه‌کا دی د هیته داخواز کرن.

دهمی ل زانینگه‌هی، زهنگینی ژبو بابه‌تین که‌مالیات و بۆراندنا ده‌مین خو‌ش دهاته خواستن: "نارینی هزر کر نه‌گه‌ر نه‌و پارین بو پشت پهری و پشت لاندکین زارۆکان و پشت خانییان...هد، ههمی دابانه وی دا ژبانه‌کا خو‌ش ل زانینگه‌هی بۆرینیت... بپ‌٦٧. نوو ل دهمی هزرا نه‌فینی و پاشه‌روژا شووکرنا خوه دکه‌ت، زهنگینی ژبو جودابوون ژ مالا خه‌سووی و پیکینانا ماله‌کا خوه‌سه‌ر د هیته داخواز کرن. ههمی کچ حه‌ز ژ موغامه‌ره یین نه‌فینی و چیرۆکین مشت دلینی یین نه‌فینداران دکهن. لی دهمی بابه‌ت د هیته سه‌ر زه‌واجی هینگی هزرین مجد د زهنگینی و شیانین خوه‌سه‌رین زافیدا دکهن. مشه جاران کچک پی ل نه‌فینی یا دلی خوه دادنیت ژبو دابینکرنا ژبانه‌کا خو‌ش و ته‌نا بو خوه. نه‌و ب خوه ل گوره‌ی ئاماژه یا مه یا پیشوه‌خت مافی کچییه ل ژبانه‌کا ته‌نا بگه‌ریت، چونکو زه‌واج پرۆژه‌یه‌کی ئولفه‌ت و پیکفه ژبان و دانانا خیزانه‌کا قه‌بوولکریه دنا‌ف جفاکیدا. لی نه‌فینی کریاره‌کا پوخت و بیگه‌ردا هه‌ستین فیره‌ایی و بوهرینین سؤفیاتی و نیرینین خودایی و باوه‌ری یین موکم و راسته‌قینه‌یه. نه دووره نفیسه‌را رۆمانی ژی هه‌مان هه‌لوپست هه‌بوو بیت، له‌وا نه‌فینی یا نارینی هیلا دنا‌ف بیره‌وه‌ری یین خو‌شدا ل جهی وی کو ژبانه‌کا خو‌شا خیزانی بو به‌ره‌ه‌فکه‌ت. هه‌رجه‌نده ب شاره‌زایی خوه ژ فی گۆمانی رزگار کریه، دهمی داخوازی یین سامانی تی مه‌تا خوه صافیایی ره‌ت دکه‌ت و زهنگینی یا وی ل به‌ر چا‌ف وه‌رنا‌گریت. لی شو‌رفه‌کاری یا ده‌روونی یا بۆیره‌ران، ب گریمانان روه‌نتز لی د هیته و نه‌ف بو‌چوونه ژی گریمانه‌که کو نفیسه‌ری ب هووری هزرا خوه د نه‌فینی و کریارا جووتبوونیدا کری. نوو هوسا نه‌م د کارین بیژین کو نه‌فینی و زه‌واج دهنه دوو بابه‌تین ژ هه‌فجودا، نوو نفیسه‌ری ب شیوه‌یه‌کی راسته‌وخۆ یان نه راسته‌وخۆ، د گه‌له‌ک پهره‌گرافاندا ئیشاره‌ت دایه فی جوداهیی. د فه‌گیرانین خوه‌دا په‌هله‌وان گه‌له‌ک به‌حسی زافایی زه‌نگین دکه‌ت: "زافایی زه‌نگین شیانین دانانا ماله‌کا نوو هه‌نه، شیان هه‌نه زیرال دو‌یف دلی بویکی چیکه‌ت..."

بپ ۶۸. "هروهسا د بهحسی حهزا بویکاندا دیسا ئیشارهتی ددهته زافای زهنگین کو د کاریت حهزین بویکی ب جه بینیت: "حهزا ههمی بویکا جودا بوونه ژ مالا خهسی.. بپ ۷۵. "ئوو دهمی مهتا نارینی بابهتی حهزا سامانی تی خوه بو خویاکری، ئیکسه گوتی کو زهنگینه و دی ته جودا کت و "ئهفینی پشتی شوو کرنی د هیت، ب پیکفه ژیانی بهره بهره دی حهژیکه... بپ ۷۸."

ل گورهی وان دیتن و داخویانی یین نفیسه ری ل سهر زاری پهله وانا خوه داین، یا لژیکیتر نهو بوو کو نارین ب سامانی دهوله مهند رازی بیت و خیرانه کا ئیدیالی دگهل چیکهت. لی چونکو نفیسه ری فیایه چیرۆکه کا ئهفینی راجینیت و بیخته د ناستی داستاین ئهفینداریندا، یان ل گورهی wishful thinking یا نفیسه ری بو پهله وانا خوه دانایی، کو فیره ئهفینی هوسا بیت. نارین ههمی پیشینازین مهتا خوه رت دکهت و دیژتی: "باوهر بکه مهتی، ئهوهی من کاروان نیاسی نهز یا بوومه کهسه کا دی، ئهفینی یا وی، باوهری و هیز و دلخۆشی یا دایه من... بپ ۸۱."

ئهفینی یا پهله وانی بو خوه چیکری و وه کو رموت کونترۆله کی ددهستی نفیسه ری، نه کریه بابهتی سهره کیی رۆمانی، ههر چهنده گرنگی و بیافه کی مدزن بی دایی. چونکو (ب هزرا من) مهردم و ئارمانجا سهره کی یا رۆمانی دوکیۆمیتن کرنا له حزه یا دیروکی یا سهردهمی سهره لدانی و کۆچا ملیونییه. ژ لایه کی دیقه ژی، ل گورهی هزر و حهزین پهله وانی ده باره ی زهنگینی یا زافای و دانانا خیرانه کا خوه سهر ژ مالا خهسی و خهزیری، خهونه که ب ساناهی د جفاکی کوردیدا (خول مالین دهوله مهندان ژی) ب جه نا هیت. لهوا نهز د کارم بیژم کو نهو ئهفینی یا دناؤ لاپه رین رۆمانیدا، خهونه که نفیسه ری د فیا ب ریکا پهله وانا خوه بینیت.

ئوو ههر ئهف خهونه یه وه ل نفیسه ری کری کو د بابهتی نامه یین کاروانیدا تۆشی سهر داچوونه کی بیت" پشتی رۆژا شهشی ئیکسه ر رۆژا یازدی د هیت. دا کریاره کا ههر بهتی بیت نه گهر ل رۆژا یازدی بهحسی رویدانین رۆژا شهشی نه هاتبا کرن. چونکو نه دووره وهرگری وهسا هزر کر با کو نفیسه ری یا ئابوریی د نامدیان دکهت و مهردم بی

ئەوھە كۆ يازدە نامە يېن بو ھنارتېن، ئو ھندەك ژى ۋە كھەقن. لى دەمى د رۆژا يازدېدا بەھسى ھەمان رویدائېن رۆژا شەشى دكەت، ھىنگى ئەم د كارېن ب شېۋەيەكى د سەرداچونا سىنسلەيا بۆيەران ۋە شەشۋېى دانېن. ھەرچەندە ئەفۇ تەكا بچووك چ كار نا كەتە سەر نەقەرۆك ۋە روخسارا رۆمانى لى ۋەسا دەتە خوياكرون كو ھەمى تەركىزا نقىسەرى ل سەر بابەتى كۆچا ملىۋىنى ۋە دوكىۋىمىنتكرنا دىرۇكا نوو يا جفاكى كوردى ۋە بۆيەرى سەرھەلدانى بوو، "كورى من ھەرە بىنقە، ھېشتا تو بى ۋەستىايى ژبەر ئەوا دوھى ل تە قەومى... بپ ۱۰۶".

رامبۆيى ئەمىرىكى

نقىسەرا رۆمانى ل ئەمىرىكا د ژىت ۋە خواندنا خوھە يا بلند ل ئەمىرىكا خواندىيە. ھەرۋەسا ئەمىرىكا دەۋلەتەكا زھىزە ل جىھانى ۋە نە دوورە ب ھىزترىن دەۋلەتا جىھانى بيت، نەمازە پىشى ھەلوھەشيانا بلۇكا سۆشالېستى يا رۇسىا ۋە ھەقالبەندىن ۋى. ژ لايى لەشكەرى ۋە ئابۇرىقە ھەمى جىھانى كونترۆل دكەت. نقىسەر ۋەكو پىرانيا خەلكى جىھانا فى سەردەمى ب ئەمىرىكا داخبار بوويە ۋە بى داخبارە.

چەند ئەگەرېن لۆژىكى ۋە كەتۋارى ھەنە كو مرۆف ب لايەنى بەرانبەر داخبار بېت، ژ فان ئەگەران ئەوھە كو لايەنى بەرانبەر د كۆكا خوھەدا ھەببەت ۋە نافودەنگ ۋە كارىزمايەكا ھەژى رېزگرتى ھەببەت. ئەگەرى دووى ئەوھە كو ۋى لايەنى ھندەك عورف ۋە عەدەتېن جفاكى يېن قەبوولكرى ھەبن، يان ياسايەك ھەببەت كو مرۆف د ناخى خوھەدا، خەونان پىقە بېنىت ۋە ھەز بكتە ل ۋەلاتى ۋى/ ۋى ژى ھەبن. ئەگەرى سېى ژى ئەوھە كو ئەو لايەنە ھارىكار بېت ۋە بەرژەۋەندا مرۆفى پىرېزىت. ھەردەم پاراستنا بەرژەۋەندى يېن تايەت، دەرازىنكا پاراستنا بەرژەۋەندى يېن گىشتىيە ۋە ئەفە ژى ئەفېنى ۋە ئولفەت ۋە قەبوولكرنا لايەنى بەرانبەر موكمتر لى دكەت.

* دەربارە ئەگەرى ئىكى " د درىژاھى يا دىرۆكىدا، مرۆف ب سرۆشتى خوھە ھەز ژ لايەنى زىرەك دكەت ۋە ھەز دكەت دگەل لايەنى ب ھىز ۋە زىرەك بېت. ئەفۇ باۋەرى يا

ب ئەمیریکا وە ل نڧیسەری کرپه کول سەر زاری پەهلەوانا رۆمانی باوهری ب سەرکرده و کەساتی یین ئەمیریکی ژى هەبیت. د پەرەگرافەکیدا کول ب عەقلەکی گوندیکانیی بارکری ب باوهری و سۆز و عەهد و دلینی یین ساکار، نارین دبیژیت: "ئەو چ جارانا بیت، بوش سەرۆکی ویلایهتین ئیکگرتی یین ئەمیریکایه و چ جارانا خیانەتی ل مللەتەکی هەژاری وە کوردان ناکەت... بپ ۱۱۲". ئانکو ئەو کەسی دبیته سەرۆکی ئەمیریکا، فەرە هەمان هەبیت و هیژ و رژی یا ولاتی خوه هەبیت. ل گورە عەقلی کوردی یی گوندیکانیی، مرۆفی بهیژ ژ گوتین خوه لیقه نابیت، خو ئەگەر دژی بەرژەوندان وی بیت ژى.

* ئەگەری دووی یی سەرسۆرمان و ئەفینی یا ل هەمبەر ولاتی ئەمیریکا ئەوه کول هەمی خەلکی جیهانی هزر دکەت کول ئەمیریکا ولاتەکی ئازاد و ئازادی یین کەسۆکیه. هەرچەندە هەمان ئازادی و ریزگرتنا مافی مرۆفی ل ولاتین دی یین رۆژنافی ژى هەنە، لی هەبوونا ئەمیریکا وە کول ولاتی مشەختین هەمی جیهانی و نە بوونا (یان نەمانا) کەسین بنهجهین فی ولاتی، ئەمیریکا کرپه مولکی هەمی جیهانی. ئەفجا هەمی کەس و گرۆپ و مەسەب و ئاین ل بەرانەر یاسایی وە کەهفن و ئەفە ژى ژییاتی یا مرۆفی خورتەر لی دکەت. د هەمی دەماندا هەبوونا ژییاتی یا ب هیژ نارامیه کادەروونی و ئۆمیدین پشکەفتنی د مەژیی مرۆفیدا دچینیت. ب فی چەندی ژى نە تنی مرۆفە حەز دکەت ئەندامەکی فی ولاتی بیت، بەلکول نە دووره حەسوودی ب ولاتی یین ئەمیریکی بیهن: ئەفە ژى دیار دبیت دەمی نارین دگەل رۆژنامەفانە کول ئەمیریکی د ئاخفیت: "نارینی ب گرنزینفە گۆتی، وەغەرا تە یا خیری بیت، ما نە یا خۆشە مرۆفە ژنە کول ئەمیریکی بیت!؟ تول هەمی جیهانی دگەریی و کار دکەمی، تە چ دڧیت توی دکەمی!... بپ ۲۲۲".

ل ڧیره ئیشارەتی ددەتە سەدەمی ئەفینی یا خوه بو ولاتی ئەمیریکا، چونکول ولاتەکی ئازادە و مرۆفەل دویف حەز و زهوق و هزرین خوه یین تاییەت، بی قەید و زنجیرین خیزانی و جفاکی د ژیت. ئەفە سەدەمە د کۆکا خوه دا پالدهرەکی گرنگە ژبو

مشته ختبیونا پراڻیا ٺهڻو ڪه سڀن وه لاتیٰ خواه د هیلن و ل جی ڀینگافه ڪا فرهتر د گهرین ڪو پڇاڙوڙیا هز و ویستین خواه بی بدومین.

* خالا سڀی ڙ نه گهرین فی ٺهڻینی و سهرسورمانا ب وه لاتیٰ ٺهڻیریڪا، هاریکاری یا ٺهڻیریکیانه بو ههمی خه لکی جیهانی. د دهروونزانیڊا ٺهوی نه شیت هاریکاری پشکیش ڪهت، بیگومانه ڪو نه شیت داخوازا هاریکاری بڪهت یان وهرگريت. چونکو جفاکی ڪوردی ب سرؤشتی خواهی چیای و گشتو کالی پابهنده ب هاریکاریکرتفه و هدردهم د چوارچو فی گوندی و عهشیره تی و بنه مالیندا هاریکاری پشکیش کرینه، ٺهڻجا هدر هاریکاریه ڪا بو بهیته پشکیش ڪرن دی بیته جهی ریڙ و شهنازی پکرنی.

زیده باری ٺهڻو پهره شو تین خوارنی، ٺهوین د نه خوشترین و پیدقیتین دهمداب فرؤکه بین ٺهڻیریکی (ل گورهی ٺه گبرانا رومانی) گه هشتینه سهر توخیبی و پراڻیا خه لکی ره فیایی ڙ مرنا برسبوونی رزگار کرین، ههروهسا ل سهر ٺاستین ڪه سوکی ڙی ٺهڻو هاریکاریه بهرچاؤ د بن. رؤژنامه فانه ڪا ڙن ڙ ٺهڻیریڪا د هیته ناؤ فی ڪاره سانی ڪو فان بوهرین دلته زین ڙبو خه لکی دونیایی ٺه گوهیڙیت: "تو چ ڪه سه ڪا هیڙایی ٺه میلی، ته مالا خواه یا هیمن و ڙیانا خواه یا خوش ل وه لاتیٰ خواه هیلا و تو هاتیبه دناؤ مهدا ڪول فی ڪه مپا پیس و مشتی ڪاره ساند ا بڙی... بپ ۲۲۴." ٺوو ٺهڻو تیگه هشتنا ڙبو ههلوستی ڪه سه ڪا ٺهڻیریکی (رؤژنامه فان)، پهلهه وانا رومانی پالدهت ڪو داخوازا هاریکاریه ڪا ڪه سوکی ڙی بڪهت: "تو خودیکه ی ٺه گهر تو چوویه ڪه مپه ڪا دی، بو من ل ڪاروانی بگهری و زور هز د ڪم خه بهر هکی ڙ رهوشا وی بزائم ڪال ڪیفهیه... ٺه میلی گوتی ڪو ٺهڻو هز ڙ چیرو کین ٺهڻینی دڪهت، نه مازه ٺه گهر راسته قینه بن.... بپ ۲۲۷."

ٺه گهر ٺهڻو ههرسی ٺه گهرین ڙیگوتی تا راددهیه کی رهوا و لوژیکی بن ڪو مروؤ هز ڙ وه لاتیکی دی یان لایه نه کی دی بڪهت، لی خواه بو هڙاندن و خواه پتفه گریڊانا ب لایه نی دیقه نیشانا لاوازی و باوهری ب خواه نه بوونییه. باوهری ب خواه نه بوون ڙی ڙ

كۆمەكا ئەگەر ئىن دەروونى و جفاكى و دىرۆكى و كەتواری پەيدا دىن (قىرە نە جەھى شۆرفە كرنا فى بابەتییە). د گەلەك پەرە گرافىن رۆمانىدا نغیسەر وەسا ددەتە خویاكرن كو ئەمىرىكا ئەم پالداینە سەرھەلدانى، ئەم ھىلاينە ددەستى دوژمنىدا و ئەگەر ھەر ئەو د ھەوارا مە نە ھات با، دا قركا مللەتتى كورد رابىت:

- دەمى وى گۆتییە مە سەرھەلدانى بکەن، مە سەرھەلدان ل سەر زالمەكى وەكى سەددام حسین كر.... بپ ۱۴۹.

- ئەو چ جارا نا بىت، بوش سەرۆكى وىلايەتین ئىكگرتى یىن ئەمىرىكایە و چ جاران خیانەتتى ل مللەتەكى ھەژارى وەك كوردان ناکەت... بپ ۱۱۲.

- دەمى جورج بوش داىە خویاكرن كو پەرسا كوردان پەرسەكا نافخویى یا عىراقییە و وان شولە ژى نینە، ئەفۇ كارەساتا ھوون دىینن ب سەرى مە ھات... بپ ۱۲۱.

- لى مە ھزر نەدكر كو بوش دى مە ب تى ھىلتە ددەستى سەددامدا... بپ ۱۴۹.

- مە چ ھەفالى نینن، حەسەنى گۆت: راستە، مە چ جاران ھەفالى نە بووینە، تى چیا یىن مە بو چەندىن سالان ئەم ژ دوژمنین مە پاراستینە... بپ ۱۲۱.

گەلەك سىياسى وەسا ھزر دكەن كو داگىر كرنا كوئىتى و شەرى عىراقى و سەرھەلدان و كۆچا ملیۆنى و فەگەر و دانانا دەفەرا ئىمن، ھەمى ژ چىكرنا سىياسەتە دارىن ئەمىرىكییە و ئەفۇ مللەتین ب خۆویستى یان خۆ نەویستى كەفتینە دنافۇ جغزا بۆیەراندان وەكو بەركىن شەترەنجى د دەستى ئەمىرىكادا د ھىنە لغاندن. ئەگەر ژ لایى فالىككى پراكتیکفە وەسا بىت ژى، ژ لایى دلینى و ئەپستى و كلتۆرىفە وەسا نا ھىتە خواندن. چونكو بو ھەر بۆیەرەكى قەومى یان دى قەومىت، زەمىنە خۆشكرنەك پى دقیت و ئەفۇ زەمىنە خۆشكرنا كوردان ژى خەباتا بەردەوام و درىژا مللەتتى كورد بوویە

کو د له‌حزبه‌کا د پروکيدا هغه رژه‌وه‌وند بوويه دگهل پلان و ستراتيژی يين سياسه‌تا نه‌ميريکی.

مشه جاران بابه‌تین سياسي ب شيويهی بابه‌تین غه‌یي يان که‌تواری د هینه شروفه‌کرن. هنده‌ک که‌س هه‌نه و‌ه‌سا هزر دکه‌ن کو ده‌سته‌لاتا نه‌ميريکا مينا ده‌سته‌لاته‌کا خودایي یه‌ل سهر عه‌ردی و ب فهرمانین (کن فيکون) فه‌گریدد‌هن، يان ژي مينا ده‌سته‌لاتا بابي د خيترانه‌کا گونديدا د هینه شروفه‌کرن کو هه‌می کريار و پلان ب بریارا بابيفه‌ هغه‌نندن. نه‌گهر نه‌فه‌ به‌ريخودانین که‌سانین فالیکی و هه‌چکوه‌ه‌یي بن، بيگو‌مانه‌ کو ره‌وشه‌نير و نفيسه‌ر ب شيويه‌کی لوژيکيتر سهره‌ده‌ریي دگهل بابه‌ت و کريارين سياسي و ديروکی دکه‌ن. ههر بويه‌ره‌کی سه‌ده‌م و پاشخان و سهربارکين خوه‌ يين سياسي و جفاکی و نابوری و هزری و که‌تواری هه‌نه. لي نفيسه‌ری ل سهر زاری په‌هله‌وانا رومانی پيشيني يين قورتالبوونا خه‌لکی د بن گه‌فا مرنیدا ب ديتنا که‌سه‌کا روژنامه‌فانا نه‌ميريکيه‌ گريدايه. ههر ل ده‌سپيکی زه‌مينه‌کی بو خوانده‌فانی خو‌ش دکت کو نه‌و نه‌ميريکا يا بوويه‌ سه‌ده‌می سهره‌کیي في کاره‌ساتي ههر نه‌وه‌ دی بيته‌ رزگارکه‌ر ژي، نارين ژ روژنامه‌فانا نه‌ميريکی د پرسيت:

- تو خه‌لکی کيفه‌یي؟

- نه‌ز ژ نه‌ميريکا مه‌..

- ما نه‌ وه‌لاتي وه‌ يي نازاده‌؟

- به‌لي وه‌يه‌..

- نه‌گهر زه‌جه‌ت نه‌بيت، بيژه‌ سه‌روکی خوه‌ (بوش‌ی) کو في ترازيدی

راوه‌ستينيت.

- نه‌ز تي ناگه‌م، دی شيی پز رو‌هنکه‌ی!؟

- ده‌می وی گوتيه‌ مه‌ سه‌ره‌لدانی بکه‌ن، مه‌ سه‌ره‌لدان ل سهر زالمه‌کی وه‌کی

سه‌ددام حسين کر، لي مه‌ هزر نه‌کر کو بوش‌ دی مه‌ ب تي هيلته‌ دده‌ستين

سه‌ددامدا... پ ۱۴۹.

ب هزرا من نفیسه ری یی هولدای کو نیرینن خه لکی هه چکوهه یی یی جفاکی کوردی بو خوانده فانی ئەمیریکی خویاکهت کو ئەفه ژێ د کۆکا خوه دا بابته کی دلینی یه و که یفا خوانده فانی ئەمیریکی دی یی هیّت و نه دووره بیته نه گهری زیده تر فرۆشتنا رۆمانی. چونکو هه رده م بینهر و خوانده فانی ئەمیریکی فییه سه ره ده ری دگه ل رامبۆی یان رامبۆیه کی بکهت (رامبۆ ئەو په هله وانێ سینهمایی یه کو د هه می بۆیه ر و کاره ساتاندا قورتالکه ر و پارێزه ری به رژه وه ندا بلند و کلتۆری ئەپستمی ئەمیریکیه).

ژبو قی مەرهمی ژێ نفیسه ری سیناریۆ یا قی فلمی رامبۆی د سی قوناغاندا بۆراندیه:

۱. سه رۆکی ئەمیریکا ژ کوردان (عیراقیان) خواست کو سه ره هلدانی بکه ن و وه کو پیگیری یا سه ربازه کی هه ر سه ربازگه هه کا ئەمیریکی، ل سه رانه ری عیراقی سه ره هلدان چیبوو.

۲. سه رۆکی ئەمیریکا پشتا خوه دا خه لکی سه ره هلدایی و مه زنتین کاره ساتا مرۆچچیکه را سه رده می نوو، ل سه ر ده ستی رژیما عیراقی بو ملله تی کورد و عیراقیان چیبوو.

۳. د ره وشه کا مان و نه مانا ملله تی کورد دا، له شکه ری ئەمیریکی د هه وارا خه لکی هه ژاره ات و ژ قه ربوون و نه مانێ رزگار کون.

وه کو هه می چیرۆکین دویمه یه کا خوش هه ین، خه لک ب دلگه رمی و خوشیقه فه دگه رنه فه مال و باژیرین خوه یین ئافا. ئوو وه کو هه می فلمین هولیوودی رامبۆ وه کو هه ر که سه کی ژ نه رکه کی هه ربه تی و رۆژانه ته فاقیویی فه دگه رینه فه سه ر کاری خوه یی سه رۆشتی یان ژێ وه کو خزمه تکاره کی خه لکی قورتالبووی ره فتاری دکهت. د ده می فه گه ریډا، مالا په هله وانا رۆمانی دگه ل کۆمه کا مالین دی دگه نه زالگه هه کا ئەمیریکیان کو تنی دوو سه رباز لی بوون (ژنه کا ره ش و زه لامه کی سپی) و د خزمهت و ره حه تکرنا خه لکی فه گه راییدا بوون:

- ئەم دلخۆشن کو هوون زقپینه فه مالین خوه...

پیشگوۆتن و پاشگوۆتن

بەرۆفازی پراپا رۆمانان، فئی رۆمانی وەکو ھەر کئیە کا دی یا دوکیۆمینی پیشگوۆتن و پاشگوۆتنە کا شرۆفە کاری یا نہ ھونەری ھەبە. ھەر وە کو رۆمانفیس ب خوە ل دوماھی یا رۆمانی ددەتە خو یا کرن کو ئەفە ئیکەمین بەرھەمی وێژەیی نفیسەرئیە د ھیتە چاپکرن. لەوا ھەولدا یە وە کو ماموستایە کا خواندنگەھی، ھەمی سەربۆر و شارەزایی یین خوە یین ھەبی ژبو گەھاندنا مەرھەما خوە یا سەرھەکی بکار بینیت. ئەگەر ئەف رۆمانە ب کوردی ھاتبا نفیسین، پیشگوۆتن دا ھەشوۆرنە کا زیدە بیت و نہ دوورە ژ بەایی نافەرۆک و روخسارا بەرھەمی کیم کر با. لی چونکو رۆمان ژبو خواندەفانەکی بیانی و ب زمانەکی بیانی ئاراستە کریە. پێزانین پیشگوۆتی دی د ھاریکاری یا خواندەفانی ئەمیریکیدا بن کو پتر و باشتر د بۆیە رین رۆمانی بگەھیت. شارەزایی یا کرپارا نفیسینا بابەتین ئینشایی ل دەف نفیسەری، د نفیسینا پیشگوۆتیندا ب ئاشکرای دیار دبیت کو ئەف رۆمانە نہ تنی بەرھەمی ئیکئیە، لی نہ دوورە بەرھەمی ئیکانە بیت ژی (ب کیمی ھەتا نفیسینا فئی گوۆتاری). چونکو نفیسینا پیشگوۆتی ب شارەزایی یا نفیسەرەکی خودان سەربۆر د نفیسینا بابەتین ئینشایی و فیرکاریدا ھاتیبە نفیسین، لی د دەقی رۆمانیدا گەلەک جارن شیۆە یین وێژەیی و دارشتنا ئینشایی و فەگێرانین سەریھاتیان تیکھەلی ھەفبووینە.

د پیشگوۆتیندا ھندەک ئیشارەتین بەلەز داینە دیروۆکا کوردستانا عیراقی، ھەر ژ پشتی شەری جیھانی ئیکئی بگرە و ھەتا دگەھتە سەرھەلدانا بوھارا ۱۹۹۱ی کو دبیتە سەردەمی نفیسینا رۆمانی. ل داوی یا پیشگوۆتی ژی، ب کورتی بەحسی رۆمانی دکەت کو چیرۆکا ئەفیندارییە کا بیگەرد و دلسۆژە دنافبەرا کاروانی و نارینیدا. ل جلدی پشتا کتیپی ژی دا کوکی ل سەر ھندی کریبە کو ئەف رۆمانە چیرۆکە کا ئەفیندارییە.

ب هزرا من ئەڤ داکۆکیکرنه ژبو هندییە کو گەنجی ئەمیریکی یان هەر گەنجەکی زمانی ئینگلیزی بکار د ئینیت، فی رۆمانی بخوینیت. ئەفجا ب ریکا فی چیرۆکا ئەفینداریی (کو پرانیا گەنجین جیهانی چیرۆکین ئەفینداریی ل سەر بابەتین سیاسی و هزری د چیتزین)، دۆزا وەلات و مللەتی خوە یی ستم لیکری ژى ب هەمی جیهانی را بگەهینیت.

هەروەسا د پاشگۆتیندا ژى چاره‌نقیسی هەر پینج پەهلەوانین دەسپیکى یین رۆمانی (کو پینج قوتابی یین کچین زانیگەها مووسل بوون) دەسپیشان دکەت و وەکو هەمی چیرۆکین فولکلۆری کوردی ب دویماییه کا خوش ب دویمایى دئینیت. هەر پینج کچ د بنه کەسانین سەرکەفتی و بەرەهەمەینەر د جفاکیدا، هەر ئیکی کارى خوە یی تایبەت و ژيانا خوە یا تایبەت هەیه. لی هەمی ب هەفرا ل سەنتەرەکی رەوشەنیر کرنا ژنین کوردستانی کار دکەن. هەروەسا ئیشارەتەکا مەرەمدار ددەتە هەبوونا ئازادیی و هەلبژارتین پەرلەمانی کوردستانی و دامەزراندنا زانیگەها دھۆکی کو ب هزرا من داخووزنامەیه کا فەکریه ژبو هەمی کوردین مشەخت و دوورە وەلات، دا فەگەرەفە وەلاتی و پشکداریی د ئافەدانکرنا کوردستانا نوو ئازاد بووییدا بکەن.

تیبینی: کوردیکرنا پەرەگرافین نامازەپیکری د فی نقیسینیدا، ب شیوازی وەرگیرانا هەڤۆک و رامانا وی یا کوردی هاتییه کرن.

پیرست

بایدت	بدرپهر
پیشگویتن	۳
پانوراما ژيانی و چیبوونا کهنی د چیرۆکا "یان ئەز یان هیچ" دا	۱۳
خۆدیکا ژيانی د رۆمانا "گولستان و شه‌ؤ" دا	۵۵
گه‌ریان ل ده‌سته‌لاته‌کا به‌رزه یان پرۆژه‌به‌ک ژبو چیکرنا خه‌ونه‌کی	۹۷
دوودی د رۆمانا "ده‌رافێ ته‌نگ" دا	۱۷۵
فین و هه‌ژاری د رۆمانا "بوه‌ژین" دا	۲۰۱
په‌هله‌وانی خه‌مۆکی د رۆمانا "داوی یا شه‌رفانه‌کی" دا	۲۴۷
ئالافین هه‌شیارکرنا جفاکی د رۆمانا	
"ئه‌و ئاشی ده‌راڤلی وه‌رگیرای" دا	۲۷۳
ئه‌فینی د سه‌رده‌می شه‌ریدا، خواندنه‌ک د رۆمانا	
"ره‌فین به‌ره‌ف نه‌ دیاریی" دا	۲۹۵

